ଆଶୀର୍ବାଦ

ଅଦୃଶ୍ୟ ଆଶୀର୍ବାଦ

ମୁଦ୍ରାକର— ଶ୍ରୀ ପ୍ରହ୍ଲାଦ ସିଂହ ଲାଲ,
ବିକ୍ରମ ପ୍ରେସ, ଜୟପୁର, (କୋରାପୁଟ) ।
୧୯୫୪

ରାମନାଥ ପଣ୍ଡା

ଅଦୃଶ୍ୟ ଆଶୀର୍ବାଦ

ଲେଖକ
ଶ୍ରୀ ରମନାଥ ପଣ୍ଡା

ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟ
ଶିଳ୍ପୀ ଶ୍ରୀ ସିଂହାଦ୍ରି ମହାରଣା

ପ୍ରଥମ ମୁଦ୍ରଣ
୧୯୫୪

ପ୍ରଯୋଜକ—
ଚଇତ ପରବ ସାହିତ୍ୟ ସଦନ
ଡ଼ୋଙ୍ଗରପାଉଁସି
ପୋ: କୁନ୍ଦ୍ରା (କୋରାପୁଟ)

ସ୍ୱତ୍ୱ—
ଲେଖକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂରକ୍ଷିତ

ବିକ୍ରେତା—
କଲିକତା, କଟକ, ପୁରୀ,
ବ୍ରହ୍ମପୁର ଓ ଜୟପୁରର
ବଡ ବଡ ବହି ଦୋକାନ

ମୂଲ୍ୟ—ଏକ ଟଙ୍କା ଅଠ ଅଣା ମାତ୍ର

ଗୋପୀ,

ଏବେ ନୁହେଁ, ଏ ଦେଶର ମାଟି, ପାଣି, ଆକାଶ, ପବନ ଓ ଆଲୋକ ଭିତରେ ଗଢି ଉଠିଥିବା ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିର ଯେଉଁ ମୌଳିକ ବିଶାଳତା କ୍ରମେ ଭୁଶୁଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି, ତାର ଲୁପ୍ତ ଓ ଅବିନାଶୀ ଅସ୍ତିତ୍ୱର ଗୋଚର କାମନାରେ ମନେ ମନେ ଦିନେ ଯେଉଁ ଧ୍ୟାନ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲି, ସେହି ଚିନ୍ତାରୁହିଁ ଏ ପୁସ୍ତକର ସୃଷ୍ଟି ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିଲା । କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ, ସ୍ନେହ ଓ ପ୍ରୀତିରେ ଛନ୍ଦା ଛନ୍ଦି ଦୁଇଟି ମାନବ ହୃଦୟ—ପରସ୍ପର ଯେତେ ନିକଟତର ହୁଅନ୍ତି, ଯେତେ ଯେତେ ନିମଗ୍ନ ହୋଇ ଆସନ୍ତି, ମନ ଆଉ କାୟାର ମାୟାରେ ଯେତେଦୂର ଅଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ପଡନ୍ତି, ପୁଣି ସେହି ସାନ୍ନିଧ୍ୟ, ସେହି ନିମଗ୍ନତା ଓ ଅଚ୍ଛିନ୍ନତାର ପରିସର ସର୍ଜନା କରି ନରନାରୀ ଭିତରେ ଭିତରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକତର କାତର ଓ ବିବ୍ରତ ହୋଇ ପଡନ୍ତି କାହିଁକି ? ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ବି ଏଥିରେ ଜଡିତ ଅଛି । ମାତ୍ର ମୁଁ ନିଜେ ଜାଣେନା, ପୁସ୍ତକଟିରେ ତାର ସମାଧାନ କେତେଦୂର ସଫଳ ହୋଇଛି ।

ତେବେ ଭାରତରେ ଦିନେ ସାମାଜିକ ବା ପାରିବାରିକ ଓ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଧର୍ମର ଯେଉଁ ସମ୍ମାନ ଥିଲା, ମୂଲ୍ୟ ଥିଲା ଏବଂ ଏବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଯେ ଦୁଃଖ କରାଯାଏ ମୁଁ ତା' ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସପକ୍ଷରେ ଯାଇନାହିଁ । କାରଣ ଦିନେ ଯାହା ଥାଏ, ଆଉ ଦିନେ ତା' ଥାଇ ପାରେନା । କିନ୍ତୁ ସର୍ବଥା ନୂତନ ଆମକୁ ଗଢ଼ିବାକୁ ହେବ । ସୁତରାଂ ଭାରତର ସମୃଦ୍ଧ ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଚୂର୍ଣ୍ଣ ବିଚୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଆଜି ଆମେ ଯେ ଦିଅଁ ଗଢୁ ଗଢୁ ମାଙ୍କଡ ମୂର୍ତ୍ତିଟିଏ ଛିଡ଼ା କରେଇବାକୁ ଯାଉଛେ, କେବଳ ତା'ର ସମାଲୋଚନା କରି ମୁଁ କ୍ଷାନ୍ତ ହୋଇନାହିଁ । ମୁଁ ଚାହିଁଛି, ମାନବ ସମାଜର ଚିନ୍ତା, ବିଚାର, ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଓ ସଫଳତା

ସ୍ଥାନୀୟ ମାଟି ପାଣିର ଅନୁକୂଳ ହେଉ । ଏବଂ ସତ୍ତୋଚିତା ହେଉ ତାର ପ୍ରମାଦ । ମାତ୍ର ସେ ଭଳି ସଂଗଠନ ଭାରତର ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ଅଛି କାହିଁ ? ତେଣୁ ମୁଁ କହେ, ସବୁ ଜାଣି ଜାଣି, ନୂତନକୁ ହାତରେ ପାଇ ବି ଆମେ ଅଣ ବାଟରେ ଅଗେଇ ଚାଲିଛେ । ବଗିଚା ଭିତରେ ଅତଯାତ ହୋଇ ଫୁଲର ରଙ୍ଗରେ ମୋହିତ ହୋଇଛେ ସିନା ବାସ୍ନା ଶୁଙ୍ଘିବାର ଧାରଣାକୁ ଦୂରେଇ ଦେଇଛେ । ଫଳ ଫଳେଇବାର ପରିଶ୍ରମ କରି ଶିଖିନେ । ସବୁଜତାକୁ ବଞ୍ଚେଇ ରଖିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ନେବା ପାଇଁ ଭୟ କରଛେ । ଅଧୁନାଇତାର ଅସ୍ଥାଳନ ଭିତରେ ନୂତନତାର ସ୍ଥିରତା ଓ ସଫଳତାକୁ ହତ୍ୟା କରି ଖଣ୍ଡ ବିଖଣ୍ଡ କରି ପକଉଛେ ।

ପୁଣି ଆମ ଭିତରେ ଆଜି ଯେଉଁ ସ୍ନେହ, ସହୃଦୟତା ଓ ସମ୍ବନ୍ଧ ଦେଖାଯାଏ, ସେ ସବୁ ଅକାମି ନକଲି ଫାଉଣ୍ଟେନ ପେନ୍ ଭଳି ଶକ୍ତିହୀନ, ଉପର ଠାଉରିଆ ଓ ଅସାର୍ଥକ ମାତ୍ର । କିନ୍ତୁ ତାକୁ ଶକ୍ତିବନ୍ତ, ସତେଜ ଓ ଫଳପ୍ରଦ କରିବା ପାଇଁ ବାସ୍ତବିକ ଆମେ ସବୁ ପାଗଳ ହୋଇଯିବା ଉଚିତ କି ନାହିଁ, ବିଚାରିବାର ବେଳ ହାଜର ହୋଇ ଯାଇଛି । ସେଥିପାଇଁ ଭାରତର ମଣିଷ ସମାଜକୁ ଏହା ମୋର ଗୋଟିଏ ଆହ୍ୱାନ ମାତ୍ର ।

ମୁଁ ବୁଝିଛି, ମାନବର ପଶୁ ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରି, ସଚେତ ମାନବିକତାକୁ ନିଶ୍ଚିତ ମାର୍ଗରେ ଉପଭୋଗ କରାଇବାହିଁ ଆମ ସମାଜର ମୌଳିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଏବଂ ହୀନ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ଚପଳତା, ଅଳୀକ ଦେହ ଭୋଗ ଓ କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ ମାନସିକ ବିଳାସକୁ ଜବତ କରି ସୁସ୍ଥ, ସବଳ, ପବିତ୍ର ଓ ଶାନ୍ତ ସରଳ ଜୀବନ ଯାପନ କରାଇବାହିଁ ଯେ କୌଣସି ଧର୍ମର ଲକ୍ଷ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ଦେଶର କଥା ଥାଉ, ଭାରତର ଏହି ସବୁ ମହା ମହା ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଆଜି ଉଜୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲାଣି । କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଆମେହିଁ ତ ସେ ସବୁ ନିୟମ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଭାଙ୍ଗି ତଡ଼କେଇ ଚାଲିଛେ

ଯାଉଛେ । ହିଂସା, ଈର୍ଷା, ଶଠତା ଓ ଅଳସ୍ୟର ଚରଣ ତଳେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରି ସବୁ ଦୁର୍ବଳତାକୁ ବରଣ କରୁଛେ । ତେଣୁହିଁ ଆମ ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ଆଜି ଅହରହ ଅଶାନ୍ତି ଓ ଦାହଗଞ୍ଜ ସହିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ଏ ସବୁ ହୁଏ ? ସଂକ୍ଷେପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଏ ପ୍ରଶ୍ନହିଁ ମୋତେ 'ଅଦୃଶ୍ୟ ଆଶୀର୍ବାଦ' ଲେଖିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିଥିଲା ।

ମୁଁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିଛି, ପତି ପତ୍ନୀ, ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟ, ଭ୍ରାତା ଭଗ୍ନୀ, ପିତା ମାତା ଏବଂ ଶାସକ ଓ ଶାସିତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧ ଗୁଡ଼ିକର ଦୃଢ଼ତା, କଟ୍ଟରତା ଓ କଠୋରତା ଭିତରେହିଁ ମାନବିକତା ସାର୍ଥକ ହୋଇପାରେ । ସାଧୁତାର ବିକାଶ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । ମାତ୍ର ସେ କଟ୍ଟରତା ଗୁଡିକୁ ଆଜି ଆମେ ଗ୍ରେର ଭଳି ଅତି ନିର୍ଲଜ୍ଜ ଭାବରେ ହସି ଉଡ଼େଇ ଦେଉଛେ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପବିତ୍ରତା ଓ ସାମୂହିକ ସବଳତାକୁ ଝୁର୍ଣ୍ଣ କରି ପକାଉଛେ । ଅତଏବ ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ 'ଅଦୃଶ୍ୟ ଆଶୀର୍ବାଦ'ର ଅକ୍ଷର ଖେଳ କେତେଦୂର ସଂଗତ ହୋଇଛି, ତା ତୁମେମାନେ ବିଚାର କରିବ । କେବଳ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଜୀବନର ଅଭିଜ୍ଞତା, ହଜାର ହଜାର ମନର ଅତୃପ୍ତ କାମନା ଓ ହୃଦୟର ସ୍ପନ୍ଦନକୁ ଏକାଠି କରି ମୁଁ ଗୁନ୍ଥି ଦେବା ଛଡ଼ା ଅଧିକ କିଛି କରିନାହିଁ ।

ଶେଷ ଶବଣ ଓ ବିଷୟ ଯୋଜନା ସମ୍ପର୍କରେ ମୁଁ ଏତିକି କହି ପାରେ ଯେ, ସଂସାରରେ ଯେତେ ଯାହା ଅସତ୍ୟ ନୁହେଁ, ସେ ସବୁକୁ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଉପଲବ୍ଧି କରିବାରେ ବି ଜୀବନ ସ୍ରୋତ ଆଜି ବାଧା ପାଉଛି । ତେଣୁ ଉନ୍ନତ ନରନାରୀ ସତ୍ୟର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ ବି ସଂସାରିକ ଆଚରଣ ଭିତରେ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଛଉଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ମଣିଷକୁ ଧିର ପଦରେ ଗୁଳି ଗୁଳି ବି ଥରକୁ ଥର ଝୁଣ୍ଟି ପଡ଼ିବାକୁ ହେଉଛି ।

—ଗୁର—

ଜନ୍ମ ଓ ମୃତ୍ୟୁ ମଝିର ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ମାତ୍ର କେତେ ପହଣ୍ଡର ଦୂରତାକୁ ନ ବୁଝି ମଣିଷ ନିଜକୁ ଏତେ ଜଟିଳ ଏବଂ ଦୀର୍ଘ, ପ୍ରଶସ୍ତ କରି ତୋଳି ଧରେ ଯେ, ଏପରି ସହସ୍ର ବହି ଲେଖିଲେ ବି ସେ ସବୁର ସ୍ୱରୂପ ପ୍ରକାଶ କରି ହେବ ନାହିଁ । ତଥାପି ଏଥିଦ୍ୱାରା ମୁଁ ଅସଂଖ୍ୟ ତରୁଣ ତରୁଣୀଙ୍କ ସ୍ନେହ-ପ୍ରୀତିବନ୍ଧନଯୁକ୍ତ ହୃଦୟର ଦାହ ଓ ଗୋପନ କାମନା ଗୁଡ଼ିକର ସଂକେତ ମାତ୍ର ଦେଇ ପାରିଚି ବୋଲି ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହେଉଚି । ଜାଣେନା, ଏହା କେତେଦୂର ସତ ।

ଭାଷାର ସାବଲୀଳତା ଯଦି ଖଣ୍ଡିତ ହୋଇଥାଏ, ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଦାୟୀ ନୁହେଁ । କାରଣ ସବୁବେଳେ ମୁଁ ଇଚ୍ଛା କରିଚି, ଭାବନାର ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ।

ମାତ୍ର ପ୍ରକାଶ ପୂର୍ବରୁ ସାହିତ୍ୟପ୍ରେମି ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ ସାମନ୍ତରାୟ ବି. ଏ. (ଅନର୍ସ) ଡି. ଇଡ଼. ଯେଉଁ ପରିଶ୍ରମ କରି ଏ ପୁସ୍ତକର ଭାଷା, ଭାବନା ଓ ଅକ୍ଷର ଗୁଡିକୁ ସଜାଡ଼ିବା ପାଇଁ ଯତ୍ନ କରିଛନ୍ତି, ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ କୃତଜ୍ଞ ।

ଅଭ ପିଲା ଦିନୁ ଏ ଦିଗରେ ମୋତେ ତୁ' ଉତ୍ସାହିତ କରି ଆସିଚୁ ବୋଲି, ଏଥିରେ ଗାଁ ଦାଣ୍ଡର ଧୂଳି ଖେଳ ସ୍ମୃତିକୁ ଏ ବଢନ୍ତା ଜୀବନର ଶେଷଯାଏ ଓଠାରି ଧରି ରଖିବା ପାଇଁ ସାମାନ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କରିଚି । ଆଶା କରେ, ଏ ବଳକା କଥାର ଅବତାରଣା ଭିତରେ ସମ୍ପର୍କଟା ଅଙ୍କିତ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ରୁଷ୍ଟ ହେବୁ ନାହିଁ ।

ଧୂଳି ଖେଳର ସହଚର ଓ
ଶୈଶବର ସାହିତ୍ୟିକ ଉପଦେଷ୍ଟା
ଶ୍ରୀ ଗୋପୀନାଥ ଭଞ୍ଜ, ବି. ଏ.,
ସମୀପେଷୁ

କୃତଜ୍ଞ
ରାମନାଥ ପଣ୍ଡା
ଡୋଙ୍ଗରପାଡ଼ି
ପଣା ସଂକ୍ରାନ୍ତି, ୧୯୫୪

ରାତ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଆସୁଥିଲା ।

ରାସ୍ତା କଡର ବିଜୁଳି ଆଲୁଅ ସେ ପାଖେ, ଦଗ୍ ବିଦଗ୍ ଘୋଡେଇ ଅନ୍ଧାର ମାଡ଼ି ଆସିଲାଣି । ତା' ଭିତରୁ ନୀଳ ପୋଷାକଧାରୀ କିଏ ଜଣେ ଦର ଆଉଜା କବାଟକୁ ଠେଲି ପଶି ଆସିଲା ଘର ଭିତରକୁ—ଧୀରେ, ଅତି ଧୀରେ । ସନ୍ତର୍ପଣରେ ।

ନିରୁ ଚମକି ପଡ଼ିଲା ।

ଶୋଇଲା ପୁଅର ଗ୍ଲାନ ଉପରକୁ ଚଦରଟା ଟାଣି ଆଣୁ ଆଣୁ ଆସନ୍ନ ମରଣାପନ୍ନ ରୋଗୀର ଶୁଶ୍ରୂଷା କାରିଣୀ ପରି, ଶଙ୍କାକୁଳ ଆଖିରେ ସେ' ଚାହିଁଲା ।

ଅଧ ଘଣ୍ଟା ତଳେ ଖିଅର ହୋଇଥିବା ସ୍ନୋ ବୋଳା ଲସଲସିଆ ତରୁଣ ମୁହଁଟିଏ ! ବାପ୍ପା ଜର୍ଜର !

ବର୍ଷା ବିଭୋଳ ଶ୍ରାବଣ ରଜନୀର ସିଁ ସିଁ ପବନ ପରି ରୂପା ସ୍ୱରରେ ହିଁ ହିଁ ହୋଇ ହସି ଉଠିଲା ଆଗନ୍ତୁକ ଯୁବକଟି ।

—ଓଃ ତୁମେ ?

—ରକ୍ଷା ପାଇଗଲି ନିରୁ !

—ଏଁ କେଉଁଥିରୁ ?

—ହଠାତ୍ ମୋତେ 'ମୁଁ' ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବ ନାହିଁ ପରି—ଏହି ଭୟରୁ ।

ଆଁ......

ନିରୁପମାର ଅଯତନରେ କପାଳ ଉପରକୁ ଲମ୍ବି ପଡ଼ିଥିବା କୋର କୋର, କୁଞ୍ଚ କୁଞ୍ଚ ବାଳ ତଳେ ଥୋପି ଥୋପି ହୋଇ ଫୁଟି ଉଠିଲା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଝାଳ ବିନ୍ଦୁ ! ଖପୁରି ତଳର ସତେଜ ଯନ୍ତ୍ରଟା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ପରି ବୋଧହେଲା ତାକୁ । ଏଇ···ଏଇ ତାର ପଢ଼ା ସାଥୀ—ପ୍ରେମ-ପ୍ରାର୍ଥୀ ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ! ସ୍ୱସ୍ତ କଣ୍ଠରେ ସେ ପଚାରିଲା, ଜାଣିଚତ, ପ୍ରଫେସର ଆଜି ଘରେ ନାହାନ୍ତି !

—ଜାଣିଚି, ଆଜି ଆସିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ।

ଫୁଲଣିଆ ଶଙ୍ଖି ଭିତରେ ଛେପ ଢୋକି ଢୋକି ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ଜବାବ ଦେଲା ।

—ଅର୍ଥାତ୍ ?

—ଅତି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଓ ଚମତ୍କାର ବେଳାଟାରେ ଆସି ପାରିଚି—ଭାଗ୍ୟ ମୋର ଭଲ ।

—ଓଃ କି ଭୀଷଣ ତୁମେ !

—ଭୀଷଣ ! ମୁଁ ?

—ଏପରି କେଂଗୁ ଅଭଦ୍ର ହୋଇପାର ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା ନ ଥିଲା । ଆଦୌ ନ ଥିଲା ରୁଦ୍ର !

—ମୁଁ ?

—ହଁ । ଜଲଦି—ଜଲଦି ଦୂର ହୋଇଯାଅ ଏଠୁ ।

ରୁଦ୍ର ହସିଲା । ପୂର୍ଣ୍ଣଚ୍ଛେଦ ପରେ ସହୀମ୍ ହସ ଟିକକ ଭିତରେ କୋଟିଏ ନିର୍ଭୀକତା, ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟର ଉଜାଣି ! ଥର ଥର ହୋଇ ସେ' ଜବାବ ଦେଲା—

—କିନ୍ତୁ ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଆସିନାହିଁ ନିରୁ—

—ଆଉ ?

—ପାଖରେ କର ଟିକିଏ ଦେଖା କରିବାକୁ ।

—କାହିଁକି ?

—ଅତୀତର ଦରଲିଭା ସମ୍ପର୍କ ନେଇଁ । ତମେ କିନ୍ତୁ ଖୁବ୍ ନିଷ୍ଠୁର ହୋଇ ପାରିଚ ନିରୁ । ଦିନ କେତେଟାରେ ସାତ ପର କରି ଦୂରେଇ ଦେଇ ପାରିଚ ।

—ଇସ୍, କି' ସାହସ...

—ନୁହେଁ, ଦୁଃସାହସ ।

—କେଉଁଠୁ ପାଇଲ ?

—ଉଃ ଏତେ ଚଞ୍ଚଳ ଭୁଲି ଗଲଣି ? ତଳ ଦିନେ ଯେଉଁ ସାହସ ଦେଇଚ ତମେ—ଯେଉଁ କାମନାର ଶିଖା ଜଳେଇଚ ଅନ୍ତରରେ ମୋର—

—ଥାଉ ରୁଦ୍ର, ଅନୁନୟ କରୁଚି, ତମେ ଫେରିଯାଅ ।

—ଫେରିଯିବ ?

—ହଁ, ଫେରି ଯିବାକୁହିଁ ହେବ । ଅତଶୀଘ୍ର ।

—କାହିଁକି ନିରୁ ?

ନିରୁପମା ଖାଲି ଚାହିଁଲା, ଚାହିଁଲା ସେ ଅନ୍ତର ଓ ବାହାର ଦେଇ ଶୋଇଲା ପୁଅର ମୁହଁଟିକୁ । ଛୋଟେ ମଣିଷଟିଏ ! ଅତ ଛୋଟେ—ଲଦା ଲଦ ଦାଣ୍ଠା ଦୂବ ଘାସର ଗଣ୍ଡିରୁ ଓହଳି ପବନରେ ହଲୁଥିବା କେଶ୍ଵିଏ ଖେଦା ପର ! ମାତୃତ୍ଵର ଡ଼ଣ୍ଡ୍ରିମ ପିଠି ଯିଏ ଅସ୍ଥି, ମଞ୍ଜା ଚହଲା,

ଦେହ ଅବା ପ୍ରେମର କାହାଣୀକୁ ଜଳା ପକଉଛ । ଖାଲି ମାତୃତ୍ୱ—ଦୃଢ ମାତୃତ୍ୱର ଗୌରବ ବାନ୍ଧୁନିବା ତା'ର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନିବେଦନ । ସେହି ପୁଅ—ଦେହ ଭିତରର ଗୌରବକୁ ବଦାଇ ଜନମ ହେଉଛି, ଏଇ ତା'ର ଆତ୍ମା ଭିତରେ ଅନ୍ୟ ଆତ୍ମାର ଲଜ୍ଜା ଜନକ ମିଶ୍ରଣ—ଇତର ଆତ୍ମାର ମହାତ୍ମ୍ୟ—ସ୍ପୃହା ବିସ୍ତାର କରି ପେଟ ଫାଡ଼ି ସୃଷ୍ଟିର ସଂହତ ବର୍ତ୍ତନା କରୁଛି—କରିବାକୁ ଅସୁଛି । କରୁଥିବ । ତଥାପି ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଅଧିକାର ବିସ୍ତାର କରିବାକୁ···

ନିରୁ ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ ଥିଲା । ଧ୍ୟାନ ଦେଇ ସେ' ନିରେଖୁ ଥିଲା ପୁଅଟିକୁ । କାରଣ, ପୁଅର ସେହି ଟିକି ଦେହଟି ଭିତରେ ସେ' ଦେଖୁଥିଲା କିଶୋର ବାବୁଙ୍କ ଖୋଜା ଖୋଜି ପିତୃତ୍ୱ ! ପୁଲକ ଭରା ସାନିଧ୍ୟ । ନିରୁ—ତରୁଣୀ ! ପ୍ରଫେସର କିଶୋର ବାବୁଙ୍କ ପତ୍ନୀ !

ଜହ୍ନ ପରି ଚକା ମୁହଁଟିଏ । ମନୋରମ ସାନ ସାନ ଜ୍ୟୋତି-ବନ୍ତ ଆଖିର ଝଲ ଝଲ ଦୀପ୍ତି—ନୀଳ ଆକାଶ ମଝିର ପାଖ ଛଡା ଚଳ ଚଳ ତାରକା ପରି ଥରୁଥିଲା ।

ଗୃହିଣୀର ଅସ୍ଥିରତା ଦେଇ ଝରି ପଡ଼ୁଥିଲା ଅପୂର୍ବ ଆବେଗ ଓ ଶଙ୍କାକୁଳ ଭାବନା । ରୁଦ୍ର ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ତା'ର ସର୍ବାଙ୍ଗ ରୋମାଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଏବଂ ସେ ନିତାନ୍ତ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ହରେଇ ପକେଇଲା । ଧସେଇ ଯାଇ ନିରୁର ସେହି ଠେଲ ଠେଲ ମାଂସଳ ଚିବୁକ ଉପରେ ବିଷ ଅଙ୍ଗୁଠିର ଟିପ ଗୁଡ଼ିକ ଚିମୁଟି ମାରି କହିଲା—ନିରୁ, ପୁନରାବୃତ୍ତି କରିବାକୁ ଲଜ୍ଜା ଲାଗୁଛି ନା···

ପଛକୁ ଦୁଇ ପାଦ ହଟିଯାଇ ନିରୁ କହିଲା—

—ଓଃ କି ସାଂଘାତିକ ତମେ ରୁଦ୍ର—ପୁନରାବୃତ୍ତି କଣ ? କଣ କହୁଚ ତମେ ? କାହାର ପୁନରାବୃତ୍ତି ? ରୁଦ୍ର—ଶୀଘ୍ର ଦୂରେଇ ଯାଅ ମୋ' ପାଖରୁ । ନ ହେଲେ ପାଟି କରିବ । ଅନିଷ୍ଟ ହେବ !

ରୁଦ୍ର ଆହୁରି ପାଖକୁ ଲାଗି ଆସିଲା । ତାର କଣ୍ଠ ସ୍ୱର ଲାଗି ଯାଉଥିଲା ।

—ଜାଣେ ନିରୁ, ଅତୀତରେ—ହଁ ତମର ଏହିପରି ଆଚରଣ ଅନେକ ବାର ଓମୋତେ ଦବେଇ ଦେଇଚି । କିନ୍ତୁ ଆଜି···? ଅନେକ ବାର ଅଟକି ଯାଇ ଥିବାରୁ ମୁଁ ଆଜି ଅନୁତପ୍ତ । ଏଇଥର କିନ୍ତୁ···

—ଅନେକ ବାର? ନିରୁ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । କଣ ଅନେକ ବାର ? ତା'ର ଭୀତ ମନରେ ଝଲସି ଉଠିଲା ଦୋଳାଇତ ଅତୀତ—ନିକଟ ଅତୀତ—ଦର୍ପଣ ପରି ।' ମନର ବହୁଦୂର କନ୍ଦରରେ ଅଯତ୍ନ ସାଇତା ସେହି ଦର୍ପଣରେ ଝଲସି ଉଠିଲା ସହପାଠୀ ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ—ତରୁଣ, ଆଉରି ରୁଦ୍ରର ଧଳା ଦାନ୍ତ ଦାନ୍ତ ଧାରେ ଖିଲି ଖିଲି ହସ ! ସେଥିରେ ତା' ଛାତ୍ରୀ ଜୀବନର ପବନ ପରି ଅଦେଖା, ଆକାଶ ପରି ଅଛୁଆଁ, ଆଗାମୀ ଜନମର ଅଧ୍ୟାୟ ପରି ଏକ ଅଜଣା ଅସାବଧାନତାର ବାଉଳା ବୟସ ବିକାରର ବିବସନ ଅଭିନୟ ! ସେଥିରେ କେତେ କାଳୁ ହାଣ୍ଡି କୋଣରେ ଫିଙ୍ଗା ହୋଇଥିବା କଂସା ବାସନର ଫାଟ ପରି କଳଙ୍କି ଲଗା ଇତିହାସର ଆବୃତ୍ତି ।

ନିରୁ ଆଉ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ, ଭାବିଲା କେବଳ—ରୁଦ୍ରକୁ ସେ ଦବେଇଚି—ନା ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଇଚି ? ନ ହେଲେ ପ୍ରଫେସର କିଶୋରର ପତ୍ନୀ ନିରୁପମାର ଘର ଭିତରକୁ ନିଛାଟିଆ ବେଳାଟାରେ ପଶି ଆସି ପାରୁଥାନ୍ତା, ଜଣେ ସାଧାରଣ ଛାତ୍ର ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ? ଓଃ !

ତଥାପି ପୁରୁଣା ହେଲାଣି ସେ କଥା । ତିନି ବର୍ଷ ବିତି ଗଲାଣି ।

ସେ ଦିନର ଅବଲମ୍ବନ ସ୍ଥାନ, ନଦୀ ଧାରର ଉଚ୍ଚ ଗଡ଼ାନ୍ତ ଅତଡ଼ା ପରି ଖଣ୍ଡିଆ ଖାବଡ଼ା, କୁଳ ହିଆ ପାହାର ଭଳି ଫମ୍ପା ଏବଂ ସେ ପାହାର ଭିତର ପରି ଦୁକୁ ଦୁକୁ ଜୀବନ—କାଳର ସ୍ରୋତରେ ଆଜି ଭାଜି ରୁଜି ଗଢ଼ି ଉଠିଲାଣି । ଜିଇ ଜାଗ ସମାନ ହେବାକୁ ବସିଲାଣି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ସମାଜର ବନ୍ଧା କାନୁନ ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧା ସେ । ତାର ପ୍ରମାଣ ଘୋଷଣା କର ଦସ୍ତାବେଜର ଅବିକଳ ନକଲ ଭଳି ଜଗତ ଆଗରେ ଜୀବନ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି—ପୁଅଟିଏ ବି ।

ଅତଏବ ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବଦଳି ଯାଇଛି । ଆଉ ରୁଦ୍ର—ଠିକ୍ ସେହିପରି ରହିଛିଏ ।

ତିନି ବର୍ଷ—ତେତେ ଅନ୍ତର ନୁହେଁ । ତଥାପି ସେହି ଡଳ ଦିନେ ରୁଦ୍ର ଯେମିତି ତା' ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସୁଥିଲା ସହପାଠୀ ହିସାବରେ, ଆଜି ବି ସେମିତି ଆସିବାଟା ମଙ୍ଗଳ ନୁହେଁ । ନିରାପଦ ନୁହେଁ । ହୁଏତ ସେ ଦିନ ଏହା ସୁଖକର, ଉଲ୍ଲାସମୟ ହେଉଥିଲା । ଆଜି କିନ୍ତୁ ତାର ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଳନାରେ ଏହା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୃହିଣୀ ଜୀବନ ପାଇଁ ଏକ ଗୁରୁତର ଅଭିଶାପ ହେବ ।

ରୁଦ୍ର କଣ ଏହା ଜାଣେ ନାହିଁ । ସେ ତ ବିବାହିତା । ତାର କଣ ଧାରଣା ହେଉ ନାହିଁ ? ଶିକ୍ଷିତ ଛାତ୍ର ପରା !

ହଠାତ୍ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସି ପର ସ୍ତ୍ରୀର ଦେହ ଉପରେ ହାତ ଦେବାଟାକୁ ଅଶ୍ଳୀଳ ମନେ କରେ ? ଅତୀତରେ ଯେତେ ନିବିଡ଼ ସମ୍ପର୍କ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ—ଯେତେ ଆପଣାର ବନ୍ଧୁ ହେଲେ ବି—ବିବେଚନା ନାହିଁ ? ଦୁର୍ବୃତ୍ତ !

ମନେ ମନେ ନିରୁ ରାଗି ଯାଉଥିଲା ଭୀଷଣ ଭାବେ । ତାର ଦେହଟା ଠାଇଁ ଠାଇଁ ହୋଇ ଫାଟିଗଲା ପରି ଲାଗୁଥିଲା ।

ହୁଏତ ରୁଦ୍ରକୁ ଅତୀତରେ ସେ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଇଛି । କିନ୍ତୁ ସେ ଅବସ୍ଥା ଆଜି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବଦଳି ଗଲାଣି ।

ଏହା କଣ ଜାଣେ ନାହିଁ ରୁଦ୍ର ? ଏହି କଲେଜର ଛାତ୍ର । ଅତଏବ ସବୁ ଜାଣେ ସେ ।

ନିରୁ ଆଜି ଅବିବାହିତା ସହପାଠିନୀ ନୁହେଁ । ବିବାହିତା, ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ପତ୍ନୀ ।

ରୁଦ୍ର ଜାଣେ—

ଅନ୍ତତଃ ମାଁ ହେବାର ଦାୟିତ୍ୱ ନେବା ଦିନରୁ କେତେ ସଂଯତ ହୋଇ ଶିଖିଲଣି ସେ ।

ତଥାପି ରୁଦ୍ର ସାହସ କରି ଧସେଇ ପଶି ଆସିଚି ?

ତେଲ ତେଲ କ୍ରୋଧାକ୍ତ ଆଖିରେ ଚାହିଁ ନିରୁ କହିଲା, ବିନୟ କରି, ଅନୁରୋଧ କରି କହୁଚି ତମେ ଫେରିଯାଅ ।

ପରାଜିତ ଜୁଆଡ଼ିଆଙ୍କ ପରି ଆବେଗପୂର୍ଣ୍ଣ ଗଳା ତା'ର ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲା ।

—ଫେରିଯିବି ?

ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦର ଚାହାଣୀରେ ମାଛ ଜଗା ବଗର ଏକାଗ୍ରତା ।

—ହିଁ ।

—କିନ୍ତୁ···

—କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଚାହେଁନା । ଜଲଦି ଫେରିଯାଅ ।

—ଭୁଲି ଯାଇଚ ସବୁ ?

ସବୁ ? ନିରୁର ପ୍ରସାରିତ ଆଖି ଆଗରେ ଅତୀତର ସବୁ ସ୍ମୃତି ଯାକ ତନ୍ନତନ୍ନ ଛିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇ ବିଛେଇ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା—

ହିଁ ଇଏ ! ଏଇ ତରୁଣ ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ—କିଶୋରକୁ ଆଖି ଉହାଡରେ ରଖି ଦିନେ ଯାକୁହିଁ ବଡ଼ ସୁନ୍ଦର ବୋଲି ପସନ୍ଦ କରିଥିଲା ସେ । ମେଳାପି । ସୁସ୍ଥ—ଖୁସ୍ ମିଜାଜ । କୌତୁକିଆ ପିଲାଟା କଥାରେ କଥାରେ ମଣିଷକୁ କୁତୁକୁତେଇଲା ପରି ହସେଇ ହସେଇ ଗଡେଇ ଦିଏଁ । ଜାଣି ଜାଣି ଦେହ ଉପରେ ନ ଜାଣିଲା ପରି ଛେପ ପକାଏ; ଅତି ଭଦ୍ରତା ଦେଖାଇ ଗମ୍ଭୀର ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରି ପୁଣି ପୋଛି ଦିଏ ।

ମହାଳିଆ କଥାରେ ଜୀବନ ହଜା ରହସ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରି ଚାଲି ବାଟର ଅଚହ୍ନା ଲୋକକୁ ଟାଣି ନେଇପାରେ ।

କଲେଜର ଖୋଲା 'ଦେଖା ଗୃହାଁ', ମିଳା ମିଶାର ବଜାରରୁ ନିରୁକୁ ସେ' ଆକୃଷ୍ଟ କରି ନେଇଥିଲା—ହୁଏତ କିଛିଟିଏରେ ତରୁଣୀ ସାଙ୍ଗରେ ଖେଳିବା ପାଇଁ ବାଧାହୀନ ଅବସର ପାଇଥିଲା ବୋଲି । ଛାତ୍ରୀ ଜୀବନର କଠୋରତା ଶୂନ୍ୟ, କଟକଣା ହୀନ ଚଳନି ତାକୁ ସେ ସୁଯୋଗ ଦେଇଥିଲା ବୋଲି । ନିରୁବ ତାକୁ ପଛେ ପଛେ ଧାଇଁବାକୁ ବାରଣ କରି ନଥିଲା । ବୟସର କୁଳୁ କୁଳୁ ସ୍ରୋତରେ ଲହରେଇ ଲହରେଇ ତରୁଣୀତ୍ୱ ତା'ର ଭାସୁଥିଲା । ଲଗାମ ଛିଣ୍ଡା ଯୌବନର ସବାର ସାଜି, ସେ, କଲେଜର ଗଡ ଗଡ ଗଡାଣିଆ ଅଲକାତରା ଛଳା ଖସଡ଼ିଆ ରାସ୍ତାରେ ରୂପ ଓ ଯୌବନର ଘୋଡା ଛୁଟେଇ ଥିଲା । ତାର ଖଚିତ ଆକାଶ ପରି ନୀଳ ଶାଢ଼ୀ, ଚଇତ ସନ୍ଧ୍ୟାର ପବନ ଭଳି ହୁଗୁଳା ପିନ୍ଧା ପଣତ, ଉଡୁଥିଲା ଫର ଫର—ଫର ଫର । ପାଖେ ପାଖେ ଚଣ୍ଡି ବୁଲୁଥିଲା ରୁଦ୍ରର ଲୋଭିଲା ଆଖି—ଆଇଁସିଣିଆ ଗୃହାଣୀ; ଥରକୁ ଥର ତାକୁ ସାବଧାନ କରି ଦେଉଥିଲା । ସ୍ପର୍ଶ ରହିଥିଲା ସେଥିରେ ଯୌନ ଲାଳସା ଜନିତ ଶିହରଣ । ତଥ୍ୟ ହୀନ ଦାଗ୍‌ବଲୟର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଭଳି ଆନନ୍ଦ । ତଥାପି ରୁଦ୍ରର ଲହ ଲହ ବହ୍ନି ପରି ଜଳିଲା କାମନାକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ନଥିଲା ସେ । ରୁଦ୍ର ଯେବେ ଗୃହିଁଥିଲା ଅବାଧ ମିଳନର ମାୟା ସାଗର ଭିତରେ ହଜି ଯିବା ପାଇଁ, ନିରୁ ତାକୁ ନିର୍ମମଭାବେ ଅଟକେଇ ଦେଉଥିଲା । ତଥାପି ସାଧାରଣ ବନ୍ଧୁ—ସାନିଧ୍ୟ ପାଇଁ ବାରଣ କରି ନଥିଲା । ଏଣୁ ହୁଏତ ବାଧା ଦେଇ ଦେଇ—ଦେଇଥିଲା ପ୍ରଶ୍ରୟ ।

ପାଖରେ ଥିଲେ କିଶୋର ହୁଏତ ରୁକ୍ଷତା ଦେଖାଇ ବାଧା ଦେଇଥାନ୍ତେ କିନ୍ତୁ ସେ ଥିଲେ ବିଲାତରେ । ପାଠ ପଢୁଥିଲେ । ଆଉ

ବାପା ? ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାର ପ୍ରେମ ତାଙ୍କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାଗଳ କରିଥିଲା । ସେ ସୁଶିକ୍ଷିତା ହିଁ ଅବା କୌଣସି ରୁଚି ଉପରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ ନଥିଲେ । ତେଣୁ ହୁଏତ ସବୁବେଳେ ରୁଦ୍ରର ବଗଲା ଅର୍ଦ୍ଧାଳୀରେ ଉତ୍ସାହିଆ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାକୁ ଭଲ ବି ତାଙ୍କୁ ଲାଗୁଥିଲା । ସେଥି-ପାଇଁ ରୁଦ୍ରର ବନ୍ଧୁତାକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଯତ୍ନ ବି କରିଥିଲା ସେ ।

ରୁଦ୍ରର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ନିରୁ ଆଉ ଥରେ ଭୟଭୀତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ମନ ଭିତରର ତାପ ଅତେଇ, ମାଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ଅତୀତର ଛାଇ । ସତେତ ! ନିଜେହିଁ ନିଜର ଅତୀତକୁ ଜଟିଳ କରି ପକେଇଛି ସେ !

ଯେତେବେଳେ ରୁଦ୍ର ଠିକ୍ ତାର ଏହି ବଳୀ ହୋଇ ପଦାରେ ବାହାର ଚମକୁ ଠେଲି ଉଠିକି ପଡ଼ିଥିବା ମାଂସଳ ହାତର ବନ୍ଧନ ଭିତରକୁ, ଛମାଟିଆ କଅଁଳ ଶିଶୁଟି ପରି ତାକୁ ଟେକି ନେଇଯିବା ପାଇଁ ସବୁଗରେ ମିଶି ଆସୁଥିଲା ଓ ଦେହକୁ ଦେହରେ ମାଜି ଦେବା ପାଇଁ ବୁଝି ଥରେଇ ଭାବୁଥିଲା, ନିରୁ ସବୁ ଜାଣୁଥିଲା । ଫଁ ଫଁ ନିଶ୍ୱାସର ତାତଲା ନିଶ୍ୱାସନ—କରି ଦେଉଥିଲା ତାକୁ ସାବଧାନ । ରୁଦ୍ରର ନିଆଁ ଜାକଲା ପରି ତୀବ୍ର ଚାହାଣୀର ଉତ୍କଟ ତାପରେ ଜଳି ଯାଉଥିଲା ତାର ମନ ।

ତିନି ବର୍ଷ ତଳେ—

ରୁଦ୍ର ଯେତେବେଳେ ତାର ଉଲ୍ଲସିତ ବକ୍ଷ ଉପରର ଧଳା ମଲ ମଲ ପତଳା ବ୍ଲାଉଜର ତୁଙ୍ଗ ତରଙ୍ଗ ମଙ୍ଗକୁ ଚୁହାଇ ଚୁହାଇ ଚାହୁଁ-ଥିଲା, ସେତେବେଳେହିଁ ନିରୁ ଭାବୁଥିଲା—

ତାର ଅନ୍ୟତମ ସାଧାରଣ ବନ୍ଧୁ ନୀରଦ ପରି ରୁଦ୍ର ନୁହେଁ । ରୁଦ୍ର ତାର ନିମନ୍ତ୍ରିତ ବନ୍ଧୁତା ମାଧ୍ୟମରେ ନିରୁର ଶରୀର ଓ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ତେଣୁ ସେ ନାନା ପ୍ରକାର ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରି ଉତ୍ତେଜିତ ରୁଦ୍ରକୁ ନିବର୍ତ୍ତେଇ ନେଉଥିଲା । ଏଥିରେ ମର୍ମାନ୍ତିକ କଷ୍ଟବି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । କାରଣ ସେ ଜାଣୁଥିଲା,

ଯାହାର ବନ୍ଧୁତାକୁ ନିରୁ ସ୍ୱାଗତ କରୁଚି, ସେ ଅତି ନୀଚ ପ୍ରକୃତିର ଲୋକ । ହୁଗୁଲା ମନର ବ୍ୟକ୍ତି । ତଥାପି ନିରୁ ତାର ବନ୍ଧୁତାକୁ ତ୍ୟାଗ କରୁ ନ ଥିଲା । ସେ ଗୃହୁଁ ଥିଲା, ତାର ମାର୍ଜିତ ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ଭିତରେ ରୁଦ୍ର ତାର ଚରିତ୍ରକୁ ଶକ୍ତ ଓ ନିଷ୍କଳଙ୍କ କରିବାର ଅଭ୍ୟାସ କରୁ । ନିଜେ କଣ କରିବାକୁ ଯାଉଚି, ବିଚାର କରିବାର ଅବସର ପାଉ ।

ତେଣୁ ସେ ରୁଦ୍ରକୁ ଭଲ ପାଇବା ପାଇଁ ବଳେଇ ଯାଉଥିଲା । ଏବଂ.........

ଏବଂ— ଚମକି ପଡ଼ିଲା ନିରୁର ଭାବନାମଗ୍ନ ମନ ।

ଏବଂ କିଶୋରର ନୈବେଦ୍ୟ ହୋଇ ବଢ଼ି ଅସୁଥିଲା ସେ । ତା' ପାଇଁତ ବାପା ଏତେ ହକ୍ ଟଙ୍କା ଦେଇ ଘର ପୁଅ କିଶୋରକୁ ପାଠ ପଢ଼ାଉ ଥିଲେ ।

ନ ହେଲେ ହୁଏତ ସେ ରୁଦ୍ରର ଉନ୍ମତ୍ତ ଆବେଦନକୁ ଦାରୁଣ ଭାବେ ଉପେକ୍ଷା ନ କରି ତା' ସହିତ ପ୍ରେମ କରିବା ପାଇଁ ଲହଁପି ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ କିଶୋର ବାବୁଙ୍କ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱଭାବ ଦୂରରୁ ଥିଲେ ବି ନିରୁକୁ ସାବଧାନ କରି ଦେଉଥିଲା ସବୁବେଳେ ।

ତେବେ ଏତେଦୂର ଆଗେଇ ଯିବା ପାଇଁ କାହିଁକି ସେ ରୁଦ୍ରକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଇଥିଲା ?

ତା' ପୂର୍ବରୁ ନୀରଦ ଥିଲା ତାର ବାଲ୍ୟ ବନ୍ଧୁ । ସେ କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ଚାଲି ଯାଇଚି ଓ ତା' ସ୍ଥାନ ମାଡ଼ି ବସିଚି ରୁଦ୍ର !

ଗରିବ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କିଶୋର ବୁଦ୍ଧିମାନ-ଜ୍ଞାନ ବାପା ତାଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଆଦର କରୁଥିଲେ । ନୀରଦକୁ ବି ସେ ସ୍ନେହ କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ନୀରଦ ଟିକିଏ ଦୁଷ୍ଟ ଥିଲା ଓ ଚାଲି ଗଲାଣି ।

ନିରୁପମା ନିବିଷ୍ଟ ଚିତ୍ତରେ ଭାବୁଥିଲା—

ବାପାଙ୍କ ଚେଷ୍ଟାରେ କିଶୋର ବାବୁଙ୍କର ଦ୍ରୁତ ଉନ୍ନତି ହୋଇଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ରୁଦ୍ର—

ବଜାର—ସବୁବେଳେ ଖେଁ ଖେଁ ହେଉଥାଏ । ଖୋଟଡ......

ତଥାପି ଅଜାଣତରେ ରୁଦ୍ରକୁ ସେ' କଣ କେବେ......

ନିରୁପମାର ଆଖି ବୁଜି ହୋଇଗଲା । ସେ' ଆଉ କିଛି ଭାବି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

—କଣ ଭାବୁଚ ନିରୁ ? ନୀରବତା ଭାଙ୍ଗି ରୁଦ୍ର ପଚାରିଲା ।

—ହଁ ହଁ...ଖୋଜୁ ଥିଲି ତମ ପ୍ରଶ୍ନର ଜବାବ । ବାଧ ହୋଇଛି ଭୁଲିଯିବା ପାଇଁ ।

—ଏତେ ଖୋଜି ଖୋଜି ମାନ ଏତିକି ଜବାବ ପାଇଲ ?

—ଆହୁରି ଅଛି ।

—କଣ ?

—ଭୁଲିଯାଇ ଭଲ କରିଚ ବି ।

—ଏଁ ? ରୁଦ୍ର ଚହଲି ପଡ଼ିଲା ।

—ହଁ ।

—କିନ୍ତୁ...

—ଓଃ କିନ୍ତୁ କଣ ରୁଦ୍ର ? ମୋର ତ ସବୁ କଥା ଜାଣିଚ । ଫେରି ଯାଅ, ଜଲଦ ଯାଅ—

—ଇଚ୍ଛା କଲେ ଏବେ କଣ ମନେ ପକାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ନିରୁପମା ?

—ଲାଭ ନାହିଁ । ଚାଲିଯାଅ ତୁମେ । ଘରେ ଭାବି ଭାବି ବିଚାର କର ମୋର ଅବସ୍ଥା ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ କଣ; ଶୀଘ୍ର ଚାଲିଯାଅ ଏଠୁ ।

—ବେଶ୍ । ଚାଲିଯିବି ।

—ହଁ, ଜଲ୍‌ଦି ଯାଅ । ଚଲାବାଟ ତୁମର ଅମୃତ ହେଉ ।

—ଅର୍ଥାତ ?

—ଏପରି ଦି’ ଦିନର ଚୋରାଖସା ସମ୍ପର୍କ ନେଇଁ ସାରା ଜୀବନ ପାଇଁ କାଙ୍ଗାଳ ହୁଅନ । ହଁ, ଶୁଣ—ଏହାହିଁ ହେଉ ମୋ’ ସହିତ ତୁମର ଶେଷ ଆଳାପ ।

—ଶେଷ !

—ହଁ, ଶେଷ ।

—ତେବେ……

—ଆଃ ! ଚଞ୍ଚଳ ଚାଲିଯାଅ ତୁମେ । କି ବିପଦ । ଯାଅ—ଚାଲିଯାଅ ।

—ଖାଲି ଖାଲି… ?

—ଆଉ—କଣ ଚାହଁ ? କହ, ସ୍ପଷ୍ଟ କହିଦିଅ ।

—ତମର ସେହି ରଙ୍ଗ ଟୁଲୁ ଟୁଲୁ ଅନିନ୍ଦ୍ୟ ହାତ ପାପୁଲିର ମୁଠିଏ ସ୍ପର୍ଶ—କଅଁଳ, ଅତି ସ୍ନିଗ୍‌ଧ ଆଞ୍ଜୁଳେ ଉଷୁମ୍ ଆଲିଙ୍ଗନ……

—ଇସ୍, କି ବର୍ବରତା !

ନିରୁପମା ଅତି ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ପଡିଲା । ଆଖି ବୁଜି ସେ’ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲା କଣ କରିବ ।

—ଅସମ୍ଭବ !

ବେଶି ନୁହେଁ । ରାତି ପ୍ରାୟ ଦଶଟା ଉପରେ ହେବ । ଚାକରାଣୀଟା ହାଲିଆ ହୋଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଘରେ ଆଉ କେହି ନାହିଁ ।

ଦାଣ୍ଡ ପଟ ଝରକା ପାଖକୁ ଛପି ରହି ସବୁ କଥା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଛି କେବଳ ଜଣେ—ସୁଷମା । ଅନ୍ୟ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ସାନ ଦେଢଶାଶୁ—ଅବିବାହିତା—ନାଗିନେଜୀ—ନିରୁପମାର-ପ୍ରାୟ ପଡୋଶୀ ।

ସେ ଅଡେ ନିଦ୍ରା ରଖିବା ପାଇଁ କାହାର ଅବସର ନାହିଁ ।

ନିରୁପମା ଭାବୁଥିଲା, ଅନ୍ତତଃ ଗୃହକର୍ତ୍ତୀଙ୍କର ନିଦ ଯଦି ଭାଙ୍ଗେ··· ସେ ବିବ୍ରତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ।

—ଖୁବ୍ ଚିନ୍ତା କରି ଦେଖ ରୁଦ୍ର । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପର । ଚାଲି ଫେରିଯାଅ । ନଚେତ୍ ବିପଦ ।

—ପର ?

—ହଁ ।

—ତେବେ ମୁଁ କଣ ପର ନୁହେଁ ନିରୁ ? ମୋତେ ବି ତ ତମେ ନିଜର କରିପାର ।

—ଅସମ୍ଭବ ।

—ଅର୍ଥାତ ?

—ତୁମର ହୋଇପାରେ ନା ।

—ଆଉ ?

—ଅନ୍ୟର ।

—ମୁଁ କଣ 'ଅନ୍ୟ' ନୁହେଁ ନିରୁ ?

—ଜଲଦି ଫେରିଯାଅ ରୁଦ୍ର । ପାରିବି ନାହିଁ ତମ ସଙ୍ଗେ ଆଉ ଯୁକ୍ତିତର୍କ କରି ।

ଅନୁତାପ କରିବା ପାଇଁ ବି ଏବେ ବେଳ ନାହିଁ । ନିରୁ ଭାବୁଥିଲା, କାହିଁକି ଏ ଚଗଲା ଟୋକାଟାକୁ ସେ ଏତେଦୂର ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଇଥିଲା—

ଯୁବତୀ ଦେହ ନେଇଁ କଲେଜର ଅନାକଟ ବାଟରେ ସୁନ୍ଦର ଆଉ ବଳିଷ୍ଠ ଯୁବକର ହସହସ ବନ୍ଧୁତାର ନିବେଦନକୁ ଆଡେଇ ଦେଇପାରି ନଥିଲା । କିଶୋର ଯଦି ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ତା' ପାଖରେ ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହୁ ନଥାନ୍ତେ, ହୁଏତ ଏତେ ସୁବିଧା ରୁଦ୍ର ପାଇ ନଥାନ୍ତା ଓ ଏତେଦୂର ବଢ଼ିପି ପାରି ନଥାନ୍ତା ।

ପିପାସିତ ଯୌବନ ଜୀବନର ନିଶ୍ୱେଳା ବେଳା ଗୁଡ଼ିକୁ ଖାଲି ବହି ପଢି ପଢି ବିନାଶ କରି ଦେବାକୁ ତାକୁ ଭଲ ଲାଗୁ ନଥିଲା ଏବଂ ଏ ସୁଯୋଗ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିଥିଲା ରୁଦ୍ରର ସରସ ସୁନ୍ଦର ଯୁବକ ବନ୍ଧୁତାର ଆବେଦନ ।

ଆଜି ତାର ମନେ ପଡୁଛି, କିଶୋର ଯେତେବେଳେ ଛୁଟିରେ ଫେରନ୍ତି ବାଲିଗଡ଼ରୁ, ରୁଦ୍ର ଆଉ ଭରସି ପାରେ ନାହିଁ । ଘରକୁ ମୋଟେ ଆସେ ନାହିଁ । କଲେଜରେ ଦେଖା ହେଲେ ବି ସାହାସ କରି ପାଖେଇ ପାଖେଇ ହସେ ନାହିଁ । ସେ ମଧ୍ୟ ବଳାତ୍କାର କରେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଛୁଟି ଶେଷରେ କିଶୋର ଫେରିଗଲେ, ସେ ଏକାନ୍ତ ନିଛାଟିଆରେ ବିବ୍ରତ ହୋଇପଡ଼େ । ବେଳ ସରେ ନାହିଁ । ଢଳ ଢଳ ତରୁଣୀଟି ତାର ଗମ୍ଭିରତା ଭିତରେ ମରିବା ପାଇଁ ଭୟ କରେ । ରୁଦ୍ର ବନ୍ଧୁତା ଦେଖେଇ ପାଖକୁ ଆସେ । ନମସ୍କାର କରେ । ସେ ବାରଣ କରେ ନାହିଁ— ହୁଏତ ଏହି ବାରଣ ନ କରିବା ହୋଇଛି ଆଜି ତା'ର ଭୁଲ ।

ମାଁ ତ ନ ଥିଲେ ଶଖେଇବାକୁ । ଆଉ ଘରେ କିଏ ବା ଥିଲା ? ବାପା—ପକ୍କା ଆଧୁନିକ ବିଳାସୀ । ସେ ଝିଅର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନ ବିଳାସ କାମନା କରୁଥିଲେ ।

କଲେଜର ଫାଷ୍ଟ ଇୟର ଠାରୁ ଅପରିଚିତ ଛାତ୍ର ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ— ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ଆସିଥିଲା । ଅନେକବାର ତାକୁ କନକନିଆ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନେଇ ଛନଛନ ହୋଇ ପଡିଥିଲା । ହାତ ଧରି ଅନେକ ବାଟ ଯାଏ ଚାଲିଥିଲା । ଚାଲିବାରେ ସେ'ବି ପାଉଥିଲା ଶଥିଲ ଆନନ୍ଦ । କାରଣ—ତା' ମନ ଆଉ ରୁଦ୍ରର ରୂପ ଏବଂ ତେଜ ଗୋଟିଏ ବଂଶୀର ତାନରେ ତାଳ ସଜିଥିଲେ ।

ମାତ୍ର କେବେ ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ଏପରି ଦୁଃସାହସ କରିବ ବୋଲି ସେ ଆଶା କରି ନଥିଲା ।

ସୁଷମା ପାଟି କାମୁଡ଼ି ଆଖି ଟେଲ୍ ଟେଲି କରି ଝରକା ବାଟେ କାନେଇଁ ଥିଲା । ଯେମିତି ସେ ଗୋଟାଏ ଅତି ମୂଲ୍ୟବାନ ଭୂଗର୍ଭର ତଥ୍ୟ ଆବିଷ୍କାର କରୁଚି । ସେ ପାଦ ଚିପି ଚିପି ଘର ପଛ ପଟର ଝରକା ପାଖକୁ ଚାଲିଗଲା ।

—ତା' ହେଲେ··ତା' ହେଲେ ସ୍ୱୀକାର କର—ଆଜି ହାରିଚ ତମେ—ଆସ—ମୋତେ ବାଧା ଦିଅନା—

ରୁଦ୍ର ଖୁବ୍ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ।

—ନା ନା, ଓଃ ! କଣ କରିବି ମୁଁ ? ନିରୁ ବେହୋସ୍ ହେଲା ଭଳି କାନ୍ଥ କଡକୁ ଢଳି ପଡ଼ିଲା ।

ଭାବୁଥିଲା, ଗୋଟାଏ ଗୋଇଠା ମାରି ଆତୁର, କାମୁକ ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦକୁ ଦୁଆର ସେପାରି ଫୋପାଡ଼ି ଦେବ। କିନ୍ତୁ ଫଳାଫଳ ? ତା'ର ବିଗ୍ରୁର ବିଚକ୍ଷଣତାରେ ନିରୁ ଦେଖୁଥିଲା, ଗୋଳମାଳ ହେବ; ଲୋକେ ଜାଣିବେ । ଛି'କୁ ନ କରି ଦାଣ୍ଡରେ ଥୋଇବେ—ଶୁଣିବେ ଯଦି କିଶୋର, କଣ କହିବେ ? ତେଣୁ—ତେଣୁ ସେ ନିର୍ବାକ୍, ନିସ୍ପନ୍ଦ ଓ ଅବଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ।

ହଁ ହଁ କରି ଅଟେଇ ଅଟ୍ଟିଲା ରୁଦ୍ର । ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେ ଯୁବ । ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାର ବିଶୃଙ୍ଖଳା ଭିତର ଦେଇ ଯୁବ ହୋଇ, ସେ ଯେଉଁ କଦର୍ଯ୍ୟ ମନୋବୃତ୍ତି ପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ପାଇଚି, ତାରି ଉତ୍ତେଜନାରେ ବଳିଷ୍ଠ ହାତ ଦୁଇଟାକୁ ପ୍ରସାରି ଦେଇ, ମୁଠେଇ ଧରିଲା ନିରୁପମାର ନାଲି ଧାର ଧାର ରେଖାଇତ ପାପୁଲି ଦୁଇଟାକୁ । ଅତି ଅସ୍ଥିର ଭାବେ କଂପି ଉଠିଲା ନିରୁପମାର ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ । ଝଞ୍ଜା ଘାତରେ ଧଳା ମେଘ ଖଣ୍ଡ ପରି ଘୂରିବାକୁ ଲାଗିଲା ତା'ର ବ୍ୟ. ତ ମନ, ହୃଦୟ । କଣ କରିବ ?

ସେ କେବଳ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲା—

କିଶୋର ସହିତ ତାର ବିବାହ ହେବା ଦିନ ଠାରୁ ରୁଦ୍ର ସହିତ ଆଉ ତାର କେବେ ଦେଖା ହୋଇ ନଥିଲା । କଥା ବାର୍ତ୍ତା ଦୂରର କଥା । ଚାହିଁ ନଥିଲା ବି ।

ରୁଦ୍ର ମଧ୍ୟ ନିରୁ ସହିତ ମିଶିବାର ସାହସ କରିପାରି ନଥିଲା । କାରଣ, ପ୍ରଫେସର କିଶୋରଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ତାକୁ ସବୁବେଳେ ଦବେଇ ଦେଉଥିଲା ।

ନିରୁର ଭାବନା ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ରୁଦ୍ର ତାର ହାତକୁ ଅଦ୍ଭୁତ ଜୋରରେ ଟାଣୁଥିଲା । ହୁଏତ ସେ ନିରୁକ ଧକ୍କାଟିଏ ଦେଇ ପେଲି ଦେଇଥାନ୍ତା । ଚିତ୍କାର କରି ଶୋଇବା ଲୋକଙ୍କୁ ଉଠେଇଥାନ୍ତା ! କିନ୍ତୁ ସେ ଭାବୁଥିଲା, ଏହାଦ୍ୱାରା ତାର ଅତୀତ ଦୋଳା ବର୍ତ୍ତମାନର ଅବସ୍ଥା ଉପରେ ଦୋହଲୁ ଥିବା ଉନ୍ନତ ଭବିଷ୍ୟତରେ କଳଙ୍କ ଲାଗିବ ନାହିଁତ ?

ଭୟ ଓ ଲୋଭର ସଂଘର୍ଷ ଜନିତ ଉତ୍ତେଜନା ଭିତରେ ରୁଦ୍ର ସାଉଁଟି ତୋଳି ନେଉଥିଲା ନିରୁପମାକୁ । ଶିହରଣ ଖେଳି ଯାଉଥିଲା ରକ୍ତରେ ରକ୍ତରେ ।

ହଠାତ୍ ଦୁଆର ଏ ପାଖେ ଖଟର୍ କଲା ଭାରି ପାଦର ଜୋତା ଶବ୍ଦ !

ଏଁ…ରୁଦ୍ର ଚମକି ପଡ଼ିଲା ।

ନିରୁ ଛାନିଆଁ ହେଲା ।

ଉଃ !

କିଶୋର ! ଥର ଥର ଦେହ । ଥଳ ଥଳ ଆଖି । କଟକରୁ ସଦ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟାଗତ କିଶୋରଙ୍କ ହାତରୁ ବେଗ୍‌ଟି ଖସି ପଡ଼ିଲା ।

ରୁଦ୍ର ଚାହିଁ ପାରିଲା ନାହିଁ । ତା'ରି ଦର୍ଶନ ଅଧ୍ୟାପକ—

ନିରୁପମା ହାଣଖିଆ ସାପ ଛାନ୍ଟୁରୁ ଖସିଲା ପରି ଖସି ପଡ଼ିଲା ତଳେ ।

ତଳ ଉପର ହୋଇ, ଖଣ୍ଡ ବିଖଣ୍ଡ ହୋଇ ବସୁନ୍ଧରାଟା ଯେମିତି ଚକ୍ର ପବନରେ ଉଡ଼ି ଯାଉଚି ଉପରକୁ । କମ୍ପିତ ପାଦକୁ ବୁଲେଇ ନେଇଁ ଫର୍ କିନା ଫେରି ପଡ଼ିଲେ କିଶୋର !

ସାମାଜିକ ମଣିଷ ସଂସାରର ସର୍ବାପେକ୍ଷା ଗର୍ହିତ ତିରସ୍କାର—

ସେ’ ଘଡ଼ିଏ ବି ସେଠି ଠିଆ ହୋଇ ରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଗୁହିଁ ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଆଉ କଣ କରିଥାନ୍ତେ ?

ତାଙ୍କର ଜାତି ସୁଲଭ ଈର୍ଷାନ୍ୱିତ ମନ ଗୁହୁଁଥିଲା, କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ବଣ୍ଡା ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ପରି ବିଷାକ୍ତ ଶର ବିଦ୍ଧ ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦର ପେଟ କଣା କରି ଦିଅନ୍ତେ । ନିରୁପମାର ଚକ୍ ଚକ୍ ଜଳିଲା ସୁନାର ଦେହକୁ ବଣ ଭିତରର ଠେଙ୍ଗାଲ ପାଖ ସୁଖିଲା ଖୁଣ୍ଟରେ ଭୂସିଦେଇ ଟିକି ଟିକି କରି ଛୁଣ୍ଡେଇ ଛୁଣ୍ଡେଇ ସିଝେଇ ସିଝେଇ ମାଉଁସ ଖାଆନ୍ତେ ।

କିନ୍ତୁ ତା’ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ନରହତ୍ୟା !

ଉସ୍……ଆଖି ତାଙ୍କର ବୁଜି ହୋଇଗଲା ।

ରୁଦ୍ରର ଯୌବନ ଓ ଅତି ସାହାସିକତାର ଯେତେ ଉଦ୍ଧତ ଫଣିଆ, ଧଇର୍ଯ୍ୟ, ସବୁ ଜଳି ଯାଇଥିଲା । ସେ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ନିତାନ୍ତ ମର୍ମାହତ ଓ ନିସ୍ତେଜ ।

ଯେତେବେଳେ ରୁଦ୍ର ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ଧ ନାଗ ସାପ ପରି ଏଗାଟିଏ କୋଣରେ ଠିଆ ହୋଇ ଦେଖିଲା, କିଶୋର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦ୍ରୁତ ପଦକ୍ଷେପରେ ବାହାରକୁ ଚାଲି ଯାଉଛନ୍ତି—କ୍ଷଣ ମାତ୍ର ବିଳମ୍ବ ନ କରି କ୍ଷେପାମାରି ସେ ପାଚେରି ଡେଇଁ ଚାଲି ଯିବାକୁ ବାହାରି ଆସିଲା । ଅସହାୟ ଭାବେ ତାର ଗୋଡ ଥରୁଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ଯେତେ ଚଞ୍ଚଳ ଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା, ତାର ଗୋଡ ହାତ ସେତେ ବିଶୃଙ୍ଖଳ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ପାଚେରି ଡେଇଁ ଯିବାକୁ ସେ କଲେଜ ଦୁଆର ଏ ପଟର ରାସ୍ତା ଅତିକ୍ରମ କରି ଚାଲି ଯାଉଥିଲା; ରାସ୍ତା ଉପରୁ ଟର୍ଚ୍ଚ ପକାଇ ସୁଷମା ପଚାରିଲା, କିଏ ?

ମୁଁ—ରୁଦ୍ର ଜାଣେ, ସୁଷମା ତାକୁ ଭଲ କରି ଚିହ୍ନେ । ତେଣୁ ତାର ଦଉଡ଼ି ପଳେଇବାର ଶକ୍ତି ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଠିଆ ହୋଇ ସୁଷମାକୁ ନମସ୍କାର କଲା । ରୁଦ୍ର ତେତେ ବିଚଳିତ ନ ହୋଇ ମନେ ମନେ ଦମ୍ଭ ବାନ୍ଧିଲା, କାରଣ ସେ' ଜାଣେ, ସୁଷମା କେବେ ତା' ପ୍ରତି କଠୋର ହୁଏ ନାହିଁ ।

—କିଏ—ରୁଦ୍ର ?

—ହଁ । ଓଃ ଆପଣ ! ଆଉ କିଏ ବୋଲି ମୁଁ ଡରି ଯାଉଥିଲି ।

—ଡରିବାର କାରଣ ?

—ନାଇଁ ଯେ……

—ଏତେ ରାତିରେ କୁଆଡେ ?

—ବୁଲି ଯାଇଥିଲି ।

—ଚୋରି କରିବାକୁ ?

—ଧରନ୍ତୁ—

ସୁଷମା ହସିଲା । ତା' ମାନେ—ନିରୁ ସହିତ ତୁମର ଭଲ ବନ୍ଧୁତା ଥିଲା ପରି……

—ଥିଲା ।

—କିଶୋର ଫେରି ନାହାନ୍ତି ତ ?

—ଗୁଡନ୍ତୁ ।

—ଖୁବ୍ ବ୍ୟସ୍ତ ଦେଖା ଯାଉଛ ଯେ !

—କ୍ଷମା କରିବେ । ମୁଁ……

ରୁଦ୍ର ଚଞ୍ଚଳ ପଳେଇଯିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟତ ହେଉଥିଲା । ଅଟକେଇ ଦେଇ ସୁଷମା କହିଲା—

—ଯା' ହଉ, ବର୍ତ୍ତମାନ ନିର୍ଭୀକ ହୋଇଯାଅ । ଆସ ମୋ' ସହିତ ।

ଆଉ ଉପାୟ ନ ଥିଲା ।

ସୁଷମାର ପଛେ ପଛେ ରୁଦ୍ର ଚାଲିଲା, ଅନ୍ୟ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ଘରର ଗୋଟିଏ ନିର୍ଜନ—ସୁଷମାର ଶୟନ କକ୍ଷ ଭିତରକୁ ।

ଗୋଟାଏ ଆରାମ ଚଉକୀ ଦେଖାଇ ଦେଇ ସୁଷମା କହିଲା, ଶୁଣିଲ ରୁଦ୍ର, ମୁଁ ତୁମକୁ ଖୁବ୍ ଭଲ କରି ଜାଣେ । ବିଶେଷତଃ ଟେନିସ୍ ଓ ଫୁଟବଲ୍ ଖେଳବେଳେ ତୁମର ଯେଉଁ ପରାକ୍ରମ—ଭାରି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଲାଗେ । ଜାଣେ, ନିରୁ ପରି କଲେଜର ବହୁ ଛାତ୍ରୀ ତୁମର ନିବିଡ ବନ୍ଧୁତା ଚାହାନ୍ତି । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତୁମର ସବୁ ପ୍ରକାର ବିଜୟ କାମନା କରେ । ଅଚ୍ଛା ନିରୁ କଣ ଆଗରୁ ତୁମକୁ ଭଲପାଏ ?

—ହଁ ସେମିତି...

—ସେମିତି ! ଅର୍ଥାତ୍ ? ଅନ୍ତର ଭରି ନୁହେଁ ?

ରୁଦ୍ରକୁ ବଡ ଲାଜ ଲାଗିଲା । ତଥାପି ତୁଣ୍ଡରୁ ତାର ବାହାରି ପଡ଼ିଲା—ଖାଲି ଭଣ୍ଡେଇ ଭଣ୍ଡେଇ ନେଇଛି । ସବୁଣୀଠା !

ସୁଷମାର ମନରେ ବଡ ଈର୍ଷା ହେଲା ।। ନିରୁ ରୁଦ୍ର ସହିତ ମିଶେ ! ତଥାପି ତାର ରୂପର ମୋହରେ ମୋହିତ ହୋଇନାହିଁ ? ରୁଦ୍ର—କି ସୁନ୍ଦର ଯୁବକ ! ଅନେକ ସମୟରେ ସୁଷମାର ପାଟିରୁ ଲାଳ ଗଡ଼ିପଡେ ।

—ତଥାପି ଖୁବ୍ ସାହସ କରି ପାରିଚ । ମୋର ବି ନିରୁର ଏ ଢଙ୍ଗ ଦେଖି ହାଡ ଜଳି ଉଠେ ରୁଦ୍ର ! ଟିକିଏ ରୂପ ପାଇଚି ବୋଲି, ନିଜକୁ ସତୀ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିବାକୁ ଯାଇ କମ୍ ଗର୍ବ କରେ ? ତେଣୁ ତା' ଉପରେ ମୋର ଭାରି ରାଗ ହୁଏ । ଯା' ହଉ ତମେ ବିଜୟୀ ହୁଅ । କିନ୍ତୁ ମୁହଁ ଶୁଖେଇଚ କାହିଁକି ?

ରୁଦ୍ର ଥଙ୍ଗ ଥଙ୍ଗ ହେଲା ।

—କହ, ମୁଁ କଣ କାହାକୁ କହି ଯାଉଚି ?

—କିଶୋର ପହଞ୍ଚି ଗଲେ ।

କିଛି ନ ଜାଣିଲା ପରି ସୁଷମା କହିଲା—ବାପ୍‌ରେ, ତା' ପରେ… ହଁ କଣ ହେଲାକି ? ଦେଖିଲ ?

—ଦେଖିଦେଲେ ଏବଂ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚାଲିଗଲେ ।

—ଚାଲିଗଲା ?

—ହଁ ।

—କିଛି କହିନାହିଁ ?

—ନା ।

—ମାଇପଅଟେ । ତା' ହାତରେ ହେବ କଣ ? ହଉ, କଣ କରି ପକେଇବ ? ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଚାଲିଯାଅ । ବେଳେ ବେଳେ ଇଆଡେ ବି ଆସୁଥିବ । ବୁଝିଲ ?

ନମସ୍କାର କରି ରୁଦ୍ର ଟିକିଏ ସ୍ୱସ୍ତିର ନିଶ୍ୱାସ ମାରି ଚାଲିଗଲା ।

ସଡକରେ ବିଜୁଳି ବତୀ ଜଳୁଥିଲା । ଝାଳ ଗମ ଗମ ହୋଇ ଚାଲି ଯାଉଥିଲା ରୁଦ୍ର । ସଡକ କଡର ସିମେଣ୍ଟ ହିଡ ଉପରୁ ଓହ୍ଲେଇ ଆସି ନିରଞ୍ଜନ କହିଲା, କିଁବେ—କାମଟା ସରିଗଲାତ ଅଳୁହା ଅପୋଷ୍ଟ ମାରି ଦଉଡୁଛୁ ? କେଉଁଠିକା ପାଠରେ ?

—ଆ ଭାଇ ଆ । ସବୁ କହିବି । ଏବେ ବି ରୁଦ୍ରର ମୁହଁରେ ଆଶଙ୍କାର ଗଭୀର ଛାୟା ।

ନିରଞ୍ଜନ ଟିକିଏ ଢୁଙ୍କି ଆସି ପଚାରିଲା, କଣ ହେଲାରେ ?

—ଆଉ ହବ କଣ…

—କହ ମ, ହେଲା କଣ ?

—ଅଚ୍ଛା, ଏକ୍‌ସପ୍ରେସ୍ ବସ୍ ଆସିଲା କେତେବେଳେ ?

—ଆଜି ଆସି ନଥିଲା ।

—ବୋଧହୁଏ ଏବେ ପହଞ୍ଚିଲା ।

—ହଁ, କଣ ହେଲା ତା' ପରେ ।

—ପ୍ରଫେସର······

—ପହଞ୍ଚି ଗଲେ ?

—ହଁ ।

—ଦେଖିଲେ ?

—ହଁ ।

—କଣ କରୁଥିଲେ ?

—ତା’ ହାତକୁ ମୁଠେଇ ଧରିଥିଲି ।

—ସିଏ ମନା କରୁଥିଲା କି ?

—ସାମାନ୍ୟ ଟାଣି ଓଟାର ହେଉଥିଲା ।

—ହଁ, ପ୍ରଫେସର କଣ······

—ହଠାତ୍ ଫେରିଗଲେ ।

—ଫେରିଗଲେ ? କୁଆଡେ ?

—ଜାଣେ ନାହିଁ ।

—ଅବେ, ଚାଲ ଜଲ୍‌ଦି ପଳେଇବା ।

ବାଟ ଭାଙ୍ଗି ଦୁହେଁ ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ଚାଲିଗଲେ ।

କିଶୋର ଭାବୁଥିଲେ—

ରକତ ମାଉଁସ—ହଲ ହଲ, ରଙ୍ଗ ରଙ୍ଗ, ତାଜା ଫୁଟନ୍ତା ରକତ ମାଉଁସକୁ ଚୁରୁମା ଦେଇ ଶୋଷଣ ସୁଖ ଅନୁଭବ କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ସାମାଜିକ ଅନାଚାର, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଦୁର୍ବିଚାର ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବ୍ୟଭିଚାର ଚାଲିଚି ତାଙ୍କର ଆଖି ଆଗରେ, ସେ ସବୁର ଧ୍ୱଂସ ସାଧନ କରି ଖୁନି ଆସାମୀ ହୋଇ କୋର୍ଟ କଚେରୀକୁ ଯିବେ ସେ ? କିଶୋର ?

ସାରା ଦେଶରେ ନା' ପଡ଼ିଚି ଯା'ର—ପ୍ରଫେସର କାବ୍ୟ ବ୍ୟାକରଣତୀର୍ଥ, ଏମ. ଏ., ପିଏଚ. ଡି.,—ପଣ୍ଡିତ—ଦେଶର ଜଣେ ତଥାକଥିତ ଜ୍ଞାନୀ—

ପତ୍ନୀ ହତ୍ୟା ! ଲୋକକୁ ଖୁନ କରି, ନିରିମାଖି-ନିଶା ଲାଗିଥିବା ମହୁଆ ଡମ୍ବ ପରି କାଲି ସକାଳେ ଦାଣ୍ଡରେ ଠିଆ ହେବେ ?

କିଶୋର ଫେରି ଆସିଲେ । ହଠାତ୍ ଫେରି ଆସିଲେ । କିଛି କହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । କଣ ବା କହିଥାନ୍ତେ ?

ସ୍କୁଲ ଛୁଡ଼ି ପ୍ରସାଦକୁ କ୍ଲାସରେ ଧମକ ଦେଲା ପରି କଣ ଧମକେଇ ଧମକେଇ ପଚାରି ଥାନ୍ତେ—ତମେ ଭୁଲ କରିଛ । ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ ପ୍ରେମ କରିବା ଉଚିତ ହୋଇନ । ପଚାରନ୍ତେ ? କେଉଁ ମୁହଁରେ ?

ଆଉ ?

ନିରୁକୁ ପଚାରିଥାନ୍ତେ—ତୁମେ ପରା ବିବାହିତା ? କାହିଁ ତମର ସତୀତ୍ୱ ? ପର ପୁରୁଷ, ସ୍କୁଲ ସହିତ ପ୍ରେମ କରୁଚ ? ଏଠା କଣ ତୁମର ଅପରାଧ ନୁହେଁ ?

ସ୍ୱାମୀ ପରା ସେ ! ପଚାରି ପାରିଥାନ୍ତେଟି ?

ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଲୁହା ଚଉକିଟାକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଉଠାଇ ନେଇଁ ଦହିଁଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ପିଟି ଦେଇଥାନ୍ତେ ? କିନ୍ତୁ କିଶୋର—ଶାନ୍ତ, ଶିଷ୍ଟ, ବିବେକୀ-ବୋଲି ପରା ପିଲା ଦିନରୁ ଆଦର ପାଇ ଆସି-ଚନ୍ତି । ଏ ଜାଣିମାର ବୟସରେ ଫୋପଡ଼ା ମୂର୍ଖାମିକୁ ଆବର ନେଇଁ-ଥାନ୍ତେ ? ଖୁବ୍ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ପାରିଛନ୍ତି । ଅତେଇ ଦିନିଆ ଜୀବନର ବିହ୍ୱଳ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସେ କଣ ଦୁଇ ଆଖି ବୁଜି ଦେଇଥାନ୍ତେ ? ସଂସାରକୁ ଖୁବ୍ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ଜୀବନକୁ ସମ୍ମାନିତ କରିବାକୁ କୁନ୍ଦ ପଡନ୍ତି । ଯଦିବା ସଂସାରର ରୁଚି ଆଉ ଅଗ୍ରୁରକୁ ନୁହେଁ ।

କାଠ ମେଣ୍ଟାର ଅନ୍ତ ବୁଜୁଳା ପରି କମ୍ପିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଖାଲି ।

ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଲା, ତୁଅଟି । ତାଙ୍କର ଭାତ, ଡାଲି, ମାଂସ ଆଉ ଗୁହା ସିଗାରେଟରେ ପୁଷ୍ଟ ଆୟୁଷକୁ ନିଗାଡ଼ି ଅସ୍ଥି ମଜ୍ଜା ଚୁଚୁମି ଚୁଚୁମି ସେ ପରା ଜନମ ହେଇଚ ?

ତାଙ୍କର ସନ୍ତାନ—ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ !

ଆଉ ନିରୁ—ତାର ଜନନୀ । ଗର୍ଭଧାରଣୀ !

ବାଃ ! କିଶୋର ବାବୁଙ୍କର ଓଠରେ ତାଚ୍ଛଲ୍ୟର ହସ ।

ବାଜପୁନଗରଠୁ ଜୟପୁର ଯିବା ବାଟରେ 'ସାଲୁର' ଘାଟି ଉପରେ ମଟରରୁ ଛୁଟିଲା ପରେ, ଅଣାନିଶ୍ୱାସି ହୋଇ, ଉଠି ପଡ଼ି, ବୁଲି କନ୍ଦରେ, ଘିର୍କା ମାରି ମନର ଭାବନା କିଶୋର ବାବୁଙ୍କ ମରମ ଦେଇ ଦଉଡ଼ିବାକୁ ଲଗିଲା । ଯୁକ୍ତି ତର୍କର କେତେ ଉଠାଣି ପଡାଣିର ଧକ୍କାରେ କଚଡ଼ା ଖାଇ ଖାଇ ସେ ଭାବିବାକୁ ଲଗିଲେ—ସେ ଦିନ ନିରୁ ନିଜେ ପୁରାଣରେ ପଢୁଥିଲା, 'ପତ୍ନୀ ଅସତୀ ହେଲେ ସ୍ୱାମୀ ଅଳ୍ପାୟୁଷ ହୁଏ' । ସତରେ ? ତା' ହେଲେ ସେ କଣ ମରିଯିବେ ?

'କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟ'ର ବୃନ୍ଦାବତୀ ଦେବୀଙ୍କୁ ମାୟାରେ ବିଷ୍ଣୁ ରମଣ କରି ସାରିବା ପରେହିଁ ଜଳନ୍ଧରର ଶିରଚ୍ଛେଦ କରିବାକୁ ଶିବ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥିଲେ ?

ହୁଁ ହୁଁ ହୋଇ ହସି ଉଠିଲେ କିଶୋର ! ଏତେ ଦୃଢ ସମ୍ପର୍କ ? ନାରୀ—ପୁରୁଷ ! ପତି—ପତ୍ନୀ !

ନ' ହୋଇ ପାରେ କାହିଁକି ? ସହସା ଏପରି ଏକ ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିଯାଇ ପାରେ, ଯେଉଁଥିରେକି କୋଧାନ୍ଧ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ହଠାତ୍ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଯାଇ ପାରେ ।

ହାର୍ଟଫେଲ୍.........

ହଁ, ହଁ, ପୋଥି ପୁରାଣର କଥା ମିଥ୍ୟା ନୁହେଁ । ତଥାପି କ'ଣ ଦୃଢ ବନ୍ଧନହୀନ ସାମାଜିକ ତରୁଣୀ କେବେ ସ୍ୱୈର ପ୍ରୀତିର ସହଜ ଲଭ୍ୟ ସୁଖକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ପାରେ ?

ନିରୁପମା କଣ ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ସହିତ......

କିଶୋର ତଟସ୍ଥ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।

ସମୁଦାୟ ମୋର କରି ଯେଉଁ ତାଜା ଯୌନ କାମନାରେ ଆଉଠୁ ପାଉଠୁ ଦେହଟିକୁ ସେ' ଆଉଜେଇ ଆଣିଥିଲେ ଚିର ଦିନ ଲାଗି ନିଜର କରି, ସେହି ନିରୁ—ଖିଲ୍ ଖିଲ୍ ହୋଇ ତାଙ୍କର ମାଉଁସିଆ

ଜଂଘ ଉପରକୁ କୁଦି ପଡ଼ି ସେ ବେକକୁ ଧରି ଓହଳି ପଡି କାନ ପାଖରେ ଚୁପେଇ ଚୁପେଇ କହୁଥିଲା, "ମୋ ରାଣ ଦେଇ କହଛି, କେବେ ମୋତେ ଗାଳି ଦେବ ନାହିଁ !"—

ସେହି ନିରୁ ଆଜି ଇତର ତରୁଣର ଧୈର୍ଯ୍ୟହୀନ କ୍ଷଣିକ ସ୍ୱପ୍ନ ଜଳ୍‌ଜଳ୍ ଆଖିରେ ଉତ୍ତେଜିତ ବକ୍ଷର କ୍ଷୁଧାକୁ ଆଡ଼ାଳ ଦେଇଛି ! ପର ପୁରୁଷର ଉତ୍ତେଜିତ, କାମ-ଦଗ୍ଧ ଶରୀରକୁ ଖୋଳି ଆହାର ଖୋଜିଛି ! ଯାଉଛି ? ହାୟ୍—

କିଶୋର ଘରୁ ବାହାରି ସିଧା କଲେଜ ହତା ଡେଇଁ ଗ୍ଲଲେ । ଆଗରେ କଲାରାତି—ପଛରେ ନିରୁ ଆଉ ରୁଦ୍ରର ଜଳିଲା ଜଳିଲା ସାମନା ସାମନି ଆଖି ଗୁରେଇଛି ! ମଝିରେ ଅନନ୍ତ ସମସ୍ୟା—

କଣ କରିବେ ସେ ?

କ'ଣ ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ?

ଉଦ୍ଦାମ ଯୌବନ ଭରା, ରଣ୍‌ଝଣ ସୁନା ପରି ଦୀପ୍ତ, ନିରୀହ, ଅକ୍ଷମ ତରୁଣୀ ଦେହଟିଏ ! ନିରୁ—

କୋଳରେ ଗଦାଏ ତୁଳା ପରି ଶିଶୁ—

ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ! ତରୁଣ—ଛାତ୍ର !

ଆଉ ସେ—ପ୍ରଫେସର !

ଛଡେଇ ପାରିବେ ନିଜକୁ ?

ଜବାବ ଉଇଁ ନ ଥିଲା ।

ଭଲ କରିଛନ୍ତି, ନିରୁର ଅନୁରକ୍ତ ବେଳା ରସାଳ ଅନୁରୋଧଟିକୁ ସେ ରଖି ପାରିଛନ୍ତି । ଗାଳି ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ହାତ ଉଠେଇ ନାହାନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ—

ମନରେ ତାଙ୍କର ସନ୍ଦେହର ଛାଇ । ରୁଦ୍ର ସହିତ ନିରୁର କ'ଣ ଆଗରୁ ଏ ପ୍ରକାର ବନ୍ଧୁତା ଥିଲା ? ସେ ଜାଣନ୍ତି, ନିରୁ ଆଉ ରୁଦ୍ର ଗୋଟିଏ କ୍ଲାସରେ ପଢୁଥିଲେ । ପଢୁଥିଲେ ସିନା, ସମ୍ପର୍କଟା ପବିତ୍ର ଥିଲା ବୋଲି ତାଙ୍କ ଧାରଣା ଥିଲା । କାରଣ ନିରୁର ଚରିତ୍ରଗତ ଦୁର୍ବଳତା କେବେ କେଉଁଠି ତାଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ପଡ଼ି ନ ଥିଲା ।

ରୁଦ୍ରବି ଆଗରୁ ତାଙ୍କୁ ଭକ୍ତି କରୁଥିଲା । କିଶୋର ବାବୁ ଅଧ୍ୟାପକ ହେବା ଆଗରୁ ରୁଦ୍ର ଯଦି କେବେ ତାଙ୍କୁ ଅକାଳେ ସକାଳେ କେଉଁଠି ଦେଖୁଥିଲା, ହାତ ଯୋଡ଼ି ନମସ୍କାର କରୁଥିଲା । ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ଚାଲିଯାଉ ଥିଲା । ରୁଦ୍ର କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କର ଛାତ୍ର । ଏପରି ଭାବରେ ବର୍ବରତା ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ଆଗେଇ ଆସି ପାରିଛି ?

ସେ ଜାଣନ୍ତି, ଯେତେବେଳେ ସେ ବିଲାତରେ ପଢୁଥିଲେ, ନିରୁ ଆଉ ରୁଦ୍ର ପଢୁଥିଲେ ଏହି କଲେଜରେ । ଦୁହେଁ ଥିଲେ ସହାଧ୍ୟାୟୀ । ସୁତରାଂ—

ସନ୍ଦେହ ନ କରିବା ପାଇଁ ଆଉ କିଛି କାରଣ ଥାଇପାରେ ? ଆଖି ଆଗରେ ତାଙ୍କର ଝଲସି ଉଠିଲା ପୁନର୍ବାର ସେହି ଶେଷ ଦୃଶ୍ୟଟା……

ତାତଲା କପାଳର ଦୁଇ ପାଖରେ ଦୁଇଟା ହାତ ପାପୁଲିକୁ ଚାପି ଦେଇ କିଶୋର ବସି ପଡ଼ିଲେ ରବିର ଅମ୍ପୃଷ୍ଟ ପାର୍କର ଗୋଟିଏ ସିମେଣ୍ଟ ବେଞ୍ଚ ଉପରେ । ପାଖରେ ତାଙ୍କୁ ଘେରେଇ ହୋଇଛି ପର ଗୋଟିଏ ବୃକ୍ଷ ବର ଗଛ । ତାଙ୍କର ଏତେ ଛୋଟିଆ ମନ ଭିତରେ ହଜାରେ ଭାବନା, ଆଶଙ୍କା ଏବଂ ଉଦ୍‌ବେଗ ।

ଅଧ୍ୟାପକ କିଶୋର—ଏମ୍. ଏ., ପିଏଚ୍. ଡ଼ି. । ଗୋଟିଏ ସୁଚିନ୍ତିତ ଏବଂ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ଜୀବନ ! କିନ୍ତୁ ଏ କ'ଣ ? ଏତେ ଉଚ୍ଚ ସ୍ତରର ଗୋଟିଏ ଜୀବନ ବିରୁଦ୍ଧରେ କାହିଁକି ଏଇ ଶସ୍ତା ଷଡଯନ୍ତ୍ର ?

ଫେର ପୁଣି ମନ ତାଙ୍କର ଥର ଥର କହି ଉଠିଲା. ଷଡଯନ୍ତ୍ର ନୁହେଁ, ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ବିପୁଳ ବିଜୟ ! ନହେଲେ, ବିବାହ ନ କରିବା ଲାଗି ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲେ । ବିବାହ କଲେ କାହିଁକି ? ନିରୁକୁ ସେ ବିବାହ କଲେ କାହିଁକି ? ନିରୁପମା ବଡ଼ିଲୋକ ଝିଅ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଚୁର ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଥିଲା ବୋଲି ଜାଣି ଥିଲେତ ? ନିରୁ, ତାଙ୍କ

ପର କେତେ କେତେ ଯୁବକଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ବଢି ଆସିଥିବା କଥାଟା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଅଜ୍ଞାତ ନଥିଲା । ତେବେ ତାକୁ ବିବାହ କଲେ କାହିଁକି ?

ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାର ପରିକଳ୍ପନା ଭିତରେ ନିଜେ ସେ ବଢି ଆସିଥିଲେ ଏବଂ ନିରୁପମାର ଆଧୁନିକା ଜୀବନକୁ ବେପସନ୍ଦ କରି ନ ଥିଲେ ବୋଲି । ତା' ଚରିତ୍ର ଉପରେ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବା ଭଳି କୌଣସି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କାରଣ ଦେଖି ନଥିଲେ ବୋଲି ।

ବିବାହ ପରେ, ପତି-ପତ୍ନୀ ଭାବେ ରହି ସେ' ଓ ନିରୁ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରି ଆସୁଥିଲେ, ତାରି ଯୋଗୁଁ ପାରିବାରିକ ଜୀବନର ବିରାଟ ସଫଳତା ଉପରେ ସେ' କେବେ ସନ୍ଦେହ କରି ନଥିଲେ । ତେଣୁ ନିରୁ ଯେ ଏପରି ହୁଗୁଲା ଓ କଦର୍ଯ୍ୟ ପନ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କରି ନିଜର ଉନ୍ନତ ଚରିତ୍ରକୁ ବଳି ଦେଇ ତାଙ୍କ ପତିତ୍ୱର ସର୍ବନାଶ କରିବ, ଏ କଥା କେବେ ସେ ଭାବି ନଥିଲେ ।

ଏଣୁ ଭାବି ନଥିବା କି ଅନୁମାନ କରି ନଥିବା ଗୋଟିଏ ଉତ୍କଟ, ଆକସ୍ମିକ ଘଟଣା ଘଟିଯିବା ଫଳରେ ତାଙ୍କ ହୃଦୟ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲା ।

କେତେ ବୁଦ୍ଧି ଖଟେଇ, ସୁଚିନ୍ତିତ ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରି ପାରିବାରିକ ଅଭିରୁଚିକି ସଂଜୀବିତ କରିବାକୁ ସେ ଯେଉଁ ଅକ୍ଲାନ୍ତ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ, ତାର ଶେଷ ପରିଣତି କ'ଣ ଏଇୟା ?

ପରିଣତି ଏଇୟା ହେବ ବୋଲି ତାଙ୍କର ଧାରଣା ନ ଥିଲା । କିଶୋର ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ, ମାନବ ଜାତି ଭିତରେ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ସାମାଜିକ କାନୁନ ଚଳେଇବା ପଛରେ ମଣିଷର ସଫଳ ଚିନ୍ତା ରହିଛି । ରହିଛି ଯୁଗ ଯୁଗର ଅଭିଜ୍ଞତା ଏବଂ ତପସ୍ୟା ।

ଯେତେବେଳେ ଏହି ମଣିଷ ପାହାଡ ପାହାଡ଼ର କନ୍ଦରେ ଜୀବନ ବିତାଉ ଥିଲା, ସେତେବେଳୁହିଁ ପରମେଶ୍ୱର ଉପରେ ନିର୍ଭର ରଖି ଚଳିବା

ତାର ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇଛି । ଆଉ ସେ ଅଭ୍ୟାସ ବନେଇଛି ତାକୁ ସାଧକ । ଯେଉଁ ମଣିଷ ଦିନେ ସମର୍ଥି ଦେଲା, ବଳବାନ ପୁରୁଷ ଆଉ ସୁନ୍ଦରୀ ନାରୀ ସବୁ ଦିନେ ପାଖାପାଖି ହୋଇ ରହି ପାରନ୍ତି, ସେହି ମଣିଷହିଁ କେତେ କାଳ ପରେ ଅନୁଭବ କଲା ଓ ଶତ କଣ୍ଠରେ ଘୋଷଣା କଲା, ରୂପ ଆଉ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟହିଁ ନାରୀର ଭୂଷଣ ନୁହେଁ । ଦୈହିକ ବଳହିଁ ପୁରୁଷର ବିଶେଷତ୍ୱ ନୁହେଁ । ଏହି ତଥ୍ୟକୁହିଁ ସ୍ପଷ୍ଟ କରି, ବିସ୍ତାରିତ କରି ଗଢି ଉଠିଛି କଳା, ସଂସ୍କୃତି, ସଭ୍ୟତା । ଆଉ ତା' ଭିତରେ ଆଗେଇ ଯିବା ପାଇଁ ଜୀବନକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିବାରେ ମଣିଷ ସର୍ବଦା ତତ୍ପର ।

କିଶୋର ଜାଣନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କ ଠାରୁ ବଳବାନ ଏବଂ ଶକ୍ତିବନ୍ତ ପୁରୁଷ ଏ ଦୁନିଆରେ ବହୁତ ଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ନିରୁ ଯେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରତାରିତ କରି ଅନ୍ୟକୁ ଭଜିବ, ଏହି ଆଶଙ୍କା କେବେ ତାଙ୍କ ମନରେ ଜାତ ହୋଇ ନଥିଲା । କାରଣ, ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ଯୁଗ ଯୁଗର ସାଧନା ଫଳରେ ଯେଉଁ ସଭ୍ୟତା ଓ ସାମାଜିକ ଆଚରଣ ଆଜି ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଠିଆ, ତାରି ବେଷ୍ଟନୀ ଭିତରେ ସେ ଓ ନିରୁ, ତଥା ସମଗ୍ର ସଭ୍ୟ—ଶିକ୍ଷିତ ମାନବ ଜାତି ବନ୍ଧା । ତାଙ୍କର ଧାରଣା ଯେ ବଳ ଏବଂ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ-ବାଦ ଉପରେ ପ୍ରେମ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନୁହେ । ସେ ଉପଲବ୍ଧି କରି ଆସିଛନ୍ତି ଯେ ଅନ୍ୟର ହୃଦୟକୁ ଅଧିକାର କରିବା ପାଇଁ, ଭଲ ପାଇବା ପାଇଁ ଏବଂ ମାନବିକତାର ଯୋର ପୋଷଣ କରିବା ପାଇଁ ମାନବର ଅନ୍ୟ ବିଶେଷତ୍ୱ ଅଛି । ସେ ସବୁ ହେଉଛି ବଳିଷ୍ଠ ନୈତିକତା, ବିଚାର ଶୀଳତା, ପବିତ୍ରତା, ମାନସିକ ଚେତନା, ସହୃଦୟତା, ର କତା ଏବଂ ଶୃଙ୍ଖଳା ଭିତରେ ଆନନ୍ଦ ଉପଭୋଗ କରିବାର ଆଗ୍ରହ । କିନ୍ତୁ ଏ କ'ଣ ? ସବୁ ଧାରଣା, ସମସ୍ତ ଭାବନା ତାଙ୍କର ଭୁଲ ? ଏହି ସଭ୍ୟ, ଉନ୍ନତ ମାନବ କି ହଟି ଯିବାକୁ ଚାହେଁ ସେ ପଛରେ ଅସଭ୍ୟ ଆଦମ

ଜାଉ ପାଖକୁ ! ନାରୁ ଆଜ ଗୃହେ ଶୃଙ୍ଖଳା ଭାଙ୍ଗି ଅଛି ନିକୁଛ ଭାବେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଲାଲସାରେ ପରିତୃପ୍ତି ସାଧନ କରିବାକୁ ?

ତେବେ ଏ ବିବାହ, ଏ ଘର ସଂସାର କାହିଁକି ? କ'ଣ ଥିଲେ ସେ, କ'ଣ ହେବେ ବୋଲି ଆଶା କରିଥିଲେ ଏବଂ ଶେଷରେ କ'ଣ ହେଉଛୁ ଏ ସବୁ ?

କିଶୋର ବାବୁଙ୍କ ମଥା ଭିତରେ ହଜାରେ ରକମର ପ୍ରଶ୍ନ, ଚିନ୍ତା, ଭାବନା, ସମସ୍ୟା ଏବଂ ଅସ୍ଥିରତାର ସଂଘର୍ଷ । ପୃଥିବୀର ସତ୍ୟାନାଶୀ ଯୁଦ୍ଧ, ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ, ଅନାଟନ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଘଟଣାରେ କାତର ଶାନ୍ତିପ୍ରିୟ ନେତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ଏତେ ଚିନ୍ତା, ଭାବନା, ଅସ୍ଥିରତା ଥିବ କିନା ସନ୍ଦେହ ।

ଅଧ୍ୟାପକ କିଶୋର ବାବୁଙ୍କ ପତ୍ନୀ ନାରୁ । ଯୁବକ ଛାତ୍ର ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦକୁ ପ୍ରେମ କରେ । ଲୁଚେଇ ଛପେଇ ପ୍ରେମ କରେ । ସାମାନ୍ୟ କଥାଟିଏ ? କିଶୋର ବାବୁଙ୍କ ସାରା ଅଙ୍ଗ କମ୍ପି ଉଠିଲା ।

ଏଥିପାଇଁ ପରା ସମାଜ, ଶୃଙ୍ଖଳାର ଲମ୍ବା ପାଚେରୀ; ଗଦା ଗଦା ପୋଥି, ଆଇନ କାନୁନ, ଦଣ୍ଡ ଏବଂ ଶାସନ, ଜନ୍ମରୁ ଏ ମୁଣ୍ଡରୁ ଲମ୍ବିଛି ମରଣର ସେ ମୁଣ୍ଡ ଯାଏ । ଶ୍ମଶାନରେ, ମଣିଷ ଦେହର ରୂପ ରେଖା ନଷ୍ଟ ହୋଇ ହାଡ ପାଉଁଶରେ ପରିଣତ ହେଲା ପରେ ବି ପରା ରହିଛି ଶ୍ରାଦ୍ଧ, ବାର୍ଷିକୀ, ତର୍ପଣ, କେତେ କଣ !

ପ୍ରେମ କରିବା, କଅଁଳିଆ ଲୋଭିଲା ମାଉଁସ ଦେଖି ଭଲ ପାଇବା ନାଁରେ ରକତ ତତେଇ ଯେତେ ଯେତେ ହିଂସାର ତାତିଲା କମ୍ପନ ମଣିଷ ଅଙ୍ଗରେ ଉତ୍ପନ୍ନ କରିହୁଏ, ତାହା କ'ଣ ଅନ୍ୟ କେଉଁଥିରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ ? ଏଥିପାଇଁ ପରା ହଜାର ହଜାର ପୃଷ୍ଠାର ଇତିହାସ ରହିଛି । ଆଜିର ମଣିଷକୁ ସତର୍କ କରାଇ ଦେଉଛି;

ପୁରାତନ ମଣିଷର ଅନୁଭୂତ ସତ୍ୟ ଲିପିବଦ୍ଧ କରି, ନୂତନ ମଣିଷ ନିଜର ଭବିଷ୍ୟତ ପନ୍ଥା କିପରି ସ୍ଥିର କରିବ, ତାର ଇସାରା ଦେଉଛି ।

ମଣିଷ ଜାତିର ଏହି ଅଭିଜ୍ଞତାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଉପରେ ସିନା ଆମର ଏ ସମାଜ, ସଂସ୍କୃତି ସବୁ ଗଢା । ତଥାପି ଏତେ ଗଲ୍ତି ! ଲୁଚକା ଛପା, ହଠ ହଠା !! କାଳ ତାର କାମ କରି ଚାଲିଛି !!!

ତିଳ ଦିନର କାହାଣୀ—

କିଶୋର—ଅଳ୍ପ ଦିନ ତଳର ମେଧାବୀ ଛାତ୍ରଟିଏ ! ହୃଷ୍ଟ ପୁଷ୍ଟ, ସୁନ୍ଦର ଚେହେରା । ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ିଲା ବେଳେ ଖେଳ ପଡ଼ିଆରୁ ଫେରୁ ଫେରୁ ଦିନେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରି ପକେଇ ଥିଲେ, କେବେ ବାହା ହେବେନି ।

ସେ କାହିଁକି ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲେ, ଆଜି ଭାବିବାର କଥା ନୁହେଁ । ଦୁନିଆରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିନିଷର ଯେମିତି ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତର ରହିଛି, ସେମିତି ମଣିଷ ଜୀବନରେ ବି ଅମାପ ସ୍ତର ରହିଛି । କେଉଁ ସ୍ତରରେ ଥିଲା ବେଳେ କେଉଁ ପ୍ରେରଣା ତାକୁ କେଉଁ ଆଡ଼କୁ ଅଉଜେଇ ନିଏ । ଲହଡେଇ ଲହଡେଇ ଖେଳାଉ ଥାଏ ।

ସ୍ତର ପରେ ସ୍ତର, ଅବସ୍ଥା ପରେ ଅବସ୍ଥା ଡେଇଁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଗତିରେ କିଶୋର ବାବୁଙ୍କ ଜୀବନ ପହଁଣ୍ଡି ପକେଇ ଆଗଉ ଥାଏ ।

କେତେ ବଡ ବଡ ପରିକଳ୍ପନା ! ଆଶା ଏବଂ ଅଭିଳାଷ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏବଂ ଉତ୍ତେଜନା ।

କେଉଁ ପତ୍ରିକାରେ ଜହର ଲାଲଙ୍କ ନାଁରେ ଲମ୍ବା ଚଉଡ଼ା ପ୍ରଶଂସା ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରବନ୍ଧ ଦେଖିଲେ ମନ ହାଇଁ ପାଇଁ ହୁଏ ନେତା ହେବାକୁ । ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ସ୍ମିରଟ ପକେଇ ରାଜ ନୀତିର ନାଆଁ ଲଗେଇବାକୁ । କେବେ 'ଫିଲ୍ମ ଇଣ୍ଡିଆ'ର ରଙ୍ଗିନ ମଲାଟରେ ସୁରେୟା, ଦେବାନନ୍ଦଙ୍କ ବୁକ ଯୁଝା ଯୁଝି ଫୋଟ ଦେଖିଦେଲେ ଜିଭରୁ ଲାଳ ଗଡ଼ି ପଡେ ଅଭିନେତା ହେବାକୁ ।

ସେପରି ଲେଖକ, ଶିଳ୍ପୀ, ମିଲ ମାଲିକ, ଗାନ୍ଧୀ, ବୁଦ୍ଧ, ବାଲ୍ମୀକୀ କେତେବେଳେ କ'ଣ ହେବା ଲାଗି ନାନା ରକମର କଳ୍ପନା ଜଳ୍ପନା ।

ସେପରି ଗୋଟାଏ ଝୁଙ୍କ । ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରି ପକେଇଥିଲେ, ବିବାହ କରିବେ ନାହିଁ । ବିବାହ କଲେ ସ୍ୱାଧୀନତା ହରେଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସମାଜର କଣ୍ଟାଳିଆ ବନ୍ଧନରେ ଛନ୍ଦି ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ନା, ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଏଇ ଅଧଃପତନ ଘଟିବ ନାହିଁ । ଘଟିବାକୁ ସେ ଦେବେ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ସେ' କଳ୍ପନାର ସମ୍ମାନିତ ଜୀବନ ଗଛରେ ଏ ଝଡ ଝଞ୍ଜାର ଧକ୍କା ବାଜିଲା କାହିଁକି ? କେଉଁଠୁଁ ଆସିଲା ସେଇ ଝଞ୍ଜା ? କାହାକୁ ଘେନି ?

ଏକମାତ୍ର ଉତ୍ତର—ନିରୁପମା । ସେ କିଏ ? ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ । ବିବାହିତା ପତ୍ନୀ ! ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତା, ଅଧୁନିକା, ଓଢଣା-ଲଗାମ୍ ହୀନା ରୂପସୀ ।

ନିରୁକୁ ସେ' ବିବାହ କରିଛନ୍ତି ?

ପଣ କରିଥିଲେ ପରା !

କରିଥିଲେ । କଲେଜ ଗଲାଯାଏ କେଉଁ ତରୁଣୀକି ଆଡ ଆଖିରେ ଅନେଇଁ ନାଥିଲେ ବି । ହୁଏତ ଅନେଇଁ ଥିଲେ, କିନ୍ତୁ-ପରେ ପରେ ନିରୁକୁ ସେ' ଯେମିତି ଅନେଇ ଥିଲେ, ସେମିତି ନୁହେଁ । ଭିନ୍ନ

ରକମର ସେ ଅଜାଣି । ଦାଣ୍ଡରେ ଚାଲି ଯାଉଥିବା ଭୋକିଲା ଭିକ୍ଷୁକ ପରି ଅଗଣାର ଭାତ କଂସାକୁ ଚାହିଁଲା ପରି !

ବୋଧହୁଏ ନିରୁପମାକୁ ବି ସେ ଏତେ ଚଞ୍ଚଳ ଏତେ ସହଜ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନେଇଁ ନଥାନ୍ତେ, କିନ୍ତୁ ଉଚ୍ଚ ଚିନ୍ତାକୁ ସଫଳ କରିବା ବାଟରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପାଉଣା ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ସେ ଏହା କରିବାକୁ ବାଧ ହେଲେ ।

ନିରୁକୁ ବିବାହ କରିବେ ବୋଲି ଅଗ୍ରୀମ ଜବାବ ଦେଇ ନ ଥିଲେ ହୁଏତ ସେ ବି. ଏ., ପରୀକ୍ଷାଟା ବି ଦେଇପାରି ନଥାନ୍ତେ । ଆଉ ଏମ୍. ଏ., ପିଏଚ୍. ଡି. (ଲଣ୍ଡନ), ଏ ସବୁ ତ ଦୂରର କଥା । ପରୀହତ ସ୍ୱପ୍ନ ପରି ରହିଯାଇ ଥାନ୍ତା ।

ବିବାହ କରି ନଥିଲେ ହୁଏତ ଆଜି ଖୁବ୍ ସୁଖରେ ତାଙ୍କର ସମ୍ମାନିତ ଜୀବନ ଆଗେଇ ଚାଲିଥାନ୍ତା ।

କିନ୍ତୁ—ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟ ମଣିଷ ଭିତରେ ଜଣେ ହେବା ପାଇଁ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷା ଲାଗି ଯେଉଁ ଆଶା, ତାହା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଅନ୍ତା କିମିତି ? ଡିଗ୍ରି ହାସଲ କରିବା, ଭଲ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ପାଇବାର ମୋହ ଏବଂ ସେଥି-ପାଇଁ ପରୀକ୍ଷା ଫୀସ୍ ଦେବା, ଗଦା ଗଦା ବହି କିଣିବା ହୋଇ ପାରନ୍ତା କୁଆଡ଼ୁ ? ଛାତ୍ରର ଗୌରବ ବଜାୟ ରଖିବା ପାଇଁ କେତେ କଥା ଦରକାର; କେତେ ଫେସନ୍, ଲୁଗା ପଟା, ଚା' ସିଗାରେଟ୍, ନାଚ ତାମ୍‌ସା ଏ ସବୁ ତୁଲା ହୋଇ ପାରନ୍ତା କିମିତି ?

ଦରକାର ଟଙ୍କା । ହଜାର ହଜାର ଟଙ୍କା; ଗୋଟିଏ ଫୁଟ୍‌କାରେ ଜୀବନକୁ ବଡ଼ କରି ଥୋଇ ଦେବା ପାଇଁ ଜାଲ୍ !!

ଫନ୍ଦ ! ଦେଶବାସୀଙ୍କ ବାସ୍ତବ କର୍ମ ଜର୍ଜର ନିଦୁଆ ଆଖିରେ ଧୂଳି ମାରି ନିଜକୁ ବଡ଼ କରି ଦେଖେଇ ହେବା ପାଇଁ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରିବାକୁ, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଯନ୍ତ୍ର ତିଆରି କାରଖାନାରେ ଭର୍ତ୍ତି

ହେବାକୁ, କିଏ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଦଫା ଦଫା କରି ବିଡ଼ା ବିଡ଼ା କରି ପଇସା ପଠାନ୍ତା ? ସବୁ ସ୍ୱପ୍ନ ସ୍ୱପ୍ନରେହିଁ ରହି ଯାଇଥାନ୍ତା ସିନା । ପିତୃ ମାତୃ, ସାହା ସମ୍ବଳହୀନ ପିଲାଟାକୁ ପଗୁରନ୍ତା କିଏ ?

ଏଥିପାଇଁ ନିରୁକୁ ସେ ବିବାହ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ ଗୋପସୁନ୍ଦର ବାବୁଙ୍କ ଠାରୁ ଟଙ୍କା ପାଇଥିଲେ । ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ।

ସ୍କୁଲ ଜୀବନର ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲେଜ ବାରଣ୍ଡାରେ ମୁଣ୍ଡ ବାଡ଼େଇ ଚୁରମାର ହୋଇଯାଇଥିଲା ।

ନିରୁକୁ ସେ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ନିଜର ସୁଖମୟ, ସମ୍ମାନୀୟ ଭବିଷ୍ୟତ ଗଢ଼ିବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇ ପାରିବେ ବୋଲି ଆଶା କରିଥିଲେ ।

ଝିଅଟିଏ ଜନ୍ମ କରିଥିଲେ ବୋଲି ସମାଜର ଆବଶ୍ୟକତା ମେଣ୍ଟେଇବା ପାଇଁ କିଶୋରଙ୍କୁ ଯିଏ ନିଜର ଭିତରେ ଗଢ଼ି ଆଣି-ଥିଲେ, ଅତି ଯତ୍ନରେ ଫୁସୁଲେଇ ଫୁସୁଲେଇ, ଭାତ ମାଉଁସ ଖିଲେଇ, ଟଙ୍କା ଉପରେ ଟଙ୍କା ପଠେଇ ନିକଟ ସମ୍ପର୍କର ରବର ଦଉଡ଼ିରେ ବାନ୍ଧି ପକେଇ ଥିଲେ, ନିରୁର ସେହି ଶୁଭକାଂକ୍ଷୀ ବାପା ଆଜି ଆଉ ଇହ-ଧାମରେ ନାହାନ୍ତି । ମାଁ ତ ଆଗରୁ ଖସିଥିଲେ । ଇସ୍କୁଲ୍ ପିଲେ ଯେମିତି 'ଏକ' ଯିବା ବାହାନାରେ ଚୁଁ ମାରନ୍ତି ପକୋଡ଼ି ଆଉ ଭୁଇଁଚଣା ପସରା ପାଖକୁ, ଠିକ୍ ସେମିତି । 'ଜର ହଉଚି', 'ଦେହ ଶୀତଉଚି' ବୋଲି ବୋଲି ସେ ଶୋଇଲେ । ଆଉ କିଏ ? ନିଜର ବୋଲି ଆଉ କେହି ନାହାନ୍ତି ନିରୁପମାର ।

"ତୁମ ବିନା ଆଉ କିଏ ଅଛି ଦୁନିଆରେ ? ମୋ' ସ୍ୱାମୀ, ଦିନଟିକୁ ବେଶି ରହିବ ନାହିଁଟି ।"

ହେଟି ଏଇଥର ଛୁଟି ନେଇଁ ସମାବର୍ତ୍ତନ ଉତ୍ସବକୁ କଟକ ଗଲାବେଳେ ତ ନିରୁ ଆଖିଟାକୁ ଛଳ ଛଳେଇ, ଛଳ ଛଳେଇ କହିଥିଲା ଗେହ୍ଲେଇ କରି ।

କହିଥିଲି ସତ । ସୁତରାଂ......

କିଶୋର ବାବୁଙ୍କ କପାଳ ଦି' ପାଖର ସରୁ ଦଉଡ଼ି ଫୁଲେଇ ଫୁଲେଇ ଉଠିଲା । ଆଖି ଭିତରେ ପୁଳା ପୁଳା କରି ଅନ୍ଧାର ସବୁ ଗଳି ଯାଉଥିଲା ଯେମିତି । ତା' ଭିତରେ ଫୁଟି ଦିଶୁଥିଲା, ଛାତ୍ର ରୁଦ୍ର ପ୍ରମାଦର ଲୁହା ଇଞ୍ଜିନ୍ ପରି ବକ୍ଷ ଉପରେ ପତ୍ନୀ, କିଶୋରୀ ନିରୁର ରବର ବଲ୍ଲ ପରି ଝୋଣି-ନରମ ଛାତି ! ଇସ୍, କି' ଦାରୁଣ ! କିଶୋରଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ଜୁଳୁଜୁଳା ଧୋକ ଦେଖା ଦେଲା ।

ହାୟରେ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶିକ୍ଷିତ ସଭ୍ୟ ଯୁବକ ଯୁବତୀ ! ଛାତ୍ର ଏବଂ ଗୁରୁପତ୍ନୀ ଭିତରେ ଏକି କଦର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପର୍କ !!

କିଶୋର ଅଟେଇ ଗୁଲିଲେ ।

ଯାହାହେଉ, କିଛୁତ ଗୋଟାଏ ହୋଇ ଗଲାଣି । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କଣ ? ଯେ' କୌଣସି ଦଗରୁ ବିଚାର କଲେ ମଧ୍ୟ, ଭ୍ରଷ୍ଟାଚାରିଣୀ ସବୁବେଳେ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟା । କିନ୍ତୁ ସମାଜିକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯେଉଁ ଚରମ ଅପମାନ, ତାକୁ ଖଣ୍ଡିତ କରିବେ କେଉଁ ପନ୍ଥାରେ ? ନିରୁକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବେ ?

ନିରୁର ବାପା, ଗୋପସୁନ୍ଦର ବାବୁ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ଓକିଲ; ହଜାର ହଜାର୍ ଟଙ୍କା କମେଇ ବି, ଅଧୁନିକ ସାଜସଜ୍ଜାରେ ନିଜକୁ ତଥା ପରିବାରକୁ ଗଢିବାକୁ ଯାଇ ମଲା ବେଳକୁ କିଛି ସଞ୍ଚିପାରି ନାହାନ୍ତି । ଏକା ଝିଅକୁ ସଭ୍ୟ ଜଗତରେ ଆଖି ଦୃଷ୍ଟିଆ କରି ଗଢିବେ ବୋଲି ପ୍ରଚୁର ଉପାର୍ଜନକୁ ସମୂଳେ ବିନିଯୋଗ କରିବାକୁ କୁଣ୍ଠିତ ହୋଇ ନଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଆତ୍ମା ସ୍ୱର୍ଗରେ ରହି ଏ କଥା ଦେଖି କଣ ଭାବିବ ? ସେଥିପାଇଁ କିଶୋର ଦାୟୀ ହେବେ ନାହିଁ ତ ?

କୁଆଡେ଼ ଯିବେ ?

ପାଠ ପଢିଛନ୍ତି ବୋଲି ତଳିଆ ଜୀବନ ସହିତ କେବେ ସମ୍ପର୍କ ରଖି ନାହାନ୍ତି । ବଡ ବଡ଼ିଆ ଜୀବନ; ଦୂର କଳ୍ପନା ଗହନର ଯେଉଁ କାହାଣୀ, ତାର ରଙ୍ଗରେ ବାସ୍ତବ ଜୀବନକୁ ରଙ୍ଗେଇବା ପାଇଁ ଏବଂ ନିମ୍ନ ସ୍ତରର ଧୂଳି ମଳିରୁ ସାତ ଅଲଗା ହୋଇ ଚମକି ଦେଇ ଇସ୍ତ୍ରୀ କରା ଜର୍ଜେଟ ଶାଢୀ ପରି ଚକ୍ ଚକିଆ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବା ସ୍ୱପ୍ନକୁ ସଫଳ କରିବା ପାଇଁତ ଗୃହକର କରି ସହର ଗହଳି ଭିତରେ ଏକୁଟିଆ ଘର କରି ରହିଛନ୍ତି । ଆପଣାର ରକ୍ତ-ଲଗା ବନ୍ଧୁ ବୋଲି ଆଉ କିଏବା ଅଛି ଏଇଠି ? ଅଛନ୍ତିବା ଆଉ କେଉଁଠି ?

ବାପ, ମା, ଭାଇ, ଭଉଣୀ କିଏ କେବେ ଥିଲେ କି ନାହିଁ, ସେ କଥାତ କିଶୋର ଜାଣିନ୍ତି ନାହିଁ । ବୁଦ୍ଧି ଜାଣିଲା ବେଳଠୁଁ ଗୋପ-ସୁନ୍ଦର ବାବୁଙ୍କ ବିନା ଅନ୍ୟ କାହାର ତାଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ଅଛି ବୋଲି ସେ'ତ ମନେ କରି ନଥିଲେ । ଏବେ ବି ଗୃହକାଂସ୍ତି ସମ୍ପର୍କୀୟ

କେତେ ଗୁ ପାନଖିଆ, ସିନେମା ଦେଖା ଶସ୍ତା ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ବାଦ୍ ଦେଲେ ନିରୁପମା ଛଡ଼ା ତାଙ୍କର ଆଉ କିଏ ନଥିଲା ।

ଗୋପସୁନ୍ଦର ବାବୁ ଥିଲେ କିଶୋରଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ବନ୍ଧୁ । କିଶୋର କେବଳ ଏତିକି ଶୁଣିଥିଲେ ଏବଂ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ଯେ ଆଗାମୀ କାଳର ଜ୍ୱାଇଁ କରିବାକୁ କେବଳ ଗୋପସୁନ୍ଦର ବାବୁ ତାଙ୍କୁ ନିଜର କରି ରଖିଛନ୍ତି । ସେ'ବି ତ ମରିଛନ୍ତି । ସେ ପଟରେ ବି ତାଙ୍କର ଆଉ କେହି ନାହାନ୍ତି ।

କେଉଁଠିକି ଯିବେ ଆଉ ? କାହା ଘରକୁ ? ଝିଅ ଜନମ କରି ପର୍ବତ ମୁଣ୍ଡେଇ ଥିଲେ ବୋଲି ଗୋପ ବୁଢା ଆଶ୍ୱାସନା ଦେବାକୁ ଆଗେଇ ଆସୁଥିଲେ । ପାକୁଆ ପାଟିରେ ମଣ୍ଡା ରେଗିଡ଼ିଲା ପରି ହସ ଫୁଟେଇ ମାଡ଼ି ପଡ଼ୁଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଅଜି—ଅଜି ଆଉ ଅଛନ୍ତି କିଏ ?

କିଶୋର ବାବୁଙ୍କର ଗତି ବନ୍ଦ ହେଲା ନାହିଁ । ପାର୍କର ଏ ମୁଣ୍ଡରୁ ସେ ମୁଣ୍ଡ ଯାଏଁ ଯେତେ ଥର ପାରି ତେତେ ଥର ସେ' ଘୁରି ବୁଲୁଥିଲେ ।

କିଶୋର ଓ ନିରୁପମା—କିଏ କ'ଣ ? କାହା ଜୀବନର ଦାବୀ କେଉଁ ସ୍ତରର ? ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ତଥାପି ଗୋଟିଏ ଅନୁଭୂତି । ଉଭୟ ଜୀବନରେ ସମାନ କମ୍ପନ ।

'ହେଃ ହେଃ ହେଃ', ମନେ ମନେ ଗୋଟିଏ ବିକଟ ହସର ଉମ ଛୁଟେଇ କିଶୋର ବସି ପଡ଼ିଲେ ପାର୍କ ମଝିର ଗାନ୍ଧୀ ମଣ୍ଡପ ଉପରେ ।

ବିବାହ କରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ପଣ କରିଥିଲେ ବି ବିଶ୍ୱ-ବିଦ୍ୟାଳୟର ମାୟା ବଜାରରୁ ସାର୍ଟିଫିକେଟ କିଣିବା ନିମନ୍ତେ ଟଙ୍କା ପାଇଁ ନିରୁକୁ ସେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ତଥାପି—କ'ଣ ନିରୁର ଚମ୍ପାଫୁଲ ପରି ଦୀପ୍ତ ଚେହେରା ଆଉ ମଦାର ବିହ୍ୱଳ ମହୁଲି ଫୁଲ ପରି ଢୁଲୁ ଢୁଲୁ ଦେହ ପ୍ରତି ମୋଟେ ଆକର୍ଷଣ ନଥିଲା ? କିଶୋର ଟିକିଏ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ହେଲେ ବି ପାଷାଣ ନିର୍ମିତ ବୁଦ୍ଧ ନଥିଲେ ।

ରକ୍ତରେ ଥିଲା ଉତ୍ତେଜନା, ମନରେ ଥିଲା ବିକାର, ଅନ୍ତରେ ଗୁହ, କଣ୍ଠରେ କଫ, ନାକରେ ସିଂଘାଣି, ଆଖିରେ ଲେନ୍ଧୁ ଓ ପ୍ରାଣରେ ତାଙ୍କର ଆବେଗମୟ କାମନା ।

ବିବାହ କରି ଟଙ୍କା ଆଣି ଶିକ୍ଷା ତଥା ଜ୍ଞାନ କିଣି ପାରୁ ନ ଥିଲେ । ସାର୍ଟିଫିକେଟ କିଣି ପାରିଥିଲେ—ଯଦ୍ୱାରା କି ଟଙ୍କା କମେଇବା ବାଟ ସଫା ହୋଇଯାଇ ଥିଲା ।

ତଥାପି ନିରୁକୁ ସେ ଘୃଣା କରୁ ନ ଥିଲେ । ତରୁଣୀ ନିରୁକୁ ଦେଖିଲେ ଅଖୁ ପଣା ପରି ଧାର ଧାର ସୁଆଦିଆ ଗନ୍ଧଭରା ଭବିଷ୍ୟତ ସୁଖର ସ୍ରୋତ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଲମ୍ବି ଯାଉଥିଲା ।

କଳାକାରର ହାତଗଢ଼ା କଣ୍ଢେଇ ପରି ଝିଅଟିଏ । ମାର୍ଜିତ ଚିର ନୂତନ ବେଶ; ନାଭିର ଭଉଁରି ପରି, ଆକାଶର ମେଘ ପରି, ଢେଉଖେଳା ଜଳ-ଚକ୍ର ଭଳି ଥୋପି ଥୋପି ଚିତ୍ର ବିଚିତ୍ର ଛପା ପତଳା ଝିନ୍‌ଝିନ୍ ଶାଢ଼ୀର ଆବରଣ ଭିତରେ କଅଁଳିଆ, ଉଷୁମ୍ କୁଳୁ କୁଳୁ ଦେହ । ଅପୂର୍ବ କେଶ ବିନ୍ୟାସ, ପାଉଡରର ମଖା ଚୋପା ଗୋଲାପି ମୁହଁରେ ସଲ୍ଲଜତାର ରକ୍ତିମ ଆଭା, ଅକାଣ୍ଡିଆ ଗୁଜଲର ଖପୁରିର ବର୍ଣ୍ଣ ପରି ! କମ୍ପିତ ଅଧରରେ ଅଉଠା ରୁପା ଧାରର ଛୁରିକା ପରି ହସ । ଚନ୍ଦ୍ର କିରଣର ପ୍ରଶାନ୍ତ ଭଳି ସ୍ନିଗ୍ଧ ବିନୀତ ଗୃହିଣୀ ! କଣ୍ଠରେ ପ୍ରେମ ଉର୍ମ୍ମିର ସଙ୍ଗୀତର କାଓନ ! ବାଃ କି ସୁନ୍ଦର ! ସର୍ବସ୍ୱ ନିଜର ହୋଇ ନିରୁ ଆସିଛି ତାଙ୍କ ଘରକୁ, ତାଙ୍କ କୋଳ ଭିତରକୁ, ସମୁଦାୟ ନିଜର ବାହୁ ବନ୍ଧନ ଭିତରକୁ ଚିର ଦିନ ପାଇଁ !! ଚମତ୍କାର !!!

ଏ କଥା ଭାବି ବସିଲେ ତାଙ୍କର ଦଗ୍‌ଧବଳୟ ଭଳି ଧୂସର ଗମ୍ଭୀର ଏକୁଟିଆ ଜୀବନ ବିଭୋର ହୋଇ ପଡୁଥିଲା । ଥରେ ନୁହେଁ, କେତେ ଥର ସେ, ଶୀତର କନକନିଆ ପବନ ଭରା ପାହାନ୍ତିର ସୁଖ ପାଉଥିଲେ ।

ବିଶ୍ୱାସ କରିଥିଲେ, ନିରୁ ତାଙ୍କୁହିଁ ଭଲ ପାଏ । ପୁରାପୁରି ଭଲ ପାଏ । ତେଣୁ ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ବି ସେ ନିରୁଙ୍କୁ ପ୍ରେମ କରୁଥିଲେ !

ପ୍ରେମ ? ହଁ ପ୍ରେମ । ଗୈରିକ ପୀରତି; ହୁଏତ ନୁହେଁ ସହବାସ ! ବିଭୋର ହୋଇ ନିରୁ ତାଙ୍କ କୋଳକୁ ଆଉଜି ଆସୁଥିଲା । ସେ ମଧ୍ୟ ବିଭୋର ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲେ ।

ନିରୁଙ୍କୁ ସେ ଖୁବ୍ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ । ପ୍ରେମ କରୁଥିଲେ । ଭଲ ପାଇ ଆସିଥିଲେ । ତା'ର ଲାଲ୍ ଠୁଳୁ ଠୁଳୁ କାନ ତଳେ ନାଲି, ନୀଳ ଓ ଧଳା ଖଣ୍ଡି ବସା ଦୁଲହଳକ ଦୋହଲିବାର ଦେଖି ମଥା ନତ ଟେଶିତର ଉଲ୍ଲାସ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ନିରୁର ଲୁଗା ଖସି ପଡ଼ି-ଥିବା ବକ୍ଷ ଉପରେ ଛନ୍ଦପକା ଲତା ଡାଳ ପେଷ ଲମ୍ବା ହାରର ଘେରଉ ଦେଖି ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ—"ନିରୁ ଆଜି ତାଙ୍କୁ ଫାଙ୍କି ଦେଇଛି !"

କିଶୋର ମୁଣ୍ଡ ଉପରର ଗମ୍ଭୀର ଆକାଶକୁ ଚାହିଁଲେ । ସେଠି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ତାରକା, ଦର ନିଦୁଆ ଲେକ୍‌ଚରରଙ୍କ ପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଜୀବନର ଇତିହାସ କହୁଛନ୍ତି ।

ତାଙ୍କ ବିବାହିତ ଜୀବନର ମାତ୍ର ଛଅଟା ବର୍ଷ କଟି ଆସୁଚି । କିଶୋର କେବେ ପଛେଇ କରି ଭାବି ନାହାନ୍ତି ।

ନିରୁର କୋଳରେ ନାଚି ନାଚି ଖେଳୁଛି ଶିଶୁଟିଏ । ପୁଅ !

ଭାବନା ତାଙ୍କ ଅଗ୍ନି ଉଦ୍‌ଗାର କରି ଉଠିଲା । ସେ ଲାଲ୍ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ସତରେ ପିଲାଟି କ'ଣ ତାଙ୍କର ?

କିଶୋର ଭାବି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ବିଚାରପତିଙ୍କ ବିଚାରଣା ବେଳର ଗୃହାଣୀ ପରି ସବୁ ସନ୍ଦେହଜନକ ।

ନିରୁ ତାଙ୍କୁ ଫାଙ୍କି ନାହିଁ ତ ? କିଶୋରଙ୍କ ମଥାରେ ଭାବନାର ଘୂର୍ଣ୍ଣି ଚମକା ଘୂର୍ଣ୍ଣିବାତ୍ୟା !!

ନିରୁ ତାଙ୍କୁ ଫାଙ୍କି ନାହିଁ । ହୁଏତ ଜୀବନରେ ସୁଖୀ ହେବାର ଗୌରବ ଭିତରେ କଲେଜ ଅଗଣାରୁ ତା'ର ସରଳ ଜୀବନ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛି ଏ ପନ୍ଥା ଓ ଆଚରଣ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ସହିତ ଏହା ବି ସେ ଶିଖିଛି । କେବଳ ତାଙ୍କୁହିଁ ଯେ' ସେ ପ୍ରେମ କରୁଥିଲା, ପ୍ରମାଣ କଣ ? ହୁଏତ କଲେଜରେ ତାର କ୍ଲାସ୍ କୋଲିଗ୍ ଅନେକ ଶହ ପଡ଼ା ସାଥିଙ୍କର ମହାକାଳ ଫଳ ପରି ସମାଜିକ ବ୍ୟବହାର ଭିତରେ ସେ' ସୋରିଷ ଫୁଲ ପରି ଫୁଟିଥିଲା । ସହ ଶିକ୍ଷାର ଚିର ଚଞ୍ଚଳ ଅଭିନୀତ ଭିତରେ ନିରୁ ହଜାରେ ଜୀବନ ହଜା କାକୁତି ମିନତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ଥାଇପାରେ । ଏଇ ରକମର ଗୀତନୀତ ଅଭ୍ୟାସ କରି ଶିଖିଥାଇ ପାରେ, କସରତ କରି ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥାଇ ପାରେ । ଯେମିତି ବିସ୍ତାରିତ, ବାଧାହୀନ ଥିଲା ।

ଟି ପାର୍ଟିରେ ମନଇଚ୍ଛା ଯୋଗଦାନ, ନିମନ୍ତ୍ରଣ ରକ୍ଷା, ସାନ୍ଧ୍ୟ ମିଳନ, ବନ୍ଧୁ ସଙ୍ଗେ ସିନେମା ଦେଖା, କମନ୍ ରୁମରେ ଖୋରାବ କାକୁତି । ସାନ୍ଧ୍ୟ ଭ୍ରମଣ, ଚୁପ୍ ଚୁପ ଆଳାପ, ଉତ୍ସବରେ ଯୋଗଦାନ, ଡ୍ରାମାରେ ଅଭିନେତ୍ରୀ, ଏକୁଟିଆ ଘରେ ସାରା ରାତ ଉନିଦ୍ର ପାଠ ପଢ଼ା । ଆହୁରି କେତେ କ'ଣ । ଅଗଣିତ ସୁବିଧା । ଦୈହିକ କାମନାର କସରତରେ ଯୌବନକୁ ନିଗାଡ଼ି ଦେବା ପାଇଁ ବିଶାଳ କ୍ଷେତ୍ର ।

ସାକ୍ଷ କିଏ ଦେଉଛି ? ସେ' ସବୁ ଗଳ୍ପ ବର୍ଷ ପରି ।

କିନ୍ତୁ ଏବେ ବି, ସାମାଜିକ ବୈଡ଼ ପିନ୍ଧି ମଧ୍ୟ ନିରୁ ପାଦେଶ୍ୱ ନଥିବା ବଗିଚ୍ଚାର ଫୁଲ ପରି ବ୍ୟବହାର କରେ ? ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦର ଚୁମା ଖାଏ ?

କିଶୋରଙ୍କ ହୃଦୟ ଭିତରେ ବାରୁଦର ନିଦାରୁଣ ବିସ୍ଫୋରଣ । ସେ' ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।

ନିରୁ କଣ ଅଶିକ୍ଷିତା, ଅଜାଣିମା ନିଆଣ୍ଟି ଲଳନା ହେଉଛି ? ନାହିଁତ ! ଆଉ ? ତା'ର ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ପରିଶ୍ରମ କରି ଅର୍ଜ୍ଜି ଥିବା ଶିକ୍ଷା କଣ ଏହା କରିନା ବୋଲି ଶିଖେଇ ନାହିଁ ? ଶିଖେଇ ଥିଲେ ଏମିତି ହୁଅନ୍ତା ସେ ?

ସତୀତ୍ୱ ନାହିଁ । ନୈତିକତା ତା'ର ଗଳିଛି ସେ' ପୁରର ରୌରବ ନର୍କ ଅଭିମୁଖେ । ତଥାପି ଶିକ୍ଷିତା ସେ ! ସଭ୍ୟ ଯୁଗର ସମ୍ମାନୀୟା ମହିଳା !!

ନିରୁ କେବଳ ତାଙ୍କର ନୁହେଁ । ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦଙ୍କୁ ସେ' ପ୍ରେମ କରେ । ଏମିତି ଅନେକଙ୍କୁ ବି କରୁଥାଇ ପାରେ ।

ତେବେ ? ଆଉ କେଉଁଥି ପାଇଁ ଘର ସଂସାର, ସମାଜର ବନ୍ଧନ ?

ପିଲାଟି ଯାହାର ହେଉ, ନିରୁ ପାଖରେ ସେ, ନିରୁର ସେ ।

ନିରୁପମା ବି ତାଙ୍କର ନୁହେଁ । ଅନ୍ୟକୁ ପ୍ରେମ କରେ ଯେବେ, ଅନ୍ୟର ।

ମନେ ମନେ ସେ' ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ଗେଞ୍ଜି ହୋଇ କୁଟା ହୋଇଥିବା ଦର୍ଶନ ତତ୍ତ୍ୱର ଦଣ୍ଡ ଧରି ଦୁନିଆଟାକୁ ତଉଲିବାକୁ ବସିଲେ ।

କିନ୍ତୁ କିଏ ସେ ? ଘଣ୍ଟକ ଭିତରେ ତଉଲି ତଉଲି ଓଜନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି ପକେଇବେ ଏତେବଡ଼ ଦୁନିଆଟାର ?

ଭାରତରେ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଉଦ୍ଦଣ୍ଡ ନୃତ୍ୟ ଲକ୍ଷେ ନିରୁ ଆଉ କୋଟିଏ ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ସୃଷ୍ଟି କରି ପକେଇଛି ବୋଲି କିଶୋର ପରି ଅଗୁଆ ଚିନ୍ତକ କଣ ତାଙ୍କରି ପଛରେ ଖଣ୍ଡା ଧରି ଗୋଡେଇ ଗୋଡେଇ ଜୀବନଟାକୁ ସାରି ଦେବେ ? ଛିଃ ଇଏ କିମିତିକା କଥା ।

କିଶୋର ଉପରକୁ ଚାହିଁଲେ—

ଆକାଶର କଳା ବଉଦ ଭିତରେ ସେ ଦିନର ଚନ୍ଦ୍ରଟା ଘାଣ୍ଟି ହେଉଥିଲା । ପାର୍କର ତଡ଼ାଗ ଭିତରେ ପଡ଼ୁଥିଲା ତା'ର ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଛାୟା !

କିଶୋର ଭାବୁଥିଲେ—ଦୁନିଆଟା ସାନ ନୁହେଁ । କ୍ଷୁଦ୍ର ମଣିଷ ଜୀବନ ସେଥିରେ କୁଣ୍ଡାଖିଆ ପୋଡ଼ ତୁଣ୍ଡର ଫେମର ବୁନ୍ଦା ପରି ଫୋପିଏ ଫୋପିଏ । ଯାହା ପୋଡ଼ର ଥିର ନିଶ୍ୱାସରେ ଉଡ଼ିଯିବ, ଖୁବ୍ ଶୁପରେ ପାତାଳରେ ଲୀନ ହୋଇଯିବ । ତେବେ ମଣିଷ କାହିଁକି ଏଇ ନିଆଁ ଜଳାଏ ପର ଜୀବନଟା ଯାଉ ତାପରେ କି ସିଝିଯାଏ ?

ଗୋଟାଏ ସନ୍ତାନର ମାଁ, ଜଣେ ପରପୁରିତ ପୁରୁଷ ସିଂହର ପତ୍ନୀ, ତଥାପି ନିରୁ·····

ପୁଣି ଭାବନାର ଘୂର୍ଣ୍ଣିବାତ୍ୟା—

କଣ ଗୋଟାଏ ହୋଇଗଲା ? ସୃଷ୍ଟିର ପିଠିଟା କଣ ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇଗଲା ଟିକିଏ ? ତାଙ୍କ ମନରେ ତାଚ୍ଛଲ୍ୟର ବିକାର ।

ଧରାଯାଉ, ନିରୁକୁ ସେ ବିବାହ କରି ନାହାନ୍ତି । ତା' ହେଲେ ?

ଛୁଣ୍ଡି ଗଲା କଥା ।

ବିବାହ ହୋଇ ନଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା । ରୁଦ୍ର ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ତାର ହୋଇଥାନ୍ତା ବାଧାହୀନ । ସେ ବି ପାଇଥାନ୍ତେ ବାଧାହୀନ ଜୀବନର ଉନ୍ନତ ପନ୍ଥା ।

କିନ୍ତୁ ନିରୁକୁ ବିବାହ କରିବେ ବୋଲି କିନା ପଡ଼ିବାକୁ ଠେଙ୍ଗା ଖାଇଥିଲେ । ଶେଷରେ ତାକୁ ବିବାହ କରି, ଏବେ ବିବାହ କରି ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ଭାବିବେ ? ସମସ୍ତଙ୍କୁ କହିବେ ? ଅନ୍ୟାୟ, ଅବିଶ୍ୱାସ ହେବ ନାହିଁ ?

ତେବେ ଘରକୁ ଫେରିଯିବେ ? କାହିଁକି ? କେଉଁ ମୁହଁରେ ? କି ସୁଖ ଅନୁଭବ କରିବା ପାଇଁ ?

ସୁଷମା ଆଉ ନିରଞ୍ଜନ ଯଥେଷ୍ଟ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ରୁଦ୍ରର ମନ ସ୍ଥିର ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଭୀଷଣ ଭାବେ ତାର ମନଟା ଖଟ୍ ଖଟ୍ କରୁଥିଲା । ସେ ଏତେ ଭୀତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ଯେ ରାତିରେ ପାଖରେ ଶୋଇବା ପାଇଁ ନିରଞ୍ଜନକୁ ଅନୁରୋଧ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା ।

ରାତି—ଶେଯରେ ପଡ଼ି ନିରଞ୍ଜନ ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାରିଲାଣି ଅଥଚ ରୁଦ୍ରର ଆଖିରେ ନିଦ ନାହିଁ; ଚିତ୍ ହୋଇ ଶୋଇ ସେ କେବଳ ଛଟ-ପଟ ହେଉଥିଲା । ମନ ଭିତରକୁ ତାର ଥରକୁ ଥର ଉହେଲିଭ ଆସୁଥିଲା ନିରୁପମା । ତାର ଆଖି ଆଗରେ ଚଳ ଚିତ୍ର ପରି ଦେଖାଦେଇ ପୁଣି ଉଭେଇ ଯାଉଥିଲା ଗୋଟାକ ପରେ ଅନ୍ୟ ଗୋଟାଏ, ଗତ ଦିନର ଘଟଣା, ଅନୁଭୂତି ଏବଂ ଅନ୍ୟ ସବୁ କଥା ।

ତିନି ବର୍ଷ ତଳର ଅବିବାହିତା ସହପାଠିନୀ ନିରୁ; ସରଳ ସୁନ୍ଦର ଅବୟବ, ଚକ୍‌ଚକିଆ ବେଶ, ବୁକୁ ଥରା ଗୃହାଣୀ, ମନ ମତାଣିଆ

କଥା । ଆପଣା ସ୍ବଂ ନିରୁ ରୁଦ୍ର ସହିତ ବନ୍ଧୁତା ବାନ୍ଧି ନଥିଲେ ବି ରୁଦ୍ରର ସାନିଧ୍ୟକୁ ଅସ୍ବୀକାର କରୁ ନଥିଲା ତ !

ଅବଶ୍ୟ ସବୁବେଳେ ତାକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ରୁଦ୍ର କେତେହିଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା । ନିରୁର ସୁନ୍ଦର ଆଉ କୋମଳ ତାଜା ଶରୀରଟିକୁ ନିଜର ବାହୁ ବନ୍ଧନରେ ଗୁଡେଇ ଧରିବାକୁ ସବୁବେଳେ ସେ ଲାଳାୟିତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସଫଳ ହୋଇପାରି ନଥିଲା । ସାହସ କରି ତେତେ ବଳେଇ କରି କହିପାରୁ ନଥିଲା ।

ଏତେ ସୁଯୋଗ ନିରୁ ତାକୁ ଦେଇଥିଲା ଯେ, ବୋଧହୁଏ ଯଦି ସେ କହିଥାନ୍ତା ବିବାହ ହେବା ପାଇଁ, ନିରୁ ରାଜି ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର ନିଜେ ତ ସେ ବିବାହିତ । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବାକୁ ସବୁବେଳେ ସେ ଡରୁଥିଲା । ମାତ୍ର ନିଜ ମନର ଲକ୍ଷିତ ବିକାରକୁ ଚପେଇ ନ ଦେଇ ନିରୁର ରୂପ ସୁଧାକୁ ନିଜର ଅସ୍ଥି ମଜ୍ଜା ଦେଇ ଶୋଷିବାକୁ ଖୁବ୍ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲା । ନିରୁ ବି ସେ ଦଗରେ ତାକୁ ଉତ୍ତେଜିତ କଲା ଭଳି ଆକର୍ଷଣୀକ ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଉ ଥିଲା ।

ମନେ ପଡ଼ୁଛି—

ଗୋଟାଏ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଜର୍ଜର ଅସମ୍ଭାଳ ରଜନୀ । ରାତି ବେଶି ହୋଇ ନଥିଲା । ନିରୁର ବାପା ଘରକୁ ଫେରି ନଥିଲେ । ଦାଣ୍ଡ ଦରଜା ବନ୍ଦ ଥିଲା ।

ନିରୁ ବସିଥିଲା ହଲ ହଲ ଆରାମ ଚଉକୀରେ । ତା' ଦେହରୁ ଭାସି ଆସୁଥିଲା ଦିବ୍ୟ ଅତରର ମରମ ଥରା ଗନ୍ଧ । ପାଖରେ ବସି ରୁଦ୍ର ନିରୁକୁ ଖୁବ୍ ଗାଡେଇ ଗାଡେଇ ଚାହୁଁଥିଲା ଏବଂ ସେ ଦିନ ରୁଦ୍ର ଏତେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡିଥିଲା ଯେ ମନେ ହେଉଥିଲା ଯେମିତି ଗୋଟାଏ ସଙ୍ଘର୍ଷ ଘଟି ଯାଉଚି । କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ନିରୁ ପଗ୍ଭରି ଦେଇଥିଲା—

—ରୁଦ୍ର, ତମେ ସବୁବେଳେ ଏତେ ସୁନ୍ଦର କରି ସଜେଇ ହେବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କର କାହିଁକି ?

—ତମରି ପାଇଁ ।

—ମୋରି ପାଇଁ ? କାହିଁକି ?

—ତମେ ମୋତେ ଭଲ ପାଅ ବୋଲି ।

—ମୁଁ ଭଲ ପାଏ ? ଜାଣିଲ କିପରି ?

—ତମରି ସିଗାରେଟ୍ଠ ପରି ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ।

—କଣ କହିଲ ?

—ତମର ବ୍ୟବହାରରୁ ।

—ସମସ୍ତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତ ମୋର ଠିକ୍ ଏଇ ବ୍ୟବହାର ।

—ତଥାପି······

—କଣ ?

—ମୁଁ ଭାବେ, ମୋ' ନିକଟରେ ତା' ଅନ୍ୟ ରକମର ।

—ଖାଲି ଭାବିନେଲେ ହୁଏ ?

—ଆଉ ?

—ଭାବିବାଠାଁହିଁ ଭୁଲ୍ ହୋଇପାରେ ।

—ଭୁଲ୍ ? କିନ୍ତୁ—ଅନ୍ତ ନିରୁ, ବିବାହ ହେବା ପାଇଁ ତମ ମନ ଆତୁର ହୁଏ ନାହିଁ ?

—ହୁଏ ।

—ହୋଇ ଯାଉନ ?

—ହେବ ।

—କେବେ ?

—ଯେବେ ଦରକାର ହେବ ।

—ଏବେ ?

—ଦରକାର ନାହିଁ ।

ରୁଦ୍ର ନିଜେ ଏହି ପାଖରେ ଅଟକି ଯାଉଥିଲା । ଅଧା ଚମକିଲା ଠାଣି ଦେଖାଇ ଠିକ୍ ମନର ଏହି ଅବସ୍ଥା ବେଳେ ନିରୁ ତାକୁ ଦବେଇ ଦେଇ ସୀମା ଟପେଇ ଦେଉ ନଥିଲା ।

ରୁଦ୍ର ପୁଣି ସିଗାରେଟ ଟାଣି ନେଇଁ ପୁଣି ଭାବନାରେ ବୁଡ଼ି ରହିଥିଲା ସେ ଦିନ ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ ସନ୍ଧ୍ୟା—

ହେଇଟି କାଲି ପରି ରୁଦ୍ରର ମନେ ପଡୁଚି । ଦିହେଁ ଏକାଠି ବସିଥିଲେ । ରାତି ପ୍ରାୟ ସାତଟାକୁ ଟିକିଏ ବେଶି ହେବ । ଅନ୍ଧାର ରାତି—ପ୍ରଥମ ଆଷାଢର ମଞ୍ଜୁଳ ମୃଦୁ ଝଡ ବହୁଥିଲା ବାହାରେ । ଝରକାର ପରଦା ହଲି ଦମକାଏ ତୋଫାନିଆ ବାଆ ନିରୁର ପଢା ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସି ଲେମ୍ପଟିକୁ ଲିଭେଇ ଦେଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅଧୀର ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ସେ । ଦିଆସିଲି ଖୋଜୁ ଖୋଜୁ ନିରୁ ତା' ଉପରେ ଅଜାଡି ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ଏବଂ ସେ ଏକ ମୁଗ୍‌ଧ ଅସ୍ଥିର କମ୍ପନରେ ବିବ୍ରତ ହୋଇ ତୋଳି ନେଉଁଥିଲା ନିରୁର ଅବହେଳିତ ତନୁଟିକୁ । କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ଖସିଯାଇ ନିରୁ କହିଥିଲା—

"ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଇଷ୍ଟ କଟିଳ ନ ହେଲେ ବି ଅନ୍ଧାରରେ ଅଣ୍ଡାଳି ହେବାଟା କଦାପି ଠିକ୍ ନୁହେଁ ରୁଦ୍ର ।"

ଏହି ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଭୀଷଣ ଭାବେ ଦବି ଯାଇଥିଲା ।

ତା ପରେ ହଠାତ୍ ସେ' ନିରୁ ପାଖରୁ ଫେରି ଆସିଥିଲା । ସେ ଦିନଠୁ ଆଉ କେବେ ନିରୁର ଘରକୁ ଯିବା ପାଇଁ ବି ସୁଯୋଗ ପାଇ ନଥିଲା । କାରଣ, ତା' ପର ମାସରେ ହିଁ କିଶୋର ବିଲାତରୁ ଫେରି ଆସିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ବିବାହ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।

ବିବାହ କରି ନିରୁ କଲେଜ ଛାଡ଼ିଲା । ବାହାରେ ଆଉ ତାର ଦେଖା ମିଳିଲା ନାହିଁ । ତଥାପି ଗୋପନରେ ରୁଦ୍ରର ଚେଷ୍ଟା ଚାଲିଥିଲା

ଅନବରତ । ତାର ପାଶବିକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ତାକୁ ଅଧିକ ଉତ୍ତେଜିତ କରୁଥିଲା ଯେମିତି । ସେ ଭାବୁଥିଲା, ନିରୁ ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଧୂରେଇ ଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା ସତ, ତଥାପି ଖରାପ ଭାବୁ ନଥିଲା ତ । ପୁନର୍ବାର ତା' ସହିତ ଭଲ ବ୍ୟବହାର ତ କରୁଥିଲା ।

ରୁଦ୍ର ଭାବିଥିଲା ବିବାହ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିରୁ ତାକୁ ଭୁଲିଯିବ ନାହିଁ । ଉପେକ୍ଷା କରିବ ନାହିଁ । ବରଂ ପୂର୍ବର ବନ୍ଧୁତାକୁ ଲୁଚେଇ ଲୁଚେଇ ନିବିଡ଼ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିପାରେ । କାରଣ, ତାର ଅନ୍ୟତମ ସହପାଠିନୀ ମାଲିମା ବିବାହ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସିନେମା ପେଣ୍ଡାଲରେ ଭେଟିବା ପାଇଁ ବାରମ୍ବାର ଖବର ପଠାଏ ।

କିନ୍ତୁ ଦିନ ଦିନ ଧରି ତିନି ବରଷ ଗଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ ବି ନିରୁ ଠାରୁ ସେ ଏ ସୁଯୋଗ ପାଇପାରି ନଥିଲା । ତଥାପି ତୃଷା ତାର ଦବୁ ନଥିଲା । ବୁହାଇ ବୁହାଇ ବଢୁଥିଲା ଉତ୍କଣ୍ଠା ।

ରୁଦ୍ରର ବିବାହିତା ପତ୍ନୀ ଥିଲା, ଏବଂ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ହେବା ପରେ ନିରୁ କଲେଜ ହତା ଭିତରକୁ ଆସିଲା ନମସ୍ୟା ସାମାଜିକ ମହିଳା ହୋଇ; ତଥାପି ରୁଦ୍ର ତାର ପଶୁ ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ଛାଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଯା' ଫଳରେ କି ସେ' ରାତି ରାତି ଧରି ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସିଚି ନିରୁ ସହିତ ମିଶିବା ପାଇଁ ।

ନିରୁ ଯେତିକି ଯେତିକି ଗୃହିଣୀ ହୋଇ ଘର ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧା ହୋଇଚି, ସେତିକି ସେତିକି ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଚି ରୁଦ୍ରର ଅନ୍ତର । ବର୍ବରତା ତାକୁ ଗ୍ରାସ କରି ଦେଇଚି । ଅନ୍ତରର ନିକୁଞ୍ଜ କାମନାକୁ ଲହ ଲହ କରି ଜଳାଇ ନିଜେ ଜଳି ପୋଡି ଚେଷ୍ଟା କରିଚି ସାଙ୍ଗ ସୁଖ ପାଇବା ପାଇଁ । ନିରୁର ପୁଅଟିଏ ହୋଇଚି ବୋଲି ଶୁଣିଲା ପରେ ବି ହଟି ଯାଇ ନାହିଁ ।

ଆଜି—ଆଜି ଖୁବ୍ ସାହସ ବାନ୍ଧି ଆସିଛି ଯାଉଛି ସେ; ଯା' ଫଳରେ କି ଘଟି ଯାଉଛି ଆଜିର ଏ ଆକସ୍ମିକ ଘଟଣା ।

ରୁଦ୍ରର ଦେହ ଶୀତେଇ ଉଠିଲା ଭୟରେ । ଭାବି ବସିବାରୁ ଏବେ ତାକୁ ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗିଲା । ଏକା ନିରୁ ନୁହେଁ, ତା ପରି କଲେଜର ଅନ୍ୟ ସୁନ୍ଦରୀ ସହପାଠିନୀଙ୍କ ନିବିଡ଼ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସି ପାରିଛି ସେ; ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପ୍ରେମ କରିବା ପାଇଁ ହୃଦୟ ତାର ଅସ୍ଥିର ହୋଇଛି । ତାକୁ ପ୍ରେମ କରିବା ପାଇଁ ବି କିଏ କିଏ ଲମ୍ଫି ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଅନେକ ଧରା ଦେଇ ପଳାଇ ଯାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ମାଳିମା ପରି କେତେ ଜଣ ନିଜର ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ତନୁ ସମ୍ପଦ ନେଇ ତାର ଶରଣାଗତ ହୋଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ନିରୁ……

ରୁଦ୍ର ବୋକାଙ୍କ ପରି ପଡ଼ି ରହିଲା ଶେଯ ଉପରେ ।

ନିରୁ ସେହିପରି କାନ୍ଥ ତଳେ କୁଢେଇ ହୋଇ ବସି ପଡ଼ିଥିଲା ।

ସ୍ୱାମୀ ହଠାତ୍ ଫେରିଗଲେ ।

ରୁଦ୍ର ଦଉଡ଼ି ପଳେଇଲା ।

ଗୃକର୍ମଣୀଟା ଅନ୍ୟ ଘରେ ଶୋଇଥିଲା । ଖଟ୍ କରି କବାଟ ଖୋଲିଲାଣି ଏବେ ।

ନିରୁପମାର ଆଖିବାଟେ ଜଳିଲା କେନ୍ଦୁ କାଠର ନିଆଁ ଝୁଟୁଡ଼ିକା ବିଛୁଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି । ମଥାରେ ଯେମିତି ବଡ ପଥରଟାଏ ମଡେଇ ଦେଇଛି କିଏ । ସାରା ଶରୀର ତାର ଘର୍ମ ଜର୍ଜର ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଓ ଆଖି ବାଟେରୁ ବହି ଆସୁଥିଲା ଲୋତକ ।

ସେ ତାକୁ ପ୍ରାଣ ଭରି ଭଲ ପାଇ ଆସୁଥିଲେ, ତାଙ୍କ ମନରେ କି ଧାରଣା ହୋଇଥିବ ଏବେ ? କଣ ଭାବୁଥିବେ ? ଫେରିଗଲେ କାହିଁକି ?

କାଲେ ବାହାରେ ତନ୍ଦ୍ରାମଗ୍ନ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥିବେ ଘର ! ଅଧ ଘଣ୍ଟା କାଳ କୁଡେଇ କୁଡେଇ ଦେହର ସବୁ ବଳ ଲଗେଇ ନିରୁ ଠିଆ ହେଲା । ଆଖି ଉପରୁ ବାଳ ଆଡେଇ ଦୁଆର ବନ୍ଧରେ ବାହୁ ଭରା ଦେଇ ସେ' ବାହାରକୁ ଅନେଇଁଲା ।

କାହିଁ ? ଫାଙ୍କା ଅଗଣାରେ ଅନ୍ଧାରକୁ ଫଟେଇ ରାସ୍ତା ଉପରର ବିଜୁଳି ଆଲୁଅ କ୍ଷୀଣ ଧାରରେ ପଡ଼ୁଛି । ଆଉ କିଛି ନାହିଁ । ନିରେଖି ନିରେଖି ସେ' ବଗିଚ୍ଚ ଭିତର ଗଛ ବୁଦା ଗହଳିକୁ ଚାହିଁଲା । ଖାଲି ଚାହିଁ ରହିଲା ।

କିଛି ଶବଦ୍ ନାହିଁ । କେବଳ କିଶୋର ଗୁଡ଼ି ଯାଇଥିବା ବେଗଟି ଚିଲୁ ଉଠାଇ ନେଲା । ସେମିତରେ କିଛି ସମୟ ଗଲା । ବେଗ୍‌ଟି ଘର ଭିତରେ ରଖି ଦେଇ ପୁଣି ସେ ଫେରି ଆସିଲା । ହଠାତ୍ ଆଖି ତାର ଝଲସି ଉଠିଲା । ସେ' ଦେଖିଲା, ଯେମିତି କି ବଗିଚ୍ଚ ଭିତରୁ ହାତରେ ଗୋଟାଏ ବଡ ଛୁରୀ ନେଇଁ କିଶୋର ତା' ଉପରକୁ ଧୁପି ଆସୁଛନ୍ତି ! ଚିତ୍କାର କରି ସେ ଘର ଭିତରକୁ ପଳେଇଲା !

ଧାଇଁ ଆସି ଚାକରାଣୀ ସୁନ୍ଦୀ କହିଲା, କି' ହେଲା ମାଁ ?

ଏଁ—ନିରୁ ତା' ଆଡକୁ ଅନେଇ ରହି କହିଲା, କିଛି ନାହିଁ । ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲି । ସନ୍ଦେହ ଭରି ପୁନର୍ବାର ସେ' ବଗିଚ୍ଚ ଭିତରକୁ ଅନେଇଲା, କିନ୍ତୁ କିଛି ନାହିଁ !

ଧୀରେ ଯାଇ ପିଲାଟି ପାଖରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା । କିଛି ବୁଝି ନ ପାରି ସୁନ୍ଦୀ ଫେରିଗଲା ଶେଯ ପାଖକୁ ।

ବାଗୁଲତା ଯେମିତି ଲୁଚି ଫୁଲ୍ଲେଇ କିଶୋର ବାବୁଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ କରୁଥିଲା ଯୁଝିବାକୁ; ନିଶ ମୋଡ଼ି ଡାକ ଦେଉଥିଲା ପଁଝାରେ ପଁଝା ମିଳେଇବାକୁ ।

ନିରୁପମାକୁ ବିବାହ ନ କରି ହୁଏତ ସେ' ସୁଖୀ ହୋଇ ପାରି-ଥାନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ଏଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରି କଣ ନାରୀ ଜାତି ପ୍ରତି ନିରୁ ଅନ୍ୟାୟ ଆଚରଣ କରି ନଥାନ୍ତା ?

ଅନ୍ୟାୟ କଣ ? କଣ ହୁଅନ୍ତା ? ଆଜି କାଲିର ଆଉ ଗୁରଠା ନାମ ମାତ୍ର ଚିର କୁମାରୀ ବ୍ରତଧାରିଣୀ ମହିଳା ଗ୍ରାଜୁଏଟଙ୍କ ପରି ସେ'ବି ଲକ୍ଷେ ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦଙ୍କ ଆଖିର ପିତୁଳା ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତା । ବିର୍ ବଜାରର ରଙ୍ଗିନ୍ ଫିଲ୍ ମିଠେଇ ବାକସ ଗୁରପାଖେ ନେଳିଆ ମାଛୁ ବେଢ଼ିଲା ପରି, ଭୋଖିଲା ମଣିଷ ତା' ପିଣ୍ଡୁ ଲୋଭିଲା ଦୃଷ୍ଟି ଲମ୍ବେଇ, ଓଠ ଲହଁପେଇ ଝରକା ଏ ପଟୁ ହେଉ ପଛେ ଆଉଟି ପାଉଣ୍ଟୁ ହେଉଥାନ୍ତେ ।

ନର୍ସ ମାଧବୀ ଆଉ କଣ କରୁଚି ? ତା'ର ସ୍ୱାମୀ ବୋଲି କେହି ନାହିଁ । ସନ୍ତାନ ନାହିଁ । ସେ'ତ କାହାର ପତ୍ନୀ ନୁହେଁ । ତଥାପି ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇନି ତାର ବୟସ । ନିରୋଳାରେ, ଖାଲି ଖାଲି କଟିଯାଉନି ରୂପ, ଯୌବନ । ମାଷ୍ଟ୍ର ବେଡ଼ିଛନ୍ତି ଭଣଭଣ । କାମୁଡ଼ିଛନ୍ତି, ଦାନ୍ତେଇ ଦାନ୍ତେଇ, ନଖେଇ ନଖେଇ ଉଷୁମ ରସ ପିଇଛନ୍ତି, ତା'ର ଥଳ ଥଳ ଚକ୍‌ଲେଟ୍‌ଠୁଁ ବଳି ସୁଆଦିଆ ମାଉଁସକୁ ମିନିଟ୍ ମିନିଟ୍ ଧରି ଚେରିଗିଛନ୍ତି ।

ଧର, ସେ ବାହା ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ତା' ହେଲେ ସାଧାରଣ ଗୃହିଣୀ ହିସାବରେ ନିରୁ କଣ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ କଥା କରି ପକେଇଲା ?

ସତୀତ୍ୱ, ପାତିବ୍ରତ୍ୟ, ସାମାଜିକ ଶୃଙ୍ଖଳା ଏ ସବୁକୁ ନେଇ ସିନା ବାସ୍ତବ ଜୀବନରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଧାରଣାର ସୂତ୍ରପାତ ହୁଏ ।

କାହିଁ କେତେଟା ଲେକ୍‌ଚର ଛଡ଼ା କଲେଜର କେଉଁ ପିରିଅଡ଼ରେ ତାକୁ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମନକୁ ଭେଦିଲା ଭଳି ଶିକ୍ଷା ଦିଆ ଯାଇଛି ? ଅଧିକରେ ପଶ୍ଚିମ ଆଡ଼କୁ ମୁହାଁଇ ଦେଇ ଅମାର୍ଜନୀୟ ତ୍ରୁଟି ତାକୁ ଧରେଇ ଦିଆ ହୋଇଚି ସିନା ?

ପୁରୁଷ ଠାରୁ ନାରୀର ଶକ୍ତି କମ୍ ନୁହେଁ । ପୁରୁଷ ସହ ନାରୀକୁ ବି'ତ ସମାନ କରି ଶିକ୍ଷା ଦିଆ ଯାଉଛି ଏକା ଶିକ୍ଷା, ସହ ଶିକ୍ଷା ।

ଗୃହିଣୀ ହିସାବରେ ନିରୁ ଶିଖିଚି ଆଉ କଣ ? ପୁରୁଷ କାର୍ ଚଲାଇଲେ ନାରୀ ଚଲେଇବ । ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ିଲେ ଚଢ଼ିବ । ପୁରୁଷ ଯେଉଁଆଡ଼େ ଦଉଡ଼ିଲେ ନାରୀ ସେ ଆଡ଼େ ଦୌଡ଼ିବ । ପୁରୁଷ ତଳକୁ ମୁହଁ କଲେ, ସେ' ବି କରିବ । ପୁରୁଷ ଉପରକୁ ଉଠିଲେ, ସେ'ବି ଉଠିବ । କେଉଁଠି ପାର୍ଥକ୍ୟ ନାହିଁ । ସମାନ ସବୁ ।

ହାୟ ! ଗତାଦ୍ଦୀର ବିକୃତ ମାନସିକ ବିକାର !

ନର୍ସ ମାଧବୀ ଉଦାହରଣ ହୋଇ ତାଙ୍କର ଆଖି ଆଗରେ ଜଳୁଚି ।

ପୁରୁଷ ସଙ୍ଗେ ସମାନ ଲମ୍ଫ ଦିଆ ଶିକ୍ଷାରେ ସମୃଦ୍ଧ ତାର ଆଚରଣ । ଠିକ୍ କାନ୍ଧକୁ କାନ୍ଧ ମିଳେଇ ଚାଲିଚି । ମରଦ ଜାତିର ଛାତି ଚିରି ବାହାର କରିଚି ବର୍ବରତା । ଆଗେଇ ଚାଲିଚି ସେ, ଯୁବତୀ ଅବିବାହିତା । ଆଧୁନିକ ପଦ୍ଧତିର ଛାପା ମାରି ରେଜିଷ୍ଟ୍ରି କରି ଚଳନ— ସେ ସେବିକା । ତାର କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ବାଧା ଦେବାକୁ ସମାଜର କ୍ଷମତା ନାହିଁ ।

ନିଷ୍କୃତି ପାଇଚି ସେ । ସନ୍ତାନର ଗୁହ ମୁତ, ସ୍ୱାମୀର ନାଲି ଆଖି, ଠିକଣା ଅଠିକଣାରେ ସାଇ ପଡିଶାଙ୍କ ମୁରବୀ ପଣିଆ, ଶାଶୁ ନଣନ୍ଦ ଜଞ୍ଜାଳ, କିଛି ନାହିଁ । ରନ୍ଧା ବଢା, ନିଆଁ ଚୁଲି, ପାଣି ପାଉଁସ—ସବୁଥିରୁ ନିଷ୍କୃତି ପାଇଚି ।

ତଥାପି କଞ୍ଚା ମାଉଁସର କାମନା, ଯୌବନର ଥର ଥର ଢଳଢଳ ସ୍ରୋତ ପରି ଇଚ୍ଛା, ଅପୂରଣ ହେଇନି । ଦର ଫୁଲି ଆସିଲା ପେଟକୁ ଦାବି ଦେବା ପାଇଁ ଫାର୍ମେସୀରେ ପ୍ରଚୁର ଔଷଧ ଅଛି । ଜନ୍ମ ନିରୋଧ !! ଅକଟ କରୁଚି କିଏ ?

ଗୋପନରେ ଘଟୁଚି ବୋଲି ତୁନେଇ ତୁନେଇ ଭାସକୁଟି ହେଉଚନ୍ତି ସମସ୍ତେ । ଗୋପନ କଥା । ଖୋଲି ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ ଦୁର୍ବଳ ନୈତିକତାର ସାହସ ଅଣ୍ଟୁ ନାହିଁ । ଘରର ନିଆଁ ବୋଲି ଅଣ୍ଟିରେ ପୁରେଇ ପୁରେଇ ସମାଜର ମେଢ, ମଣ୍ଡପ ଆଜି କୁହୁଳି ଉଠିଲାଣି । ଅନ୍ତଃପୁରରେ କୁହୁଳା ଗନ୍ଧ ଚହଟି ଉଠିଲାଣି ।

କେତେ ଦିନର ଏ ଜୀବନ ? ଟିକିଏ ଲହଁପି ଦେଖିବାର ଶକ୍ତି ମାଧବୀର ନାହିଁ । ସୋଲ କାଠ ପରି ଫୁଲିଫୁଲିଆ, ଭସାଣିଆ ବୟସ— ଭାସୁଚି ।

ହୁଏତ ସେମିତି ଖୁସିର ନିରୁପମା । ଭୟ ଥାଉ ! ବଳେ ବଳେ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ । ଦୁନିଆ ବୁଝିବ ଯେତେବେଳେ, ସେ ବୁଝିବ ଦୁନିଆକୁ, ଜୀବନକୁ ।

ଓଃ କେତେ ଡେରିର କଥା ଏଇଟା ! ଯା' ଭିତରେ ଜନମଟା ତାର ସରିଯିବ ! ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଯିବ ! ନିଉଛୁଣା ହୋଇ କଟିଯିବ !!

କିନ୍ତୁ । ମାଟି ଦେହ ତାର ମାଟିରେ ମିଶିଯାଉ । ସେ ମରିଯାଉ । ଦୁନିଆ ସୂଚୀ ପତ୍ରରୁ ନାଁ ତାର ଉଠିଯାଉ ।

ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଲା, ତଥାପି ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ କଅଁା ବେଦନାର ଏ ତୀବ୍ର ଚମୁଠା କାହିଁକି ?

ସାମାଜିକ ମଣିଷ ସେ । ତେଣୁ !

କାହିଁକି ତେଣୁ ? ସମାଜ କଣ ? ନିରୁ କିଏ ? କିଏ ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ? ତାଙ୍କର ତ ପୁରାପୁରି ନଦୀ ମଝିର ଭାସିଲା ଖଣ୍ଡେ କାଠ ପରି ଅଲଗା ଦେହଟିଏ । ସେଥିରେ ଏତେ କନକନିଆ ଜ୍ୱାଳା କାହିଁକି ? ସାଁପ ତାଙ୍କୁ କାମୁଡ଼ିଛି ନା' ଭରୁଡ଼ି ଭୁଷି ଦେଇଛି ଆଖି ପତାରେ ?

କିନ୍ତୁ ନାହିଁ । କାହିଁ ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇନି ତାଙ୍କର ଦେହ । ରକ୍ତ ବୋହୁନି । ତଥାପି ଦେହରୁ ରକ୍ତ ଶୁଖି ଯାଉଛି । ଫଶଆ ଦିଶୁଛନ୍ତି ।

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସମାବର୍ତ୍ତନ ଉତ୍ସବରେ ଯୋଗ ଦେଇ ସାର୍ କେତେ ଖୁସିରେ, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଚିତ୍ତରେ ଫେରୁଥିଲେ ଘରକୁ । ପତ୍ନୀ ସଙ୍ଗରେ କଟେଇବେ ବୋଲି ଛୁଟିରୁ କେତେଟା ଦିନ ସେ ବଳେଇ କରି ଆଣିଥିଲେ । ଫେରିଲା ବେଳେ କୁନି ପୁଅଟି ପାଇଁ ଯେଉଁ ଜାମାଟି କିଣି ଆଣିଥିଲେ, ଗାଢ଼ ରଙ୍ଗ ଅଧେ, କଇଁ ରଙ୍ଗ ଅଧେ ଓ ସେହି ଜହ୍ନ ପାଖର ନେଳିଆ ରଙ୍ଗ ଘର ଅଧେ, ମିଶାମିଶି ବର୍ଣ୍ଣ । କେତେ ଗେହ୍ଲାରେ କିଣିଥିଲେ । ଏବେ ପ୍ୟାଣ୍ଟ ପକେଟ ଭିତରେ

ସେଇଟା ଘଟେଇ ହେଉଛି ତାଙ୍କୁ । କହୁଛି ଯେମିତି—ସେଟା ତୋର ପୁଅ ନୁହେଁରେ ପ୍ରଫେସର, ତୋ ପୁଅ ନୁହେ । ନିତାନ୍ତ ଅସହନୀୟ !!

କିଶୋର ପାଗଲଙ୍କ ପରି ପକେଟରୁ କାମାଟା କାଢିଆଣି ଦାନ୍ତରେ ଛିକି ଛିକି କରି ଚିରି ଦେଲେ, ଗୋଟେଇ ଗୋଟେଇ ବିଦାରି ପକେଇଲେ ବୃତୀମା କାହାଣୀର ଭୂତଙ୍କ ପରି ।

ଦୁର୍ଭାବନା କାମୁଡୁଛି ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ !

ହଁ ସାମାଜିକ ମଣିଷ ସେ । ସମାଜ ! ଯେଉଁ ସମାଜରେ ସେ ପ୍ରଫେସର, ଗୁରୁ । ଯା'ର ନିପୁଣ ବକ୍ତୃତା (ଲେକ୍‌ଚର) ଶୁଣି ତରୁଣ ତରୁଣୀ ସାମାଜିକ ମଣିଷ ହୋଇ ଠିଆ ହୁଅନ୍ତି । ଠିକ୍ ନିରୁପମା ପରି, ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ସଦୃଶ୍ୟ । ସେହି ସମାଜର ମଣିଷ ସେ । ଯେଉଁଠି ବାସ କରନ୍ତି, ନାରୀ ନେତ୍ରୀ ସୁଷମା, ନର୍ସ ମାଧବୀ ।

କିଶୋରଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା, ପାଖରେ ପିସ୍ତଲ ଥିଲେ ସେ ଗୁଳି କରି ନିଜର ଜ୍ଞାନପୂର୍ଣ୍ଣ ଛାତିକୁ କଣା କରି ଦିଅନ୍ତେ । ଆଉ ସେ ଜ୍ଞାନ ଜର୍ଜର ରକ୍ତକୁ ଧାର ଧାର କରି ମାଟି ତଳେ ମିଳେଇ ଦିଅନ୍ତେ ।

ନା ନା, ଏଟା ହେଉଛି ଦୁର୍ବଳତା । ନିପଟ କାପୁରୁଷତା !

ନିଶ୍ଚୟ ସେ ସାମାଜିକ ମଣିଷ ହୋଇ ରହିବେ । କେତେ ହାଲୁକା, ଅସ୍ଥାୟୀ, ନକଲି ସମାଜ ନାୟକଙ୍କ ଶ୍ୱେତ ବୁଦ୍ଧିର ଗଳା ଖଙ୍କାରରେ ସିନା ଆଜି ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ସାଙ୍ଗରେ ସମାଜଟା ବି ଦୃଢତା ହରେଇ ଭଙ୍ଗା କୋଠା ପରି ହୋଇ ପଡିଛି । ଦଦରା, ଚିଲ୍‌ଚିଲା । ତା' ବୋଲି ପେଟ କାକୁର୍ତ୍ତିରେ ଦାଡି ବଢେଇ ଝୁଲି ପକେଇ ବାବାଜି ସାଜିଲା ପରି ସମାଜ ଛାଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ପଳେଇବେ ସେ !

ହଁ, ପଇସା ଦେଇ ପଇସା ପାଇଁ କିଣା, ପୋଥି ବନ୍ଧା ଜ୍ଞାନ ବିଜ୍ଞାନରେ ସମୃଦ୍ଧ ସମାଜକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ସେ ଗୁଲିଯାଇ ପାରନ୍ତି । ଏ କିଣା ଶିକ୍ଷାର ବଡେଇ ଦେଖେଇ ନିଜକୁ ବଡ଼ କରିବା କାମନାର ବହୁ ଦୂରକୁ ଗୁଲିଯାଇ ପାରନ୍ତି । ବହୁ ଦୂରକୁ ।

କୁଆଡକୁ ? ଓଡ଼ିଶା ଛାଡ଼ି ଯିବେ ? ମାଡ୍ରାସ ଗୁଳି ଯିବେ ?

ସେଠି କଣ ନିଃସ୍ୱ ମଣିଷ ଛୁଆ ବିନା ପଇସାରେ ବାସ୍ତବ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରି ସକ୍ଷମ ସଂସାରୀ ହୁଏ ? ଛାତ୍ର-ଛାତ୍ରୀଙ୍କ ନିର୍ମଳ ଜୀବନରେ ଲାଗିଲା ଯୌନ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ବ୍ୟଭିଚାର ନାହିଁ ? ଗୃହସ୍ଥ ଜୀବନରେ ଟଙ୍କା ପଇସାର ଝଣ ଝଣ ଭିଡା ଓଟେରି ନାହିଁ ? ଧନ ଦଉଲତ, କ୍ଷମତା ମାୟାର ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ଜୀବନ ସବୁ ଅଉଠୁ ପାଉଠୁ ହେଉନାହିଁ ?

ହିଁ ହିଁ ହୋଇ ହସି ଉଠିଲେ କିଶୋର । ଆଉ ବଙ୍ଗଳା ?— ତଥୈବଚ । ସାରା ଭାରତ ବି ସେୟା ।

ଆଉ ଦୁନିଆଁ ?

ସବୁଠି ତ ସେଇ ପୁଞ୍ଜି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଚି ଜ୍ଞାନ, ବିଜ୍ଞାନ । କଠୋରତା ହାନି, ଫିଟାଫିଟି ଗାଇ ଟୋଠ ପରି କୁଡା କୁଡା ମଣିଷ ପଲ । ଯେଉଁମାନେ ତା' ଭିତରୁ ଜ୍ଞାନ ଲଭ କରି ସମାଜ ଗଢ଼ିବାରେ ସକ୍ଷମ ହେବେ ବୋଲି ଭାବି ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ, ପରେ ଆଗେଇ ଆସନ୍ତି ସଂସାର ଭିତରକୁ ଆଉ ଥରେ, ହୁଏତ ତାଙ୍କର ପରି ଟଙ୍କା ପାଇଁ ଜ୍ଞାନ କିଣା ବିକା କରନ୍ତି । ନଚେତ୍ ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ପରି ଜୀବନ ଯାପନ କରନ୍ତି, ନହେଲେ ବେକାର ହୋଇ ବୁଲୁଥାନ୍ତି ।

ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ଭାବନା ଭିତରେ ଦାନ୍ତି, ବାଟ, ବଜାରର ସମସ୍ୟା । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପାଇଁ ବାଟ ଖୋଜି ଖୋଜି ମନେ ମନେ ବାଉଳା ହୋଇ ଉଠୁଛନ୍ତି ସେ । ବ୍ୟାକୁଳ ଭାବନାର ବତାସ ବହି ଯାଉଛି ।

ହଁ, ବେକାର ! ବେକାର ସମସ୍ୟା । ସମାଧାନ ପାଇଁ ଅମ୍ପ୍ଲି- ଛୁଣ୍ଡେଇ ହେଉଚି ଜାତଟା ।—ବଇଶାଖ ମାସିଆ ଛେଡ ଗୃଷରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଲାଗିଲ ମୁନରେ ଓଲଟି ପଡ଼ିଥିବା ବଡ ବଡ ଟାଣ ଢେଲା ପରି ପାଠ ପଢା ମଣିଷ ଗୁଡ଼ାକ ଏଠି ସେଠି ଗଡ଼ୁଛନ୍ତି ।

ନେତାମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଭୂତ ସିଙ୍ଗା-ରୁଟା । କଣ ହେବେ ଏ ଗୁଡା ?

ସରକାରୀ କଲ, ଦିନକରେ ବାଇଶି ମାଇଲ ଖୋଦ ଥିବା ହଜାର ମୁହଁ ପର ମୁହଁକୁ ଫୁଟ୍ଲେଇ ଖିଁଙ୍କାରୁଚି—ନୋ' ଭେକେନ୍‌ସି ପ୍ଲିଜ୍ ।

ତଥାପି ଆନ୍ଦୋଳନ, ହୁ' ହଠା ତୀବ୍ରରୁ ହେଉଚି ତୀବ୍ରତର । ଦେଶରେ ଇସ୍କୁଲ ସଂଖ୍ୟା ବଢାଅ । କଲେଜ ବସାଅ । ମାଷ୍ଟ୍ରେ ପଠାଅ । ଅଧିକା ଦରମା ଦିଅ ।

ଦେଶର ସନ୍ତାନ ଆମଦାନୀ ଢେର ବଢି ଚାଲିଛି । ଶିକ୍ଷା ଲୋଡା । ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନର ପ୍ରସାର ଲୋଡା ।

ଏଣେ ଶିକ୍ଷିତ ସଂଖ୍ୟା ବି ଉତ୍ପାତ୍ତି ହୋଇ ବଢି ଚାଲିଚନ୍ତି । ଶୁଖିଲା ଖଡ ଖଡ ସାର୍ଟିଫିକେଟ ପତାକୁ ଦାନ୍ତରେ କାମୁଡ଼ି ପାଟି କରୁଚନ୍ତି—ଭାତ ! ଭାତ ଦିଅ । କାମ ଦିଅ । ଚାକିରୀ ମିଳୁ ନାହିଁ । ବର୍ଷା ଦିନିଆ ଭେକର ଚିତ୍କାର ଭଳି ନିଷ୍ଫଳ ଆକାଶ ତଳେ ଖାଲି ଚିତ୍କାର !!

ସେଣେ ରାଜ ନୀତିର ଫମ୍ପା ଖୋଳପା ଭିତରେ ଦଳ ଗଢି ଉଠୁଛି, ଇଜମ୍ ସବୁ ପାଉଛି ପାଉଛି କରି ନିଶୁଣି ପକେଇଲାଣି ଆକାଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ !

ଶାନ୍ତି ପାଇଁ ଶତଚେଷ୍ଟା, ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ ପାଇଁ ଶତ ଆନ୍ଦୋଳନ, ସତ୍ୟାଗ୍ରହ, ଅନଶନ, ବିପ୍ଳବ ।

ତା' ତଳକୁ ମୁନ ଭଙ୍ଗା ଛୁରିରେ ଫୋଡ଼ି ଦେଲା ପରି ଜାତିର ବୁକରେ ଜଳା ପଶୁଚି; ବେକାର ସମସ୍ୟା, ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ, ବ୍ୟଭିଚାର, ଡକେଇତି, ଲୁଟ, ଠାଉଠେରି, ହାଣକାଟ ।

ଭିତରେ ଭିତରେ ପୋକ କାଟିଲାଣି ସମସ୍ତ ରକମର ପରିଚାଳନାକୁ । ନା' ଏହି ସମାଜରେ ସେ' ରହି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଏତେ ସନ୍ତାପିତ ହୋଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଏଠା କଣ ରହିଲା ଭଲି ସମାଜ ? ଅଚେଇ ଦାନାଅ ନିଜକୁ ନେଇଁ ଅସ୍ଥିର ମଣିଷ ଯେଉଁଠି ଭଲ ମନ୍ଦ ଭୁଲି, ଚାଲିବା ବାଟରେ ଗାତ ଖୋଳୁଚି । ଦେଶସେବା ପାଇଁ ଆଗୁଆ ହୋଇ ବାହାରୁଚି ଯିଏ, ତାର ଲୋଡା ଠଙ୍କା, ବେଶି ଠଙ୍କା । ଠଙ୍କା ନ ହେଲେ ଦେହ ଶୁଖିଯିବ । ଏ ସମାଜର ମଣିଷ ଖାଲି ଠଙ୍କା ଖାଏ, ଠଙ୍କା ହଗେ । ଠଙ୍କା ଲୋଡା !

ଆଉ ମନ ଭିତରେ ଭାସି ବୁଲେ କଳ୍ପନାର ଫଟା ଡଙ୍ଗାରେ । ବିଭିନ୍ନ ମଣିଷ ମୁଣ୍ଡରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗର କଳ୍ପନା—

ଛାତ୍ର ହେବ—ସହରରେ ବାଇସିକଲ ଛୁଟେଇ ପାଠ ପଢିବ ।

ମନ୍ତ୍ରୀ ହେବ—କ୍ଷମତା, ଅଧିକା, ଗୌରବ; କଳ୍ପନାର ଜାଲ ଓହଳି ଆସେ ଛାଇ ନିଦ ଭିତରେ ।

ଏମ୍. ଏଲ୍. ଏ.—

ଅନାଚାରର ଘୋଡେଇବା ପାଇଁ ଗୌରବର ଖୋଳପା ।

ବ୍ୟବସାୟୀ—ତେଲରେ ମିଶେଇବ ଅଗର । ଠଙ୍କା ତ ଲୋଡା ! ହୋଟେଲ ମାଲିକର ଛାତି ଫୁଲି ଉଠେ—ଭିତରେ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ପାଉଡର !

ଚାଷୀ ବି ପଛୁଏ ନାହିଁ; ଧାନରେ ଅଞ୍ଜୁଳା ଅଞ୍ଜୁଳା କରି ଅଗାଡ଼ି ଅଜାଡ଼ିବା ପଛରେ ଆନନ୍ଦ ଅଛି । ମଣିଷ ବଜାରରେ ନିତି ନିତି ଚାଲିଚି ଦିଆ ନିଆ, କିଣା ବିକା; ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ସତ ହେଉ ପଛେ ମିଛ । କଳା ହେଉ ପଛେ ଧଳା । ଆଉ ତା' ପଛକୁ କିଏ ?

ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ନାଁରେ ଫାଙ୍କିବା—

ଆଇନ ନାମରେ ଫନ୍ଦି—

ଶାଳା ନାଁରେ ପରମିଟ୍—

ସ୍ତ୍ରୀ ନାଁରେ ଜମି ବାଡ଼ି—

କଳାବଜାର !

ଲଦି ଫନ୍ଦି !!

ସମାଜଟା ବି ମସ୍ତ କଳାବଜାର । ଠକାମିର ବୃହତ୍ ତାଲିମ୍ କେନ୍ଦ୍ର ! ସାଠିଏଟା ବର୍ଷର ଆୟୁଷ ନେଇଁ ଗର୍ବିତ ମଣିଷ ଆଜିର ଭୋଳ ! ଚମ୍ ଲୁହୁ ଲୁହୁ, ପାଟି ଥୁଡ଼ୁ ଥୁଡ଼ୁ, ବୁଢା ଦାବୀ କରେ ତାର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ସୁଖ-ବିଳାସ ! ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ହକ୍—ସଂପତ୍ତିର ବଣ୍ଟା । ଅନ୍ୟ ପୁଅ ଯେମିତି ହେଉ । ମାଇପ ଯାହା କରୁ ।

ପତ୍ନୀ ଚାହେଁନା ପତିତ୍ୱର ସଙ୍ଗତ ଗୁପ୍ତ । ତାର ଦୈହିକ କାମନା ପ୍ରବଳ । ଚାହେଁ ସେ' ସ୍ୱାଧୀନତା । ଅସ୍ଥିର ମଣିଷ ବାନ୍ତି କରେ ଅବିକୃତ ପଶୁତ୍ୱ ।

ବାପ ପୁଅ, ଭାଇ ଭାଇ, ମଣିଷ ମଣିଷ, ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ, ସମସ୍ତଙ୍କର ଧୁଡ଼ୁ ଧୁଡ଼ୁ ମାନବିକତା ଆଜି ଗାଢ଼ ଅବିଶ୍ୱାସ ଅଠାରେ ଜୁଡ଼ୁ ବୁଡ଼ୁ ହେଲାଣି ।

ଯେଉଁ ନିରୁପମାକୁ ସେ' ଏତେ ଆପଣାର କରି ତୋଳି ଆଣିଥିଲେ, ସର୍ବସ୍ୱ ତା' ହାତରେ କୁଢେଇ ଦେଇ, ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ନିଜ ଜ୍ଞାନ ଗରିମାର ଅବୃତ୍ତି କରିବାକୁ ଆଶା ବାନ୍ଧିଥିଲେ, ଦଉଡ଼ୁଥିଲେ ଯା'ଙ୍କୁ ନେଇଁ ବଡ଼ପଣିଆ ଦେଖେଇ, ଭଲ ସଂସାର ଗଢ଼ିଛନ୍ତି ବୋଲି ସୁଖର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲେ, ସେ—ପତ୍ନୀ ତାଙ୍କର, ଅନୁପସ୍ଥିତିର ସୁବିଧା ଖୋଜେ ? ଖୋଜେ ପର ପୁରୁଷକୁ ଦାଣ୍ଡରୁ ଟାଣିଆଣି ବୁକରେ ଜାକି ଧରିବା ପାଇଁ । ନିଜର କରିବା ପାଇଁ ।

ଛାଡପତ୍ରର ନାଁ ଧରିଲା ବେଳକୁ କିନ୍ତୁ ଓକିଲ ବାହାରିବେ ଗଣ୍ଡା ଗଣ୍ଡା । ଏତେ ଧାରାର ଅମୁକ ଉପଧାରା ଅନୁସାରେ—ପକା ପଇସା, ପାଉଣା । ହକ୍ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ବଣ୍ଟା, ଭାତ ଲୁଗା, ଟଙ୍କା !

ଏଇତ ସମାଜ ! ଏହି ସମାଜରେ ରହି ପାରିବେ ନାହିଁ ସେ । ନାଁ, ଏଠି ନୁହେଁ ।

ଉଠି ବସି, ବସି ଉଠି, ବାରବାର କରି କିଶୋର ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ନା', ଆଉ ଗୋଟାଏ କିଛି—

ଅସ୍ତ୍ରେ ଅସ୍ତ୍ରେ ରାତି ବଢିଲା । ଶାନ୍ତ ହୋଇ ସେ' ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ ପାର୍କର ସେହି ସିମେଣ୍ଟ ବେଞ୍ଚ ଉପରେ ।

ଭାବନା ସରିଲା ନାହିଁ ।

ନିଦ ଲାଗିଲା ନାହିଁ ।

ରାତି ସରିଲା ନାହିଁ ।

ମନକୁ ମନ ଦୀର୍ଘ ଚାରି ଘଣ୍ଟା ବିତିଗଲା । ପାଖ କୁଡ଼ିଆ ଘର ପାଖରୁ କୁକ୍କୁଡ଼ା ଡାକିଲା, କକ୍କରେ କଁ......

ଛାଇ ନିଦ ଲେଉଟି ପଡ଼ିଲା । ଧଡ଼ଧଡ଼ ହୋଇ ଉଠି ବସିଲେ କିଶୋର । ଅନ୍ଧାର ଘୁଞ୍ଚି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ସହରଟା ଦିଶୁଛି କିମ୍ଭୂତ କିମାକାର !

ଧୀରେ ଧୀରେ ସେ' ପାର୍କର ଫାଟକ ଡେଇଁ ଛୁଟିଲେ ସହର ତଳ ରାସ୍ତାରେ । ଯେଉଁ ରାସ୍ତାଟା କି ବିସ୍ତୃତ ଗମ୍ଭୀର ସେତ ଦେଇ ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ଉଠିଛି ।

ସହରଆ ନିଦ ଭାଙ୍ଗି ନଥିଲା ।

ଦୂରକୁ ଦୂରକୁ କଳା ପ୍ରେତଟିଏ ପରି ଚାଲିଗଲେ ସେ ।

ପାହାନ୍ତି ପହର ।

ନିରୁ ନିସ୍ତେଜ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଥିଲା ।

ପାହାଡ଼ ଶିଖରୁ ଖସି ପଡ଼ିଥିବା ଭଙ୍ଗା ଧଳା ପଥରର ଭିତର ପରି ଦାଉ ଦାଉ ମୁହଁଟା ଦକ ଦକ ଜଶୁନ ଅଲୁଅରେ ଚହଟୁ ଉତ୍ସପ ଦେଖାଇ ଥିବା ଫୁଲ ପାପୁଲି ପରି ନାଲିଆ ଦିଶୁଥିଲା ।

କଡ଼ ଲେଉଟାଇବାକୁ ସମୟ ପାଇ ନାହିଁ । ଭାରି ଆତଙ୍କ କାତର ଚିନ୍ତାନିତ ମନଟାକୁ ସେ ଛୁଟି ଦେଇ ନାହିଁ । ଦେଇ ପାରି ନାହିଁ ।

ସଂସାରକୁ ଦୋଷ ଦେଇ ସେ ଅନେକ କଥା ଭାବୁଛି । ଯେମିତି ସଂସାର ସହିତ ତା'ର କୌଣସି ସୁଆଦିଆ ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ । କେବଳ ସଂସାର ତାକୁ ଧକ୍କା ଆଉ ତିରସ୍କାରହିଁ ଯାଚି ଦେଇଛି । ବଳେ ବଳେ ଅଣ୍ଟିରେ କୁଟେଇ ଦେଇଛି । ଯା' ଫଳରେ ନିଜ ଜୀବନ ପାଇଁ ଅକାରଣରେ ବରଣି କରି ଗୁଳିଛି, ଲିଭିନାର ଜଳିଲା ନିଆଁ ହୁଳା । ଜଳି ଜଳି ଚିହ୍ନି ହେବା ପାଇଁ । ସିହ୍ନି ସିହ୍ନି ସନ୍ତୁଳି ହେବାକୁ ।

ଧଳା କୁକ୍କୁରୀର ଅଗ୍ରମ କୁଣ୍ଡଳୀ ମଧ୍ୟରେ କୁକ୍କୁର ଛୁଆ ଥନ ଝୁଣ୍ଟି ଉଦ୍‌କା ମାରିବା ପରେ, ପିଲାଟା ମୁହାଁଇ ଆସିଚି ବୁକ ଯାଏ । ଧଳା ପଶମ ତଳେ ହାତ ପୂରେଇ ଉଚୁକୁଚି । ଟାଣୁଚି ।

ନିରୁର ଭାବନା ବଦଳିଚି—

ଏଇତ, ତା' ଶରୀରର ରକ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂସାର ଲମ୍ବେଇଚି ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ । ସଂସାର ଠାରୁ ସେ' ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ନୁହେଁ ।

ଏତେବେଳ ଯାଏ ନିରୁ କବାଟଟାକୁ ଦର ମୁକୁଳା ରଖିଚି । ତାର ଆଶା ମନ ଭିତରେ ନାଲି ମହମ ବତୀ ଜଳେଇ ଉଜାଗର ରହିଚି । ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରିଚି—କିଶୋର ଫେରି ଆସିବେ ।

ସେ' ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦର ହାତ ମୁଠାରେ ତାକୁ ଦେଖି ରାଗିଛନ୍ତି । ଭ୍ରମରେ ମନ ବୁଡ଼ିଛି । ରାଗରେ ହଟି ଯାଇଛନ୍ତି ଦୂରକୁ । ବାହାରେ ପବନରେ ଥଣ୍ଡା ଖେଳିଲାଣି । ମନକୁ ବୁଝାଇ ଫେରି ଆସିବେ । ହୁଏତ ପତ୍ନୀକୁ ଶୋଧିବା ପାଇଁ ଘର ବୋଲି ଫେରି ଆସିବେ ।

ଭାବିଲା ସିନା, ନିରୁର ମନରେ ଘନେଇ ଆସିଲା ଚିନ୍ତା । ସେ' ନିଶ୍ଚୟ ତାକୁ ସନ୍ଦେହ କରିଛନ୍ତି ।

ଲୁହ ଧାର ସୁଖି ନାହିଁ । ଆଖି ଲଷା ପଡ଼ିନାହିଁ ।

ନିରୁପମା ଗଡ଼ି ଗଡ଼ି ଅପେକ୍ଷା କରିଚି । ଏକି ଘଟଣାଟାଏ ଯେ ସେ' ଘରୁ ଚାଲିଗଲେ ? ସଂସାରରେତ କେତେ ସ୍ୱାଠୁ ବଡ ଘଠଣା ଘଟେ ।

ନିରୁର ମନେ ପଡ଼ୁଚି—ଭାଙ୍କ ଗାଁର ଟୋକାଟି, ରଞ୍ଜନ । ଏଇ ଜୟପୁର ସହରରେ କି' ଅଫିସର ହୋଇଥିଲା । ନିରୁର ପ୍ରହରୀ ପର ଜାଗ୍ରତ ଆଖି ଆଗରେ ଭାସି ଉଠିଲା ରଞ୍ଜନର ପତ୍ନୀ ରଶ୍ମିର ମାଡ ଖାଇ ଫେଲିଲା ଫାଟିଯାଇ ଧାର ଧାର ରକ୍ତ ବୋହୁଥିବା ପିଠି ! ନିର୍ଗୁଣ ସ୍ୱାମୀ ହାତରୁ କେତେ ମାଡ ନ ଖାଉଥିଲା ! ତଥାପି ସେ' ସ୍ୱୈରଣୀ,

ଶ୍ୱେତ ଶ୍ୱେତ ଘର ଲୋକ ସହିତ ମିଶୁଥିଲା । ସ୍ୱାମୀ ତାର ଦେଖୁଥିଲା । ଜଗି ଜଗି ଧରୁଥିଲା । ମାଡ ଦେଉଥିଲା । ତଥାପି କଣ ସେ ଘରକୁ ଫେରୁ ନଥିଲା ?

ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତା, ସ୍ୱାମୀର ପ୍ରଚୁର ଉପାର୍ଜନ, ସୁନ୍ଦର ଘର କରିଥିଲା । ପରଜା ଝିଅର ବେକଠୁ ଛାତଯାଏ ଲମ୍ବି ପଡ଼ିଥିବା ସାନ ବଡ ପୋହଳା ମାଳ ପରି ସନ୍ତାନ ସନ୍ତତି, ତା' ତଳକୁ ତା' ତଳକୁ ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ, ଚାରିଟା ସନ୍ତାନର ମାଁ ହୋଇ ଘର କରୁଛି । ଦାଣ୍ଡ ଲଜକୁ ରଞ୍ଜନ ମଧ୍ୟ ସେହି ଘରେ ଅଛି ।

କିନ୍ତୁ ସ୍ନେହଶୀ ?-ବୈଶାଖ ମାସରେ ଐଶାନ୍ୟ କୋଣର ବିଜୁଳି ଭଳି ହଠାତ୍ ନିରୁର ମନେ ପଡିଚ ।

ତାର ସଙ୍ଗାତ ମାମୁଁର ଝିଅ ନା କ'ଣ ହେବ । ପିଲା ବେଳେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଥିଲା । ଏବେ ସେ କିଏ, ଏ କିଏ । ବିବାହ ହେଲା ପରେ ବି ପାଠ ପଢ଼ିଥିଲା ବୋଲି ଚାକିରି କରୁଥିଲା । ମାଷ୍ଟରାଣୀ । କର୍ଷ ପୁରି ନଥିଲା । କୋଳରେ ପୁଅ ଦେଖିଲା । ହତଭାଗିନୀ, ତହିଁ ଆର ବରଷ କେଉଁ ଯୁବକ ମାଷ୍ଟ୍ର ସହିତ ଗୁପ୍ତ ପ୍ରେମ ସମ୍ପର୍କ ରାଖୁଥିଲା । ସ୍ୱାମୀ ତାକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଚ । ଅଲକ୍ଷଣୀ, ଗାଁ ମୁଣ୍ଡର ନିଉଁଛା ଦକି ଦକି ଦୀପ ପରି ଜଳୁଚ ଏକୁଟିଆ । ସ୍ୱାମୀ ତାର ଅନ୍ୟଟି ବାହା ହୋଇ ସୁଖରେ ଅଛି । ନିରୁ ଶିହରି ଉଠିଲା—ତେବେ ? ସେ'ତ ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଲଗା ।

ବିଲ ମଝିରେ ଅଣ୍ଟୁଏ କାଦୁରେ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ ଥିବା ଚଷାଝିଅ ମୁଣ୍ଡର ଉକୁଣିକୁ ନଖୋଇ ଧରିବା ଭଳି କାନ ତଳକୁ ନଖୋଇ ନଖୋଇ ନିରୁ ଭାବୁଚି, କଣ ବୋଲି ପ୍ରବୋଧିବ ତାର ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ? ଶେଷ ଦୃଶ୍ୟଟିକୁତ ନିଶ୍ଚୟ ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପାରିଛନ୍ତି । ସବୁ କଥା କଣ ଖୋଲି କରି ସେ କହିଦେବ ?

କଣ କରନ୍ତାଣି । ଏ ଯାଏ ତ କିଶୋର ଫେରୁ ନାହାନ୍ତି ।

କଲେଜର ଦୋତାଲା ଉପରୁ କୁଆ କାନ୍ଦଲେ । କୋଳ ଭିତରେ ମୁହଁ ଲୁଚେଇ ପିଲାଟି ପାଟି କଲା—ବା, ବା, ବା···ମାଁ—

ଘାଟେଇ ପାଟେଇ କୁଆ କାନ୍ଦଲେ କା, କା, କା—କାଆ···

ଗୃହକର୍ତ୍ତ୍ରୀଟି ପିଣ୍ଡା ଅଳେଇଲା—ଖର୍, ଖର୍, ଖର୍ର୍ ।

ସକାଳ ପାହିଲା ।

ନିରୁପମାର ଅଖି ବାଟେ ବାହାରି ଗଲା ହୁଲା ହୁଲା ନିଆଁ । କୁଆଡେ ଗଲେ ସେ ?

ତାର ଅଖିରୁ ପାଣି ଶୁଖି ଯାଇଥିଲା । ରକ୍ତରୁ ଶୁଖି ଯାଇଥିଲା ଶୀହରଣ । ସେ' ନିତାନ୍ତ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ମାଲେରିଆ ରୋଗିଣୀ ପରି । ପାଣ୍ଡୁର ମୁହଁ, ରଙ୍ଗ ଅଖି, ମଳିନ ଚେହେରା, ଅସଜଡ଼ା ବେଶ ।

ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ଭୂତ ହୋଇ ଢେଙ୍କା ଫିଙ୍ଗୁଥିଲା ତା' ଛାତି ଉପରକୁ । ଢେଙ୍କା ନୁହେଁ, ପଥର ।

କବାଟ କେଁ କଲା । ଫକ୍ ଫକ୍ ଡେଇଁ ଉଠିଲା ନିରୁର ହୃଦୟ । ଆସିଗଲେ ? ଭୂଇଁ ଉପରେ ସେମିତି ଗୁପ୍‌ଗୁପ୍ ପଡ଼ି ରହି ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଖି ମେଲେଇ ଚାହିଁଲା । ଓଃ ! ଗୃହକର୍ତ୍ତ୍ରୀଟା······

ତା' ଅତି ହଠାତ୍ ଅଖିଠା ଫେରାଇ ଆଣି ପୁଣି ଭାବି ଲାଗିଲା । ବହୁ ଦିନ ତଳେ—

ରୁଦ୍ର ଓ ସେ' ଗୋଟିଏ କଲେଜରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିଲେ । ସେତିକି ହେଲା ତାର ଏବଂ ରୁଦ୍ରର ବିଶେଷ ସମ୍ବନ୍ଧର ମୂଳ ହେତୁ । ତା' ଛଡ଼ା ଆଉ ଗୁଡ଼ାଏ ସହପାଠିନୀ ଯେତେବେଳେ ରୁଦ୍ରର ରୂପ ଆଉ ବଳିଷ୍ଠ ଦେହର ତେଜକୁ ନିରେଖି ନିରେଖି ଅନାନ୍ତି, ସେ'ବି ସେପରି ଅନେଇ ଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ସେପରି ଅନେଇବାରେ ତାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କିଛି ହୁଗୁନ ନଥିଲା । ଅନେଇବାକୁ ମନ ହୁଏ ବୋଲି

ଅନେକ ଥିଲା । ତେଣୁ ଅତି ସହଜରେ ରୁଦ୍ର ତାର ବନ୍ଧୁ ହେବାର ସୁବିଧା ପାଇ, ତାର ସର୍ବନାଶ କରିବାକୁ ଝପଟି ଆସିବାକୁ ସାହସ କରୁଥିଲା ।

ନିରୁ ସେକେଣ୍ଡ ଇୟର୍ ପାଶ୍ ହେବାଯାଏ, ବାରମ୍ବାର ଫେଲ୍ ହୋଇ ରୁଦ୍ର ନିରୁର ପଛରେ ପାଡ଼ି ହେଉଥିଲା ଏବଂ ନିରୁ ତାକୁ ହତାଦର କରି ପାରି ନଥିଲେ ବି ଦେହ ଉପରେ ପଡ଼ିବା ପାଇଁ ପଣତ ଆଡେଇ ହୃଦୟ ଖୋଲି ନଥିଲା । ନ'ହେଲେ ସେତେବେଳୁହିଁ ସେ' ରୁଦ୍ର ର ଏ ଲାଳାୟିତ ବନ୍ଧୁତାକୁ ଚିତା କାଟିଥାନ୍ତା ।

ଯେତେବେଳେ ତାକୁ ୧୯ ବର୍ଷ ବୟସ, ରୁଦ୍ର ସେକେଣ୍ଡ ଇୟରରେ ଫେଲ୍ ମାରି ମୁହଁ ମାଡି ପଡ଼ିଲା ଏବଂ ନିରୁ ପାଶ୍ କରି ଘରକୁ ଫେରିଲା । ଠିକ୍ ସେହି ବର୍ଷ କିଶୋର ବିଲାତରୁ ଡିଗ୍ରୀ ଉପଲବ୍ଧ କରି ଫେରି ଆସିଲେ । ଏବଂ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବଳ ଉତ୍ସାହ ଭିତରେ ତାର ବାହାଘର ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସେ ଦିନଠୁ ସେ' ରୁଦ୍ରକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ କେଜାଣି କେଉଁ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟବଶରୁ ଝଡ ପରି ସେ' ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସି ଆଜି ତା' ଜୀବନକୁ ଏତେଦୂର କ୍ଷତଗ୍ରସ୍ତ କରିଗଲା ।

ସେହି ବର୍ଷ ଏଇ ଘଟଣାଟି ହୋଇଥିଲେ ହୁଏତ ଏହା ଏକ ସାଧାରଣ କଥା ହୋଇଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ବିବାହିତ ଜୀବନ ତାର, ଏଥିରେ ସେ କେଉଁ ଦୁଃସହ ପରିଣାମର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ତାହା ଭଲି ଭଲି ନିରୁ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡିଲା ।

ଅସ୍ଥିରତାକୁ ଠେଲମେଲ କରି ପୁଣି ମାଡ଼ି ଆସୁଥିଲା ଭାବନାର ସୁଅ ।

କଣ କହିଲା ରୁଦ୍ର—"ଅତୀତରେ ତମେ ଯେଉଁ ସାହସ ଦେଇଚ" । ସାହସ ଦେଇଚି ତାକୁ ? କାମନାର ଶିଖା ଜଳେଇଚି ? ନିରୁ ଏ କଥା ଜାଣିଥିଲେ ବି ଆଜି ଯାକେ ଭାବି ନଥିଲା । ଜାଣି

ନଥିଲା, ଗୋଟାଏ ଯୁବକକୁ ପରୋକ୍ଷରେ ସେ ଖୁବ୍ ଆଗେଇ ଯିବା ପାଇଁ ଉତ୍ତେଜନା ଦେଇ ଥିବାର ପରିଣାମ ଏଇପରି ହେବ ବୋଲି !

ସେ ଯେତେବେଳେ ଏକୁଟିଆ କଲେଜରୁ ଫେରୁଥାଏ, ପଥ ଚୋଳି ରୁଦ୍ର ନମସ୍କାର କରେ । ସେ ଖୁସିହୁଏ । ଖୁସିହୁଏ କାହିଁକି କେଜାଣି, କିନ୍ତୁ ରୁଦ୍ରର ସରଳ ବ୍ୟବହାର, ହସ ହସ ମୁହଁକୁ ସେ ଆଗ୍ରହରେ ଦେଖୁଥିଲା । ତେଣୁ ତା' ସହିତ ଖୁସି ଗପ କରି କରି ଘରକୁ ଫେରୁଥିଲା । ଘରକୁ ଫେରି ଏକୁଟିଆଟାରେ ପଡନ୍ତା କାହିଁକି ? ସେଥିପାଇଁ ରୁଦ୍ରକୁ ମୁଢ଼ି ଜଳଖିଆ ଦେଇ ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟା ଧରି ଘରେ ଅଟକେଇ ରଖୁଥିଲା । ବାପାତ କେତେ ରାତିକି ଯାଇ ଫେରନ୍ତି । ସେତେବେଳ ଯାଏ ରୁଦ୍ର ସହିତ ନିରୋଳାରେ ସେ ବସିବାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲା । କେହି ବାଧା ଦେଉ ନଥିଲେ । ହଁ, ଆଉ ଗୋଟିଏ ବଡ କଥା, ରୁଦ୍ରର ସୁମଧୁର ରୂପ ଆଉ ଆକୃତି ଭିତରେ ସେ ପାଉଥିଲା ଦୂର ଦେଶସ୍ଥ କିଶୋର ବାବୁଙ୍କ ବଳିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ମହାନୀୟ ସତ୍ତା । ତେଣୁ ରୁଦ୍ରର ଚକ ଚକିଆ ସାନିଧ୍ୟକୁ ଅବାଂଛିତ, ନିରର୍ଥକ ବା ଅନର୍ଥକ ମନେ କରି ନଥିଲା ।

ତେଣୁ ରୁଦ୍ର ଆଜି ଏ ଦୁଃସାହସ କରି ପାରିଛି । ହଁ ହଁ ସେଇଥି ପାଇଁହିଁ, ଅର୍ଥାତ ?

ପବିତ୍ର ଶିକ୍ଷା ପାଇବା ବାଟରେ ସମଧର୍ମି ମଣିଷ ସହ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧିବା କଣ ତାର ଭୁଲ ହୋଇଛି ?

ନହେଲେ ଆଜି ରୁଦ୍ର ଏ ଦୁଃସାହସ କରି ପାରିଥାନ୍ତା ? କଦାପି ନୁହେଁ ।

ଶୁକ୍ରୀ ଗୋଟାଏ ହାତରେ ଝାଡୁଟାକୁ ମୁଠେଇ ଧରି ପଚାରିଲା, "ବାସ୍ତାର ବେଲ୍ ହେଲାଣି ମାଁ, କେମନ୍ତାର ଶୋଇ ପଡ଼ିଲ ଆଗୁସ ? ଦି ଭଲ ନାଇଁ କି ?"

"ହଁ, ପାଣି ଟାଳେ ନେଇଁ ଆ ।" ନିରୁ ଉଠିଲା ।

ମଣିଷର ଧୀର ସ୍ଥିର ସ୍ରୋତ ମଝିରେ ହଠାତ୍ ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପାଇଁ ସେହି ମଣିଷହିଁ କାହିଁକି ବଡ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଏ କେଜାଣି ! କିନ୍ତୁ ଘଟଣା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୂଳ ଶେଷର ବାସ୍ତବ ରହସ୍ୟ ଭେଦ କରିବାର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ସୁଷମା ଠେଇଁ ନ ଥିଲା । ସେ ଦିନ ରାତିର ଘଟଣାଟାକୁ ଲୁଚେଇ ନପାରି, ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଭାଷାର ରଙ୍ଗ ଦେଇ ମିଠେଇ ମାଠେଇ ବାଟର ବୁଲିଲା ଏଠି ସେଠି । ସେ ଜାଣେ, ରୁଦ୍ର ନିଜର କିଛି ଷତ କରି ନାହିଁ ଏବଂ ନିଜୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷୀ ! ତଥାପି ଈର୍ଷାପ୍ଲୁତ ହୃଦୟ ତାର ସତ କହିବାକୁ ମାନିଲା ନାହିଁ । ଯାହା ସଙ୍ଗେ ହେଉ କଥା ହେଉ ହେଉ ଯଦି ସୁବିଧା ପାଇଲା, କଥାଟାକୁ ଗୁଞ୍ଜିଇ ଦେଇ ସେ' କହିବାକୁ ଲାଗିଲା—କଣ ହେବଟି ! ନିରୁ ଆଉ କିଏ ଜଣେ ଯୁବକ କଥା ହେଉଥିଲେ । କିଶୋର ଘରେ ପହଁରୁ ପହଁରୁ ପୁଣି ଫେରି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ପ୍ରିନ୍‌ସପାଲଙ୍କ କାନକୁ କଥାଟା ନେବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଲଜ୍ଜ ଲଗି ନାହିଁ । ତାର କଥାର ଗୁରୁତ୍ୱ ଧରି ସେ' ନିଜ ଆଉ କିଶୋରଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧେ ତାର କଥା ବାହୁନିଛି । ଯେମିତି କାହାର ଅବିଶ୍ୱାସ ହେବ ନାହିଁ । ତା' ଉକ୍ତିର ଠିକ ରହିବ ।

କିନ୍ତୁ ଚିନ୍ତା ହୋଇଛି । ରୁଦ୍ରର ନା ସେ' କେଉଁଠି ପ୍ରକାଶ କରି ନାହିଁ । କାହିଁକି କରି ନାହିଁ, ସେ ଜାଣେ । ସୁତରାଂ ରୁଦ୍ରର ନା ପ୍ରକାଶ କରିବ କି' ନାଁ ସେଥିପାଇଁ ସେ' ବହୁତ ଭାବିଛି ।

ଯା' ଭିତରେ ତାର ସାମ୍ବାଦିକ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଭୁଲେ ମଧ୍ୟ ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ କଣ ଭାବି ସୁଷମା ତାଙ୍କ ହାତ ଧରି ପକେଇ ଅନୁରୋଧ କରିଛି, ମୋର ଗୋଟିଏ କଥା ରଖିବେଟି ! ଏତେ ଚଞ୍ଚଳ ଏ ଘଟଣାଟାକୁ ଖବର କାଗଜକୁ ଦେବେ ନାହିଁ । କାରଣ, ମଜାଟା ଜମିବ ନାହିଁ । ସବୁ ଅବସ୍ଥା ବଦଳି ଯିବ ।

ସୁଷମାର ଲଜ୍ଜାଭରା ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ, ସାମ୍ବାଦିକ ବି ହଁ କରିଛନ୍ତି ।

ରବିବାରର ଉପଭୋଗ୍ୟ ଆଲୋକ ଜଳିଲା ।

ସକାଳ ପାହି ଗଲାଣି ।

ରୁଦ୍ରର ବସାରେ ଦାନ୍ତ ଘଷି ସାରି ନିରଞ୍ଜନ ଫେରୁଥିଲା । ବାଟରେ ନିରଞ୍ଜନର ଅନ୍ୟତମ ଘନିଷ୍ଠବନ୍ଧୁ ମନ୍ମଥ । କ୍ୟାପଷ୍ଟାନ ସିଗ୍ରେଟ ଖଣ୍ଡେ ବଢ଼େଇ ଦେଇ ଦେଇ କହିଲା, ଚାଲ ଆଜି ହୋଟେଲ୍‌ରେ ଜଳଖିଆଟା ବଟିଯାଉ ।

ଧନ୍ୟବାଦ୍ । ପକେଟ ଗରମ୍ ଅଛି ତ ?

ଦୁହେଁ ହୋଟେଲ ଭିତରେ ପଶିଲେ । ରାମାୟଣର ଦୈତ୍ୟ ପରି ନିରଞ୍ଜନ ଖୁବ୍ ଗୋଟାଏ ହସି ପକାଇଲା । ମନ୍ମଥ ପଚାରିଲା, କଣରେ ! ଫୁଲୁଣିଆ ପଣରେ ମୁହଁଟାକୁ ଜକେଇ ଦେଇ ନିରଞ୍ଜନ କହିଲା, ଗୋଟାଏ ଗୁରୁତର କଥା ମନ୍ମଥ ଭାଇ, ଶୁଣିଲେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବୁ । ବିସ୍ମିତ ହେବୁ ।

ସତେ ?

ହଁ ରେ ହଁ ।

ଅଚ୍ଛା, ଜଲ୍‌ଦ ଜଲଖିଆଟା ବଢିଯାଉ ।

ଜଲଖିଆ ଖିଆ ଚାଲିଚି—

ଆବେଗରେ ନିରଞ୍ଜନ ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ କରି କହିଲା—ତୁ ଜାଣିନୁ, ରୁଦ୍ର ଆଉ ନିରୁର ସମ୍ପର୍କ କଣ ଥିଲା । ଆମେମାନେତ ବେଶି କିଛି ଭାବିନଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ବିଚରା ଏ ଯାଏ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ନାହିଁ କି ଇଚ୍ଛାକୁ ଦବେଇ ପାରି ନାହିଁ । ସେ ଦିନ ବଡ ସାହସରେ ତା' ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ ଧରି ପକେଇ ଥିଲା ।

—ଧରି ପକେଇ ଥିଲା !!

ମନ୍ମଥ ହାତରୁ ଚା' ଗିଲାସଟା ଠପ୍ କରି ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଖସି ରହିଗଲା । ନିରଞ୍ଜନ ଗୋଟାଏ ବଡ ଚମକପ୍ରଦ ଖବର କହୁଚି ବୋଲି ଖୁବ୍ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା ଏବଂ ବଡ ଚଞ୍ଚା ଗଲାରେ ସଡ଼ର ସଡ଼ର କରି ଚା' ପିଉଥିଲା ।

ଠିକ୍ ସେତିକି ବେଳେ ପାଠାଗାରର ସେକ୍ରେଟେରୀ କାନ୍ ଲମ୍ବେଇ ଆଣି ପଚାରିଲେ, କଣ ନିରଞ୍ଜନ ?

କିଛି ନୁହେଁ ଯେ, ଆମ ପ୍ରଫେସର କିଶୋର ବାବୁଙ୍କ କଥା—

କଟକ ଯାଇଥିଲେ ପରା ?

ହଁ ।

ସେକ୍ରେଟେରୀ ସେହି ଟେବୁଲ୍ ପାଖରେ ବସି ଜଲଖିଆ ପାଇଁ ଅର୍ଡ଼ର ଦେଲେ । ମନ୍ମଥ ପଚାରିଲା, ଦେଖିଲେ ?

ହଁ । ଚୁପେଇ ଚୁପେଇ କରି ନିରଞ୍ଜନ କହିଲା ।

କଣ କରୁଥିଲା ଇଏ ?

ଧରିଥିଲା ।

କଣ କହିଲେରେ ?

ନୀରବରେ ଚାଲିଉଠି ଗଲେ ।

ତୁ କିମିତି ଜାଣିଲୁ ?

ମୋତେ ପରୀ ସାଙ୍ଗରେ ଡାକି ନେଇଁ ରୋଡ ଉପରେ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ କହିଥିଲା ।

କୁଆଡେ ଫେରିଗଲେ ?

ଜାଣେ ନାହିଁ ।

ଆରେ ବାଃ ବଡ ଚମକପ୍ରଦ କଥାଟା ! ଦହେଁ ହସି ହସି ହୋଟେଲ ବାହାରକୁ ଚାଲି ଆସିଲେ ।

ମନ୍ମଥ କହିଲା, କଣ ସାବାସ୍ ନେବା ପାଇଁ କଥାଟାକୁ ନୂଆ କରି କହୁଚୁରେ ?

ଆଉ କଣ ?

ମୁଁ ତ ଆଗରୁ ଶୁଣିଚି । କଲେଜ ଭିତରେ କଥାଟା ସଞ୍ଚରି ଗଲଣି ।

କିଏ କହିଲା ?

ସୁଷମା । ଜାଣିନୁ ?

କାଳର ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ, ଅନାବଦ୍ଧ ଗତି । ରାତି ପରେ ଦିନ ଏବଂ ଦିନ ପରେ ରାତି ! ତିନି ଦିନ ବିତି ଗଲାଣି ।

ପିଠିକି ଲାଗି ଯାଇଥିବା ଅଖିଆ ପେଟ ତଳେ ପେପେର୍‌ମେଣ୍ଟ ପରି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ବର୍ଣ୍ଣ ବିହ୍ୱଳ ପୁଅଟିକୁ ଜାକି ନିରୁପମା ଦିନ କାଟୁଛି । ଆଜି ହେଲେ ଫେରିବେ ପରା ! କାଲି ହେଲେ ଆସିବେ ପରା ! ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାର ଟେନିସ୍ ବଲ୍ ସେ । ଓଡ଼ିଆ ନାରୀଙ୍କ ପୁରୁଣା ଧାରଣା ଉପରେ ତାର ସେତେ ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ । ଚୁଲି ଉପରେ ବସି ସକାଳଠୁ କୁଆଟା ବୋବେଇ ଲାଗିଛି । ନଜର ନାହିଁ ସେଣିକି । ଗୃହରାଣୀ ଶୁଣି ତାର ପୁରୁଣା ମାଲିକାଣୀ ଠାରୁ ଶିଖିଥିବା ପ୍ରଥାରେ ଚୁଲି ତଳେ ତିନି ଗଦା ଚାଉଳ ରଖିଦେଇ ମନାସୁଛି—ବାବୁ ଆସିବେ କି ନାହିଁ !

କୁଆ ଚାଉଳ ଖାଉ ନାହିଁ ।

ତା' ମନରେ ସନ୍ଦେହ ହେଉଛି ।

ତାର ଆଉ ଅଙ୍ଗଟେ ସ୍ୱାହା ଧର ସନ୍ଦେହ ରଚୁଚି ଖେଳ । ଲୁଚ ଲୁଚୁଣି ଖେଳ । ସୁନା ଖଡ଼ିକା ଖେଳ । ତାଙ୍କୁ ଅଉଜି ନିରୁ ବଁଧିଚି । ଦାଣ୍ଡ ଦରଜା ଠେଲେଇ ସୁଷମା ପଶି ଆସିଲା ।

ନିରୁର ସନ୍ଦେହର ପାତ୍ରୀ । ଅନ୍ୟ ପ୍ରଫେସର ସୁକୁମାରର ସାନ ଦେଢ଼ ଶାଶୁ । ବୟସ ଛବିଶ । ବାହା ହୋଇନାହିଁ । ଦେଶର ଦୁଃଖ ଦୈନ୍ୟରେ ଲୁହ ଗଡ଼ାଏ । ଖଦଡ଼ ଲୁଗା, ମୋଟା ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧେ । ରାଜନୀତିରେ ଯୋଗ ଦେଇଚି । ଦେଶର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନେତାଙ୍କ ପହଣ୍ଡ ଗଣି ନେତ୍ରୀ ହେବାର ଲାଲସା ଜିଭ ଅଗରେ ଲାଳ କୁଢେଇ ଠାକିଚି । ଦେଶ କାମରେ ଜୀବନ କରିଚି ଉତ୍ସର୍ଗ । ସଭା, ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ଯୋଗଦିଏ । ବକ୍ତୃତା ଭିତରେ ଅଗ୍ନି ଉଦ୍‌ଗାର କରେ । ସଁ ସଁ ହୋଇ ଗର୍ଜେ । ଶାସନର ତୀବ୍ର ସମାଲୋଚନା କରେ ।

ମୁହଁର ଦୀପ୍ତି ସୁନ୍ଦର । ସେ ବକ୍ତୃତା ଦେଲାବେଳେ ଖୁବ୍ ତାଳି ବାଜେ । ଅନେକ ତାକୁ ସମର୍ଥନ କରନ୍ତି । ବାଃ ବାଃ କରନ୍ତି । ସ୍ନେହ ବନ୍ଧନରେ ଛନ୍ଦି ହେବାକୁ ଆଗେଇ ଆସନ୍ତି । ଲହ ଲହ କାମନାର ଅନଳ ଶିଖା ଲମ୍ବେଇ ଯୁବକ କର୍ମୀମାନେ ବି ତା' ଲାଗି ଚିର କୁମାର ରହିବାର ସଂକଳ୍ପ କରନ୍ତି ।

ସେ' କାହାକୁ ବାଧା ଦିଏନା । ବାରଣ କରେନା । ଯାହାକୁ ଯାଉ ତା' ସଙ୍ଗେ ବନ୍ଧୁ ବସେ । ଗପ ସପ କରିବାକୁ ପାଖେଇ ଆସେ । ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ଦରକାର ନାହିଁ ।

କିଶୋର ବାବୁଙ୍କୁ ବି ସେ' ଭଲ ପାଏ । ତାଙ୍କ ସହିତ ଗପ ସପ କରେ । କେବେ କେମିତି ଘରକୁ ଆସେ । ନିରୁପମା ସହିତ ଦୁଃଖ ସୁଖ ହୁଏ । କିଶୋର ବାବୁଙ୍କ ସହ ଆଲୋଚନା କରେ, ଦେଶର କଥା, ଧର୍ମତତ୍ତ୍ୱ, ସମାଜ ହାଲ, ଶରୀର ବିଜ୍ଞାନ ଇତ୍ୟାଦି ।

ଖୁବ୍ ସୁଖରେ ଅଛୁ । ଦେଶର ସ୍ୱେଚ୍ଛା ସେବିକା ସେ । କାହାଠୁ କୌଣସି ପାଉଣା ଗ୍ରହଣ କରେ ବୋଲି କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଜାଣିବାର ଉପାୟ ଥାଏନା । କିନ୍ତୁ ଖବର କାଗଜରେ ବାହାରେ, ସୁଷମା ଦେବୀ ଏକ ସୁନ୍ଦର ପ୍ରୀତି ଭୋଜନର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ଉଡାଜାହାଜ ଯୋଗେ ଆଜି ରାତି ଦିଲ୍ଲୀରୁ କଟକ ଫେରିଲେ । ଶ୍ରୀଚରଣ ବାବୁଙ୍କ ନାଟ୍ୟ ପରିଷଦକୁ ଦେଢ ହଜାର ଟଙ୍କା ଦାନ କଲେ । ଇତ୍ୟାଦି ।

ତେଣୁ ନିରୁ ସବୁ ଦିନେ ତାକୁ ସନ୍ଦେହ ଆଖିରେ ଦେଖେ । ପାଖରେ ବସାଏ । ହସ ହସ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ମନ ଖୋଲେ ନାହିଁ । ସ୍ତ୍ରୀର ସ୍ୱାଭାବିକ ଚଞ୍ଚଳତାକୁ ଦାବି ଦେଇ ରୋକି ଦିଏ ।

ଯାହାହେଉ ଏ ଅସଲଟିଆ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟାରେ ସେ କାହିଁକି ହାଜର ହେଲା ?

ଭାଗ୍ୟର ଉପହାସ !

ନିରୁ ଭାବୁଥିଲା, କେଉଁ ଭାବରେ ସେ ସୁଷମା ପାଖରୁ ମନ କଥାକୁ ଲୁଚେଇ ପାରିବ ? ମୁହଁଟାକୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ରଙ୍ଗରେ ରଙ୍ଗେଇ ହସ ହସ ହୋଇ କଥା କହି ପାରିବ ?

ସୁଷମା ପାଖେଇ ନ ଆସୁଣୁ ଠିଆ ହୋଇ ସେ ନମସ୍କାର କଲା ।

—ବଡ ସୌଭାଗ୍ୟ ଆଜି । ବସନ୍ତୁ ।

ଚଉକୀଟାକୁ ଟିକିଏ ବୁଲେଇ ନେଇଁ ସୁଷମା ବସିଲା । ଫେଡାଳିଆ ମୁହଁରେ ବଲେଇର ଆଖି ଭଳି ମିଟିମିଟି ସାନ ସାନ ଆଖି ଦୁଇଟା । ସେଥିରେ ଝୁଣା ନିଆ ପରି ଲୋଭାଗ୍ନି ଅନଳ ଜଳୁଛି ।

ଅନେଇଁ ନ ପାରି ନିରୁ ଆଖି ତଳକୁ କଲା । ପଚାରିଲା, କଟକ ଆଇଥିଲ ପେରା ? ସମ୍ମିଳନୀଟା କେମିତି ହୋଇଥିଲା ?

ବଡ଼ିଆ । ଭାରତର ସବୁ ଅଞ୍ଚଳରୁ ନେତାମାନେ ଆସିଥିଲେ । କଟକ ଜିଲ୍ଲା କମିଟିର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ଆୟୋଜନଟା ବି ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ହୋଇଥିଲା ।

ତମେ ଆଲୋଚନାରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲ ? କି' ବିଷୟ ସବୁ ପଡ଼ିଥିଲା ?

ହଁ, ସେମିତ ଟିକିଏ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି । ନାରୀ ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ହିନ୍ଦୁ ବିବାହ ପଦ୍ଧତିର ସମାଲୋଚନା କରିଥିଲି ।

ନିରୁ ତୁନି ହେଲା । ସୁଷମାର ଗର୍ବ ଭର୍ତ୍ତିର ମୁହଁକୁ ଅନେଇ ଈର୍ଷାରେ କୁହୁଳି ଉଠିଲା ତାର ଅନ୍ତର । ଏତେ ଅସମୟରେ କାହିଁକି ଆସିଲା ଅଲକ୍ଷଣିଟା ?

ସୁଷମା ବଡ଼ ଗମ୍ଭୀର ଦିଶୁଥିଲା । ଚିନ୍ତା କରି କରି କହିଲା, ପିଲାଟା ଭଲ ଅଛି ନିରୁ ? କିଶୋରଙ୍କୁ କଟକରେ ଦେଖିଥିଲି ।

କଟକରେ ? ହଠାତ୍ ନିରୁ ଚମକିଲା ପରି ପଚାରି ଦେଲା ।

ସୁଷମା ନିରୁର ମୁହଁକୁ ତୀବ୍ର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନେଇ ରହିଥିଲା ।

ନିରୁ ପଚାରିଲା, କେବେ ଦେଖିଥିଲ ?

—ଛ' ଦିନ ତଳେ । ମୁଁ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ।

—କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିଥିଲ ।

—ନା ସୁବିଧା ପାଇ ନଥିଲି । ଏଥର ଖୁବ୍ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲି ନା । ଆସି ନାହାନ୍ତି କି ?

ଏଥର ନିରୁର ମୁହଁ ଖୁବ୍ ବ୍ୟସ୍ତ ଦେଖାଗଲା । ସେ ଘଡ଼ିଏ ଇତସ୍ତତ ହେଲା ପରି କହିଲା—କାହିଁ, ନାଇଁ ତ ।

ସେ ଦିନ ରାତି କିଏ ଜଣେ କହୁଥିଲା ଯେ, ବସ୍ ଷ୍ଟାଣ୍ଡରେ ଦେଖିଲି ବୋଲି ।

—କାଇଁ, ଏ ଯାଏ ତ ଘରେ ପହଞ୍ଚି ନାହାନ୍ତି ।

ଥକି ପଡ଼ିଲା ପରି ନିରୁର ସ୍ୱରରେ ବିଚକାଟିଆ ନିସ୍ତେଜତା ।

କେବେ ଆସିବେ ବୋଲି ଚିଠି ଲେଖି ନଥିଲେ କି ?

ବୋଧହୁଏ ଆଜି ଆସିବେ ।

ସୁଷମା ମନେ ମନେ ହସୁଥିଲା ।

ତଥାପି ଆଉ ବେଶି କିଛି, କହିବାକୁ ମନ ତାର ମାନିଲା ନାହିଁ । ନିରୁ ପରି ସରଳ ଗୃହିଣୀର ମନ ଜଳେଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ନାହିଁ ।

ଆଉ କେତେଟା ମାମୁଲି କଥାବାର୍ତ୍ତା ପରେ ସେ ଫେରି ଆସିଲା ।

ସୁଷମା ଫେରିଗଲା ।

ତା'ର ଯିବା ରାସ୍ତାକୁ କ୍ରୋଧାକ୍ତ ଆଖିରେ ଅନେଇ ଅନେଇ ନିରୁ ଭାବିଲା, ପୁଣି ସେ କଠେକ ଚାଲିଗଲେ ? କିଛି କହି ନାହାନ୍ତି । ଜଣାଇ ନାହାନ୍ତି । ତେବେ କଣ ସେ ଦିନର ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ତାକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଚନ୍ତି ?

ଚିଠି ତ ଲେଖନ୍ତେ ।

ମଳିନ କପାଳରେ ଠୋପା ଠୋପା ଝାଳ ଜକେଇ ଆସିଲା । ବାର ଅଡ଼ୁ ତେର ଚିନ୍ତା ଆସି କାମୁଡ଼ି ଲାଗିଲେ ମୁଣ୍ଡ ଭିତରିଟାକୁ ।

କଣ କରିବ ? ରାତ ଅଧିଆ ଆସି ଝଡ ପରି ପୁଣି ଲେଉଟି ଗଲେ । ଜୀବନରେ ଚରମ ଆଘାତ ପାଇଚନ୍ତି । ଓଃ କି' ନିଦାରୁଣ ଦୁର୍ବିପାକ । କାହିଁଥିଲା ରୁଦ୍ର—କାହିଁଥିଲା ସେ—କାହିଁଥିଲା କିଶୋର—

ସମୁଦ୍ର ତୁଠର ଧୂଳି ଗାଇଜରେ ବତାସିଆ ଚଦ ପବନ ପରି…

"କିଶୋରଙ୍କୁ କଠେକରେ ଦେଖିଥିଲି ।"

କେବଳ ଏଇ ଖବର ଦେବାପାଇଁ ଆସିଥିଲା ସୁଷମା । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ?

ନିରୁର ମନରେ ସନ୍ଦେହ ହେଲା । ସତରେ କଣ ସେ' କଷ୍ଟକରେ ଦେଖିଛି ? ନା ତା' ମନକୁ ଜଳେଇବା ପାଇଁ ଦିଆସିଲି କାଠିଟେ ଧରି ଆସିଥିଲା ?

ନିରୁର ଆତ୍ମା ଭିତରେ ଭିତରେ ବିକ୍ଷୋଭ କରି ଉଠୁଛି । ଜୁନେଇ ଜୁନେଇ ହୃଦୟ ତାର ଆଖି ବୁଜି ତପସ୍ୟା କରୁଛି, ଧ୍ୟାନ କରୁଛି ଜାଣିବା ପାଇଁ । ନିଜେ ପଚାରିବା ପ୍ରଶ୍ନର ଜବାବ ନିଜେ ଦେବା ପାଇଁ । ତାର ନିସ୍ତେଜ ମନ, କଅଁଳ କଲିଜାକୁ ଫାଡି ଅତୀତ ତାର ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଛୁରୀ ଚଳେଇଛି । ସେ' କଣ ସେମିତି ଲୋକ ? କେବେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଘଣ୍ଟାଏ ପାଇଁ ବି ବାହାରକୁ ଗଲେ କେତେ ଯତ୍ନ କରି ଛାଡ଼ି ଯାଆନ୍ତି—ଯାଉଛି । ବୁଝିଲ ? ଅନ୍ଧାରରେ ଛୁଆଟିକୁ ଏକୁଟିଆ ଏକୁଟିଆ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ । ବାରକୁ ଯିବ ନାହିଁ । କବାଟ ବନ୍ଦ କର । ଇତ୍ୟାଦି । ପକ୍କା ମୁରବୀ ପଣ ! × × × ×

ଦିନ ଦି' ପହର ।

ସଡ଼କ ସେ ପାଖ ସପ୍ଲାଇ ଅଫିସରୁ ଭାସି ଆସୁଥିଲା ଟାଇପ୍ ମେସିନ୍‌ର ଶବ୍ଦ ତରଙ୍ଗ—ଠକ୍ ଠକ୍ ଠକ୍ ଠଠକ୍ ଠକ୍ ଠକ୍ ଠଠକ୍ ଠଠ...

ନିରୁ ସେମିତି ଚିତ୍ ହୋଇ ଶୋଇଥିଲା ।

କଅଁଳିଆ ନାଲି ଖେଳନାଟାକୁ ମୁଠେଇ ଧରି ଛୁଆଟା ବାଡେଇ ଲାଗିଛି ମାଁର ମୁହଁରେ, କପାଳ ଉପରେ । ଆନନ୍ଦରେ ସେ' ହାଲୁଛି ।

ଆନନ୍ଦ !

ପିଲା ମଣିଷ ଜୀବନର ନିର୍ମଳ ଆନନ୍ଦ । ସବୁ ଦିନେ ଏଇ ଆନନ୍ଦ ଯେବେ ମନ ପୂରେଇ ଭରି ରହୁଥାନ୍ତା ? କେତେ ଆନନ୍ଦ ଆସେ, ଯାଏ । କୁଆଡେ ? କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଭିତରେ ଆନନ୍ଦକୁ ହତ୍ୟା କରେ ମଣିଷ । ଧନ୍ଦହୁଏ । ଗୁଳୁ ଗୁଳୁ, ଧରୁ ଧରୁ, ଆନନ୍ଦ ଫିଙ୍ଗିଲା ପଡେ ।

ସେମିତ ଜୀବନରୁ ଖସି ଯାଇଛି ଆନନ୍ଦ । ବୋହିଆ ବିଷାଦର ଛାୟା ତଳେ ନିରୁ ଶୋଇଛି ।

ସପ୍ଲାଇ ଅଫିସର ନିକୁଞ୍ଜ ବାବୁଙ୍କ ଝିଅ ସରସୀ ଆସି ଠିଆ ହେଲା । ଅଳ୍ପ ବୟସ । ପାଠ ପଢୁଛି । ଓଡ଼ିଆ ଘରର ବଢିଆଲ୍ ଝିଅ । ନିରୁପମା ତାକୁ ସ୍ନେହ କରେ । ସେ ନିରୁକୁ କରେ ଭକ୍ତି । ଖବର କାଗଜର କଥା ପକେଇ ଆଲୋଚନା ଶିଖେ । ଘର କରଣା ସମ୍ବନ୍ଧେ ଦ' ଚାରି ପଦ ପଚାରେ । ଟିକିଏ ମୋଟା । ବଡ ପତ୍ର ପରି ବହଳିଆ ଛେପର ମୁହଁ । ସ୍ନୋ ଆଉ ପାଉଡରର ଗୁଣ୍ଡର ବାସ୍ନା ଭରଭର ସ୍ନିଗ୍ଧ ପରିପାଟୀ ।

—ଆସ ସରସୀ । ମାଁ କଣ କରୁଛନ୍ତି ? ବାପା ମଫସଲ୍ ଗସ୍ତରେ ଯାଇଥିଲେ ପରା ? ଫେରିଲେଣି ?

ସରସୀର ମୁହଁ ଶୁଖିଯାଇ ଥିଲା । ଯଥାସମ୍ଭବ ଚେଷ୍ଟା କରି ସାଦା କଣ୍ଠରେ କହିଲା, ହଁ, ଫେରିଲେଣି କାଲି ।

ମନର କଥାକୁ ମନରେ ଛପେଇ ହସ ହସ ହୋଇ ସେ କଥା ଆରମ୍ଭ କଲା, ବେଶ୍ ତେଣୁ ମାଁ ଆଉ ଆସୁ ନାହାନ୍ତି । କଣ ଆଜି ଛୁଟି ଅଛି କି ?

—ଭଲ ଲାଗୁ ନାହିଁ । କଲେଜ ଯାଇନାହିଁ ।

—କଣ ହୋଇଛି କି ?

ମୁହଁଟାକୁ ଧାନ ଉଷୁନା ହାଣ୍ଡି ପରି ଭ୍ରୂକୁଣ୍ଡା କରି ସରସୀ ତୁନି ହେଲା ।

—ସତେ, କଣ ହୋଇଛି ସରସୀ ? ଜର ହେଉଛି ?

—ନାଇଁ ।

—ଆଉ ?

—ମନ ସୁଖ ନାହିଁ ।

—କହ, ମୋ' ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ, କହ କଣ ହେଲା କି ?

—ମୋ' ନେଇଁ ଘରେ ଝଗଡା ।

—ଝଗଡା । କାହା କାହାର ?

—ବାପା, ବୋଉଙ୍କର ।

—କାହିଁକି ?

—ମୋର ବିବାହ ପ୍ରସଙ୍ଗ……

ସରସୀ ଚୁପ୍ ହେଲା ।

—ଓଃ ବାହା ଘରତ ଆଷାଢ ଶୁକ୍ଳରେ ନା' କେବେ ତଥି ଠିକ୍ ହୋଇଥିଲା । କଣ ହେଲା କି ?

'ମାଁ ମୋର ପାଠ ପଢା ବନ୍ଦ ଦାବୀ କରୁଛି ।'

'କାହିଁକି ?'

ଘର କରଣା ଶିଖିବ, ଗୃହିଣୀ ହେବାର ଅଭ୍ୟାସ କରିବ ବୋଲି କହୁଛି ।

ସତେତ ସରସୀ……

ନିରୁ ଅନେକ ସମୟ ନୀରବ ହୋଇ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସରସୀର କଥା । ପରାମର୍ଶ ଦେବାକୁ କାହିଁ ତାର ସମୟ ? କେବଳ କିଶୋରଙ୍କ ପଳାୟନ କଥା ସେ' ଭାବୁଛି ।

ସରସୀ କହିଲା, କଲେଜରେ ପଢିବାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଝିଅକୁ ବେଶ୍ୟା ସାଜିବାକୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେଉଚ ବୋଲି କହୁଚି ।

କିଏ ?

ମାଁ…

କହି ହେଉନାହିଁ ସରସୀ । ସେ' ବାଟେ ଭଲ କି ଏ ବାଟେ ଭଲ । ତେବେ କଲେଜ ଯାଇ ଯାଇ ବୁଢୀ ହେବ ସିନା ଗୃହିଣୀ ହେବାର ଶିକ୍ଷା ସେଠି ମିଳିବ ନାହିଁ । ଦେଶ, ଜାତି, ସଂସାର, ସମାଜ—ଏହି ବଡ ବଡ କଥାର ଢୋଲ ବାଡେଇ ପ୍ରବନ୍ଧ ପଢିବ । ଲେକ୍‌ଚର

ଶୁଣିବା । କେବଳ ସେତିକି । ସାନ ବଖୁରିଏ ଘର, ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ, ଶାଶୁ, ଦିଅର, ଭାଉଜ, ନଣନ୍ଦଙ୍କର ସାନ ସଂସାର ସମ୍ବନ୍ଧେ ସାନ ସାନ ଉପଦେଶ, ରନ୍ଧା ବଢ଼ା, ଧୁଆ ପୋଛା, ଆଦର ଅଲିଅଳି ଶିଖିବା ପାଇଁ ରାସ୍ତା ସେଠି ନାହିଁ ।

କହିଦେଲା ଓ ଚୁପ ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲା ନିରୁପମା ।

ବହୁତ ସମୟ ଭାବି ଭାବି ସରସୀ ପଚାରିଲା, ଗୋଟିଏ କଥା ପଚାରିବି, ରାଗିବ ନାହିଁ ।

ତୋ' ମୁହଁରେ ମୋର ରାଗିବା କଥା; ପସନ୍ଦ ଆଉଚି ମନକୁ ? କହ, କଣ ?

ସ୍ତୁ' ଭିତରେ ସାର୍ କେବେ ଆସିଥିଲେ ? ନିରୁ ନିତାନ୍ତ ଅଖାଡ଼ୁଆ ବୋଧକଲା । କଥା କଣ ପଦାରେ ପଡ଼ିଚି ?

ନାଇଁ ତ ।

କଲେଜରେ କଥା ପଡ଼ିଥିଲା । ସେ ଆସି, ଫେରି ଗଲେ । ତମର ନାଁରେ କେତେ ଦୁର୍ନାମ ରଟୁଚି ।

ମୋର ଦୁର୍ନାମ !! ନିରୁର ଆଖିରେ ଝଲସି ଉଠିଲା ସେ' ଛବି । ସେ ଆଉ କିଛି ପଚାରିଲା ନାହିଁ ।

ଦୁଇ ଦିନ ବାଦ—

ସନ୍ଧ୍ୟା ଗଡ଼ି ଆସୁଥିଲା ।

ଝାପ୍ସା ଆଲୁଅରେ ସତେଜ ଚେହେରାଟାକୁ ଦର୍ପଣର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଗର୍ଭ ଭିତରେ ନିଠେଇ ନିଠେଇ ଅନେଇ ସାରି ସୁଷମା ଘରୁ ବାହାରିଲା ।

ହାତରେ ଖବର କାଗଜଟିଏ ଧରିଚି । ଅଣ୍ଟିରେ ଭରି ରହିଚି କାମନାର ନରମ ଜ୍ୱଳନ । ଦେହରେ ବୟସ ଢିଙ୍କାରର ମୃଦୁ ଆଲୋଡ଼ନ । ଆଖିରେ ଚଷମା । ମନରେ ଦେଶ, ଜାତି, ସମାଜ ବନ୍ଧନରେ ଆବଦ୍ଧ ନର ନାରୀଙ୍କ ନିର୍ମମ ଛଟପଟ ଉପଭୋଗ କରିବାର ସଙ୍କିତ ଆଗ୍ରହ ।

ନିରୁପମାର ଦୁଆର ମୁହଁକୁ କୁଟିଳ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନେଇ ଦେଇ ସେ ଚାଲିଗଲା ପ୍ରିନ୍‌ସିପାଲ ରବି ବାବୁଙ୍କ ବସାକୁ ।

ରବି ବାବୁ ଠିକ୍ ସେତିକି ବେଳେ ସାନ୍ଧ୍ୟ ଭ୍ରମଣରୁ ଫେରି ଦିବସ ପୋଷାକଟାକୁ ଉତାରୁ ଥିଲେ । ହସ ହସ ମୁଖ । ଦିବ୍ୟ ବପୁ । ପ୍ରଶସ୍ତ ଲଲାଟ । ପ୍ରଶାନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି । ଏକତିରିଶି ବର୍ଷର ବଳିଷ୍ଠ ଫେରନ୍ତା ଯୁବକ । ଅବିବାହିତ । ଅଳ୍ପ ବୟସରେ ପ୍ରଚୁର ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରି ପାରିଛନ୍ତି ।

ସେ ମଧ୍ୟ କିଶୋରର ନ ଆସିବା କଥାହିଁ ଭାବୁଥିଲେ । ଛୁଟିଟି ତାର କାଲି ଶେଷ ହୋଇଛି । ଚିଠି ପତ୍ର ତ କିଛି ଦେଇ ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍......

ପ୍ରଫେସର ବିରଞ୍ଚି ଯାହା କହୁଥିଲା—ପତ୍ନୀର ଭ୍ରଷ୍ଟାଗ୍ରର ଦେଖି ଫେରି ଯାଇଛି । କୁଆଡେ ଗଲା । ଇଉନିଭରସିଟି ଅଫିସକୁ ଚିଠି ଲେଖି ସେ ଯାହା ଜବାବ ପାଇଛନ୍ତି, ସେଥିରେ ତାଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ଆହୁରି ବଳବତ୍ତର ହୋଇଛି । ସେ କଟକରେ ନାହିଁ ।- ଜୟପୁରରେ ନାହିଁ । ଆଉ ତ କେଉଁଠି ଥିବାର ସମ୍ବାଦ ସେ ପାଇ ନାହାନ୍ତି । ତେବେ ?

ରବି ବାବୁ ଅନେକ ଥର ନିରୁକୁ ଦେଖିଛନ୍ତି । ତାର ସୁନ୍ଦର ପଣ ତଳେ ଦେହ ଅଜାଡ଼ି ଦେବା ପାଇଁ ତାଙ୍କର ମନ ବି ହାଇଁପାଇଁ ହୋଇଛି । ତଥାପି ବହୁତ ଇଚ୍ଛା ଥିଲେ ବି ଓ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିରୋଳାରେ ଭେଟିବା ପାଇଁ ନିରୁ ତାଙ୍କୁ କେବେ ସୁବିଧା ଦେଇ ନାହିଁ । ତେଣୁ ତାର ଚରିତ୍ର ଖୁବ୍ ଦୃଢ଼ ବୋଲି ତାଙ୍କର ଧାରଣା ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏ କଣ ?

ଆଚ୍ଛା, ଦେଖାଯାଉ । ସେ ଭାବନାରୁ ବିରତ ହେଲେ ।

ପନ୍ଦର ଦିନ ହେଲା ଦେହ ବେମାର ଥିଲା । ତେଣୁ ବିଶ୍ୱ-ବିଦ୍ୟାଳୟର ସମାବର୍ତ୍ତନ ଉତ୍ସବକୁ ଯାଇ ନ ପାରି କିଶୋରକୁ ପଠାଇ ଥିଲେ । ବେଶ୍ ସଂସ୍କାର ପ୍ରିୟ । ଆଖି ପିଛୁଡ଼ାକେ ଭାରତର ନିଦା ସଭ୍ୟତାଟାକୁ ଫଟେଇ ଦେଇ ସେ, ଦେଶର ରବର ବେଲୁନ ସମାଜ ପରି ଆକାଶରେ ଉଡ଼େଇ ଦେବାକୁ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାନ୍ତି ।

ସୁଷମା ସହିତ ବେଶି ସମୟ ଧରି ସେ ନାନା ସମସ୍ୟାର ଆଲୋଚନା କରନ୍ତି । ପ୍ରସୂତି ବୋହୁଙ୍କ ପଥ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଜେଜେମାଁ ପୁଟୁଳିରେ ବନ୍ଧା ଉଚ୍ଛୁଟେ ହିଙ୍ଗୁ ଅଘ୍ରାଣ କଲା ପରେ ମୁହଁଟାକୁ ବିଚକାଟିଆ କରି ସେ ଚଳିତ ହିନ୍ଦୁ ସଂସ୍କୃତିର ଯାବତୀୟ କୁସଂସ୍କାର ସବୁ ପଦାରେ ପକାନ୍ତି ।

ସୁଷମା ନମସ୍କାର କଲା । ସୂତି ପିନ୍ଧା ସିଲ୍କ ଡୋରିଆ ଧଳା ପାଇଜାମାର ବୋତାମ ଲଗଉ ଲଗଉ ରବି ବାବୁ କହିଲେ, ବସନ୍ତୁ । ଖୁବ୍ ଭଲ ବେଳାଟାରେ ଆସି ପାରିଚନ୍ତି । କହନ୍ତୁ ତ ଆପଣଙ୍କ ସାଂସ୍କୃତିକ ସମ୍ମିଳନୀ କଥା । ବର୍ତ୍ତମାନ କେଉଁଠୁ ଆସୁଚନ୍ତି ?

—କୁଆଡେ ଯାଇନାହିଁ । ଭାବିଥିଲି, କିଶୋରର ଘର ଆଡେ ଯିବି ।

ରବି ବାବୁଙ୍କ ତଳି ପେଟରେ ଥଲ୍ଥଲ୍ ଅବସ୍ଥିତିଟାକୁ ଦେଖି ସୁଷମା ସଢି ଯାଉଥିଲା ସର୍ମରେ ।

ଚଳ ଚିତ୍ରର ଫିଲ୍ମ ଉପରେ ପ୍ରେମିକର ବାହୁ ବନ୍ଧନରେ ବନ୍ଦୀ ନାୟିକା ପରି ଇହିଂ ଇହିଂ ହୋଇ ଗୁପ୍ତ କୌତୁହଳରେ ହସି ଉଠିଲା ସୁଷମା ।

ହିଁ, ହିଁ କଣ ଏ ଘଟଣା ? କିଶୋରର ପତ୍ତା ତ ମିଳୁ ନାହିଁ । ତା' ସ୍ତ୍ରୀ କଣ କହୁଥିଲା ?

କିଛି କହୁ ନାହିଁ । ସାହାସ କଣ କମ୍ ? ସେ ଆଦୌ କହିବାକୁ ଚାହେଁନା ଯେ, କିଶୋର ସେ ଦିନ ରାତି ଆସିଥିଲା ଆଉ ଫେରିଗଲା । କିନ୍ତୁ ବିଚାରି ଜାଣି ନାହିଁ, ସାରା ସହରରେ କଥାଟା ରାଷ୍ଟ୍ର ହୋଇ ଗଲାଣି ।

ଅଚ୍ଛା ସେ ଗଲା କୁଆଡେ ?

କଟକ ଯାଇଥାଇ ପାରେ ।

କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ କଟକରେ ନାହାଁନ୍ତି ।

କିମିତି ଜାଣିଲେ ?

ଅଫିସରୁ ଖବର ଆସିଛି ।

ତା' ହେଲେ ବିନା ଛୁଟିରେ ସେ ଅଛନ୍ତି ?

ହଁ, ଛୁଟି ନାହିଁ କି ଖବର ନାହିଁ ।

ଆରେ, କି ଅଦ୍ଭୁତ ଲୋକଟା । ତା' ହେଲେ କଣ କରିବେ ଆପଣ ?

ମୁଁ କଣ କରିବି ? ସେ ନିରୁଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହେବା କଥା କାଲି ତ ଲେଖି ଦେଉଛି ।

ଲୋକଟା ପାଗଳ ହୋଇ ଗଲାଣି ନା କଣ ?

ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ସେ ଯେମିତିଆ ସରଳ ପ୍ରକୃତିର ଲୋକ । ଏପରି ଦୁର୍ନୀତି ସହ୍ୟ କରିବା ବୋଧହୁଏ ତା' ପକ୍ଷରେ ଏକବାରେ ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ।

କହି ହେଉ ନାହିଁ, ବିଚରା ନିରୁର ଅବସ୍ଥା ହେବ କଣ !

ହେବ କଣ ? କାଲି ହୁଏତ ତାଙ୍କୁ ଏ ଘର ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଯିବାକୁ ପଡିବ ।

ସତେ ?

ହଁ, ହଁ । ସରକାରୀ କଥା ନା । ହଁ କିଶୋରର ଘର କେଉଁଠି ?

ନବରଙ୍ଗପୁର । ପକ୍କା ଘର ଦୁଇ ବଖରା ଅଛି ।

ଜମି ବାଡ଼ି ?

କିଛି ନାହିଁ । ନିରୁପମାର ବାପାଙ୍କର ଯାହା ଖଣ୍ଡେ ଜମି ଅଛି ରାୟଗଡରେ ।

ତାଙ୍କର ଘର ?

ବିକା ହେଲାଣି । ଏଠି କେଉଁଠି ବଖୁରିଏ ହୋଇଅଛି ।

ତା' ହେଲେ ହତ ଭଗିନୀର ନବରଙ୍ଗପୁର ଚାଲିଯିବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଗତି ନାହିଁ ।

ଜୟପୁରରେ ରହିପାରେ । କିନ୍ତୁ······· ସତରେ ମୁଁ ଯଦି ହୋଇଥାନ୍ତି, ଏ ଅପବାଦ ସହିବା ଅପେକ୍ଷା ମରଣ ଶତଗୁଣେ ଶ୍ରେୟ ମଣିଥାନ୍ତି । ସହରରେ ଯୁ' ଉତ୍କଟ ଦୁର୍ନାମ ବ୍ୟାପିଛି !

ପ୍ରଥମେ ଏ ଖବର କିଏ ପଦାରେ ପକେଇଲା ?

ସିଏ ଅସାମୀ । ରାତି ଅଧରେ ପର ଘରକୁ ସିଂହ ପରି ପଶି ଯାଇଥିଲା ।

ପୁଣି ସେ' ହସିଲା ।

ସତେ ? କିଏ ସେ' ପୁରୁଷ ସିଂହ ?

ଚେପ ଢୋକି ସୁଷମା କହିଲା, ଜଣା ପଡ଼ି ନାହିଁ ।

ତୁମେ କିଛି ଜାଣ ?

ମୋଟା ମୋଟି ।

ଆରେ କହନା—

ସୁଷମା ଆଖିରୁ ଚଷମାଟା କାଢିଆଣି ଗପ ଜମେଇ ଦେଲା । କହୁଥିଲା ଓ ଖିଁ ଖିଁ ହୋଇ ହସୁଥିଲା ।

ସକାଳର କଅଁଳ ଖରାକୁ ପିଠି ଦେଖେଇ ନିରୁ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । କାଖରେ ଆଗାମୀ ସଂସାରର ପୂର୍ଣ୍ଣ ମଣିଷ ହେବ ଯେଉଁ ପୁଅଟି, ସେ ହସୁଚି ।

ସକାଳେ ଗଉଡ ଆସି ନାହିଁ । ଗାଈ ଅଦୁହାଁ ରହିଚି ।

"ଅଲୋ ଶୁକ୍ରୀ, ଗଉଡ ତ କାହିଁକି ଆସିଲା ନାହିଁ । ମହାନ୍ତି ବାବୁଙ୍କ ଘରୁ ଚାର ଅଣାର ଷୀର ନେଇ ଆ ।"

ଶୁକ୍ରୀ ଗଲା ।

ମହାନ୍ତି ବାବୁ ଗାଧଉ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଷୀର ମାଗିଲା ଶୁକ୍ରୀ ।

କିଏ ? ମହାନ୍ତି ବାବୁ ପଚାରିଲେ ।

ପ୍ରଫେସର ଘର ଚାକରାଣୀ !

ଓଃ ଅଲୋ ଶୁକ୍ରୀ, ବାବୁ ଆସିଲେ ?

ନାଇଁ ତ ।

ଆ, ଏଣିକି ଆ କହୁଚି ।

ଶୁକ୍ରୀ ପାଖକୁ ଆସିଲା ।

ବାବୁ କୁଆଡେ ଯାଇଚନ୍ତି କି ?

ମୁଇଁ ଜାଣି ନାଇ ବାବୁ ।

ମାଁ କଣ କହୁଥିଲେ, ଶୁଣିନୁ ?

ନାଇଁ ।

ହଇଲେ, ସେ ଦିନ ରାତିରେ କଣ ଗୋଳମାଳ ହେଲା ? ବାବୁ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ନିଶୁକ ବାଡେଇ ଘରୁ ଗୃହାଇଦେବା କଥା କଣ ସତ ?

ଶୁକ୍ରୀ ଅବାକ୍ ହେଲା ।

ନାହିଁ ବାବୁ । ମାତର......

କହ, ମୁଁ କଣ କାହାକୁ କହୁଚି ।

ବାବୁ ରସାରେ ଘରକୁ ଆସୁନାଇଁ ବୋଲି ବୋଲବା ଆଚନ୍ତି ।

କି' ବୋଲି ?

ଶୁକ୍ରୀର ମୁଣ୍ଡ କୁହୁଳି ଉଠିଲା । ବଡ କଷ୍ଟରେ ସେ' କହିଲା, ସେମିତେ କଥା ମୁଇଁ ଜାଣି ନାଇଁ ବାବୁ ।

ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଗୃହିଁ ମହାନ୍ତି ହସିଲେ ।

ମହେଶ୍ୱର ମହାନ୍ତି—ନାମଜାଦା ଲୋକ । ଅଯୁଷ ଠିକ ନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟିକ । ବି. ଏ. ପାଶ୍ କରି ଘରେ ରୁହନ୍ତି । ଜମି ବାଡ଼ି ଅଛି । ଗୋଟାଏ ସାହିତ୍ୟ ମାସିକୀ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି । ସେହିଠାହିଁ ତାଙ୍କର ସବୁ ଦିନିଆ କାମ । ପ୍ରଫେସର କିଶୋରଙ୍କ ଠାରୁ ବେଳେ ବେଳେ ଭଲ ପ୍ରବନ୍ଧ ପା'ନ୍ତି ବୋଲି ତାଙ୍କ ସହିତ ବନ୍ଧୁତା ଅଛି ।

'କ୍ଷୀର କଣ କରିବେ ଲୋ ?'

"ପିଲା ପାଇଁ ।"

"ପୋଡଯାଉ୍ ନାଆଁ ଲଗିର ପିଲା ଝିଲା, ଘର ସଂସାର । ଏଡ଼କି ଦୋହ୍ୟରୁଣୀ ! ତା' ପଣ୍ ଦେଣ୍ଟା ଘଇତା ଥାଉ ଥାଉ !! ଛି'..."

ଟୋରସ ମାଠିଅରେ କଞ୍ଚା ପାଣି ଢାଳେ ଅଜାଡ଼ି ଅଜାଡ଼ି ମହାନ୍ତି ବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କହି ଗୃଲିଥିଲେ ।

ବସନ ଭୂଷଣ ବେଳକୁ ଅତି ଆଧୁନିକା ହେଲେ ବି ଘର କରିବାରେ କଠକଣା ବେଶି ଅଛି । ଗୃରି ପଇସା ସଞ୍ଚି ଦଉଲତ ଗର୍ବ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ତାଙ୍କର ଅଛି ଆନନ୍ଦ ।

ହଲେ ଗାଈ ଆଉ ପଚେ ମହିଁଷି ଷୀରରେ ବାଲ୍‌ଟି ବାଲ୍‌ଟି ପାଣି ମିଶାଇ ପଇସା କମେଇବାର କାରବାର ତାଙ୍କର ନିତ ଦିନିଆ ।

ସାହିତ୍ୟ ସେବୀ, ଦରଦ ପୁରୁଷର ପତ୍ନୀ ! ପର ଦୁଃଖରେ ହୃଦୟ କଂପି ଉଠେ !!

ସବୁ ହୁଏ ।

ଗିଲାସ ଗିଲାସ କରି କ୍ଷୀର ମାପୁ ମାପୁ କହିଲେ, ମାଁଙ୍କୁ କହିଦେବୁ ଶୁକ୍ରୀ, ବାଳୁତ ପିଲାକୁ ଖୋଇବେ ବୋଲି ଟିକିଏ ବେଶି ଦେଇଛି । ସବୁ ଦିନେ ନେଲେ ଆଉ ଟିକିଏ ଦେବି ।

ଶୁକ୍ରୀ ଫେରି ଆସୁଥିଲା ।

ମହାନ୍ତି ବାବୁ କହିଲେ, ମୁଁ କହୁଥିଲି ବୋଲି ମାଁଙ୍କୁ କହିଦେବୁ, ବାବୁ କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି ଠିକଣା ପଠାଇ ଦେବେ ।

ଦିନ ସାରା ବ୍ରତ ବେଦୀରେ ବକ୍ ବକ୍ ହୋଇ ଫେରିଥିବା ପୁରୋହିତର ଗଳା ଖଙ୍କାର ପରି ଖଙ୍କାରି କଂସା ବାସନ ଛେଚ୍ଚା ସ୍ୱରରେ ଉଚ୍ଚକଣ୍ଠେ ହସଟିଏ ହସି ଦେଲେ ମହାନ୍ତି ବାବୁ । ସାହିତ୍ୟିକ !

ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ ! ବିପଦ୍‌ଗ୍ରସ୍ତ ପ୍ରତି ଉପହାସ !!

ସବୁ ମଣିଷ ପାଇଁ ସଂସାରରେ ଏମିତ ବେଳା ଆସିଥାଏ । ସେ' ସାହିତ୍ୟକ ହେଲେ ବି ବୁଝିବାକୁ ବାକି ରହି ଯାଇଛି ଯେମିତ ।

ମଣିଷର ମରଣାନ୍ତକ ଦୁଃଖ ଲୁଚିନାରେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷର ପୈଶାଚିକ ଆନନ୍ଦ !

ଏଇଥି ପାଇଁ ତ କହି ହୁଏ ନାହିଁ, ସଂସାରରେ ଦୁଃଖ କଣ ? ଆନନ୍ଦ କଣ ?

ପ୍ରଶ୍ନ, କେବଳ ପ୍ରଶ୍ନ—

ସ୍ୱପ୍ନ ନୁହେଁ । ଜାଣିବାର ମଣିଷ ହିସାବରେ, ଅଧ୍ୟାପକ ହିସାବରେ ସେ' କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ପନ୍ଥା ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି ।

ସାରା ଦେଶର ଆତ୍ମା ଲୁଚି ରହିଚି ଯେଉଁ ଛୋଟ ଛୋଟ ଗାଁ ଗୁଡ଼ିକର ଅନୁଭୂତି, ଅଭିରୁଚି ଓ ଚଳନ ଛଟା ଭିତରେ, ସେହି ଗାଁ ଭିତରେ ନିଜକୁ ମିଳେଇ ଦେଇ ଆନନ୍ଦ ପାଇବା ପାଇଁ ସ୍ପୃହା ପାଇଚନ୍ତି ।

ଦେଖିବା ଯାଉଛି । ପିଲା ଦିନୁ ପର ସଭ୍ୟତାରୁ ଆମଦାନୀ କରା ଆଚରଣ ଭିତରେ ସଢ଼ି ସଢ଼ି ନିଜେ ଦେଶର ଏ କୋଟି କୋଟି ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ଠାରୁ ସାତ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିବା ପନ୍ଥାରୁ ଖସି ପାରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ସତେ ଏ ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ଖାପ ଖାଇଲା ଭଳି କି' ଅବଲମ୍ବନ ଥିଲା ? ପୋଷ୍ଟ, ଖବର କାଗଜ ପଢ଼ା, ସିନେମା ଦେଖା, ରେଡ଼ିଓ ଶୁଣା, ବଡ ବଡ କଥାର ଆଲୋଚନା, ଭଲ ପିନ୍ଧିବା, ଭଲ ଖାଇବା, ବଡ ହେବା, ମଠରେ ରହି ହାଓ୍ୱା ଖାଇବା, ଡ଼ିନେର, ପିକ୍‌ନିକ୍, ସଭା ସମିତି, ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ବିଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ଉଦ୍ଭାବିତ ସମସ୍ତ ରକମର ବିଳାସ । ଯୁଆ' ଭିତରେ ତ ଚବିଶି ଘଣ୍ଟା ଖତମ୍ ।

ଆଜି ଅଶ୍ୱସ୍ତିର ଶୀତଳ ନିଶ୍ୱାସ ନେଇ ପାରୁଛନ୍ତି ।

କଙ୍କାଳ ନାହିଁ ।

ମଫସଲ ବଣ ପର୍ବତର ମଝିରେ ଏଠି ସେଠି ପଡ଼ି ରହିଥିବା ପଥର ଖଣ୍ଡ ପରି, ନିଦା ନିଦା ଘର ଗୁଡ଼ିକ । ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି । ଏଠି ସେଠି ।

ଶୃଙ୍ଖଳା ନାହିଁ ।

ସଂସାରଟାତ ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ବିଶୃଙ୍ଖଳାର ବେଦ ପାଠ ।

ଶୃଙ୍ଖଳା କାହିଁ ? ମଣିଷ ! ଦୁଇଟି ଆଖି ଦେଖିଲି ଭଲି; ଯୋଡିଏ କାନ ଶୁଣିଲି ଭଲି; ଯୋଡିଏ ହାତ ପାରିଲି ପରି ଇତ୍ୟାଦି । କିନ୍ତୁ ଦାଣ୍ଡ ବାଟରେ ଏ କଣ ?

ପୁରୁଷଟିଏ ଗୁଳ୍ପଶ । ଆଖିଟିଏ ନାହିଁ । ସ୍ତ୍ରୀଟିଏ ବହିରା । ଦେଖିବାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ପିଲାଟିଏ ହାମୁଡ଼ୁଛି—ଗୋଟିଏ ଗୋଡ଼ ଖଣ୍ଡିଆ ।

ଖବର କାଗଜରେ ବାହାରିଛି, ଜନ୍ମ ହୋଇ ମରି ଯାଇଛି । ଯୋଡ଼ିଏ ମୁଣ୍ଡ !

ବୁଢ଼ୀଟିଏ ଅସିଥିଲି, କାନ ନାହିଁ । ହାତରେ ଆଠଟା ଅଙ୍ଗୁଠି ।

ଏଟା କଣ ବିଶୃଙ୍ଖଳା ନୁହେଁ ? ତେବେ ସୃଷ୍ଟିଟା କଣ ପରିତଂଜ୍ୟ ?

ଗାଁ ଗୁଡ଼ିକ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ?

କିଶୋର ବାବୁ ଭାବୁଥିଲେ । ସାମାଜିକ ଆଗ୍ରହର ଗର୍ହିତ ସମ୍ପର୍କ ଗତ ଅଘାତରେ ବ୍ୟଥିତ ଭାବନା ତାଙ୍କୁ ଏଇ କେତେ ଦିନ ହେଲି ପାଗଳ କରିଥିଲି ।

ତେଣୁ ରାତ ଦିନ, ଖିଆ ପିଆ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବାରି ନ ପାରି, ଗୁଲି ଗୁଲି ଆଜି ଠିକଣା ଛକରେ ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି ।

ଘରକୁ ଫେରି ନାହାନ୍ତି ।

ଛୁଟି ନେଇ ନାହାନ୍ତି ।

ଇସ୍ତାଫା ପତ୍ର ଲେଖିବା ଦରକାର ବୋଧ କରି ନାହାନ୍ତି ।

ନିରୁପମାକୁ ମନରୁ ପେଲେଇ ପାରିଚନ୍ତି । ପୁଅଟିକୁ କୋଳ କରିବାର ଲୋଭ ଦୂରେଇ ଦେଇଚନ୍ତି । ସଭ୍ୟ ସଂସାରର ଲହରୀ ଉପରେ ଲହରୀ ପରି ବଡ ହେବାର ସ୍ୱପ୍ନକୁ ସେ ଚଇତ ମଙ୍ଗଳବାରରେ ଠାକୁରାଣୀ ଘଟ ଉଇବା ପରି ଉଇ ଦେଇଚନ୍ତି ।

ହୃଦୟ ଦୋହଲୁଚି । ଜୀବନ ଅତୁର ହୋଇନାହିଁ । ମନ ଧନ୍ଦ ହୋଇଚି, ବିବେଚନା ହାଲୁଆ ହୋଇନାହିଁ । କାମନା ଲହ ଲହ ହୋଇ ବାହୁନିଚି । ଅନ୍ତର ନିଗିଡ଼ି ଧଇର୍ଯ୍ୟ ନିଃଶେଷ ହୋଇ ଯାଇନି ।

କିଶୋର ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି ଗୋଟିଏ ଗାଁରେ । କେହି ଜାଣିନ୍ତି ନାହିଁ । କାହାକୁ ସେ କହି ନାହାନ୍ତି । ସବୁ ପରିଚିତ ଲୋକଙ୍କ ପାଖରୁ ହଟି ଆସିଛନ୍ତି ।

ପ୍ରାୟ ୭୦ ମାଇଲ ବାଟ ଚାଲି ଚାଲି ଆଇଛନ୍ତି । ବାଟ ଖର୍ଚ୍ଚ ଦରକାର ହୋଇ ନାହିଁ । ବାଟରେ ଆସୁ ଆସୁ ଯେଉଁ ଗାଁ ପାଖରେ ଭୋକ ହେଲା, ପଥରର ଇଣ୍ଟା ବସେଇ ଚୁଲ୍ଲୀ ଲଗେଇ ଭାତ ରାନ୍ଧିଛନ୍ତି । ଅଡୁଆ ଲାଗି ନାହିଁ । ପାଟି ଲୋସିଡ଼ିବାକୁ ପଡି ନାହିଁ । ଗାଁର ନାଇକ (ମୁଣ୍ଡିଆଳ) ଯୋଗେଇ ଦେଇଚି ସବୁ । ନିଆଁ, କାଠ, ପାଣି, ଚାଉଳ, ଲୁଣ, ମରିଚ, ଗୋଟିଏ ପିଆଜ ଓ ଦି'ଟା ବାଇଗଣ ।

ସେଥିରେ ବଞ୍ଚିବା ଅଶା ପଛରେ ଜୀବନର ସ୍ୱଚ୍ଛ ଆନନ୍ଦ ! ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଗଭୀର ପରିତୃପ୍ତି । ଭୋକ ଅପସରିଛି ।

ଚାଲି ଚାଲି ସେ ଅଦନ୍ତରା ବାଟରେ ୭୦ ମାଇଲ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆସିଛନ୍ତି । ଏଠାକୁ ଆସି କିଶୋର ଓଡିଶାର ପ୍ରାୟ ଏକାବନ ହଜାର ଗାଁର କଥା ଭାବୁଥିଲେ । ନୂଆଁ ଓଡ଼ିଶା ଦେଶର ଗୋଟିଏ ନଗର ସହିତ ଅଠରଶ ସହରକୁ ମିଶେଇ ଏକାବନ ହଜାର ଗାଁର ପ୍ରାୟ ଦୁଇ କୋଟି ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ ସେ ଲୋଡ଼ୁଲେ ଭାରତୀୟ ମଣିଷ ସଭ୍ୟତାର ବିବର୍ତ୍ତନ କେଉଁ ପଥରେ ପୃଥିବୀର ଯଶସ୍ୱୀ ଅଲୋକ ରଶ୍ମି ଶୋଷଣ କରି ପବିତ୍ର ହୋଇ ପାରିବ, ତେଜସ୍ୱାନ ହୋଇ ପାରିବ ।

ତେଣୁ—

ତେଣୁ ସେ ପାଗଳ ହୋଇଚନ୍ତି ।

ଶିରୀ ଦିନଆ ମଲ୍ଲୀ ଫୁଲ ପାଖୁଡ଼ାର ଥଣ୍ଡା ପରି ଆନନ୍ଦଦାୟକ ଏହି ସଂସାରରେ ଘର କରି ରହିବାର ଅଭିଳାଷ—ଗୃହିଣୀ, ସନ୍ତାନ, ସୁଖରେ କାଳ ବିତେଇବାର ବାସନା । ଏ ସବୁ ପାଖରୁ ନିଜକୁ ଘୁଞ୍ଚେଇ ଆଣି ପାରିଚନ୍ତି ସେ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମଣିଷ ମନରେ ତାଙ୍କର ବିରାଟ ମାନବତ୍ୱର ଆଦର୍ଶ, ଦିବ୍ୟ ଚିନ୍ତା ତପସ୍ୟା କରୁଚି ।

ଯୁବକ ହେଲେ ବି, କନ୍ଦର୍ପର ପଞ୍ଚବାଣର ତାଜା ଶିକାର ହୋଇ ବଞ୍ଚିଥିଲେ ବି, ରତିପତିଙ୍କ ସବୁ ଫୁଲ ଶରକୁ ଦୂରେଇ ନ ପାରି ଥିଲେ ବି ଦମନ କରି ସେ ନିରୁପମାର ପାଖ ଛାଡ଼ିଛନ୍ତି ।

ଛଡ଼ାଇଚି ତାଙ୍କର ବିବେକ ।

ସେ ଦୋଗୃହିଣୀ !

କାହା କଥା ଆଉ ତାଙ୍କ ମନକୁ ଛୁଁ ନାହିଁ । ନିରୁ କଣ କରୁଥିବ ? ପିଲାଟି କେମିତି ଥିବ ? ସରକାରୀ କାମ । ଏ ସବୁ ଚିନ୍ତାକୁ ଫିଟେଇ ମନ ଭିତରେ ଆସନ ଜମେଇଚି ଭବିଷ୍ୟତ କର୍ମପନ୍ଥାର ରୁନ୍ଧାଯୁନ୍ଧା ଯୋଜନା । ଯୋଜନାର ଅୟୋଜନ ।

ଗାଁ ମୁଣ୍ଡର ଗୁଡ଼ି ଘର ପାଖେ ସେ ତପସ୍ୟା କରୁଛନ୍ତି । କେଉଁଟି କାମ ଆରମ୍ଭ କରିବେ ? ସଂସାର ଚକିତ ହେବ । ନିରୁ ହେବ ଅବାକ । ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ମସ୍ତକ ନୁଆଁଇବ । ସେ ଜିତିବେ । ସାଧନା ସଫଳ ହେବ ।

କିଶୋର ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ ।

ସେ ଜିତିବେ । ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ଓଲଗି ହେବ । ତା' ପରର ଶତାବ୍ଦୀ ହେବ ଆନନ୍ଦ ମୁଖର । ମଲେ ବି ସେ ହସୁଥିବେ ।

ଦେଶ, ସମାଜ, ସଭ୍ୟତା—ପୃଥିବୀର ଗତାନୁଗତିକତା ଭିତରେ ମଣିଷର ସ୍ୱତମତ ସାଉଁଠା ମୂଲ; କିପରି ତାହା ବାସନା ଜର୍ଜର ହେବ, ଏହି ହେଲା ତାଙ୍କର ଚିନ୍ତା ।

ସେ' ଭାବୁଥିଲେ, ସଭ୍ୟତାର ଉନ୍ନତି ନା'ରେ, ଜାତୀୟ ବିକାଶ ନାଁରେ, ସାମାଜିକ ଅଭିରୁଚି ନା'ରେ ଆଜି ଯେଉଁ ଜଟିଳତା ସବୁ ମଣିଷର ପ୍ରତି ପଦକ୍ଷେପ ମଝିରେ ବିଶୃଙ୍ଖଳା ସୃଷ୍ଟି କରିଚି, କରି ଚାଲିଚି, ଖାଇବା ପିଇବା, ଶୋଇବା, ଆଦର କରିବା, ବିଶ୍ୱାସ ଥାପିବା, ହାଲିବା ବୁଲିବା, କଣିବା, ଦେଖିବା ଭିତରେ ଗୁପ୍ତ ଅତ୍ୟାଚାର ହୋଇ ଚାଲିଚି, କେଉଁ ପଦ୍ଧତିରେ ସେ' ସବୁର ନିବାରଣ ସହଜ ହେବ ? ମାନବ ଜାତି ହେବ ନିଲିପ୍ତ, ହସ ହସ । ଆନନ୍ଦ ବିଳାସୀ !

ଏହି ସମାଜ, ଦେଶର ଅଗୁର ବ୍ୟବହାର, ସଭ୍ୟତାର ଦେଣ ନେଣ, ତାଙ୍କୁ ପିତା ଲାଗିଥିଲା । ତେଣୁ ସେ' ଭାବୁଥିଲେ, ସୁଆଦଆ, ଚିର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ସଭ୍ୟତାର ସଙ୍କେତ ଦେବାକୁ କେଉଁ ପନ୍ଥା ଧରିବେ ।

ସହରର ସବୁ ଜଞ୍ଜାଳର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସମ୍ପର୍କ ବିହୀନ ଗୋଟିଏ ପଲ୍ଲୀର ପୂଜାରୀ ରୂପରେ କିଶୋର ଆଜି ଅନେକ କଥା ଭାବୁଛନ୍ତି ।

ପ୍ରଫେସର କିଶୋର ଆଜି ଏକ ସନ୍ତସନ୍ତିଆ ଛୋଟ ପଲ୍ଲୀ ଗ୍ରାମର ସରଳ ଅତିଥି । ଗାଁ ମୁଣ୍ଡରେ ବସି ଚିନ୍ତା କରୁଛନ୍ତି, କାହା ଘରକୁ ଯିବେ ? କିଏ ଅଛି ଏଠି ?

ଗାଁର ସେ ମୁଣ୍ଡରେ ଯେଉଁ ଘରଟା ଟିକିଏ ବଡ ଦିଶୁଥିଲା, ସେଠିକି ଗଲେ । କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ନାୟକ (ଗାଁ ମୁଣ୍ଡି ଆଳର) ଘର । ଅଧିକାରୀ ଅସିଚି । ସେ' ନୁହାର କଲା । ଘଡ଼ିକରେ ଜମେଇ ଦେଲା ରନ୍ଧା ସରଞ୍ଜାମ ! ହସି ହସି କରି କିଶୋର ରାନ୍ଧିଲେ । ଖାଇ ସାରି ଗାଁ ବୁଲି ଦେଖିଲେ । ଆଠଟା ଘର ଗାଁ । ସବୁ ଅଶିକ୍ଷିତ । କନ୍ଧ ଗାଁ ନା' ଏଠି ନୁହେଁ । ଚାଲିଲେ ସେ ଅନ୍ୟ ଗାଁକୁ ।

ନିରୁ ସବୁ ଶୁଣେ ।

ଶିକ୍ଷିତା, ବୁଦ୍ଧିମତୀ ନାରୀ । ବେଳେ ବେଳେ କପାଳକୁ ନିନ୍ଦିବାର ଦୁର୍ବଳତାକୁ ସେ' ସ୍ୱୀକାର କରେ ନାହିଁ ।

ସେ' ଅନୁମାନ କରେ, ଶୁକ୍ଳୀର ମୁହଁକୁ ଅନେଇ ସବୁ ତଥ୍ୟର ଖିଅ ବାହାର କରେ । ଚହଲେ ନାହିଁ । ଦୋହଲେ ନାହିଁ ।

ସବୁ ଦିନ ଠାରୁ ଆଉ ଟିକିଏ ସରଗରମ୍ ହୁଏ ତା' ଘର, ସାହି ପଡ଼ିଶା, ଚିହ୍ନା ପରିଚୟଙ୍କ ଆସ ଯା'ରେ । ସମସ୍ତଙ୍କି ସେ' ଆଦର କରେ । ମନା କରେ ନାହିଁ । ମିଶେ । ହସେ । ଦୁଃଖୀ, ସୁଖୀ ହୁଏ ।

ମନ କଥା ମନରେ ସାଇତେ ରାତ ପାଇଁ, ନିର୍ଜନ ବେଳ ପାଇଁ । ନିଛାଟିଆ ପହର ନିମନ୍ତେ ।

ସେ' ଛାଣି ହୋଇଚି ।

ସେ ବୁଝିଛି, ଅଧୀର ହେଲେ ନିଜକୁ ନିଜେହିଁ ଠକିବ । କିଶୋର ଫେରି ଆସିବେ । ଅଭିମାନ ମେଣ୍ଟିଲେ ଲେଉଟି ଆସିବେ । ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱର ଅନ୍ଧାରିଆ ପାତାଳ ପୁରର ଅନ୍ଦାଜକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ସେ ମୀମାଂସା ଆବିଷ୍କାର କରିଛି ।

ସେ କାନ୍ଦିଛି । ବାହୁନିଛି । ଅସ୍ଥିର ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ି ନାହିଁ । ତଥାପି ଭାବେ—

ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ସବୁ କଥା ତା'ର ମନେ ପଡ଼ୁଛି । ପ୍ରେମିକ ଓ ଗେରସ୍ତ ହେଲାଠୁଁ କେତେ ସ୍ନେହ ସମାଦରର ଭିତରେ କିଶୋରଙ୍କ ସହିତ ଚଳି ଆସୁଥିଲା । ଏତେ ନିଜର ଯେ କରିପାରେ, ସେ କଣ ହଠାତ୍ ପର କରିଦେବ ? ପାରିବ ?

କେଜାଣି । ସେ କିନ୍ତୁ କଲେଜର କିରଣ ରଥ ବାବୁଙ୍କୁ ଡକେଇ ସବୁ କଥା ପଚାରେ । ଅନୁସନ୍ଧାନ କରାଏ ।

ଇତରର ମନ ମାପିବା ପାଇଁ ସାହସ କରେ ନାହିଁ । କାହିଁକି କରିବ ? ଅନ୍ୟର ମନକୁ ଝୁଣ୍ଟି ବସିଲେ, ପିଠାପିଠି କରି ଟିପାଟିପି କରି ବସିଲେ ନିଜ ମନକୁ କାଟିବ ସିନା ! ଲାଭ କଣ ?

ସୁଷମା ଆଉ ତା' ଘରକୁ ଆସେ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ପ୍ରଫେସର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଶକୁନ୍ତଳା ଆସିଥିଲା । କହୁଥିଲା, "ସୁଷମା କହୁଥିଲା ନିରୁ, ତୁ ପୁଣି କୁଆଡେ଼ ଚାଲି ଯାଉଛୁ ।"

ନିରୁ ବୁଝେ । ବାଆଁରେଇ ଜବାବ ଦେଇ ବୁଝେଇ ବୋଧ କରିଦିଏ । କିନ୍ତୁ କୁହ୍ଲେଇ କୁହ୍ଲେଇ ସେ ଅଭିମାନ କରେ । ମାଇପି ଜାତଟା କଣ ଏମିତି ? ଦାଣ୍ଡ ବାଟରେ ପର ଛିଦ୍ରର ଚୁଙ୍କ ଚହଲେଇ ବାସନା ଶୁଙ୍ଘିବାରେ ତାର ଏତେ ଆନନ୍ଦ !

ସୁଷମା ମୁହଁରୁ ବାର କଥା ଶୁଣି ଶକୁନ୍ତଳା କଣ ଭାବେ, ତା' ବି ସେ ଜାଣେ । ଲଜ୍ଜାକୁ କାଟେ । ତୁନି ହୁଏ ।

ଭବିଷ୍ୟତକୁ ନିରେଖି ନିରେଖି ଅନାଏ । ପିଲାର ସାନ ଓଠମଣିରୁ ଲାଳ ପୋଛୁ ଆଣେ ।

ଆଖି ପୋଛେ ନାହିଁ । ଲୁହ ଗଡ଼ାଏ ନାହିଁ ।

ତାର ମେଘୁଆ ରଙ୍ଗର ଭଉଁରୀ ଭଉଁରୀଆ ପତଳା ଛାପା ଶାଢୀ ଆଉ ପୁରୁଣା ହୋଇଛି । ମଳିଆ ହୋଇଛି । ତାର ମନେ ପଡ଼ୁଛି, "ଛି' କରୁ । ଏତେ ଅପରିଷ୍କାର ! ଏତେ ପାଠ ପଢ଼ି ଆଉ କଣ ଶିଖିଛ ?

ସେ' ଜାଣି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କେତେ ପାଠ ପଢ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ, କେତେ ସଭ୍ୟ ମାର୍ଜିତ ରୁଚି ଅନୁସାରେ ଆଚରଣ ଚଳିଲେ ମଧ୍ୟ, ମାଁ ଆଉ ଗୃହିଣୀ ହେବାର ଆବେଗ ଭିତରେ କିଶୋରୀ, ଛାତ୍ରୀ ମନର ସୁରୁଚିଆ ଅହଂ ରହେ ନାହିଁ । ସେ' ଗୋଟାଏ ଭିନ୍ନ ଆନନ୍ଦ । ସଜନା ଶାଗ ଭଜା ପାକୁଳେଇଲା ପରି ନୁହେଁ । ମୁନଗା ଫଳର ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ, ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ଭଜା ଚୋବେଇ ଲାଳ ଢୋକିଲା ପରି । × × ×

ସେ' ଦିନକୁ ଦି'ଥର ଲୁଗା ପାଲଟେ ନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଏ ନାହିଁ । ଦେଖିଲା ଲୋକେ ବାଛନ୍ତି । ସେ ଚଳି ପଡେ । ହାରିଲା ପରି କଥା କହେ ।

ବଗିଚାରେ ଫୁଲ ଫୁଟେ । ସେ' ତୋଳେ ନାହିଁ । ମାଳ ଗୁନ୍ଥେ ନାହିଁ । ପିନ୍ଧେ ନାହିଁ ।

ପିଲାକୁ କ୍ଷୀର ଖୁଆଏ । ଆଦର କରେ । ଘଣ୍ଟରେ ଜାକି ଧରି ଦୁନିଆଁର କଥା ମନେ ପକାଏ । ମନେ ପକାଏ ସନ୍ତାନ ଜନମ ନହେବା ଦିନର କଥା । ଉଃ ! ତା'ର ମୁଣ୍ଡ ବିନ୍ଧେ !

ସନ୍ଧ୍ୟା ସାତଟା ।

'କିଏ ?'

ଟିକିଏ ଘଡ଼ ଗଳାରେ ନିରୁ ପଚାରିଲା । ସେ' ଅନ୍ୟ ମନସ୍କ ଥିଲା । ଦୁଆର ସେ' ପାଖେ କାହାର ରହି ରହି ଖୁଁ ଖୁଁ କାଶ ଶୁଣି ଅଖାଡ଼ୁଆ ବୋଧ କଲା ।

'ମୁଁ' ।

ବୁଢାଟିଏ । ସପ୍ତାହେ ତଳର ଇସ୍ତ୍ରୀ କରା କମିଜ୍‌ଟାଏ ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି । ବୋତାମ ଖସିଛି । ମେଲା ବୁକ । କଲେଜର କିରାଣି ରଥ ବାବୁ ।

"ଆସନ୍ତୁ ରଥ ବାବୁ । ମନେ ମନେ ମୁଁ ତ ଆପଣଙ୍କୁ ଖୋଜୁଥିଲି ।"

"ପ୍ରିନ୍‌ସପାଲ୍ ଦାଣ୍ଡରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ।"

"କାହିଁକି ?"

ମୋ' ହାତରେ ପତ୍ରର ପଠେଇଛନ୍ତି···

କଣ ?

ଆପତ୍ତି ନଥିଲେ, କଥା ହେବେ ।

ମୋ' ସହିତ ?

ହଁ ।

ତାଙ୍କୁ ଡାକନ୍ତୁ । କହିଦେବେ ମୁଁ ନମସ୍କାର କରୁଚି । ଘରକୁ ଡାକନ୍ତୁ ।

ନିରୁର ମୁଣ୍ଡଟା କେମିତି ଝିମିଝିମେଇ ଉଠିଲା । କାହିଁକି ସେ' ଆସିଚନ୍ତି ? ସୁଷମା କିଛି ଲଗାଲଗି କରି ଦେଇ ନାହିଁତ ? ନା ଚିଠି ଆସିଚି । ଅଧୁନିକା ହେଲେ ବି ରବି ବାବୁଙ୍କ ଆଗରେ ନିରୁ କେବେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଠିଆ ହୁଏ ନାହିଁ ।

କଳା ମିଚି ମିଚି ଚକଚକିଆ ପୋଷାକ । ଦୀପ୍ତ ମୁଖ ମଣ୍ଡଳରେ ହସ ଫୁଟେଇ ରବି ବାବୁ ଆସିଲେ । ନିରୁ ଘର ଭିତରୁ ନମସ୍କାର କଲା ।

ଅଚ୍ଛା, କିଶୋର ବାବୁ କୁଆଡେ ଯାଇଚନ୍ତି ଆପଣ କହି ପାରିବେ ?

ନାଁ...

କଟକରୁ ମହିରେ କେବେ ଆସିଥିଲେ ?

ହଁ ।

ସାହସ ସଞ୍ଚୟ କରି ନିରୁ କହିଲା ।

କେବେ ?

ମନେ ନାହିଁ ।

ଆପଣ ମନରେ କିଛି ଖରାପ ଭାବୁ ନାହାନ୍ତି ତ ? ନହେଲେ ମୁଁ କିଛି ପଚାରିବି ନାହିଁ ।

ଛମା କରିବେ । କେମିତି ଖରାପ ଭାବିବାକୁ ହୁଏ, ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ ।

ଆଚ୍ଛା, କିଶୋର ବାବୁ କେବେ ଫେରିବେ ବୋଲି ଆପଣ ଭାବୁଛନ୍ତି ?

କହିପାରୁ ନାହିଁ ।

ସେ କେଉଁଠି ଥିବା କଥା ଅନୁମାନ କରୁଛନ୍ତି ?

କିଛି ଅନୁମାନ ବି କରିପାରୁ ନାହିଁ ।

ବିନା ଛୁଟିରେ ସେ ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯୋଗ ନ ଦେବାର କାରଣ କିଛି କହି ପାରିବେ କି ?

ନାଁ...

ବଡ ଦୁଃଖର କଥା, କିଶୋରକୁ ମୁଁ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲି । ଖୁବ୍ ବଳିଷ୍ଠମନା । ପରିଶ୍ରମି ଥିଲା ।

ହିଁ ।

ସରକାର ତାଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବରଖାସ୍ତ କରି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଏଁ ? ନିରୁ ମନେ ମନେ ଛାନିଆଁ ହେଲା । ସତେତ, ଆଉ କଣ କରିଥାନ୍ତେ ? ତା' ହେଲେ......

ସେ କିଛି ଜବାବ ଦେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଆଉ ଥରେ ରବି ବାବୁ ପଚାରିଲେ—

ତା' ହେଲେ ଆପଣ ମୋର ଗୋଟିଏ ଅନୁରୋଧ ରଖିବେ ?

କହନ୍ତୁ ।

ମୁଁ ବି ଖବରର ଅନେକ ଅନୁସନ୍ଧାନ କଲି । କିଛି ସମ୍ବାଦ ପାଇଲି ନାହିଁ । ତେବେ...କହନ୍ତୁ, ଆଉ କଣ କରନ୍ତି ? ଜାଣୁଚନ୍ତି ଏଇଟା ସରକାରୀ ଘର । ଆପଣ ଏଠି ରହି ପାରିବେ ନାହିଁ । ମନ କଷ୍ଟ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଭାବନ୍ତୁ, ମୁଁ ଆଉ କଣ କରନ୍ତି ? ମୋତେ ବି ଖୁବ୍ ବାଧୁଚି; ଛୋଟ ପିଲାଟାକୁ ଧରି ସ୍ତ୍ରୀଟିଏ କେମିତି ବା ଦାଣ୍ଡକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିବ ? ତେବେ...

ବୁଝିଲି । ହଁ, ସେଇଆ କରିବି ।

କଣ କରିବେ ?

ଘରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିବି ।

କେଉଁଠିକି ଯିବେ ?

ନିଜର ଘରକୁ ।

ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ ?

ହେବ ।

ତେବେ, ଭାରି ଖରାପ କଥା ।

ଆଉ କଣ କରନ୍ତି ?

ଗୋଟିଏ କଥା କରି ପାରିବେ ?

କଣ, କହନ୍ତୁ ।

କିଶୋର ଫେରିଲା ଯାଏ ଅନ୍ତତଃ ମୋ' ଘରେ ରହିଯାନ୍ତୁ । ନାଁ......ହଁ, ଯଦି ଆପତ୍ତି ନଥାଏ ରହି ପାରନ୍ତି । ମୁଁ ଯେ ଜଣେ କେବଳ ଘରେ ତା' ନୁହେଁ । ମାଁ ବୁଢୀ ଅଛି, ବିଧବା ଭଉଣୀ ଅଛି । ଅସୁବିଧା ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ଯା' ମୁଁ କହି ନଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କିଶୋର ପରେ ମୋତେ ନିନ୍ଦା କରିବ ।

ହଉ, ଦେଖିବା । କାଲିକି କହିବି ।

ନିରୁ ଆଉ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ସେ ଭାବିଲା, ରବି ବାବୁ ଆଜି ଏତେ ଆଦର କରୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ସତରେ ସେ' କଣ ତା' ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସ୍ନେହ ନେଇଁ ? ଯା' ହଉ ଏପରି ଜଣେ ଅବିବାହିତର ଆଶ୍ରାରେ ମୁଣ୍ଡ ଗୁଞ୍ଜିବା ପାଇଁ ହଠାତ୍ ସ୍ୱୀକୃତ ଦେଇ ଦେବ ?

"ଆଚ୍ଛା, ମୋତେ ଖବର ଦେବେ ।"

ପ୍ରିନ୍‌ସପାଲ୍ ଚାଲିଗଲେ ।

ନିରୁ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ଅାଁ କରି ରହିଲା । ରଥ ବାବୁ ରହି ଗଲେ । ନିରୁ ତାଙ୍କୁ ଅନୁନୟ କରି କହିଲା, କଣ କରିବି ରଥ ବାବୁ ! ଆପଣ ଟିକିଏ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତୁ ।

—କଣ କରିବି କହନ୍ତୁ ?

—ମନେ ରଖି ଗୁରୁଅଙ୍କ ଚିଠି ରଖିବେ । ସୁମାଙ୍କୁ ତାଙ୍କୁ ପଚାରି ବୁଝୁଥିବେ । ଗୁରୁଅଙ୍କ ଶଠ ପନ ଲେଖି କେଉଁଠି ସେ ଅଛନ୍ତି ଖବର ନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବେ ।

—ହଉ ।

ସେ ବି ଚାଲିଗଲେ ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗାଁ—

ବଟ ଗଛ ମୂଳେ ବସିଛନ୍ତି । ବେଳ ଉପରକୁ ଉଠିଲଣି । ଦେହ ଅସ୍ୱସ୍ତ । ଅପରିଚିତ ପଲ୍ଲୀ ଗାଁ । ଏଠି ଭାତ ହୋଟେଲ ନାହିଁ । ସଡକ ନାହିଁ । ଥାନା ନାହିଁ । ଡାକ ଘର ନାହିଁ । କେଉଁଠି ଆଶ୍ରୟ ନେବେ ?

ବଟ ଗଛକୁ ଲାଗି ଇସ୍କୁଲ । ବଡ ଅକ୍ଷରରେ ଘରଟା । ସାଇନ୍ ବୋର୍ଡ଼ ଲେଖା ହୋଇଛି ।

ହାଡ଼ ହୁଡ଼ ଠିଆ ହୋଇ କିଶୋର ଟିକିଏ ଭାବିଲେ ।

ପଶି ଆସିଲେ ସେ' ଇସ୍କୁଲ ଭିତରକୁ । ନମସ୍କାର ।

ବୁଢା ହେଡମାଷ୍ଟ୍ର ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡି ନମସ୍କାର କରୁ କରୁ ପଚାରିଲେ, କ୍ଷମା କରିବେ ଆଜ୍ଞା, ଚିହ୍ନି ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ଚିହ୍ନିବେ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ଅତିଥି । କିଶୋର ହସି ହସି କହିଲେ ।

ବେଶ୍ । କେଉଁଠୁ ଆସିଛନ୍ତି ?

ପନ୍ଦର ଦିନ ହେଲା କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ପଲ୍ଲୀ ଗସ୍ତରେ ବୁଲୁଛି । ନବରଙ୍ଗପୁରରେ ଆପଣ ଥିଲେ ନା ?

—ମାଷ୍ଟ୍ର ହୋଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କୁ ?

—ସେଠି ମୋର ଘର ଅଛି । ବିଲାତରେ ପଢୁଥିଲି ।

ସହକାରୀ ଶିକ୍ଷକ ଉମେଶ କହିଲେ, ମୁଁ ଏହାଙ୍କୁ ଜୟପୁରରେ ଦେଖିଥିଲି ।

—ଖୁସି ହେଲି । ଆପଣ ଆନନ୍ଦରେ ମୋ' ଘରେ ରହି ପାରନ୍ତି । ଯେତେ ଦିନ ଯାଏ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆପଣଙ୍କର କାମ ସରି ନାହିଁ, ସେତେ ଦିନ ଯାଏ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଯଥାସାଧ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି ।

—ଧନ୍ୟବାଦ ! ମୁଁ କିଛି ଦିନ ଏଠି ରହିବି ବୋଲି ଭାବୁଛି ।

—ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଜାଣି ପାରିଲି ନାହିଁ ଗସ୍ତର ଉଦ୍ଦେଶ ?

—ମଫସଲ ଜୀବନର ଗବେଷଣା । ମଣିଷ ଜୀବନର ଦୁଃଖ ଦୈନ୍ୟର ପ୍ରତିକାର ପନ୍ଥା ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା ।

—ମହତ କାମ । ଚାଲନ୍ତୁ ଘରକୁ ଯିବା ।

କିଶୋର ସନ୍ତୋଷରେ ଭାବୁଥିଲେ, ଭଗବାନ ଗୋଟାଏ ଭଲ ସ୍ଥାନରେ ଆଣି ଜୁଟେଇଛନ୍ତି । ବୋଧହୁଏ ଏଠି ଅନେକ ଦିନ ଧରି ରହିବାକୁ ସୁବିଧା ପାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କଳ୍ପନାକୁ ମଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟତଃ ସଫଳ କରିବା ପାଇଁ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ମିଳିପାରେ ।

ସହରର ସବୁ ମୁଖରିତ ଜଞ୍ଜାଳରୁ ମୁକ୍ତ । ଏହି ନୀରବ ପଲ୍ଲୀରେ ମାନବ ସମାଜର ସେବା ପାଇଁ ଯେତେ ଅନେକ ସୁବିଧା ରହିଛି, ସେ ସବୁକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିଲେ ତ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଟା ବିରାଟ ଆକାରରେ ସଫଳ ହୋଇ ପାରିବ ।

ଆଉ ପଛ ଜୀବନର ସବୁ ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତା, ଅପବାଦ ଏବଂ ଲାଞ୍ଛନାରୁ ନିଜର ସାମାଜିକ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ସହଜରେ ବଞ୍ଚେଇ ପାରିବେ? ଏ ଯେଉଁ ବିଷାକ୍ତ ଶର ଘାତରେ ସେ ବିକ୍ଷତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି, ତାର ଉତ୍କଟ ବେଦନା ଏଠି ଆଉ ରହିବ ନାହିଁ ? ବାଧିବ ନାହିଁ ?

ନିରୁ, ରୁଦ୍ର, କଲେଜ, ପ୍ରିନ୍‌ସପାଲ୍, ସହର ସବୁ ଆଜି ବହୁ ଦୂରରେ । ସେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ । ଅବିଚଳିତ ।

କିଶୋର ବାବୁ ଅତି ସନ୍ତୋଷରେ ଫୁଲ୍ଲି ଉଠୁ‌ଥିଲେ ।

ସେଠି ସିନା ନିରୁକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କଲେ ନିନ୍ଦା କରିବା ପାଇଁ ସହସ୍ର ଜିହ୍ୱା ଲହ ଲହ ହୋଇ ଉଠନ୍ତା ! ତା' ସହିତ ସଂସାର କରି ବସିଲେ ଦୁର୍ନାମ ରଟେଇବାକୁ ହଜାର ଲୋକ ପାଟି ଆଁ କରିଥାନ୍ତେ ! କିନ୍ତୁ ଏଠି ?

ମାଷ୍ଟ୍ର ବାବୁ କହିଲେ, ଆଗ ଗାଧେଇ ଦିଅନ୍ତୁ ।

ହସି ହସି କିଶୋର କୂଅ ମୂଳକୁ ଗଲେ । ନୂଆ ଜୀବନ । ସରଳ ଜୀବନକୁ ଲାଗିଲା ଭଳି ନୂତନ ଅନୁଭୂତି ।

କଲେଜର ଗବେଷଣାଗାରକୁ ଗଲାବେଳେ କିଶୋର ବାବୁଙ୍କ ଘରର ସ୍ମୃତି ଦଂଶେ ।

ଝିଙ୍କୁ ଖେଳ ମଝିରେ ଧଇଁ ସଇଁ ହୋଇ ଥକ୍‌କି ଗଲା ପରି ହଠାତ୍ ଠିଆ ହୋଇଯାଇ ହାଲିଆ ଆଖିରେ ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ସେଇ ଆଡକୁ ଚାହିଁଲା । ଚାରି ବର୍ଷ ହେଲାଣି ଏଇ ଗବେଷଣାଗାରର ଦୁଆର ଉପରୁ ସେ ସ୍ମୃତି ସହିତ ପରିଚିତ । କିନ୍ତୁ ଆଜି, ଆଜି ତେଣିକି ଚାହିଁଲା ବେଳେ ପୁରୁଣା ନଡିଆର ତୀବ୍ର ଗନ୍ଧ ହୃଦୟରେ ଗୁହାଳି ହେଉଛି ।

ଆଇ. ଏସ୍. ସି. ସେକେଣ୍ଡ ଇୟରରେ ତିନି ବର୍ଷ କାଳ ଥକି ପଡ଼ି ସେ ଅସୁଆଦ ପାଠ ପଢାର ନିୟତି ଘୋଷଣା କରି ଚାଲିଛି । କେବଳ ଢେଙ୍କି କୁଟିଛି । ଫେଲ୍ ଫେଲ୍ ଫେଲ୍ । ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଛି, ବାପାଙ୍କର ମନଟା ବି ଖାଲି ହୋଇ ଆସିଲାଣି । ତଥାପି ପାଠ । ପୁଅ ପାଠ ପଢିଲେ ସିନା ଉପାର୍ଜନ କ୍ଷମ ହୋଇ ପାରିବ । ନ ହେଲେ ଅନ୍ୟ ବାଟ ନାହିଁ । ସେ ଥରକୁ ଥର ମନ ଫିକା କରି ଟଙ୍କା ପଠେଇଛନ୍ତି ।

ଘରେ ଥିଲେ ମୁରବୀ ହୋଇ ସାରନ୍ତାଣି । ବୟସ ୨୫କୁ ଡେଇଁ ପଢ଼ କେଳାର ମନ, ମୁଗ୍ଧ ସାପକୁ ଖେଳେଇଲା ପରି ରୁଦ୍ରକୁ ଖେଳଉଛି । ରୁଦ୍ର ଖେଳୁଛି । ପାଢ । ରାତି ରାତି ଉନିଦ୍ର ହୋଇ ପାଠ ପଢିଛି । ବର୍ଷ ବର୍ଷ କରି ତିନି ବର୍ଷ ଫେଲ୍ କରିଛି । ଗଧ । ଅନ୍ୟ କାମରେ ମନ ଦିଏ । ଅଭିଭାବକଙ୍କ ସ୍ନେହ ରଜ୍ଜୁର ଫାନ୍ଦରୁ ବହୁ ଦୂରକୁ, ଗାଁରୁ ସହରକୁ ପଳେଇ ଆସିଛି ।

ଘଣ୍ଟା ବାଜିଲେ କ୍ଲାସରେ ହାଜର ହେବା ପରେ ତା'ର ମନ ହୋଇଛି ନୀଳ ସମୁଦ୍ରର ନାବିକ ନଥିବା ନାବ । ମନ ଇଚ୍ଛା ବୁଲିଛି ଯୁବକ ମନ ।

ଏହି ତ କିଶୋର ବାବୁଙ୍କ ଘରର ଛୁଆ । ଗବେଷଣା ମନ୍ଦିରରୁ ଉଡୁଛି ନୋଉଛି ଲକ୍ଷ୍ୟ, ସାଧନା, ଅଭିନିବେଶ, ସବୁକୁ । କାହାକୁ ନେଇଁ ସେ' ଆଜ ପାଠ ପଢିବ ?

ବସ୍ତୁରିଏ ହୋଇ ଏକଲା ଘରଟାରେ ତାର ବସା । ଲଜ୍ଜ । ହୋଟେଲ୍‌ରେ ଖାଏ । ଅନ୍ୟ ହୋଟେଲ୍‌ରେ ଜଳଖିଆ । ଦୋକାନରେ ସିଗାରେଟ୍, ପାନ, ଟୁଥ୍ ପାଉଡର, ବ୍ରାସ, ଜୋତା, ବେଡି, ବଲ୍‌ବ, ସ୍ନୋ, ଅଏଲ, ସୋପ ଏମିତି ଯେତେ ସବୁ ଦରକାର ।

ଯେତେ ଆବଶ୍ୟକତା ତାର ଅମେଣ୍ଟ ରହେ ନାହିଁ । ବାପା ତ ଟଙ୍କା ପଠଉଛନ୍ତି । ବୁଲୁଛି ! ସିନେମା ଥିଏଟର, ରାତି ବୁଲା, ବନ୍ଧୁ ମିଳନ, ଗୁପ୍ତ ମନ୍ତ୍ରଣା; ଲଗାମ ଛିଣ୍ଡା ଯୁବକ ଜୀବନରେ ଯେତେ ଆକାଂକ୍ଷାର ଅଗ୍ରହର, ଉଷ୍ଣୁମ୍ କାମନାର ପରିତୃପ୍ତି ସମ୍ଭବ । ହେଁ ହେଁ, ପେଁ ପେଁ । ଗଦ୍ଭୀର ଅନ୍ଧାରରେ କାହା ଝରକା କୋଣେ ଆଖି ଗଳେଇ ଅନେଇବା, ଯା'କୁ ବାହାର ଲୋକ କହନ୍ତି ଅନାଗ୍ରହ । ଛୁଦ ସେ । କା ଭୟ ? ମନ ଭିତରେ ବୁଡୀଆଣି ପରି କେତେ ଅଠାଳିଆ ସୂତା

ସାଇତ ରଖିଛି, ଜାଲ ବୁଣିବାକୁ, ଯଦି ଜାଲ ବୁଣିବା ପାଇଁ ଦରକାର ପଡେ ।

ଆଇ. ଏ. ଫାଷ୍ଟ ଇଅରରେ ନାଁ ଲେଖେଇଲା ବେଳେ ନିରୁକୁ ପ୍ରଥମେ ସେ ଦେଖିଥିଲା । ବାସ୍ ସେତିକି । ସେ' ଚେଷ୍ଟା କରିଚି କି ନାହିଁ କେଜାଣି, କିନ୍ତୁ ତା' ମନକୁ ସବୁ ହୋଇଚି । ନିରୁ ତାର ବାନ୍ଧବୀ, ସହପାଠିନୀ । ତାର ସୁନ୍ଦର ପଣିକୁ ହୁର ହୋଇଚି ରୁଦ୍ର । ଆପେ ଆପେ ସବୁ ହୋଇ ଯାଇଚି । କଲେଜ ଯିବା ଆସିବା, ଏତିକି ଭିତରେ ସବୁ ହୋଇତ ଯାଇଚି !!

ରୁଦ୍ର ଆଜି ନିଷ୍ଠୁର ଭୂତଙ୍କ ପରି ସେହି ଛାତ ଆଡକୁ ଅନେଇଁ ରହିଚି । ସେଠି ରହିଯାଇଚି ତା' ଜୀବନର ଗୋଟାଏ ବଡ ଭୁଲ୍ । ଭୁଲ୍‌ର ଗଗନ ଫଟା ଫିତ୍କାର । ଆଜି ସେ' ନୂଆ କରି ଭୁଲ୍ ଅନୁଭବ କରୁଚି ଯେମିତି ।

ସହପାଠିନୀ । ନିଜ ବାହୁ ବନ୍ଧନ ଭିତରେ ତାର କୋମଳ ଦେହଟି ଜାକି ଧରିବା ପାଇଁ କେତେ ଦିନୁ ସେ ମନାସି ଆସିଚି । ନିରୁର ସେହି ଫୋଟୋ ପରି ଦେହଟାକୁ କେତେ ଥର ଧସି ହୋଇ ବସିଚି । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଗୋଟାଏ ଜୀବନ୍ତ ଉତ୍ତେଜନା, ଅକୁଳ ଶିହରଣ, ଅସ୍ଥିର କାମନା ମନ ଭିତରେ ରହି ଯାଇଚି, ରହି ଯାଇଚି ।

ରୁଦ୍ର ୨ୟ ବର୍ଷ ଫେଲ୍ ମାରିଚି । ପାଶ୍ କରି ନିରୁ କଲେଜ ଛାଡି କଣୋରକୁ ବାହା ହୋଇ ସେହି ଘରେ ଲୁଚି ଯାଇଚି । ଅନେକ ଚେଷ୍ଟା କରି ରୁଦ୍ର ପାରି ନାହିଁ । ସେ' ଛାତକୁ ବାର ବାର, ଘଡ଼ି ଘଡ଼ି, ଅନେଇଁ ରହିଚି । ଆଜି ବି ।

ଆଜି ବି ଅନେଇଁ ରହିଚି ସେ । ପଛ ଆଡୁ ନିରଞ୍ଜନ ଆସି କହିଲା, "କିରେ ? ତୋ'ର ପ୍ରେମ କଣ ନିକିଲି ପଡ଼ିଚି ?

ରୁଦ୍ର ଚମକି ପଡ଼ିଲା । ନିରଞ୍ଜନ ତାର ସହପାଠୀ । ସାଙ୍ଗ । ଦୋସ୍ତ୍ । କଣ କହୁଚି ସେ' । ପ୍ରେମ-କଥା ନିକିଲ ପଡ଼ିଚି ? କଣ କହୁଚି ଇଏ ?

ରୁଦ୍ର ଜବାବ ଦେବାକୁ ଅଟେଇ ଆସିଲା । ତୁନେଇ ତୁନେଇ ପଚାରିଲା, କଣ ହେଲାରେ ?

ପ୍ରଫେସର ଏବ୍‌ସ୍କଣ୍ଡ୍......

ପଳାତକ ହୋଇଛନ୍ତି ପ୍ରଫେସର କିଶୋର ! ଭଲ ଲୋକ । ଯା'ର ନା' ଶୁଣିଲେ ପିଲାମାନେ ଭକ୍ତିରେ ହେଉ କି ଲାଜରେ ହେଉ କି ଅଭିମାନରେ ହେଉ, ମୁଣ୍ଡ ନୁଆନ୍ତି । ହଁ ସେଇ । ସେ' ଆଜି ପଳାତକ । ରୁଦ୍ର ଲାଗି । ତାର ବ୍ୟର୍ଥ ଚେଷ୍ଟା ଲାଗି ।

ଓଃ କି ମାରାତ୍ମକ ଭୁଲ୍ !

ତା' ଛାତ୍ର ଜୀବନର ଏହା ପ୍ରଥମ ଫଟା ଭୁଲ୍ ନୁହେଁ ଆଉ କଣ ? ତଥାପି ରୁଦ୍ରର ମନରେ କୁଳୁ କୁଳୁ ହୋଇ ଆତ୍ମ ବିଭୋରତାର ଝରଣା ଛୁଟିଛି ।

ସତେରେ ନିର, ନିରୁ ଉପରେ ଏବେ ବିପଦ୍ । ଦେଖିବ ମୋ' ନାଁ କେଉଁଠି ପ୍ରକାଶ କରିବୁ ନାହିଁ ।

ନିରଞ୍ଜନ ହସିଲା ।

ରୁଦ୍ର ବି !

ଏମିତି ହସରେ ଆନନ୍ଦ ଅଛି । ବୟସର ନିର୍ଲ୍ଲଜ ଅଭିରୁଚିରେ ଜୀବନଟା, ମଣିଷର ଓଜନିଆ ସଂସ୍ଥା ଠାରୁ ଯେଉଁ ଚୋଟାଏ ଶାଗ କିଆରିର ହିଡ ପରି ବ୍ୟବଧାନ ସରଜି ଦିଏ, ସେହି ବ୍ୟବଧାନ ଭିତରେ ଏ ହସର ଫୁର୍ତ୍ତି ଅଛି ।

ଏବେ ହୁଏତ ରୁଦ୍ରର ମନେହୁଏ, ତା'ର ତରୁଣ ବନ୍ଧୁଗଣ କେତେ ବାହାପିଅ ଦେଖେଇଲେ ବି କଣ ଏମିତ ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ଦେଇ ପାରିବେ ?

ସେଥିପାଇଁ ତାକୁ ଏପରି ହସ ମାଡ଼ୁଛି ।

ନଣିକାର ଗମ୍ଭୀରଆ ହସ ପରେ ଟିକିଏ ମୁରୁକି ମାରଦେବା ଭିତରେ ଉଦ୍ଗ୍ରୀଳ ପକାଉଛି ସବୁ ଇତିହାସ । ବିଗତ କାହାଣୀ !

କେବଳ ପୋଷ ଆଉ ଗୋରୁ ଗୋଠ ନେଇଁ ଧାଣ୍ଟି ହେଉଥିବା ଲୋକଙ୍କ ମଝିରେ ଓଡ଼ି ଟିଏ ଖେଁ ଖେଁ କରି ଖିଁଙ୍କାରି ହେଉଥିଲା ଭଳି ବିବାହର ବାସ୍ନା ଶୁଙ୍ଘି ନଥିବା ଠୋକା ଝାକଳିଆଙ୍କ ଖିଙ୍କାର ଭିତରେ ସେ' ଗୋଟାଏ ପ୍ରେମିକ !

ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ଯାହାକୁ ପାରି ପ୍ରେମ କରେ; ନ ହେଲେ ପ୍ରେମ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ; ଏତିକି ତା' ଗୁପ୍ତ ଜୀବନର ନଗ୍ନ ସତ୍ୟକୁ ସେ' ଛପାଏ ନାହିଁ ।

କାହାକୁ ନ କହିଲେ ମଧ୍ୟ, ଯେତେ ଲୁଚେଇ ଲୁଚେଇ କରି ଥିଲେ ବି ମଣିଷର ସବୁ ଭଲ ମନ୍ଦ କଥା ପଦାକୁ ଆପେ ଫୁଟି ଆସେ । ଗୁରିଆଡ଼େ ଚହଟି ଯାଏ ।

କିନ୍ତୁ ଏ ସବୁ ଭାବିଲା ବେଳେ ରୁଦ୍ର କେବେ ନିଜର ପଛ ଓ ଏବ ଜୀବନ କଥା ଭାବେ ନାହିଁ । ଭାବୁଥିଲେ ବୋଧହୁଏ ସେ' ଏପରି ଖୁସ୍ ମିଜାଜ୍ ହୋଇ ରହିପାରି ନଥାନ୍ତା । ହସି ପାରୁ ନଥାନ୍ତା । ଆଉ ଗୁରି ସାଙ୍ଗକୁ ହସେଇ ପାରୁ ନଥାନ୍ତା ।

କେବେ ସେ' କଣ ହୋଇଥିଲା କି ନ ହୋଇଥିଲା, ଏବେ କଣ ଅଛି ଏବଂ ତେଣୁ ତା'ର କଣ କରିବା ଓ ନ କରିବା ଉଚିତ, କିଛି ସେ' ଭାବେ ନାହିଁ । ହୁଏତ ଭାବିବାରେ ତାର ଲମ୍ଫ ନାହିଁ କିମ୍ବା ସେ' ଭାବି ପାରେ ନାହିଁ ।

ସୁତରାଂ ପରିସ୍ଥିତି କେବେ ବଦଳିଯାଏ ନା । ଏହି ସହରର ବହୁତ ଦୂରରେ ତାର ଅତୀତ ଆଉ ବର୍ତ୍ତମାନର ସବୁ ଅବସ୍ଥିତିକୁ ଛାଡି ଦେଇ ଆସିଥିଲେ ବି ସେଗୁଡ଼ିକ ମରି ନାହାନ୍ତି । ସେ ଏଠି କୌଣସି କଥାକୁ ଦେହ ନ ଲଗେଇ ମନ ଖୁସିରେ ଧାଇଁ ବୁଲୁଥିଲେ ବି ନିଜର ସାମାଜିକ ଓ ନାଗରିକ ଅବସ୍ଥାର ଲୁଞ୍ଜି ସେ ମୁଣ୍ଡ ଯାଏ ଲମ୍ବି ରହିଛି । ସୁବିଧା ପାଇଲେ ସେହି ମୁନିଆ ଲଙ୍ଗଳା ତାଳୁରେ ଭୁଷି ହୋଇଯିବ । ଦେହ ଚହଲି ପଡ଼ିବ । ମନରେ ଗରଳ ଚଢିବ ।

ଜଗତରେ ଏମିତି ଲୋକ ଗୁଡାଙ୍କୁ ସହଜେ ଚିହ୍ନି ହୁଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ ହଠାତ୍ ବିଶ୍ୱାସ କରି ହୋଇଯାଏ । ଫଳରେ ସମାଜ ହୁଏ ନିନ୍ଦନୀୟ । ଜୀବନରେ କଳଙ୍କର ମସିଆ ଦାଗ ଲାଗେ ।

ସେ' କିଏ ଏବଂ କଣ ?

କେବେ ହେଲେ ମନ ଖୋଲି କାହାକୁ ଜଣେଇ ନାହିଁ । ନ ବୁଝି ନ ସୁଝି ଯେଉଁ ମାନେ ତାର ହୃଦୟ ଭିତରକୁ ଲଗି ଆସିଛନ୍ତି, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେ ଯନ୍ତ୍ରଣାର ଇଞ୍ଜେକସନ୍ ଦେଇ ଚାଲି ଯାଇଛି । ଯେମିତି କି ମାଳମା ତାକୁ ବଡ଼ ହେବ ବୋଲି ବୋଲି ଶର୍ଷଣ ହୋଇଛି । ପିଲା ଦିନୁହିଁ ସେମିତିଆ ସେ ।

ମଫସଲର ବ୍ରାହ୍ମଣ କୂଳରେ ଜନମ ଲଭିଛି ବୋଲି ସବୁଠାରେ ଟିକିଏ ଅଶି ଦୃଷ୍ଟିଆ ହୋଇ ଛୁଡା ହୋଇପାରେ । ମଫସଲିଆ ଆବ୍‌ହାଓଆ ତାକୁ ଏ ସୁବିଧା ଦେଇଥିଲା ।

ଗାଁର ଟିକିଏ ଟିକିଏ ଇଂରାଜୀ ଜାଣିଥିବା ଲୋକ ହିସାବରେ ହରେକୃଷ୍ଣ ମିଶ୍ରଙ୍କର ଏ ପାଖେ ସେ' ପାଖେ ଟିକିଏ ନାଁ ଥିଲା । ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ତାଙ୍କର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁଅ ।

ନିଜେ ଜଣେ ତଥାକଥିତ ଜାଣିମା ଲୋକ ହୋଇ ହରେକୃଷ୍ଣ ପୁଅକୁ ପାଠ ନ ପଢାନ୍ତେ କପରି ? ଜାଣିମା ଲୋକ ! ହଁ ହଁ ସେ'ତ ମନେ କରନ୍ତି ଭାରତର ପ୍ରାୟ ଚାଳିଶ କୋଟି ଲୋକଙ୍କ ଭିତରୁ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ପରିଚୟ ଅଛି । ଶାସନ ଆଉ ସାଧାରଣ ଜୀବନ ଭିତରେ ଯେଉଁ ସମ୍ପର୍କର କ୍ଷେତ୍ର କେତେ ଏକର ରହିଥାଏ, ସେଥିରେ କଲମ ଚାଷ କରିବାରେ ସେ' କେବଳ ଧୁରନ୍ଧର ଜଣେ ।

ବହୁତ ଦିନ ତଳର କଥା ।

ସେତେବେଳେ ଏହି ମଫସଲ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆଉ କେହି ଇଂରାଜୀ ପଢୁଆ ନ'ଥିଲେ । ଇଂରାଜୀ ପଢ଼ିଛନ୍ତି ବୋଲି ତାଙ୍କର ବେଶ ଭୂଷା, ଚାଲି ଚଳଣି, ସବୁଥିରେ ଥିଲା ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ । ତେଣୁ ସେ' ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କଠୁ ଅଧିକ ସୁବିଧା ବି ପାଇ'ଥିଲେ । ଯଦି କେଉଁଠି ଚୋରି, ଜୁଆଚୋରି କି ଦଙ୍ଗା ହାଙ୍ଗାମା ହେଉଥିଲା, ଡାକରା ଆସୁଥିଲା ।

"ବୁଝିଲେ ହରେକୃଷ୍ଣ ବାବୁ, ଆପଣଙ୍କ ପରି ଜାଣିମା ଲୋକେ ଯଦି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ନ କରିବେ, ଆମେ ଅଉ କଣ କରିବୁ ?" ସିଗାରେଟ୍ ଖଣ୍ଡେ ବଢେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଇନ୍ସପେକ୍ଟର ବାବୁ ଖୁସାମତ କରୁ'ଥିଲେ ।

ଯଦି ତାଲୁକ ଅଫିସର ବାଟରେ ଦେଖନ୍ତି, ପଚାରନ୍ତି "ଓଃ ହରେକୃଷ୍ଣ ବାବୁ, ଆସନ୍ତୁ ଆସନ୍ତୁ—ସବୁ ଭଲ ତ ? ବହୁତ ଦିନ ହେଲା ଆପଣଙ୍କ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାଇପାରି ନାହିଁ । ସେ' କଥାଟା କଣ ହେଲା ?"

କେଡେ ଗୌରବ !

"ଆପଣ ଗନ୍ତାୟତ ବାବୁଙ୍କ ଭାଇ ଭାଗ ସାଲିସ୍ କରିବାକୁ ଗଲା ଦିନୁ ଆମେ ଅପେକ୍ଷା କରିଛୁ ଆଜ୍ଞା; ଆଜି ଟିକିଏ ଆମ କଥାଟା ବୁଝି ଦିଅନ୍ତୁ ।"

"ବୁଝିଲେ ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ପିଟିସନ କରିଥିଲି । ଆପଣ ତ ଲେଖିଥିଲେ, ସବୁ ଜାଣନ୍ତି । ମାତ୍ର ସେ ପିଟିସନ କଥା ପୁଲିସ କିଛି ବୁଝିଲେ ନାହିଁ । ଅନୁମାନ ହେଉଚି, ଭିତରେ ଭିତରେ ହଜାରେ ଖଣ୍ଡେ ବାଜି ଯାଇଚି । କହନ୍ତୁ, ଏବେ କଣ ଆଉ ଉପରକୁ ଲେଖିବା ?"

ଥୋମଣୀ ଅଞ୍ଚଳ ହରେକୃଷ୍ଣ ନିଜ ଜାଣିମା ପଣିଆରେ ଦୋକାନ ଖୋଲନ୍ତି । ତେଣୁ ନିଜ ମୁତାବକ ପୁଅକୁ ଗଢିବା ପାଇଁ ସେ' ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ବେଳୁ ରୁଦ୍ରକୁ ଗାଁ ଇସ୍କୁଲରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ଦେଇଥିଲେ ।

ପିଲାବେଳେ—

ଜାଣିବାର ବାପା ଓ ଉଚ୍ଚ ଜାତର ଦହଟ ଟିକ୍କଣ ବାହାପିଆ ପଣର ଉଲ୍ଲଗୁଣା ଭିତରେ ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦର ଉଦ୍ଧଣ୍ଡ ଜୀବନ ଗଜର ଉଠିଥିଲା ।

ସେ' ବଡ ଜିଦ୍ ଖୋର ଥିଲା । ଯାହା ଚାହୁଁଥିଲା, ଶତମନା ଓ ମାଡ କହୁଣି ସତ୍ତ୍ୱେ ତା' ନହେଲା ଯାଏ ଛାଡୁ ନଥିଲା ।

ଇସ୍କୁଲରେ ନା' ଲେଖାଇଲା ।

ଗାଁ ଇସ୍କୁଲ ପାଠ । କ, ମ, ଚ । କଣ ଅଛି ସେଥିରେ ? ଜୀବନ, ଆନ୍ତରିକତା, ନା ନିଆଁ ଦରହପୋଡା ?

ହକ୍ ପଇସା-ଗଣି ପିଲେ କିଣୁଛନ୍ତି ବହି । ପାଠ ପଢା ଚାଲିଚି ।

କଟକରୁ ଅର୍ଡର ଯାଇ ଢେଙ୍କାନାଳର ନିଧି ପଟ୍ଟନାୟକ ଶିକ୍ଷକ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । କୋରାପୁଟରେ ଏହି ଲଫମିଆ ମୁହାଁ ଦରି ବଣୁଆ ଯାଗାଟାରେ । ରୁଦ୍ର ହେଲା ତାଙ୍କର ଛାତ୍ର ।

ନିଧି ମାଷ୍ଟ୍ର ତ ସବୁରି ସଙ୍ଗାତ । ଯେଉଁଠି ଜାଲମର ବାଷ୍ପ ବିସ୍ଫୋରଣ, ସେଠି ତ ତା'ର ଘର ।

ମାଷ୍ଟ୍ରୁ ହେଇଚ ଯାହା !! ଆଉ କଣ କରନ୍ତା ? ଢେଙ୍କାନାଳର ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ପଚ ପଚ ପାଣି ନାଳିଆ ପାଖ ଘରଟାରେ ଜନମ ହେଇଥିଲା । ବାପାଙ୍କର ନାଲି ଆଖି, ବିଧା ଗୁଡ଼ପଡ଼ା, ମାଁଙ୍କର କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ଅନୁରୋଧ, ଆଉ ବୁଢ଼ୀ ଆଖିର ତତଲା ପାଣିର ଆବେଦନ ଭିତରେ କଷ୍ଟେମଷ୍ଟେ ପ୍ରାଇମେରୀ ଯାଏ ଉଠିଥିଲା । ତା' ପରେ ଆଉ ଜମା ଇସ୍କୁଲ ଗଲା ନାହିଁ କି ଘରକୁ ଗଲା ନାହିଁ । ବାପା ବିଚରା ବସ୍‌କୁ ହୋଇ ତାର ଭଲ ପଣି ଆଶା ଛାଡ଼ି ନୀରବ ହେଲେ । ଘରୁ ତଡ଼ିଲେ । ସବୁବେଳେ ଗାଳି ମନ୍ଦ । ବାହା ବି କରେଇଲେ ନାହିଁ ।

ଆଉ କଣ କରନ୍ତା ? ଆଠ ବରଷ କାଳ ଏଠି ସେଠି ବୁଲିଲା । ଦୋକାନ, ହୋଟେଲ, ଦେବାଳୟ କେତେଠି ଚାକିରୀ କଲା । ସବୁଠି ତ କଷ୍ଟ ପଡ଼ିବାକୁ ହୁଏ । ଗାଳି ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼େ । ବିରକ୍ତ ହୋଇ କାମ ଛାଡ଼ିଲା । ତଡ଼ା ଖାଇଲା । ଆଉ କଣ କରନ୍ତା ?

ଶେଷରେ ମାଷ୍ଟ୍ରୁ ! ଶସ୍ତା ଚାକିରୀ । ଦରମା କମ୍ ହେଲେ କି ହେଲା, ମନ ଇଚ୍ଛା ଚଳିବାକୁ ସୁବିଧା ଅଛି । ଯେତେ ଯେତେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାର କଲେ ବି ଦରମା ଗଣ୍ଡାକ ଦୁଆର ପଇଠ । ବେଶ୍ ବାଟ ପାଇଚ । ସୁଖରେ ଅଛି ।

ନିଧି ମାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କୁ ରୁଦ୍ର ବେଶ୍ ପସନ୍ଦ କରୁଥିଲା । ଓଳିଏ ପାଠ କହି ତିନି ଦିନ ଛୁଟି । ହେଣ୍ଡି ମାରି ବୁଲିବାକୁ ତାକୁ ସୁବିଧା ମିଳେ ।

ଯଦି ଅକାଳେ ସକାଳେ ନିସତ ଲାଗିଲା, 'ଇସ୍କୁଲ ଯାଉଚି' କହି ଗାଁ ତଳ ସାହିରେ ଆତ୍ମ ଗୋପନ କରି ଖେଳରେ ମନ ଦେଲେ ବି ଅଭିଯୋଗ ଉଠେ ନାହିଁ । 'ଆଜି ମାଛ ତଅଣ ଟିକିଏ ଆଣିଦେବି ମାଷ୍ଟ୍ରେ' ? ଅଗତ୍ରୁଷ୍ଟ ସେ ମାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କୁ ହାତ କରନିଏ ।

୧୩ ବର୍ଷ ବୟସବେଳକୁ ରୁଦ୍ର ନିମ୍ନ ପ୍ରାଇମେରୀ ପାଶ୍ କରିଥିଲା । ପାଶ୍ କଣ ?

ନିଧି ମାଷ୍ଟ୍ରେ ତ ସବୁ ବର୍ଷ ତାକୁ ପାଶ୍ କରି ଦେଉଥିଲେ । ମାତ୍ର ପାତ୍ର ମାଷ୍ଟ୍ରେ ତାକୁ 'ଗଧ' 'ଗଧ' ବୋଲି ଗାଳି ଦିଅନ୍ତି । ଗୋଟିଏ କ୍ଲାସରେ ଦି' ଦି ବରଷ ଅଟକାନ୍ତି । କେତେ ଅଟକେଇବେ । ପିଲାଙ୍କୁ ବେଶି ଅଟକେଇ ରଖିଲେ କି କଣ ରକ୍ଷା ଅଛି ? ଇନ୍ସପେକ୍ଟର ରିମାର୍କ ଲେଖି ଦେବେ, ଏ ମାଷ୍ଟ୍ରେ ଭଲ ପଢାନ୍ତି ନାହିଁ । ଜୀବନରେ ଗୋଟାଏ କଳା ଦାଗ । ଅଙ୍କ ଖିଇ କରି ସେ' ପାଶ୍ କରେଇ ନିଅନ୍ତି ।

ଚଉଦ ବର୍ଷ ବୟସରେ ରୁଦ୍ର ପ୍ରାଇଭେଟରେ ପଢ଼ିଲା । ପାଠରେ ଏତେ ନିଉନ ଦେଖି ଚଲାକ ହରେକୃଷ୍ଣ ହଠାତ୍ ସହରର ବଡ ଇସ୍କୁଲରେ ତାର ନା ଲେଖେଇଲେ ନାହିଁ । ଏତେ ତର ତର କାହିଁକି ? ବର୍ଷେ ଫେଲ୍ କଲେ ହଜାରେ ଟଙ୍କା ମାରି ହେବ । ବୟସ ଯେତେ ବଢୁଚି ବଢୁ । ନା' ଲେଖେଇଲା ବେଳକୁ କିଏ ଆଉ ଜାତକ ଗଣଉଚି କି ?

"କହନ୍ତୁ, ପିଲାର ବୟସ କେତେ ?"

ଖୋହାଲ ପାଖରେ ଦଶ କହିଦେଲେ କାମ ଛୁଟେ ।

ସେମିତି ହିଁ ହୋଇଥିଲା ।

ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ଗଡ଼ିଗଲା ପରେ ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀରେ ରୁଦ୍ର ବଡ ଇସ୍କୁଲରେ ଜିଏନ କରିଥିଲା । ତା' ପରେ ଗାଡ଼ି ଗାଡ଼ି ପୋଥି କିଣା ଆଉ ବଡା ବଡା ନୋଟ ନଷ୍ଟ ପଛରେ ଇତିହାସ ଗଢ଼ି ଗଢି ସେ' ଆଜି ଯାଏ ଗଲାଣି ।

ପନ୍ଦର ବର୍ଷର ଟେଣ୍ଡା ପୁଅଟା ଯେତେବେଳେ ସହରରେ ଘର କରି ରହିଲା, ମାଁ କାନ୍ଦିଥିଲେ, 'ଧନଟା ମୋର, ବାଇଆଟା । ଏକୁଟିଆ ଯାଇ କେଉଁଠି କଣ ଖାଇବୁ ? କେତେ ଗାଳି ତକରାଳରେ ଦି' ଓଳି ଦି ଗୁଣ୍ଡା ଖାଏ । ଆଜି ଭଲ ଟିକିଏ କି ଅସାର ଟିକିଏ । କେଜାଣି ମାଁ, କେମିତି ତୁଣ୍ଡ ମୁଣ୍ଡ ମେଲେଇ ପଡି ରହିବ ସେଠି ।'

ତହିଁ ଆର ବର୍ଷ ମାଁଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ରୁଦ୍ର ମାମୁଁ ଘରକୁ ନବରଙ୍ଗପୁର ଯାଇଥିଲା । ମାମୁଙ୍କ ପଡ଼ିଶା, ଇସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ଘରେ ତାର ସମ୍ବନ୍ଧ ପଡ଼ିଥିଲା । କଥା ପଡ଼ୁ ପଡ଼ୁ ମାଷ୍ଟ୍ରାଣୀ କହିଥିଲେ, 'ମୋ'ର ଏ ଝିଅଟାକୁ ନେଇଁ ଯାଆନ୍ତୁ କି ହେଲେ ?'

ପଗୁରିଲା ଆଖିରେ ସେ ଗୁରୁ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଥିଲେ । ରୁଦ୍ରର ମାଇଁ କହିଥିଲେ, ମୁଁ କଣ କହୁଥିଲି କି ? ତର ତର ହେଲେ ହେବ କେମିତି ?

ମାତୃତ୍ୱର ହକ୍ ମଝିରୁ, ସ୍ୱାଭାବିକ ଅନୁରାଗର ପ୍ରେରଣାରେ, ଗୌରବର ଖଜା ଖାଇବାକୁ ରୁଦ୍ରର ମାଁ ଆଗେଇ ପଡ଼ି ମାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ଝିଅ ମଞ୍ଜୁଲାର ବେକରେ ମାଳଟିଏ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

ପ୍ରଥା—

କିଏ କଣ କରିବ ? ଯାହା ପ୍ରଥା ହୋଇ ଦେହ ଦେହକୁ ଦେଇ ଗଡ଼ି ଆସିଛି, ତାର ଗଡ଼ନ୍ତି ପଥରେ ଗଡ଼ିବା ପାଇଁ ବାରଣ କରିବାକୁ ସାହସ କାହାରି ଥାଏ ନାହିଁ । ହୁଏ ବି ନାହିଁ ।

ଇଚ୍ଛା ନଥିଲେ ବି ହରେକୃଷ୍ଣ ବାବୁ ବାରଣ କରି ନ ଥିଲେ । ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଲମ୍ବିଲା ଓଦାଳିଆ ଆଗ୍ରହ ନିକଟରେ ନିଜର ଆଧୁନିକ ଇଚ୍ଛାକୁ ହତ୍ୟା କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ ।

"କଣ କରନ୍ତି ଆଉ ? ଘରେ ତ ରଖେଇ ଥୋଇ ଦେଲେ ନାହିଁ । ବୋହୂ ପିଲାର ମାଁଙ୍କୁ କେବେ କଣ କହିଦେଇ ଥିଲେ ଯେ, ସେୟା ହିଁ ହେବାଚେଇଁ । ନ ହେଲେ ଏଡ଼େ ମୁହଁ । ଫଣ ଫଣ, ଗଣ ଗଣ । କଣ କରାଯାଏ ? ଏ ଅକୁହାର ମାଇପି ଜାତି ତ ଆମ ଲୋକଙ୍କ ଶତ୍ରୁ ! ଅଧିକରେ ଧିକ ଏ ଓଡ଼ିଆ ମାଇପିଙ୍କୁ ! ପୁଅର ଭବିଷ୍ୟତକୁ କଣ ନାଁଧା ଅଛି ? ଯେତେବେଳେ ମୁହଁରେ ଲୁଗା ଦେଇ ବାହୁନି ବସିବେ ।"

ରୁଦ୍ର ବି ବାରଣ କରି ନଥିଲା । ଯାହା ହେବାର ତା'ହିଁ ହେବ । ସେ' କୌଣସି ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତାକୁ ମନରେ ଥାନ ଦେଇ ନାହିଁ । ବାହା ହେବା ପଛରେ ତା' ମନରେ ଟିକିଏ 'କିନ୍ତୁ' ଥିଲେ ବି ରହିଥିଲା ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଆନନ୍ଦ ! ଶ୍ୱଶୁର ଶିକ୍ଷିତ । ଝିଅଟା ବି ପଢା ପଢ଼ି କରୁଛି । ବାସ୍, ଏତିକି ।

ଅନଭିଜ୍ଞ ତରୁଣ ମନରେ ଆଉ କି ବିବେଚନାର ସ୍ତର ଉଠନ୍ତା ? ତରୁଣ ମନର ତରଳ କଳ୍ପନା ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ଯେମିତି ସରଳ ସେମିତି । ସମାଜର ଦାନ୍ତ ଆଁ ଭିତରେ ପଡିଲେ ଲିଆବଡ଼ି ଭଜା ପରି କାଡ଼ୁମ୍ କାଡ଼ୁମ୍ ଚୋବେଇ ହେବାକୁ ହୁଏ ବୋଲି ସେ' ଜାଣି ନଥିଲା । ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ କଳ୍ପନା ରୁଦ୍ରର ଚଲ୍ ଚଲ୍ ଜଙ୍ଘ ଉପରେ ମଞ୍ଜୁଳାର ଗୋଟି ମଞ୍ଜୁଳ ଦେହଟିକୁ ବସେଇ ଦେଇ ନଚଉଥିଲା । କଲମର ହୋଲଡର ପରି ତାର ମୁଠେ ଅଣ୍ଟା ପାଖରେ ଦୁଇ ହାତକୁ ଗୁଡେଇ ରଖୁଥିଲା ।

ସୁନ୍ଦର ! ମାରବାଡ଼ି ଦୋକାନର ନୀଳ ବିଜୁଳି ଆଲୁଅ ପରି ସ୍ୱଚ୍ଛ ସୁନ୍ଦର ଭବିଷ୍ୟତର ଧକ୍ ଲଗା ଲଗି କଳ୍ପନା ମନରେ ଛୁଟେଇ ଥିଲା ଚଇତି ପରବ ଗୀତର ମୂର୍ଚ୍ଛନା ।

ସେ' ଏମ୍. ଏ. ପାଶ କରିବା ପରେ ହୁଏତ ଡେପୁଟି ଫେପୁଟି ଖଣ୍ଡେ । ଚକା ଚକା ସୁନା ଫ୍ରେମ ବନ୍ଧା ଚଷମା, ମୋଟର, ଦୋ'ମହଲା, ହସ ଆଉ ସନ୍ତୋଷ ଖୋଲା ଖୋଲା ଜୀବନ । ତା' ଭିତରେ ବିଚିତ୍ର ଶଯ୍ୟାର ପବନ ଭରା ତକିଆ ପରି ନରମ ଝିଅ-ଦେହଟିଏ, ମଞ୍ଜୁଳା ! କି ସୁନ୍ଦର ।

ବେଳ-ପାଇଲେ ଏପରି କେତେ ସେ' କଳ୍ପନାର ଦୋଳିରେ ଝୁଲି ଉଲ୍ଲସି ଉଠୁଥିଲା ।

ଯେତେବେଳେ ତାକୁ ବାଇଶି ବର୍ଷ, କଲେଜର ସେକେଣ୍ଡ ଇୟରରେ ଚକା ଚକା ଭଉଁରୀ ଖେଳି ବୁଲୁଥିଲା, ସେତେବେଳେ ମଞ୍ଜୁଳା ରୁଦ୍ରର କଳ୍ପନାର ସଙ୍ଗିନୀ ନୁହେଁ, ହଠାତ୍‌କରୁ ବାପୁଙ୍କ ବନ୍ଧୁ ଓ ରୁଦ୍ରର ପତ୍ନୀ ଓ ସହଧର୍ମିଣୀ ହୋଇ ଘରକୁ ଆସିଲା ।

ପ୍ରଥମ ଦିନ ରୁଦ୍ର ମଞ୍ଜୁଳାକୁ ତା' କଳ୍ପନାର ମଞ୍ଜୁଳା କରି ପାଇଥିଲା । ତା' ପରେ ?

ହଁ । କିନ୍ତୁ......

ସେ' କିଛି ଭାବି ପାରିଲା ନାହିଁ । କିଛି ଢାଳି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଏଇ ମଞ୍ଜୁଳା ତା' କଳ୍ପନାର ମଞ୍ଜୁଳା ନୁହେଁ । ସେ' ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସୁତରାଂ ତା' ଚରିତ୍ରରେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଗଭୀରତା ନ ଥିବାରୁ କୌଣସି ମୀମାଂସାରେ ନ ପହଞ୍ଚି କଲେଜ ଓ ସ୍ୱାଧୀନ ଛାତ୍ରାବସ୍ଥାର ସୁଯୋଗ ଭିତରେ ହୃଦୟ ଓ ମନକୁ ହଜେଇ ହଜେଇ ଚାଲିଥିଲା ।

ପାଇଖାନାର ଇଟା ଉପରେ ବସି କୁଣ୍ଟେଇଲା ବେଳେ ବି ନିରୁପମାର ଛବିକି ସେ' ଖୋଜୁଥିଲା ମନ ଭିତରେ, ଦୋ' ତାଲର ପରଦା ଫାଙ୍କରେ । ମଞ୍ଜୁଳାର ଆଖି ପଛରେ ।

ଅବଶ୍ୟ ମଞ୍ଜୁଳାକୁ ଭୁଲିପାରୁ ନଥିଲା । ତଥାପି ନିଜର ଅଜାଣାରେ ଭୁଲିଯିବା ପାଇଁ ସାଧନା କରୁଥିଲା ସେ ।

ସେଥିପାଇଁ—

ନିରୁପମାର ମନରେ ତୀବ୍ର ପବନରୁ ବତାସର ସୃଷ୍ଟି କରୁଚି ଚିନ୍ତା । ଘର ତାର ଉଜୁଡ଼ି ଯାଉଚି । ତାକୁ ଏ ଘର, ଏ ଫୁଲ ବଗିଚା ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ବିବାହ ପରେ ପରେ ଯେଉଁ ଘରେ ତାର ସୁଖର ସଂସାର ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା ତରୁଣ ପୁରୁଷର ହାତ ଧରି, ଚଞ୍ଚଳ କାମନାକୁ ଶାଣ ଦେଇ ଦେଇ ମାଜିଥିଲା ନିଜର ଚପଳ ଦେହ ଦେଇ; କୋଳ ପୂରେଇ ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ କରିଥିଲା ।

ସେହି ଘର ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ! କି' ସାଙ୍ଘାତିକ !

ଅବିବାହିତ ତରୁଣ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ କହୁଥିଲେ । "ମୋ' ଘରକୁ ଆସ ।" ତାଙ୍କର ଘର ! ଇସ୍ ! ପର ଘରେ ଶେଷରେ ତାକୁ ମୁଣ୍ଡ ଗୁଞ୍ଜିବାକୁ ପଡ଼ିବ ? ଓଡ଼ିଆ ଘରର କୂଳ ବୋହୂ ! ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ଏକ ସବଳ ପୁରୁଷର ଆଶ୍ରୟ ନେବ ? କି' ଦୁଃସାହସ ଲୋକେ କହିବେ ! କି ନିର୍ଲଜ୍ଜ ।

କଣ କରାଯାଏ ? ଅବସ୍ଥା ତାକୁ ଆଜ ଏଇସବୁ ଶୁଣିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରଚ । ତଥାପି ରକ୍ତ ବୋହୁଚ ଶରୀରରେ । ତାର ନାସା, କର୍ଣ୍ଣ ଓ ଜିହ୍ୱା ଜଡ ହୋଇ ଯାଇନ । ତାର ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ମର ନାହିଁ ।

ନା ସେ' କାହାର ଘରକୁ ଯିବ ନାହିଁ । ସେ' ବାଟ କଡର ଆମ୍ବ ଗଛ ମୂଳେ ଆଶ୍ରା ନେବ ପଛେ । ପଳାତକ ରେଫ୍ୟୁଜିଙ୍କ ପର ରାସ୍ତା ସେ ପାଖ ପଡ଼ିଆରେ କୁଡ଼ିଆ ତୋଳିବ ପଛେ !

କାହିଁକି ? କ'ଣ ତାର ଘର ନାହିଁ ? ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଦୋ'ମହଲା ନ ଥାଇ ପାରେ । ପିତୃ ଅର୍ଜିତ ବଖରାଟିଏ ଅଛି ତ !

ନିରୁ ଗୃହକର୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଡାକ ଜିନିଷ ପତ୍ର ସଜଡ଼ା ସଜଡ଼ି କରିବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଲା ।

"ଆଉ କଣ କରିବା ସୁକୀ, ବାବୁ ଆସିଲା ଯାଏ ହେଲେ ସେଠି ପଡ଼ି ରହିଥିବା ।"

ବଲ ବଲ ଗୁହିଁ ସୁକୀ ପଚାରିଲା, "କେବେ ଗଲା ଅଚଭ ମାଁ ?"

ନିରୁର ଆଖି ଅପଲକ ହୋଇ ରହିଲା । ସେ' କିଛି କହି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳ ।

ପ୍ରଥମ ଦିନ—ସୁଶୀଲ ବାବୁଙ୍କ ସହ କିଶୋର ଗାଁ ବୁଲି ଯାଇ ଥିଲେ । ସୁନ୍ଦର ଗାଁଟି । ତେତେ ଜନ ଗହଳି ନାହିଁ । ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସ ବା ଡାକ୍ତରଖାନା ନାହିଁ । ପ୍ରାୟ ଶହେ ସତୁରି ଘରର ମଣିଷଙ୍କୁ ଏଠି ରୋଗ ବଇରାଗ ହୁଏ, ଛୁଟି ଚାଲିଯିବାକୁ ପଡେ । ତଥାପି ସେମାନେ ସେମିତି ପଡି ରହିଛନ୍ତି । ଏ ଅଞ୍ଚଳର ଗୋଟାଏ କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାନ ଓ ବାଣିଜ୍ୟ ପୀଠ ହିସାବରେ ଗାଁଟାର ନାଁ ଅଛି । ଗାଁ ଚାରିଆଡେ ଦୁଇ ମାଇଲ ଭିତରେ ଆହୁରି ସାତ ଆଠଟା ଗାଁ ଲଗାଲଗି ହୋଇଅଛି । ମଝି ଜାଗା ବୋଲି, ଗାଁର ଜଣେ ଭଦ୍ର ଓ ଧନୀ ବ୍ୟକ୍ତି ତ୍ରିଲୋଚନ ବାବୁ ଲଢି ଲଢି ଇସ୍କୁଲଟିଏ ବସେଇବାକୁ ସରକାରଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ହାତରୁ ପଇସା ଦେଇ ବସ ଘର ତୋଳେଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ତା' ଛଡା ଆଉ କିଛି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଏଠି ନାହିଁ ।

ଫର୍ଦ୍ଦା ଦାଣ୍ଡ । କେତେବେଳେ ଦୁଇ ତିନୋଟି କି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଲୋକ ଯା’ ଆସ କରନ୍ତି । ନ ହେଲେ ଶାନ୍ତ ନିର୍ଜନ । ଚିନ୍ତାଶୀଳ କିଶୋର ବାବୁଙ୍କ ମନକୁ ଏଇଠାହିଁ ଭଲ ଲଗିଚି ।

ଗାଁ । ଘରଠାରୁ ପାଞ୍ଚଠା ସାହି ନାହିଁ । ଆଉ ବୁଲିବେ କୁଆଡ଼େ ? ଇସ୍କୁଲ ପାଖରୁ ସେ ମୁଣ୍ଡ ବନ୍ଧ ଯାଏ ଯାଇ ଫେରି ଆସିଲେ । ବାଟରେ ଦେଖା ହେଲା ଏ ଗାଁର ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ ଓ ଉତ୍ସାହୀ ଯୁବକ ତ୍ରିଲୋଚନ ସହିତ । ଚେହେରାରୁ ସରଳ ଓ ହୃଦୟବାନ ପରି ଜଣା ପଡ଼େ ।

ସୁଶୀଲ ବାବୁ କିଶୋର ସହିତ ପରିଚୟ କରେଇ ଦେଲେ । ତ୍ରିଲୋଚନ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଡାକି ନେଲା ଘରକୁ । ଭଲ ଘରଟିଏ ତୋଳିଛନ୍ତି; ସହରର ଧଳା ଘର ପରି । କିଶୋର ଓ ସୁଶୀଲ ବାବୁଙ୍କୁ ଗୃହ ଜଳଖିଆ ଦେଇ ସେ’ ଚରିତାର୍ଥ କଲା । ପରିଚୟ କରେଇ ଦେଲା ତାର ଶିକ୍ଷିତା, ଆଧୁନିକା ଓ ଅବିବାହିତା ଭଉଣୀ ନିର୍ମଳା ସହିତ । ନିର୍ମଳା ହସି ହସି ହାତ ଉଠେଇ କିଶୋର ବାବୁଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କଲା ।

ଦଶ ଦିନ୍ ନିତି ଦିନ କିଶୋର ଗାଁ ବୁଲିଯାନ୍ତି । ତ୍ରିଲୋଚନ ଘରେ ବସନ୍ତି । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ବି ହୁଅନ୍ତି । ଦିନ କେତୋଟି ଭିତରେ ଗାଁ ସାରା କିଶୋର ବାବୁଙ୍କ ସରଳ ବ୍ୟବହାର ଓ ନିଷ୍କପଟ ହୃଦୟବତ୍ତାର ପରିଚୟ ପ୍ରସରି ଯାଇଚି । କିଶୋର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପରିଚୟ ଦେଇଚନ୍ତି, ସେ’ ଏ ଦେଶର ଜଣେ ମଫସଲ ‘ପରିଦର୍ଶକ ବୋଲି । ସବୁ ଗାଁ ବାଲା ତାଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ଦେଖେଇଛନ୍ତି । କେତେ କଥା ପଚାରି ବୁଝି କଲିଛନ୍ତି ।

ମୋଟ ଉପରେ କିଶୋର ଗାଁର ହାଲ ଦେଖି ବିଶେଷ ଖୁସି ହୋଇଚନ୍ତି ।

ରୁଦ୍ରର ପତ୍ନୀ ମଞ୍ଜୁଳା—

କଲମ ମୁହଁରେ ନାଲି ସ୍ୟାହି ପରି ବୟସ ଭିତରେ ଯୌବନ ଫୁଟୁ ଫୁଟୁ ହେଉଛି । ନାରୀ ଜନମ ପାଇଛି ବୋଲି ବାହା ହୋଇଛି । ବାହା ତ ହେଇଚି, ଆଇଚି ଶାଶୁ ଘରକୁ । ଯା' ଭିତରେ ତା' ମନରେ କଳ୍ପନାର ମାକଡ଼ସା ଅସରନ୍ତି ଜାଲ ବୁଣିଛି । ତା' ମନ ହାଲୁ ହାଲୁ ହୋଇ ପହଁରି ବୁଲୁଚି ସପନ ସାଇଜର ସୁନୀଳ ସାଗରରେ ।

ଆଜି ସେ'ବ ଅନୁଭବ କରୁଚି ଏ ମଫା ଜୁଆ ଜୀବନରେ ସଖା କୁକ୍କୁର ଗଣ୍ଡିର ନପଠେ ଗନ୍ଧ । ଯୁବତୀ ହେବାରେ ଉପର ସଉକ ଅଛୁ । ମନ ଭିତରେ ପାଖାପାଖି ହେବା ସୁଆଦଆ କାମନା ଜାତ ହେଉଛୁ ।

ଲାଲ ବହୁଚି; ପରତୃପ୍ତିରେ ସ୍ୱପ୍ନିଳ ଆବେଶ ନାହିଁ; ସଫଳ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନାହିଁ ।

ପାଠ ପାଠ ବୋଲି ସ୍ୱାମୀ ଦୂରରେ ରହନ୍ତି । ସେ' ହୋଇଚି ମଫସଲର ବୋହୁ ।

ମାଁ ଶିଖେଇ ଥିଲେ, ବାପା ପଢେଇ ଥିଲେ, ସାହି ପଡ଼ଶାଙ୍କ ହାବ ଭାବରୁ ସେ ଶିଖିଥିଲା, ବୋହୂ ହୋଇ କିମିତି ଚଳିବାକୁ ହୁଏ । ବୋହୂ ହୋଇଥିଲା ।

ବାପା ତ ମାଷ୍ଟ୍ର । ଗୃହିଣୀ ଜ୍ୱାଳାରେ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ବୁଲୁଛନ୍ତି ଏଠି ସେଠି । କେବେ କେବେ ସେ ଡ଼ାକି ଆସନ୍ତି । ଯାଏ । ମାସକରୁ ବେଶି ରଖେଇ ଦଅନ୍ତି ନାହିଁ ଶ୍ୱଶୁର ।

ମାଁ ଘରେ ଟିକିଏ ବିଶ୍ରାମ ନେଇଁ ଫେରି ଆସେ ପତ୍ନୀ ହେବାର ସବୁଗ, ବୋହୂ ହେବାର ଜଞ୍ଜାଳ ଭିତରକୁ ।

ରୁଦ୍ରକୁ ସେ ଲାଜ କରେ । ଭକ୍ତି କରେ । ସେ ପର ପୁରୁଷକୁ ଅନାଏ ନାହିଁ । ପୋଥି ପୁରାଣ ପଢି, ଅର୍ଥ କରି ଭାବି ସମିଚେଇଁ । ଅବସର ବେଳ ଏମିତିରେ କଟାଏ । ପାଠ ପଢିଛି । ଗର୍ବ କରେ ନାହିଁ ।

ଛୁଟିରେ ରୁଦ୍ର ଯଦି ଘରକୁ ଆସେ, ସେ ତାରି ସେବା କରେ ।

ସେବା କରେ କଣ ? ଦିନ ସାରି ନଟଖେଳାରେ ଟିକିଏ କଥା ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । କେବଳ ରାତିରେ; ରାତିରେ ସେ ସ୍ୱାମୀ ସେବା କରେ ।

ନୂଆ ବୋହୂ—

ଦିନ ଦି' ପହରେ ଘଇତା ପାଖରେ ପଶି ପାରେ ନାହିଁ । ସାହି ପଡ଼ଶା ଶାଶୁ ପିଉଷୀର ଆଖି ଆଁ କରି ଜଗି ରହିଛି । ଟିକିଏ ଖୁଣ ଦେଖିଲେ ଗିଳି ପକେଇବେ । ତାଙ୍କୁ ସେ ଜଗେ ।

ରୁଦ୍ର ହୁଏ ବିରକ୍ତ ।

ମଞ୍ଜୁଳା ତା' ମନକୁ ପାଇଲା ଭଳି ଚଳେ ନାହିଁ । କିମିତି ଚଳନ୍ତା ? ଘର କରିବାକୁ ଗଲେ ଏକା ସ୍ୱାମୀ ମନକୁ ତ ଜଗିଲେ ଚଳେ ନାହିଁ । ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଭଲ ପତ୍ନୀ ବୋଲି ନାଁ ପାଇବାକୁ ହେଲେ

ଅନ୍ତୁର ସହସ୍ର ଅଶ୍ରୁକୁ, ମନକୁ, ଦଗକୁ ଜଗିବାକୁ, ଆକଟିବାକୁ ପଡ଼େ ।

ରୁଦ୍ର ବୁଝେ ନାହିଁ ।

ମଞ୍ଜୁଳାକୁ ଝିଙ୍ଗାସେ ।

ମଞ୍ଜୁଳା ସହେ । ଲୁଚେଇଁ ଲୁଚେଇଁ କାନ୍ଦେ । ଅଧୀରତା ତା'କୁ ହଲେଇ ହଲେଇ ଖେଳେ ।

ଗର୍ ଗର୍ ହୋଇ ରୁଦ୍ର ଚାଲିଯାଏ ସହରକୁ । ଭଗବାନଙ୍କ ଠାରେ ଶୁଭାଶୀଷ କାମନା କରି ମଞ୍ଜୁଳା ଅଶ୍ରୁ ଅଜାଡ଼େ ।

ପୁଣି କେବେ—

ରୁଦ୍ର ଆସେ ଛୁଟିରେ । ସହରର ପାଗଲ ହଲଦରେ ମନଟା ତାର ଗର୍ ଗର୍ ହୋଇଥାଏ । କେତେ ଉପହାର ଧରି ସେ' ଆସେ । ଆଦର କରେ । କୋଳକୁ ନିଏ, ପହର ପହର ଲାଗି କେତେ ଯତ୍ନରେ କାନ ପାଖର ବାଳକୁ ସଜାଡ଼ି ଦିଏ, ଚୁମ୍ବନ ଦିଏ ।

ଦିନ ଗଡ଼େ ।

ମାନ ଅଭିମାନ, ହସ ଖୁସି, କେତେ ଭଙ୍ଗୀର ଏ ଜୀବନ ! କଳନା କରିପାରେ ନାହିଁ ମଞ୍ଜୁଳା । ପିଲଟିଏ ନା ! କଣ ଜାଣିଚ ସେ' ସଂସାର କଥା ?

ରୁଦ୍ରକୁ ବୁଝି ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ । ଦୁନିଆ କେତେ ଅବୁଝା ! ସେହି ଦୂର ଆକାଶର ତାରା ମଣ୍ଡଳ ପରି ।

ରୁଦ୍ରର ପାଖରେ ଅଳି କରି ସାକୁଲେଇ ହେବାକୁ ତାକୁ ଭଲ ଲାଗେ । କିନ୍ତୁ ରୁଦ୍ର କହେ, "ତୁମେ ମୋ' କଥା ଶୁଣ । ଯାହା କହିବି ସେ'ପରି କର ।"

ତା' ମନ ଚିଡ଼ି ଉଠେ ।

ତା'ର କଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ନାହିଁ ? ତା' ମନ କଣ ଏକଲା କରି କିଛି ଗୁଡ଼ହେଁନା ?

ନିଜେ ନିଜ ଠାରେ ଅବୁଝା ହୋଇଯାଏ । କିଛି କହେ ନାହିଁ ।

ଏମିତରେ ଏମିତରେ ତିନି ବର୍ଷ ଗଡ଼ିଥିଲା ।

ରୁଦ୍ର, ଫେରେ, ଯାଏ ।

ସେ' ପଢ଼ି ରହେ । ଶାଶୁ, ଶ୍ୱଶୁର, ନଣନ୍ଦ, ପିଉଷୀ; ଝାଅଁସା ଝାଅଁସା ସ୍ୱପ୍ନ ଅଲୋଡ଼ନ ଭିତରେ ।

"ସବୁ ଦିନେ ଏମିତି କେତେ ପଢୁଥିବ ? ମୋତେ ଦୂରରେ ଛାଡ଼ି ଦେଉଥିବ ?"

କେତେ ଥର ସେ' ଗେହ୍ଲେଇ ହୋଇ ପଚାରେ ।

—ନାଇଁ ମ । ହେଇତ ହାତ ବଢ଼େଇଲେ ଏମ୍. ଏ. କ୍ଲାସ୍ ଟା, ଆଉ କେତେ ବର୍ଷ କି ?

—ଉଁ ହୁଁ, ମୋତେ ସାଙ୍ଗରେ ନେବାକୁ ହେବ ।

ସେ ଅଳି କରେ । ରୁଦ୍ରର ସିଲ୍‌କ ସାର୍ଟର ମଙ୍ଗଟାକୁ କୋର୍ କରି ଟାଣେ ।

ମନ ଭିତରେ ଛୁଆଁଇ ହୁଏ ରୁଦ୍ର । ଧେତ୍, କି ଅବୋଧ ମାଇକିନାଟେ ! ଯାକୁ କଣ କରିବ କଲେଜକୁ ନେଇ ?

ସେ ମୁଣ୍ଡ ଖୋଲାଇ ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ନାହିଁ, ମଞ୍ଜୁଳା କଣ କହୁଚି । ଚିଡ଼ି ଚିଡ଼ି ହୁଏ ।

ଅଭିମାନରେ ଚାଟିଲା ପିଠା ବୋଦା ପରି ମୁହଁଟାକୁ ଫଣଫଣେଇ ଦିଏ ମଞ୍ଜୁଳା ।

ଦିନ ସରେ ।

ଦୁନିଆ ହସିଲା ।

ସଭ୍ୟତା ଉପହାସ କରିଲା ।

ସମାଜ ଛିଗୁଲେଇଲା ।

ଦାଣ୍ଡି ବାଃ ଚହଲି ପଡ଼ିଲା ଅପବାଦର ଅସରନ୍ତି ତାଡ଼ନାରେ । ନିରୁ ଦୋଗୃରୁଣୀ । ସଭ୍ୟତା ସାହସ କରି ଘୋଷଣା କରି ଦେଇ ପାରିଲା । ସୁଷମା ଡିଣ୍ଡିମ ପିଟି ପିଟି ଖବର ବୁଲେଇଲା । ପ୍ରିନ୍ସପାଲ ତାଳ ପକେଇଛନ୍ତି । ମୁଣ୍ଡ ହଲେଇଛନ୍ତି ।

ଏମାନେ ବଡ଼ ଲୋକ ।

ନର୍ସ ମାଧବୀ ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି, ସୁଷମା ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି, ନିରୁପମା ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ଭଲେ ଭଲେ ନୁହେଁ, ଗୋଟିଏ ସମାଜରେ, ଗୋଟିଏ ସଭ୍ୟତାର ଛନ୍ଦଣି ଭିତରେ । କାହାର ନା ପଡ଼ି ନାହିଁ । ପଡ଼ିଲା ଅନ୍ୟ ରଙ୍ଗମରେ, ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ ଚୁପା ସ୍ୱରରେ । କିନ୍ତୁ ଚାଲି ଯାଉଥିବା ଲୋକର କାନରେ ଅଡ଼ତା ଦେଲା । ସମାଲୋଚନାର ଉତ୍ୟକ୍ତ ଶବ୍ଦ ତରଙ୍ଗ ଘହଁରି ବୁଲୁଛି ପବନରେ । ନିରୁପମା ଦୋଗୃରୁଣୀ ! ପ୍ରଫେସର ପଳାତକ !!

ନିରୁ ବି ଅନୁଭବ କରିଛି, ସେ' ଯାହା ହୋଇଛି ଏଇ ତାର ଦୋଷ । ସେତିକି ତାର ପାପ । ତେଣୁ ଏ ଅପବାଦର କାଉଁରିଆ କାଠି ଅକାଶକୁ ଟେକି ଶିଖା ମେଲେଇଛି ।

ଅନେକ ସହାନୁଭୂତିର ଶିକଲ ଉଡ଼େଇ ଉଡ଼େଇ ତୁଣ୍ଡ ପାଖକୁ କାନ ଲଗେଇ ଆଣି ପଚାରିଛନ୍ତି, 'କଣ ନିରୁପମା ଦେବୀ, କଥା ସତ ? ଖୁବ୍ ଶୁଖି ଯାଇଛ ଯେ—'

ନିରୁ ମନ କଥା ଖୋଲି ନାହିଁ । ଆଶ୍ୱାସନା ଚାହିଁ ନାହିଁ । କେବଳ ସ୍ୱାମୀଙ୍କି ଅପେକ୍ଷା କରି ନୀରବରେ ଲୁହ ଗଡ଼େଇଛି । ଏମାନେ କଣ କରିବେ ? ମନର କଥାକୁ ଓଠାର ଓଠାର ଦାଣ୍ଡରେ ନେଇଁ ପସରା ମେଲିବେ ସିନା, ଆଉ କଣ କରିବେ ? ଯେ' କରି ପାରିବେ, ତାକୁ ଦେଇ ପାରିବେ ଆନନ୍ଦ, ସୁଖ, ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ, ସେହି କିଶୋର— ଯଦି ପଚାରନ୍ତେ, ତାଙ୍କରି ଚରଣ ତଳେ ଦେହ ଲପଟାଇ ସବୁ କଥା ସେ' ଖୋଲି ଦିଅନ୍ତା । ଭଲ ବି ହୁଅନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଏମାନେ— ଛି'କୁ ନି' କରି ଅତି ଜାଣିମା ପଣିଆ ଦେଖେଇ ବସି, ଶୁଣିବା ଲୋକକୁ ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳ କରେଇବେ । ଜାଳିବେ ତାକୁ ।

ନିରୁ କାହାକୁ କିଛି କହିନାହିଁ । ଦର୍କାର ବୋଧ କରି ନାହିଁ । ପିଲାଟିକୁ କୋଳରେ ଚପେଇ ଧରି ବୁକ ଭିତରେ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ଦୀପ ଜାଳି ବସିଛି । ବତାଶ ବହୁଛି । ଶିଖା ହେଉଛି ଅସ୍ଥିର, ଦପ ଦପ । ଲିଭୁ ନାହିଁ ।

"ନା, ମୋ' ଘରକୁ ମୁଁ ଯିବି । ସେ'ଯେ ନ' ଆସିବେ ଯା'ର କିଛି କାରଣ ନାହିଁ । ଅପଣଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ମନରେ କିଛି ଭାବିବେ ନାହିଁ ।"

କଷ୍ଟେମଷ୍ଟେ ଅଖିରେ ଅନେଇଁ ଅନେଇଁ ତହିଁ ଆର ଦିନ ପ୍ରିନ୍ସ୍ପାଲଙ୍କ ଠାକୁ ନିରୁ ଖବର ପଠେଇ ଦେଇଛି ।

ସେ ନିଜ ଘରକୁ ଯିବା ପାଇଁ ସଜ ହେଲା ।

ନିଜ ଘର—

ନିଜର ପିତୃ ଅର୍ଜିତ, ପାଞ୍ଚିନାଳିଆ ବାହାର ଏକ ବଖୁରିଆ ଖଟଣ୍ଡି ଛିଣ ପିଣ୍ଡା ଘର । କେତେ କାଳର ଜୀର୍ଣ୍ଣ ଇତିହାସକୁ କୋଳରେ ଝୁଲେଇ ଘରଟି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି । ଘରର କୂଳ ଟିଅ—ନିରୁକୁ ସେ ଆଦରରେ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରୁଛି ଯେମିତି ।

ପାହାନ୍ତି ପହରର ଲିଭି ଆସୁଥିବା ତାରକାର ତେଜ ପରି, ଲୁଣ୍ଠିତ-ଆତ୍ମାର ନିଷ୍ପ୍ରଭ ଜ୍ୟୋତି ନେଇ ନିରୁ ସେଠିକି ଆସିଛି । ଅସଂଲଗ୍ନ ବେଶ । ମଉଳା ଅଭିରୁଚି । ଦର ନିଦୁଆଙ୍କ ପରି ମିଟି ମିଟି ଆଖି । ବ୍ୟସ୍ତ ଭାବନାରେ ରେଖାଇତ ଲଲାଟ । ପିଲାଟିକୁ କାଖରେ ଧରି ନିରୁ ସେହି ଘରେ ପଶିଛି ।

ସାଙ୍ଗରେ ଶୁକ୍ରୀ, ଗଦାଏ ଲୁଗା ପଟା, ବହି, ଗୁଜୁଳ, ଡାଲି, ହାଣ୍ଡି, ଚଟୁ ଯାବତୀୟ ଘର କରଣା । ଗାଈ ଓ ବାଛୁରୀଟିଏ ।

କଣ ତାର ଅଭାବ ଥିଲା ?

ଅଭାବ କଣ ସେ ଜାଣି ନଥିଲା ।

ଲୋକେ କିମିତି ଦରିଦ୍ର ହୁଅନ୍ତି, ତାର ଧାରଣା ବି ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏବେ ଯେଉଁ ଅସହନୀୟ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ତା' ମନ-ସଂସାରରେ ଘଟିଛି, ସେଥିରେ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ବିବ୍ରତ । ଅଭାବ ତାକୁ ବାଧୁଛି । ଅଭାବ !

ଅଭାବ କଣ ?

ଟଙ୍କା ନୁହେଁ । ଧନ ନୁହେଁ । ଖାଇବା ପିଇବା ନୁହେଁ । ଏ ଅଭାବ ଗୁଡ଼ିକ ମଣିଷର ଅଭାବ-ବି ନୁହେଁ । ଅଭାବ-ଜୀବନର, ମନର, ଆତ୍ମାର !

ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ—ଦୁଇଟି ଆତ୍ମା । ପୃଥକ ନୁହେଁ । ଅଧା ଅଧା ମିଶି ଏକ । ଏକର ବିହୁନେ ଅନ୍ୟ ହୁଏ ଖଣ୍ଡିଆ, ଅଭାବ ଗ୍ରସ୍ତ । କାହିଁକି ?

ସେମିତି ତ ହୁଏ । ସେମିତି କି ସୁଷମାର ଅଭାବ ରହୁଚି ? ନା ନା ତାର ହୋଇ ନାହିଁ । ହେବାକୁ ଦେଉ ନାହିଁ ସେ । ଫନ୍ଦି ଫିକର କରି ଅଭାବ ସେ ପୂରଣ କରି ଚାଲିଚି । ନିଜକୁ ଙ୍କ ଉଚ୍ଚି ନିଜେ । କିନ୍ତୁ ସବୁ ଦିନେ ଜଗେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଆତ୍ମାକୁ ଠକି ପାରିବ ନାହିଁ । ଘାତ ମଣିଷର ଦେହ, ମନ ଓ ଅନ୍ତର ବିଜାଗ୍ରି ହୋଇ ପାରେ । ଆତ୍ମା ନୁହେଁ । ଆତ୍ମା ସବୁ ଦିନେ ପବିତ୍ର, ମହତ୍ତ୍ । ସେ ଅନୁତାପ କରିବ । ନିଜ ଆତ୍ମାର ବ୍ୟାକୁଳତାକୁ ଠକା ଠକି କରି ଦିନ ଗଡ଼େଇ ନେଲେ ଦିନ ଗଡ଼ିଯିବ ସିନା, କାଳ ସରିବ ନାହିଁ ।

ନିକୁ ଭାବୁଚି, ନାରୀର ଆତ୍ମା ଉଦାର, ସର୍ବିସ୍ବ । ପୁରାଣରେ ବହୁ ପୂର୍ବ କାଳରୁ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇ ଆସୁଚି । ଅତଏବ...

ପିଲା କାନ୍ଦୁଚି ।

ସର୍ବିସ୍ବ ଆତ୍ମାର ଅଭିନବ ସର୍ଜନା; ସୃଷ୍ଟିର ସୁମହତ ଯୋଜନା । ତା' ଭିତରୁ ବାଦ୍ ପଡ଼ିବାକୁ ହେଲେ ସୁଷମା ପରି, ମାଧବୀ ପରି ହେବାକୁ ହୁଏ ନାହିଁ । ହେଲେ ଚଳେ ନାହିଁ । ହେବାକୁ ହୁଏ ବେଶ୍ୟା । ନହେଲେ ନିସ୍ତାର ନାହିଁ ।

ନିରୁର ଅଭାବ—ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଅନୁପସ୍ଥିତି । ଅଭାବ ତାର, ପାରିବାରିକ ପରିତୃପ୍ତି । ଯାହାରିକ ନିତି ଦିନିଆ ଜୀବନ ବିଳାସ ।

ନିରୁ ଏଠି ଟିକିଏ ସ୍ୱସ୍ତିର ନିଶ୍ୱାସ ମାରିଚି । ମାତ୍ର ଉପସ୍ଥିତ ପରିସ୍ଥିତିର ସବୁ ବାସ୍ତବତାକୁ ତଳି ସ୍ୱୀକୃତି ଘୋଷଣା କରୁଚି ସ୍ୱାଭାବିକତା; ନାରୀ ମନର ସ୍ୱାଭାବ ସମ୍ଭୂତ ଅଭିମାନ ।

ସ୍ୱାମୀ ଉପରେ ତାର ଅଭିମାନ ଗଢେଇ ଗଡ଼େଇ ହୋଇ ଲେଟି ପଡୁଚି ।

ବିନା କାରଣରେ ତା' ଉପରେ ଏତେ ରାଗ କରିଛନ୍ତି । ଘରକୁ ଫେରୁ ନାହାନ୍ତି । ଚିଠି ଦେଉ ନାହାନ୍ତି । ତଥାପି ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ

ହୋଇ ପଡୁଛି, ଛୁଟି ନେଇଁ ନାହାନ୍ତି କି ପ୍ରିନ୍ସିପାଲଙ୍କୁ ଜଣେଇ ନାହାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ?

ଅର୍ଥାତ୍ ସେ' କୁଆଡେ ଆତ୍ମଗୋପନ କରିଛନ୍ତି । କାହିଁକି ? ହୁଏତ ମନ କୁହୁଳିଚା ପତ୍ନୀ ଉପରେ ଆସିଚି ହିଂସା, ଈର୍ଷା—ତେଣୁ ।

ନିରୁ ଟେବନରେ ହଲୁଥିବା ଇଠେଲା ଫୁଲ୍ ଭଣ୍ଡା ପରି ଏପଟେ ସେପଟେ ମୁଣ୍ଡ ଗଡେଇ ଗଡ଼େଇ ଭାବୁଚି, ତା' ହେଲେ ଫେରିବାକୁ ଆହୁରି କେତେ ଡେରି ହେବ ?

ପିଲାଟି ବେଳେ ବେଳେ ଅତି ବ୍ୟାକୁଳ ଆଖିରେ ତାକୁ ଚାହୁଁଚି । ପଚାରିଲା ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନେଇଁ ରହି ପଚାରିଲା ଭଙ୍ଗିରେ ପାଟି କରୁଚି ମାଁ—ମାଁ—ବା, ବା—

ନିରୁ ତାକୁ ଛାତିକି ଓଟାରି ଆଣି ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଭାବୁଚି । ଖାଲି ଭାବୁଚି ।

ଶୁକୀ ମୁହଁ ଶୁଖେଇ ଦେଇ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ଥାଉଚି । ସେ' କିଛି କଳନା କରି ପାରୁ ନାହିଁ । କିଶୋର ବାବୁଙ୍କୁ ମନେ ମନେ ସେ' ନିନ୍ଦା କରୁଛି ।

ସେ ଦିନ କିଶୋର ଯେଉଁ ବେଗ୍ଟି ପକେଇ ଦେଇ ଯାଇ-ଥିଲେ, ସେଇଟାକୁ କାଢ଼ି ଆଣି ନିରୁ ଫିଟେଇଲା ।

ତା' ଭିତରେ ଫାଇଲ୍, ଡାଇରି । ତା' ତଳକୁ ସଜାଲକ୍ଷ୍ମୀ ସିନ୍ଦୁର !

କାନ୍ତାରଞ୍ଜନ ବାସ୍ନା ତେଲ !

ବ୍ରହ୍ମପୁର ପାଟ ବ୍ଲାଉଜ !

ସମ୍ବଲପୁର ଶାଢ଼ୀ !

ଗ୍ରାଇପ୍ ୱାଟର ଶିଶିଟିଏ !

ଅନ୍ତର ଦୁହିଁ ହୋଇ ରକତ ନିଗିଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ନିରୁ ଖାଲି ଜୀବନଟାକୁ ତଳ ତଳ କରି ଭଣି, ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲା; ଏପଟ— ସେ' ପଟ ।

ଫୁପୁଗାଁ—

ଭାରତ ମହାଦେଶର ଦକ୍ଷିଣ ଅଡକୁ, ଟିକିଏ ଏଙ୍କଡ଼କୁ, ଓଡ଼ିଶା ଭିତରକୁ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲା—ଜୟପୁର ରାଜ୍ୟ—

ଟିକିଏ ଉଚ୍ଚା, ସନ୍ତସନ୍ତିଆ ଜାଗା, ବଣୁଆ ମାଟି । ପାଖରେ ପର୍ବତ ଅଛି, ବଣ ଅଛି, ଜମି, ଡୋଙ୍ଗର, ଛୋଟା ମାଳ, ଧଦାର ପଙ୍କାଲ ଅଛି । ଗୋଟିଏ ଗାଁ । ଫୁପୁଗାଁ ।

ଖୋଲା ଦାଣ୍ଡ । ଗୋଟିଏ ପଟକୁ ଧାଡ଼ି ହୋଇ ସାହିଟିଏ । ସେଠି ଅଛି କେତେ ଥିଲା ଥିଲା ଲୋକଙ୍କର ଘର, ସେମିତ ଟିକିଏ ଥିଲା ଥିଲା । ହଁ ହଁ ଏଠିକା ଲୋକେ କହନ୍ତି, ଟିକିଏ ଥିଲା ଥିଲା ଘର ବୋଲି । ସାମାନ୍ୟ ଉଞ୍ଚ ଉଞ୍ଚ ଚାଳ । ନୂଆ ଲୋକ ହେଲେ, ଅଳ୍ପ ଅସାବଧାନତା-ରେ ଘରେ ନ ପଶୁଣୁ ମୁଣ୍ଡରେ ଚାଳ ବାଜିବ ସିନା, ଦୂରୁ ଅଡ଼କୁ ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ଏ ଘରଟିମାନ ଟିକିଏ ବଡ ।

ତଳେ ପାହୁ ଓ ପାହାଡ଼ ଜମି । ଉପରେ ଡ଼ୋଙ୍ଗର । ପଦର । ମଝିରେ ଛିନ୍ନ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ସାହି, ଏଠି ସେଠି ଘର । ମଣିଷର ଗୃହ—ଆଶ୍ରମ । ମେଞ୍ଚା ମେଞ୍ଚି । ଚଟେଇ ଗୁଡ଼ା ଘର ପାଖ ପାଖ ମଣିଷ ଗୁଡ଼ା । ମୋଟେ ଶହେ ସତୁରିଟା ଘର । ଡମ୍ବ, ସଉରା, ଭତରା, ଭୂମିଆ, ରଣା, ସୁଣ୍ଡି, ପରଜା, କନ୍ଧ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କରଣ, ଭଲ ଲୋକ-ଅସାର ଲୋକ, ସାନ ଜାତି-ବଡ଼ ଜାତି, ସଭ୍ୟ-ଅସଭ୍ୟ, ଆଦିବାସୀ-ଆଧୁନିକ ବିଳାସୀ, ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ଚୁଟି କି ଚୁଟି ଟେଣ୍ଡେଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଗୃହକୁ ଗୃହ ଲାଗିଛି । ଘର ସଂସାର କରିଚନ୍ତି ।

ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗକୁ କଣ୍ଟାଳିଆ, ଘରୁଆ ଘରୁଆ ରୁକ୍ଷ ମୁର୍ଗା ବାଡ଼ି । ଆମ୍ବ ତୋଟା ଟିକିଏ ଛୋଟ ପୋଖରୀ । ତେଣିକି ଟିକିଏ ଜଙ୍ଗଲ, ପର୍ବତ । ପୂର୍ବ ଦିଗକୁ ଗମ୍ଭୀର ନୁହେଁ, ଗଭୀର ଜମି, ଅଢାଳ, ନଦୀ ତଟ । ସେ' ପାଖକୁ ନଦୀ । ଖଳ ଖଳ ଜଳ ସ୍ରୋତ । ମୃତ୍ୟୁ ଜୀବନର ଅମୃତ କାହାଣୀ ଶୁଣି ଶୁଣି ଅବିରତ ଗଡ଼ି ଚାଲିଚି ଭାଷାହୀନ ମନ୍ତ୍ର ଗାଇ ଗାଇ ।

ଉତ୍ତର ଦିଗକୁ ବଟ ଗଛ । ସେ ପାଖକୁ ଇସ୍କୁଲ । ପାଠଶାଳା ହୁଏତ ନୁହେଁ । ଇସ୍କୁଲ । ଇସ୍କୁଲ ପିଣ୍ଡାରେ ବସିଲେ, ବୁଢ଼ା ବଟ ଗଛର ବହଳ ଛାଇ ମୁଣ୍ଡରେ ପଡ଼େ ।

କିଶୋର ବାବୁ ନିତି ଦିନ ସେଇଠି ବସନ୍ତି । ସେହି ବଟ ଗଛର ସ୍ନିଗ୍ଧ ଥର ଥର ଦରକଲା ଛାଇ ତଳେ ହୁଏ ତାଙ୍କ ଚିନ୍ତାର ବିକାଶ । ଭଲ ଲାଗେ ।

ଇସ୍କୁଲର ସବା ବଡ଼ ମାଷ୍ଟ୍ର ସୁଶୀଳ ବାବୁ । ଦିର ବୁଢା । ଗୋଟାଏ କୁଟୁମ୍ବର ସବା ପ୍ରଥମ ମେମ୍ବର । ଦରମା ଶହେରୁ କମ୍ । ସବୁ ଦିନେ ନିଅଣ୍ଟିଆ ବଜେଟ ଭିତରେ କୁନ୍ଦ କୁନ୍ଦ, ଚାଲି ଚାଲି ଥକି ପଡ଼ିଲେଣି । ପରିଶ୍ରମ କରନ୍ତି । କୌଶଳ ଭିଆନ୍ତି । ଜୀବନ ଗଡେ । ଦିନ ଲୁଚେ ।

ତାଙ୍କର ଅତିଥି ହୋଇଛନ୍ତି କିଶୋର ବାବୁ ।

ସେ ଦିନ ଅଦ୍‌ଭୁତିଆ ଭାବେ ଆଉ ପୁରୁଣା ମଲ୍‌ମଲ୍ ଲେଡ଼ିକି ଲୁଙ୍ଗି ଲି ଜଡ଼ିଆ ଆଉ ଏ ମୁଣ୍ଡରୁ ସେ ମୁଣ୍ଡ ଯାଏ ବୋତାମ ଭିଡ଼ା କୁର୍ତ୍ତା ପିନ୍ଧି କିଶୋର ଯେତେବେଳେ ପ୍ରଥମେ ଇସ୍କୁଲକୁ ଆସନ୍ତି, ସୁଶୀଲ ପଚାରିଲେ, "କ୍ଷମା କରିବେ ଆଜ୍ଞା, ଆପଣଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ପାରିଲି ନାହିଁ ?"

ହସି ହସି କିଶୋର କହିଥିଲେ, "ଚିହ୍ନିବେ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ଅତିଥି ।"

ସେ ଦିନଠୁ କିଶୋର ତାଙ୍କର ଅତିଥି ହୋଇଛନ୍ତି । ବୁଢା ବୁଢୀ ଦୁଇଟା ପେଟ ମଝିରେ ଏ ଆଧୁନିକିଆ ପୁରୁଷ, ଗୁଁ ଖିଆ ସଭ୍ୟ ପେଟଟେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଛି । ତଥାପି ସୁଶୀଲ ମାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କର ବଡ଼ ଆନନ୍ଦ । ଝିଅଟିଏ ଜନମ କରି ତିନୋଟା ପେଟକୁ ଏକ ହାଣ୍ଡିରୁ ଭାତ ଖୁଆଉ ଥିଲେ । ସମାଜର ନିୟମ ଅଧା ଦିନରୁ କାଟି ଦେଲା । ଝିଅ ଗଲା ପର ଘରକୁ ।

କିଶୋର ବାବୁ ନିଜର ସ୍ପଷ୍ଟ ପରିଚୟ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସୁଶୀଲ ବାବୁଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଭାନୁମତୀ ପରିଚୟର ଗଣ୍ଠିଲା ଖୋଲି ଦେଇଚନ୍ତି । "ଇଏତ ମୋ ମାମୁଁଙ୍କ ଶଳାର ପୁତୁରା ହେବେ ପରି ଲାଗୁଚି ।"

"ହୋଇପାରେ, ଏମିତି କେତେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଭୁଲ ହୋଇଯାଏ ।"

କିଶୋର ମୁଣ୍ଡ ପୋତିଲେ ।

'ହେ ହେ ହେ' ସୁଶୀଲ କିଶୋରଙ୍କୁ କୁଣ୍ଢେଇ ଧରି ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼େଇଚନ୍ତି ।

"ଏକା ପେଟ ବୋଲି କିଶୋର ବାବୁ, ଦେଶ ଛାଡ଼ି, ଘରଜ ଛାଡ଼ି, ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ଛାଡି ବଣ ଭିତରେ ଘର କରିଚୁ । ଘର ତ ନୁହେଁ, ଘଉ ରହିଚୁ । ଏଠି ବନ୍ଧୁ ? ଧନ୍ୟ ହୋଇଚୁ ଆଜ୍ଞା ।"

ଟାଣି ନେଇଁ କିଶୋରଙ୍କୁ ମଝି କୁଠାରେ ବସେଇଛନ୍ତି । ପିଢ଼ା ଦେଇଛନ୍ତି । ପାଣି ଢାଳେ ଦେଇ ଗୋଡ଼ ଧୋଇବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଛନ୍ତି ।

କିଶୋର ହସିଛନ୍ତି । ଖାଲି ହସିଛନ୍ତି ।

ଆଉ ଦିନେ—

“କୁଆଡ଼େ ଗଲି ଆସିଲେ ଯେ ! ଯାତ୍ରାଙ୍କର ବ୍ରତ ଧାରକୁ ଆଇଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଯାଇଥିଲି । ମନେ ପଡ଼ିଲେ ଲାଲ ଗଡ଼ ଅସୁଚି । ବହୁତ ଦିନ ତଳର କଥା । ସେ’ ଗାଁ, ସେ’ କଥା ଆଉ କାହିଁ ?”

ଘର ଭିତରୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥିଲେ ଭାନୁମତୀ ।

ସୁଶୀଲ ଚାହିଁଥିଲେ କିଶୋର ବାବୁଙ୍କୁ । କିଶୋର ଜବାବ ଦେଇଥିଲେ—

“ବୁଲିଲା ପରି ଆସିଥିଲି । ଏତେ ପାଠ ପଢ଼ିଛୁ ନା । ଏ ଜିଲ୍ଲାର ମଫସଲ ଅଞ୍ଚଳରେ କିଛି ଗୋଟାଏ ଗବେଷଣା କରି ଆମ ପାଠ ପଢ଼ାର ମହତ୍ତ୍ୱ ଦେଖାଇବା ଇଚ୍ଛା ଅଛି ।”

ସାବାସ୍ ସାବାସ୍ ବୋଲି ତାଳି ମାରିଛନ୍ତି ସୁଶୀଳ । ଭାନୁମତୀ ମନ ଖୋଲି ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇଛନ୍ତି ।

ସୁଶୀଳ ବାବୁଙ୍କ ଘରେ ଅତିଥି ହୋଇ କିଶୋର ଅଧୁର ବିବ୍ରତ, ଅଧୁର ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେଣି ।

ନୂତନ ମାୟା, ନୂଆ ମମତା କାୟା ବିସ୍ତାର କରି ତାଙ୍କୁ ଗ୍ରାସିବାକୁ ବସିଛି । ଦିନୁ ଦିନ ସ୍ନେହ ବନ୍ଧନ ଭିଡ଼ି ଭିଡ଼ି ଆସୁଛି । ଏମିତି ହେଲେ ସେ କଣ ବର୍ତ୍ତି ପାରିବେ ?

ସକାଳ ଯାଏ । ଏକା ସଙ୍ଗରେ ଦୁଇ ଜଣ ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ କରି ଘରୁ ବାହାରନ୍ତି, ଇସ୍କୁଲ ଯାଏ । ସୁଶୀଳ ରହନ୍ତି ସେଠି । କିଶୋର ଯାଆନ୍ତି ଗାଁ ଭିତରକୁ । ଘର ଘର ବୁଲି ଦୁଃଖ ସୁଖ ବୁଝନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ଜୀବନର ଦୁଃଖ ସୁଖ ଜର୍ଜର ଇତିହାସକୁ ପାକୁଳେଇ ପାକୁଳେଇ ପରେ ମନ ଭିତରେ ସାଇତି ରଖନ୍ତି ଲେଖି ଲେଖି କରି । ଫେରନ୍ତି ।

ଇସ୍କୁଲ ପିଣ୍ଡାରେ, ସେଇ ବଡ଼ ଗଛ ମୂଳରେ ବସି ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି ତପସ୍ୟା, ଧ୍ୟାନ ! ମନ କଥା ମନରେ ଛୁଟେଣେ ନାହିଁ । କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପାଇଁ ହୃଦୟ ହୁଏ ବ୍ୟାକୁଳ । ଅନ୍ତରରୁ ଶଙ୍ଖ ନାଦ ଶୁଭେ । ସେ ଦେହ ଝାଡ଼ି ଉତ୍ସାହ ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି ।

"ଆସନ୍ତୁ ଖାଇବାକୁ ଯିବା ।" ସୁଶୀଲ ସାଙ୍ଗରେ ଖାଇବାକୁ ଯାଆନ୍ତି । ଖାଇ ବସି କଥା ପଡେ । ନାନା ପ୍ରକାର କଥା । ରାଜନୀତି ଯାକର କଥା ପିଲା ବୁଢା, ଯୁବକ ଯୁବତୀ । ସମସ୍ତଙ୍କର କଥା ।

—ଦିନୁ ଦିନ ଜଗତଟା ଧ୍ୱଂସ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଛି କାହିଁକି ?

ସୁଶୀଲ ପଚାରନ୍ତି ।

—ସବୁ ଜାଣିବା କଥା । ଆମେଇତ ପିଲାଙ୍କୁ ବତାଉ । 'ମିଛ କହିବା ମହାପାପ ।' କିନ୍ତୁ ମିଛ ଆମେହିଁ କହୁଚୁ ପ୍ରଥମେ । ଏପର ନାନା କାରଣରୁ ।

କିଶୋର ଜବାବ ଦିଅନ୍ତି ।

—ସତରେ ଏବ କାଳର ପିଲାଏ ବଡ଼ ଉତ୍ପାତ ହେଲେଣି । ସ୍ୱାର୍ଥପର ଜଘନ୍ୟ ଆଚରଣ ।

—ସତ । କିନ୍ତୁ ଆମେଇତ ତାଙ୍କୁ ସୃଷ୍ଟି କରୁ । ଗଢ଼ୁ ।

—ଅର୍ଥାତ୍ ?

—ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଯେମିତି ଢଙ୍ଗରେ ଗଢୁ ସେମାନେ ସେମିତି ହୁଅନ୍ତି ।

—ତା'ହେଲେ ମୁଁ କଣ ଚାହେଁ, ପିଲାଟା ମୋର ଖରାପ ହୋଇଯାଉ ?

—ନା ।

—ଆଉ ?

—ଗଢିବାରେ ଅକ୍ଷମତା । ସ୍ପର୍ଶ, ଦର୍ଶନ ଏବଂ ଶ୍ରବଣ ସ୍ପୃହାରୁ ଯେଉଁ ଟିକିଏ ଅନୁରାଗ ମଣିଷ ମନରେ ଥରଥର କାମନାର ପଥର ବାଢେ, ସେହି କାମନାର ଗତିକୁ ଆୟତ୍ତ କରିବାକୁ ହୁଗୁଳା ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟ ଜୀବନ ସକ୍ଷମ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଠିକଣା ଛାଞ୍ଚରେ ଆମେ ପିଲାଙ୍କୁ ଗଢ଼ି ପାରୁନୁ । ସେମାନେ ଅମଣିଷ ହେଉଛନ୍ତି ।

—ବଡ଼ ଦୁଃଖର କଥା ।

ସୁଶୀଲ ହାତ ଧୁଅନ୍ତି ।

କିଶୋର ତାଙ୍କ ହାତରୁ ପାନ ଖଣ୍ଡେ ବଢ଼େଇ ନେଇଁ ନେଇଁ କହନ୍ତି, "ବହୁତ ବ୍ୟସ୍ତ କଲିଣି ଆପଣଙ୍କୁ । ଆଜ୍ଞା ବିଦାୟ ଦିଅନ୍ତୁ ।"

—କୁଆଡେ ଯିବେ ? ଏଠି କଣ ଗବେଷଣା କରିବେ ପରା ?

—ହଁ । ତେବେ···

—ବାପ୍‌ରେ ବାପ୍, ଯା’ନା ଗୋଟେ କଥା ! ଆପଣ କିଏ ଆଉ ମୋ’ ଘର କିଏ ? ଦୟା କେତେ ଏ ଘରକୁ ଚହଲ କରନ୍ତୁ ନା ।

ଖାଇ ସାରି ସୁଶୀଲ ଟିକିଏ ଶୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି ।

କିଶୋର ପଶି ଆସନ୍ତି ଗାଁ ଭିତରକୁ । ବାଛୁରି ହଜେଇ ଥିବା ଗାଈଙ୍କ ପରି ଛନ୍ଦ ଛନ୍ଦ ହୋଇ ଡୁକି ବୁଲନ୍ତି, ଯା’ ଘର, ତା’ ଘର— ଗାଁ ସେ ମୁଣ୍ଡରୁ ଏ ମୁଣ୍ଡ; ବଣ, ପର୍ବତ—

ବୁଲନ୍ତି । ନିରେଖି ନିରେଖି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଥାନ ଅଥାନ, ଦେହ ମନ ପରଖି କଲି ପରି ଅନାନ୍ତି । ଅନେକ ଭାବନ୍ତି । ଫେରନ୍ତି ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ।

ଗାଁର ତଥାକଥିତ ଜଣେ ସଭ୍ୟ ଶିକ୍ଷିତ ଗୃହସ୍ଥ ତ୍ରିଲୋଚନ ବାବୁ । କିଶୋରଙ୍କୁ ଡ଼ାକି ଘରେ ବସାନ୍ତି । ଗୁହା ଜଳଖିଆ ଆସେ । ଗପ ଜମେ ।

"ଆପଣ କଣ କରନ୍ତି ?"

"ପାଠ ପଢ଼ାଉ ଇଲାଟେ ସରିଛି । ବୁଲୁଛି ଖାଲି ଏ ଦେଶରୁ ସେ’ ଦେଶ, ଏଇ ଜାଗାରୁ ସେଇ ଜାଗା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥାନରୁ କିଛି ଗୋଟାଏ ଆବିଷ୍କାର କରିବା ମୋ’ ଇଚ୍ଛା ।"

—ବେଶ୍ କରୁଛନ୍ତି । ଏ ଲୋକ ଗୁଡ଼ାକ କ’ଣ ହୁଅନ୍ତି ଏପରି ! ପାଠ ଟିକିଏ ପଢ଼ନ୍ତି କି ନ ଗୁଣ୍ଡାମି, ଗୁଣ୍ଡାମି, ଗୁଣ୍ଡାମି । ମୋତେ ଜମା ସୁଖ ଲାଗେନା ।

—ଆଉ କଣ କରବେ ନିର୍ମ୍ମଳେଚନ ବାବୁ ? ଏ ଯେଉଁ ପାଠ ! ଏଥିରେ ଅଧୂଷର ଅଧେ ବତେଇ ସାର୍ ଲେକେ ଆଉ କରବେ କଣ ? ଗୃହକର୍ମ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟଥିକ ତ ଏ ପଢ଼ୁଆ ମୁଣ୍ଡ ଲଏକ ନାହିଁ ।

ଗପ ଜମେ । ଆନନ୍ଦ ହୁଏ ।

ମଜଲସ୍ ସାର କିଶୋର ଫେରନ୍ତି ଇସ୍କୁଲକୁ । ଠଙ୍ଗ୍ ଠଂ ଠଂ ଠଙ୍ଗ୍ ବେଲ୍ ବାଜେ । ବହି ଜାକି, ସିଲଠ କାଖେଇ ପିଲେ ଧାଇଁ ଆସନ୍ତି । ଘଣ୍ଟାକୁ ଅନେଇଁ ଅନେଇଁ ଶିକ୍ଷକ ପାଠ ପଢା ଆରମ୍ଭନ୍ତି ।

ବାରଣ୍ଡାରେ ବସିରହି କିଶୋର ସବୁ ଶୁଣନ୍ତି । ମନରେ ତାଙ୍କର ଆତ ଝୁରୁଣୀ ଲଣ୍ଠନର ଉପର ପର କଳା ଜମେ । ହୃଦୟକୁ ଗଦେ । ଏମାନେ ହେବେ ପୃଥିବୀର ଭବିଷ୍ୟତ-ମାନବ ଜାତି !

ଦୁଃଖ ଘାଲେ ।

ମାଷ୍ଟ୍ରେ ଡ଼କା ପାଡ଼ନ୍ତ, ଅରେ ଏ ଗଧ, ଅରେ ଦାମ, ତୁମ କ୍ଲାସର ପିଲାଏ ପଦ୍ୟଟି ମୁଖସ୍ଥ କର । ଅବେ ସେ ଅଗାଧୁ, ତମେ 'ଦେଖି ଲେଖା' ଲେଖ । ହେ, ତମେ 'ସେ' ପାଠଟା ପଢ ।

ପାଠ ପଢା ଗ୍ଲେ—ମା—ରମା—ରମାର ମା ।

ଶିକ୍ଷକ ଢୁଳାନ୍ତି ଚଉକିରେ ।

ମଫସଲର ପାଠ ।

ଘଣ୍ଟା ବାଜେ ।

ହେଣ୍ଡମାର ଧାଅଁନ୍ତି ସବୁ ପିଲାଏ ।

ପାଠ ସରେ ।

ସବୁ ଗାଁ ଇସ୍କୁଲର ପାଠ ସରେ ଏମିତରେହିଁ । ଅଖ ପାଖ ଦଶ ପନ୍ଦର ଖଣ୍ଡ ଗାଁର ପିଲାଙ୍କୁ ମଣିଷ କରିବା ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କର ଏହି ଗୋଟାଏ ହିଁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଏଠି । ସୁଶୀଲ ବାବୁଙ୍କୁ ବାଦ ଦେଲେ ଅନ୍ୟ ମାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ଚଳଣୀ ଦେଖି କିଶୋର ବାବୁଙ୍କ ହାଡ଼ କଡ କଡ଼ ହୁଏ । ଦେଶ ଭଲ ହେବ କେମିତ ?

ସେହି ସ୍ୱପ୍ନଗାଁ—

"ହାର୍ଟସ୍"

ଗୋଲାପି ନାଲି ସିଲ୍କ ପଣତ ଫେରନ୍ତା ମୁହଁ ପାଖରେ ଝୁଲେଇ ଦେଇ ନିର୍ମଳା କିଲ୍-କିଲେଇ ହସି ତାସ୍ଖଣ୍ଡ ପିଟେ ।

କିଶୋର ଅବାକ୍ ହୁଅନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ କଣ ସେ ହରାଇ ଦେବ ?

ତ୍ରିଲୋଚନ ସାହସ ଦେଇ କହେ, ଡର ଯାଅନ୍ତୁନି କିଶୋର ଭାଇ, ମୁଁ ସେ ଚାନ୍ସ ତାଙ୍କୁ ଦେଉନି । ତମେ ଖେଳ !

ତ୍ରିଲୋଚନ, ନିର୍ମଳା, ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଓ କିଶୋର । ତାସ୍ ଖେଳନ୍ତି ।

କିଶୋରର ଇଚ୍ଛା ଥାଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ନିଜେ ନିର୍ମଳା ସୁଶୀଲ ବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ଟାଣି ଆଣେ । ଢଣ ପକାଇ ଡାକେ ।

ନିର୍ମଳା ତ୍ରିଲୋଚନର ସାନ ଭଉଣୀ । ମାଟ୍ରିକୁଲେଶନ୍ ଯାଏ ପଢ଼ିଛି । ଏ ବ ବାହା ହୋଇନାହିଁ । ବାପା ସଞ୍ଚିଛନ୍ତି ଜମି ବାଡ଼ି, ଭାଇ ଅର୍ଜୁଛନ୍ତି ସମ୍ପତ୍ତି, ବିଳାସରେ ସେ କାଟୁଛି ଦିନ । ମଫସଲର ନିସଙ୍ଗୁଆ ହାଓଆ ଭିତରେ ଢୁଲେଇ ଢୁଲେଇ ଚାଲିଛି ।

ଖେଳ ସରେ ।

"ଚାଲନ୍ତୁ କିଶୋର ବାବୁ, ଭାତ ବଢ଼ା ହେଲାଣି ।" କିଶୋର ଆଉ ଅସ୍ଥିର ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ଜାଣନ୍ତି ନ ଖାଇଲେ ଏମାନେ ଛାଡ଼ିବେ ନାହିଁ । ଖାଇ ବସନ୍ତି । ନିର୍ମଳା ତାଙ୍କୁ ହସାଏ । ତ୍ରିଲୋଚନ ଯୋଗଦିଏ । କିଶୋର ହସନ୍ତି—ମନରେ ଅଦା ରସର ଝାଗୁଆ ବାସ୍ନା । ସେ ନିତାନ୍ତ ଅନ୍ୟ ମନସ୍କ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି ।

ଗୀତ ବଢ଼େ ।

ନା ଏ ସବୁ ଦୂର ଆକାଶର ସୂର୍ଯ୍ୟ ତେଜ ଭଳି ଦାଉ ଦାଉ ବନ୍ଧୁତ୍ୱକୁ ଠାଳିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏ ନୂଆ ମାୟା ମମତାରେ ଗୁନ୍ଥା ଜାଲକୁ ଛେଦବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

କିଶୋରଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଚିନ୍ତା ପଶେ । ମତ୍ତ ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାର ମୁହଁବାଟେ ନିକାଳି ପଡ଼ୁଥିବା ଫେନ ପରି ଧୋ'ବ ଧାଉଳିଆ ସହରକୁ ତ୍ୟାଗକରି ଆସିଛନ୍ତି କଣ ମଫସଲର ଏଇ ସବୁଜ ଦେଖା ନୀରବ ବନ୍ଧୁତ୍ୱ ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ହେବାକୁ ? ନୁହେଁ ।

ସେ' ନିର୍ମଳା, ନିଲୋଚନ ଆଉ ସୁଶୀଳ ବାବୁଙ୍କ ଆହୁ ଭାବନା ଭୁଲେଇ ନିଅନ୍ତି । ମନଟା ଖାଲି ହୋଇଯାଏ । ଧୀରେ, ଦୂର ପର୍ବତ ଶୀର୍ଷରେ ବିଜୁଳି ପରି ନିରୁ ଆସନ ପାତେ । ଛୁଆଟାକୁ କୋଳରେ ଧରି କନ୍ଦାଏ । ତା' ଆଖିର ଲୁହ ଅତି ଦାରୁଣ ଭାବେ ରାଗିଣୀ ସର୍ଜନା କରେ ।

କିଶୋର ନିତାନ୍ତ ନିସଙ୍ଗଟିଆ ବୋଧ କରନ୍ତି । ମନ ବିକଳ ହୁଏ । ଟିକିଏ ଯାଏ ।

ଅସମ୍ଭବ ଈର୍ଷାର ଖଣ୍ଡା ଧରି ଓହ୍ଲାଇ ଆସେ ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ।

କଦଳୀ ପତ୍ର ଉପରେ ବସନ୍ତ ପବନର ତରଙ୍ଗ ପରି ହୃଦୟରେ ତାଙ୍କର ଅସ୍ଥିରତା ଝପଟି ଆସେ । ବଳେ ବଳେ ସେ ଏକାଗ୍ରତାର ଆଶ୍ରୟ ନିଅନ୍ତି ।

ମନ ବୁଲେ । ଏକ ଗାଁ ତଳ ପର୍ବତ ସନ୍ଧିରେ ଆରମ୍ଭ ହେବ ତାଙ୍କର ସାଧନା । ସେଠି ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର ଜବାବ ଦେବେ । ନିର୍ମଳା ହେଉ କି ନିରୁପମା ହେଉ କାହାର ସମ୍ପର୍କକୁ ସେ ସହିବେ ନାହିଁ ।

ମନକୁ ମନ ମନରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନର ଛିଟୁ ଫୁଟି ଉଠେ । ବର୍ଷା ଭିତରେ ଘଡ଼ଘଡ଼ି ପରି, ଜୀବନର ଚଲା ବାଟରେ ଆକସ୍ମିକ ଆଘାତ, ତାଙ୍କ ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତରରେ ଛିଟୁ ଫୁଟେଇଚି, ଫୁଟେଇ ଚାଲିଚି । ସକାଳ ଯାଏ । କିଶୋର ଇସ୍କୁଲ ପଡ଼ିଆରେ ବୁଲି ବୁଲି ଭାବନ୍ତି—

କାହିଁକି ଏମାନଙ୍କ ସହିତ ଘାଣ୍ଟି ହେବେ ସେ ? ନିରୁ ତ ଯାହା କରିଚି । ଦେବତା ଦେବତା ବୋଲି କୋଳରେ ଉବୁଟି ହୋଇ ଦେହର ସବୁଗ ଚୁଟୁମି ଚୁଟୁମି ଚିତା କାଟିବାକୁ ବସିଚି । ନିର୍ମଳା ହୁଏତ କାଲି ଦିନ ଦ୍ୱିପହରେ କହିପାରେ, "ଆସ ପ୍ରିୟ, ଆସ, ମୋର ହୃଦୟର ନିରୋଳା କୁଞ୍ଜରେ ଆସନ ପାତ ।"

ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ ନାଚି ନାଚି ତାଙ୍କ ଛାତି ଉପରେ ମାଡ଼ି ଚାଲିପାରେ ।

ସେ ଉପରକୁ ଚାହିଁଥିଲେ । ଭାବନାମଗ୍ନ । ଯୋଗ ସାଧୁଛନ୍ତି ଯେପରି ସତେ ।

ତ୍ରିଲୋଚନ ଆସିଲା । ସାଙ୍ଗରେ ତାର ଜଣେ ଦେଶ ସେବକ । ଗଲା ଇଲେକ୍‌ସନରେ ପଞ୍ଚାନବେ ଅଧିକା ଭୋଟରେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ତ୍ରିଲୋଚନ ପରିଚୟ କରେଇ ଦେଲା—ଗଳ୍ପ ଲେଖକ ମାଧବ ବାବୁ । ଏମ. ଏଲ୍. ଏ.—ଦେଶ ସେବକ ।

ହସ ହସ ହୋଇ କିଶୋର କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲେ । ଅନେକ ବିଷୟ ପଡ଼ିଲା ।

ତ୍ରିଲୋଚନ କହିଲା—ମାଧବ ବାବୁ ପିଲାରୁ ସେବକ । ଏଇ ପାଖ ଗାଁରେ ରହନ୍ତି । ଚାଲନ୍ତୁ ଘର ଅଡ଼େ ଯିବା । ବନିତା । ଶୁଣିଲେ କିଶୋର ବାବୁ, ମାଧବ ହେଉଛନ୍ତି ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ସିନେମା ସମାଲୋଚକ ମଧ୍ୟ ।

କଥା ହୋଇ ହୋଇ ସମସ୍ତେ ତ୍ରିଲୋଚନର ବୈଠକ ଖାନାରେ ବସିଲେ । ଚା ବିସ୍କୁଟ ଆସିଲା । ସାଙ୍ଗରେ ନିର୍ମଳା ବି । ସଜ ନଡ଼ିଆ ପାଣିରେ ଫଗୁଗୁଣ୍ଡ ଅଳ୍ପ ପକେଇଲେ ଯେମିତି ଦିଶିବ, ସେମିତି ଦିଶୁଚି ମୁହଁଟା । ଲୋଭନୀୟ । କିଶୋର ସେ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ମୁହଁ ବୁଲାଇଲେ । ନିର୍ମଳା ବସି ପଡିଲା । ସେହିତ ତାର ଗର୍ବ । ବୋଧହୁଏ ମଲ୍ଲପାସି ନାରୀଙ୍କର ଏ ପିଲା ବୁଦ୍ଧି ମରେ ନାହିଁ । ଅକାଳେ ସକାଳେ କେହି ଯଦି ଟିକିଏ ନଦରେଖି ଦେଖି ଦଅନ୍ତିତ କଣ ହୋଇଯାଏ ତାଙ୍କର ମନ, ଭଗବାନ ଜାଣନ୍ତି ! ନିର୍ମଳା ଶୀହର ପଡ଼େ ।

"କିଶୋର ବାବୁ, ନିର୍ମଳା ଠାରୁ ଆପଣଙ୍କ ବିଷୟ ଯାହା ଶୁଣିଲି—ଭାବୁଚି ଭଗବାନ ଆପଣଙ୍କୁ ଯଶସ୍ୱୀ କରାଇବା ପାଇଁ ଇଆଡ଼େ ପଠେଇଚନ୍ତି । ହୁଏତ ମୁଁ ବିଶେଷ ଭାବେ ଉପକୃତ ହେବି ।"

ଏମ. ଏଲ୍. ଏ. ମାଧବ କହିଲେ ।

"କାହିଁକି ? କଣ ହେଲା କି ?"

"ମୁଁ ଏଥର ସିନେମା ସମାଲୋଚନା କରିବାକୁ ବେଶ ବେଳ ପାଇବ ।"

କିଶୋରଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଲା, ଏ ସିନେମା ବିଷୟ ସମାଲୋଚନା କରନ୍ତି । କରନ୍ତି କେତେ ସବୁ ବାଜେ ଦିଗରୁ । ସାବାସ୍ ପାଇବା ପାଇଁ ।

ଘରର ନାନା ସମସ୍ୟାରେ ଘାଣ୍ଟି ହୋଇ ଗାଁ କାମକୁ ବେଳ ପାଉନାହିଁ । ଘରର ଅବସ୍ଥା, ଦେଶର ଅବସ୍ଥା ଏବଂ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସମସ୍ୟା ଭୀଷଣରୁ ଭୀଷଣତର ହେଲାଣି । ଆପଣ ଏଇ ଗାଁରେ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଛନ୍ତି, ଏତିକି ଯଥେଷ୍ଟ । ହସି ହସି କହିଲେ ମାଧବ ।

କିଶୋର ମନେ ମନେ ହସିଲେ, ଏଇମାନେ ଫେର୍ ଦେଶର ହର୍ତ୍ତାକର୍ତ୍ତା ।

ସଙ୍କୋଚଧେ ଭାବନା ପୁଣି ଆସିଲା ମନ ଭିତରକୁ । ତେଣୁ ତ ସମାଜଟା ଆଜି ଧ୍ୱଂସ ହେବା ଉପରେ । ଯେଉଁ ଦେଶର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ, ପାରିବାରିକ ତଥା ସମଷ୍ଟିଗତ ଜୀବନ ଆଜି ଘୋର ନୈରାଶ୍ୟ ଧୂଆଁର କୁଣ୍ଡଳି ଭିତରେ ଆଉଟି ପାଉଟି, ସେ ଦେଶର ନେତା ବ୍ୟସ୍ତ ରହେ ଘର କାମରେ ! ସେ ଦେଶର ସିନେମା ଆଲୋଚକ, ଲଙ୍ଗଳା କାମନାକୁ ସାବାସ୍ ଦିଏ ।

ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ କହି ପକାଇଲେ, 'କଣ ଗୁହୁଁ ଛନ୍ତି ମାଧବ ବାବୁ, ତକିଆ ତଳେ ଥୋଇ ଦଉନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କ ଘରର କାମ ! ଦେଖନ୍ତୁ ନା ପୃଥିବୀର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନ-ଆଜି କଣ ହେଲାଣି ? ଘରେ ଘରେ କିପରି ଅଶାନ୍ତିର ବୀଜ ଗଜେଇ ଉଠିଲାଣି । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ଲେଖା କେତେ ପଢ଼ିଛି । କିନ୍ତୁ ଅସଲ ଦିଗଟା ଛାଡ଼ି ଦେଉଛନ୍ତି ।

ଛାଡ଼ନ୍ତୁ କିଶୋର ବାବୁ, ତା' କଣ୍ ଆମ ଦେଇ ସମ୍ଭବ । ସେ ଯାହାର ବୃତ୍ତି ବିଚାର ଆଗେଇ ଆସିବା କଥା । ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ମନକୁ ଗୁହୁଁ ଲେଖାଲେଖି କରିବାର କଥା—

ସତ, କିନ୍ତୁ ନିଜର ଉଇ ଚିନ୍ତା ତ ଅଛି । ହଁ, ବାଟ ଛୁଡ଼ିଲେ ସିନା ଯେ ଯାହାର ଅଗେଇ ଯାଆନ୍ତେ !

"କିଏ ମନା କରୁଛି ?"

"ଆପଣମାନେ ।"

"କଣ କହୁଛନ୍ତି କିଶୋର ବାବୁ ?"

"ଠିକ୍ କଥା ।"

"ଆରେ ଆପଣ କଣ ପାଗଳ ହେଲେଣି କି ? ଦେଶ ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳିତ ସବୁବେଳେ ଆମେ । ଆମେ କଉଁ କାମରେ ବାଧା ଦେଉଚୁ ?"

"ବାଧା ଦେଉ ନାହାନ୍ତି । ଦେଉଛନ୍ତି ପ୍ରଶ୍ରୟ ।"

"କାହାକୁ ?"

"ଦୁର୍ନୀତି, ଧପ୍‌ପାବାଜି ଚୋର ବଣିଅକୁ ।"

"କିମିତି ?"

"ଗୁପ୍ତରେ ନୂଆ ସଭ୍ୟତା ନାରେ ସାମାଜିକ ଆଦର୍ଶକୁ ହତ୍ୟା କରିବାରେ ।"

ମାଧବ ଚୁପ ହେଲେ । କିଶୋର ଉଠି ଆସିଲେ ।

ସେଠୁ ଫେରି ଆସିଲା ପରେ ମଧ୍ୟ କିଶୋରଙ୍କ ମନରେ ଭାବନା ଘୁରୁଥିଲା—

ହଁ, ଏଇମାନେ । ଏଇମାନେହିଁ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିର ଧ୍ୱଂସକାରୀ ।

"ପରକୁ ନିନ୍ଦା କରିବା ଦୀକ୍ଷାରେ ଲୋକସେବା କରିବା ପନ୍ଥା ଧରି ନାହାନ୍ତି ତ ?"

ହଠାତ ମୁହଁରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ନିର୍ମଳା ପଚାରିଲା । ଆଖି ମଳି ମଳି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ଭଳି ଚାହିଁ ରହିଲେ କିଶୋର ।

"ନିଜକୁ ଠିକିଏ ସଜେଇ ନିଅନ୍ତୁ କିଶୋର ବାବୁ । ଆପଣଙ୍କ ମୁହଁରେ ପର ନିନ୍ଦା ସାଜେ ନାହିଁ ।"

"ପର ନିନ୍ଦା ?"

"ହଁ, ସମାଲୋଚନାରେ ପର ନିନ୍ଦା—"

"ବେଶ୍ । ଶାସନ, ସଭ୍ୟତା, ସମାଜ—ଏ ଗୁଡ଼ାକର ବି କିଛି ଆଦର୍ଶ ନାହିଁ ? ରୀତି ନୀତି ନାହିଁ ?"

"କିଏ ନାହିଁ କଲା ?"

"ତା' ହେଲେ ଯିଏ ଯାହା କରୁ ପାଟି ଫିଟେଇବା ନାହିଁ ।"

"କିଏ ମନା କରୁଛି ?"

"କହୁଚ ପରା ପର ନିନ୍ଦା !"

ନିର୍ମଳା ମୁହଁ ଉପରକୁ କଲା । ଓଠରେ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସ । ତାଙ୍କ ଅଜ୍ଞାତସାରରେ କିଶୋରଙ୍କ ଦେହରେ ଖେଳିଗଲା କମ୍ପନ ।

"ବୁଝୁନାହାନ୍ତି ହିନ୍ଦୁ ସଂସ୍କୃତିର ବିଶେଷତ୍ୱ କଣ ? ତମେ ପରା ଇତିହାସ ପଢ଼ିଛ ? ମାନବତ୍ୱର ଚରମ ବିକାଶ ସାଧନ କରି ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମ ଆମକୁ ଯାହା ଦେଇଥିଲା, ଯାହା ବଳରେ ସମାଜ ଆମର ଶାନ୍ତିମୟ, ପାରିବାରିକ ଜୀବନ ଆମର ଅତି ପବିତ୍ର ଓ ନିବିଡ଼ ହୋଇ ପାରିଥିଲା, ସେହି ହିନ୍ଦୁ ସମାଜର ନୀତି, ସତୀତ୍ୱ ଓ ମାତୃତ୍ୱର ବନ୍ଧନ ଆଜି ଭାରତୀୟ ନାରୀ ଜୀବନରେ କେତେଦୂର ସତ୍ୟ ? ହିନ୍ଦୁ ସମାଜରେ କେତେଦୂର ବାସ୍ତବ ? ହିନ୍ଦୁ ନାରୀର ସତୀତ୍ୱ, ମାତୃତ୍ୱ ତଥା ସତୀ ଗୃହିଣୀ ପଣିଆର କ୍ରମବିକାଶ ଭୁଲି ଯାଉଛ ତମେମାନେ ।" ନିର୍ମଳା ଆଖି ଖୋଲି ଚାହିଁଲା ନାହିଁ ।

"କଣ ଆଖି ବୁଜିଚ ନିର୍ମଳା ? ଆଖି ବୁଜିଦେଲେ ନିଜକୁ ନିଜେ ଅନ୍ଧାରରେ ପକାଇ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ସତ୍ୟ ରହିଥାଏ ସବୁବେଳେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳରେ । କହୁନ କିଆଁ, ସେଥିପାଇଁ କଣ ଏମାନେ ଦାୟୀ ନୁହନ୍ତି ? ଏଇ ମାଧବ ବାବୁ ପରା ଜଣେ ସିନେମା ଗଳ୍ପ ଲେଖକ ? କହନ୍ତୁ ଦେଖି, ନିଜ ଗଳ୍ପରେ ଏ କି କି ଚିତ୍ର ସବୁ ଜନତାର ଉପକାର ପାଇଁ

ଦେଖାନ୍ତି ? କହନ୍ତି ପରା, ଭାରତୀୟ ଚଳ କଳାର ଉତ୍କର୍ଷ ତାଙ୍କର ଚରମ ଲକ୍ଷ୍ୟ ? କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ସିନେମାରେ ଏହି ସତୀତ୍ୱ ଓ ମାତୃତ୍ୱର ଗମ୍ଭୀର ଚର୍ଚ୍ଚା କେଉଁଠି ହୁଏ ? ସେ ପରା କଳା ଦାହରେ ନୂଆ ସଭ୍ୟତାର ସଙ୍କେତ ଦିଅନ୍ତି ? କିନ୍ତୁ କି ପ୍ରକାର ସେଠା ?

ପ୍ରେମର ମରମ ଚହଲା ତରଙ୍ଗ ଉପରେ ଯୌଣୀର ଝଲ୍‌ମଲ୍ ଜାଲ୍ ବୁଣି ମଣିଷର ଦୁର୍ବଳ ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ଟାଣି ନେବା ଛଡ଼ା କଣ ଥାଏ ବିଶେଷତ୍ୱରେ ? କହୁଚ ପର ନିନ୍ଦା ! ଏମିତି ଯଦି ନିନ୍ଦା ନହୁଏ, ଦିନେ କଣ ହେବ ଏ ଦେଶ, ଏ ପୃଥ୍ୱୀ ?”

ନୀରବରେ ବାଁଆରେଙ୍ଗ ହୋଇ ନିର୍ମଳା ଫେରିଗଲା ।

ବେଶ୍ ! ଏଇମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଠିକ୍ ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ । ଏମିତ ଦି' ଗୁଟି ପାନ ଦେଲେ ଆଉ ଧାହି ପାଖରେ ଘସି ହେବେ ନାହିଁ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ବାଧା ଆସିବ ନାହିଁ ।

କିଶୋର ଖୁସି ହେଲେ ।

ସେ ଭାବୁଥିଲେ, ତାଙ୍କ ସାଧନାର ବିକାଶ ପାଇଁ କିନ୍ତୁ ଲୋଡ଼ା ଏମାନଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ! ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡ଼ା ବୋଲି ହାଁଜୀ, ହାଁଜୀ କରି ଘସର ଘସର ହେବେ କାହିଁକି ? ଆପଣେ ଯଦି ଠିକ୍ ଥିବେ, ବଳେ ବଳେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଶତ୍ରୁ ବି ବାହାରି ପଡ଼ିବେ ।

ମଧ୍ୟାହ୍ନ—

ଘରଟାକୁ ସଜଡ଼ା ସଜଡ଼ି କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉ ନଥାଏ । କାଲିଠୁ ଜର ହେଲା ପରି ଲାଗୁଛି । ନୂଆ ଘରକୁ ଆସି କେତେ ନୂଆ ଚିନ୍ତା ଦେଖା ଦେଉଛି ମନ ଭିତରେ । ଶୁଦ୍ଧୀକୁ ପଠେଇ ନିରୁ ଖବର କାଗଜ ମଗେଇଲା । କେଉଁଠୁ ହେଲେ ସମ୍ବାଦ ପାଇବ ପରା ! ନିତି ସେ କାଗଜ ପଢେ । ପ୍ରତି ସ୍ତମ୍ଭକୁ ନିରେଖି ନିରେଖି ଦେଖେ । କାହିଁ ? କେଉଁଠି ରହିଲେ ସେ ?

ଦେହ ଶୀତେଇ ଉଠୁଛି । ବାରମ୍ବାର ଆସୁଛି ହାଇ । ସେ ଅଛନ୍ତି ଥାଆନ୍ତେ ? ଏହି ମଳିଆ ଲେପଟିଲା ପରି ନ ହାତ ଲମ୍ବର ବଖରା ଖଣ୍ଡିକରେ ଅଡୁଆ ପାଉଁଟୁ ହେଉଥାନ୍ତା ସେ ?

ଏକୁଟିଆ ସେ ବସି ରହେ । ଦିନ ସରେ ନାହିଁ । କିଶୋର ମନେ ପଡ଼ନ୍ତି । ମନେ ପଡ଼େ ସେ ଦିନର ଘଟଣା, ଯା' ଫଳରେ ତା' ଭାଗ୍ୟ ପଥରେ ଦେଖା ଦେଇଛି; ଅଦିନିଆ ଝଡ଼, ବତାସ; ତୋଫାନ ହୋଇଛି ଆରମ୍ଭ !

ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ବି ମନେ ପଡ଼େ । ସେ ଯେମିତି ସବୁ ବେଳେ ତା’ ପଛ ପଛ ଗୋଡ଼େଇଛି । ତୋଳି ନେବା ପାଇଁ ହାତ ବଢାଉଛି ।

ଶୀହରି ଉଠେ ନିରୁପମା ।

ସେ ଦିନ ଏକୁଟିଆ ବସି ବସି ତାକୁ ବଡ଼ ବିରକ୍ତ ଲାଗୁଥିଲା । ସୁକୀକି ପଠେଇଲା ସରସୀକି ଡ଼ାକି ଦେବା ପାଇଁ । ଫେରି ଆସି ସୁକୀ କହିଲା, “ମାଁ ତାର ମନା କଲେ । କହିଲେ, ଯା’ ନା ସେ’ ଦୋଗୁରୁଣୀର ଘରକୁ ।”

ହାୟ ! ନିରୁର କପାଳ ତାତି ଉଠିଛି । ଜର ବଢ଼ିଚି । ଶେଯକୁ ଲାଗିଯାଇ ସେ ବୁଡ଼ି ଯାଉଛି ଚିନ୍ତାରେ ।

ପିଲାଟି ଗୁଡ଼ି ଡିଲେ ହୁଁ ଣି ହେଉଛି ସେମିତି । ଫୁଙ୍ଗୁଳା ଦେହରେ ତାର ହାତ ବୁଲେଇ ଆଣି ଅତୁର ଆଖିରେ ଚୁହୁଁଛି ।

ହା ଭଗବାନ ! ଶେଷରେ ଏଇୟା ଶୁଣିବାକୁ ଥିଲା !

ମାସ ପୁରି ଅଗେଇ ଚାଲିଛି ପକ୍ଷ—

ଫୁପୁଗାଁର ମିଶାମିଶି ପ୍ରାୟ ଆଠ ଶହ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ କିଶୋର ବାବୁ ଏ ପଟ ସେ ପଟ ହେଉଛନ୍ତି । ଗାଁ-ଗଞ୍ଜ ଭାରତର ଏହି ମଣିଷ-ମାନଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟେକ କିସମର ଜୀବନକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି କରି କିଶୋର ଭାବି ଚାଲିଛନ୍ତି; ଭବିଷ୍ୟତ ? ନିଜର, ଦେଶର, ସମାଜର ସଭ୍ୟତା ଓ ଜଗତର ଭବିଷ୍ୟତ ?

ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ଫୁପୁଗାଁର ପ୍ରତି ଜୀବନକୁ ଅନୁଭୂତି ଭିତରେ ଛିପି ରଖୁଛନ୍ତି ।

ଏହି ଗାଁର ପୁଅ ତ୍ରିଲୋଚନ—ଗରିବ ନୁହେଁ । ଥିଲା ଘରର ପୁଅ । ଚଲା ବୁଲା ଆଉ ଖିଆ ପିଆକୁ ପାରିଲା ଭଳି ମଣିଷ ହୋଇ ମାଁ କାଖରୁ ଓହ୍ଲାଇଲା ଦିନୁ ଦଉଲତ ଆଡମ୍ବର ଭିତରେ ଦିନ କାଟିଛି । ବଡ଼ ଘର ପୁଅ, ଉଣା ବୟସରୁ ପାଠ ପଢ଼ା ଆରମ୍ଭ କରିଛି । କେବେ

ଜାଣି ନାହିଁ, ପାଠ ପଢା ଗୋଟାଏ ସାଧନା । ସେ'ତ ଅନୁଭବ କରୁ-ଥିଲା, ଚହଟ ଚକ୍‌ଚକ୍ ହୋଇ, ସାହେବୀ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଇସ୍କୁଲ ଯିବା, ମୁଣ୍ଡରେ କଲମ ଖୋସିବା, ଜୋତା ପିନ୍ଧିବା ଗୋଟାଏ ସୌଖିନ୍ । ପାଠ ପଢା ଗୋଟାଏ ବିଳାସ । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁହିଁ ବଡ଼ ହେଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ' ପାଠ ପଢିଥିଲା ।

ପଇସା ଅଛି ବୋଲି ବାପା ତ୍ରିଲୋଚନକୁ ସହରକୁ ପଠେଇ ପାଠ ପଢେଇ ଥିଲେ ।

କି' ପାଠ ?

ତ୍ରିଲୋଚନ ପାଠ ପଢିଲା ସହରରେ—ଗାମୁଛା ପିନ୍ଧା ଛାଡି ଅଣ୍ଟାଏ ଜଙ୍ଘିଆ ପିନ୍ଧିଲା । ତା'ପରେ ଲେଞ୍ଚିକ ଲମ୍ବିଲା ଭଳି ମୁଣ୍ଡ । ପାନ ଛାଡ଼ି ସିଗାରେଟ ଖାଇଲା । ସିନେମା ଦେଖି ସେ ପୋଷାକର ଆଗ୍ରହ ଶିଖିଲା ।

ପଖାଳ ଛାଡି ଚୁହା, କଣ୍ଡଆ ଛାଡି ଲୁଙ୍ଗି, ଠିଆ ଠିଆ ଏକ ଯିବା, ନିଜ ଜାତି ଓ ସମାଜ ପ୍ରତି ଅନାସ୍ଥା ଭାବ ଦେଖେଇବା ।

ତ୍ରିଲୋଚନ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପିଲା । ପାଠ ପଢି ତାର ଅଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଉନ୍ନତି ହୋଇଛି । ଦି' ହଜାର ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଦଶ କର୍ମରେ ଶୁଦ୍ଧ କରାଇ ବାପା ତାକୁ ବ୍ରତ ବେଦୀରେ ଯେଉଁ ପଇତା ଖିଏ ପକାଇ ଅଶ୍ରୁ ଆକୁଳ ଆଖିରେ ପିତୃତ୍ୱର ଚରମ ଗୌରବ ଲଭିଥିଲେ, ପାଠ ପଢି ସେହି ପଇତାଟିକୁ ତ୍ରିଲୋଚନ ଟିକିଟିକି କରି ଛିଣ୍ଡାଇ ଦେଇଛି । ସବୁ ନୈଷ୍ଠିକ କର୍ମ ପଦ୍ଧତିକୁ ନିର୍ମମଭାବେ ଅବମାନନା କରି ଚାଲିଛି । ବ୍ରାହ୍ମଣର ସନ୍ଧ୍ୟା ଜପ, ଓଁକାର ଘୋଷଣାର ସବୁ ଫନ୍ଦକୁ ସେ' ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇ ସରଳ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କରିଛି ।

ସରଳ ଜୀବନ !

କିଶୋର ଭାବୁଚନ୍ତି । ବର୍ବରତା ଆଉ କେଉଁଠି ? ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ସମାଜର ସହସ୍ର ସହସ୍ର ବର୍ଷର ଅଭିଜ୍ଞତାରେ ସମୃଦ୍ଧ ପରମ୍ପରାକୁ ନ ବୁଝି ହଠାତ୍ ପରର ନୀତିରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ପଡନ୍ତି ସେମାନେ ମୂଳଟାକୁ ଛାଡ଼ି ଚେପା କାମୁଡନ୍ତି । ଏଇଠି ତ୍ରୁଟି ରହିଛି ସେହିମାନଙ୍କର !

ଦପ୍ ଦପ୍ ହୋମାଗ୍ନିରେ ଅନୁକୂଳ ହୋଇ ଦଶ କର୍ମରେ ଛୁଆଙ୍କୁ କାହିଁକି ବ୍ରତ କରାହୁଏ ? ପଇତା କାହିଁକି ?

ଛ' ଖିଅ ପଇତା ।

ନ' ଖିଅ ପଇତା । ପେଣ୍ଡାଏ ସୂତା ।

ହଗି ବସିଲେ କାନକୁ ଫାସି ।

ଏକ ବସିଲେ କାନରେ ପଇତା ।

ପାଣି ବନ—

ଠିଆ ହୋଇ ମୁତିଲେ ମହାପାପ !

ଏ ସବୁ କଣ ଏବଂ କାହିଁକି ?

କେଉଁ ପାଠଟି ହୁଏତ ଅଜ୍ଞ ବିଲୋଚନଙ୍କୁ ଜବାବ ଦେଇ ନାହିଁ; ତେଣୁ ସେଇ ପାଠ ପଢ଼ି, କେଉଁ ପ୍ରଥାଟା ତାଙ୍କୁ ସନ୍ତୋଷ କଲା ନାହିଁ, ସେଟାକୁ ସେ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଚାଲିଛି ।

ଦୋଷ କାହାର ?

ବିଲୋଚନର ନା ଶିକ୍ଷାର ?

ତେଣୁ ବିଲୋଚନ ଏପରି ବର୍ବର । କିଶୋର ବାବୁଙ୍କ ମଥା ଗରମ ହୋଇ ଯାଉଛି ।

ଭଗବାନ୍, ବୁଦ୍ଧି ଦିଅ ! ଏ ସବୁର ଆଶୁ ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ ପନ୍ଥା ଦେଖାଅ !

ସେ ମନେ ମନେ ହାତଯୋଡ଼ି ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥିଲେ ।

ଚଳିତ ଶିକ୍ଷା ପଦ୍ଧତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ମନ ତାଙ୍କର ବିଳେଇ ମାଛ ମୁଣ୍ଡ ଝୁଣିଲା ପରି ଝୁଣି ହୋଇ ଯାଉଛି । ସେ ଚିନ୍ତା ଭିତରେ ଯୋଜନା କରୁଛନ୍ତି । ଜରୁର ବଦଳେଇବେ ସେ ଏ ହୀନ ଶିକ୍ଷା ପଦ୍ଧତିକୁ । ଆଦର୍ଶ ଦେଖେଇ ଦୁନିଆର ଆଖି ଖୋଲି ଦେବେ । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ମାନଙ୍କ ଜୀବନର ଚରମ ବିକାଶର ଆଧାର । କିନ୍ତୁ ଶିକ୍ଷା ପଦ୍ଧତି ଏପରି ନୁହେଁ । ତାହା ଭିନ୍ନ । ନିତାନ୍ତ ଭିନ୍ନ ଧରଣର ।

ଯେଉଁ ପଦ୍ଧତିରେ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ନୀତି ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମସ୍ତିଷ୍କର ପ୍ରତି ତନ୍ତ୍ରୀରେ ରେକର୍ଡ଼ ହୋଇ ରହିଯାଉ ଥିବ, ସେଇଠାହିଁ ହେବ ତା' ଜୀବନ ଯାପନର ମୁଖ୍ୟ ଅବଲମ୍ବନ; ସେପରି ଶିକ୍ଷା ସେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରେଇବେ । ନିଜେ ଆରମ୍ଭ କରିବେ ଶିକ୍ଷାଦାନ । ଫଳାଫଳ ଯାଚି ଦେବେ ଶତାବ୍ଦୀର ହାତରେ !

କିଶୋର ବାବୁଙ୍କୁ ଦାଣ୍ଡରେ ଦେଖି ଏଣିକି ଗାଁ ଲୋକେ ଆଉ ଡ଼ିବ ଡ଼ିବ ଆଖିରେ ଅନାନ୍ତି ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଗାଁ ଲୋକ ହୋଇ ଗଲେଣି ।

କିଶୋର ଦାଣ୍ଡ ମଝିରେ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ଲଇଁ ନଥିଲା ।

ପୁଅର ମୁଣ୍ଡରେ ତେଲ ଟିକିଏ ଘଷି ଘଷି ବସିଥିଲା ନିରୁ ।

କବାଟ ପେଲେଇ ପଶି ଆସିଲା ସୁଷମା । ତାର ପଛେ ପଛେ ସାମ୍ବାଦିକ ବିନାୟକ ବାବୁ । ଠିଆ ହୋଇପଡ଼ି ନିରୁ ତାଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କଲା ।

ସୁଷମା କହିଲା, 'ନିରୁ, ତୁମ ଦୁଃଖରେ ମୁଁ ବିଶେଷ ମର୍ମାହତ । ମୁଁ ଭାବେ, କୌଣସି ଗୋଟାଏ ଗୁପ୍ତ କାରଣରୁ କିଶୋର କେଉଁଠି ଆତ୍ମଗୋପନ କଲେ । ହେଲେ ତୁମ କଥା ଟିକିଏ ତାଙ୍କର ଭାବିବା ଉଚିତ ଥିଲା ।'

—ଛଡ଼ନ୍ତୁ ! ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ପକେଇ ନିରୁ ତୁନି ହେଲା ।

—ସତେ ନିରୁ । ନାରୀ ଜାତି ପ୍ରତି ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ଏହି ଅତ୍ୟାଚାର ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ନିଷ୍ପେଷିତ କରି ରଖିଛି ।

—କୁଆଡେ ଚାଲି ଆସିଲେ ଯେ । ବସନ୍ତୁ ।

ସାମ୍ବାଦିକ କହିଲେ, "ବର୍ତ୍ତମାନ ଶ୍ରୀମତୀ ସୁଷମା ଦେବୀଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ଏଠି ଗୋଟିଏ 'ନାରୀ ସେବା ସଦନ' ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଉଛି । ମୁଁ ତାହାଁର ଅର୍ଗାନାଇଜର । ଆମେ ପ୍ରସ୍ତାବ କରୁଚୁ ଯେ, ଆପଣଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହିକା ସମିତିରେ ରଖିବୁ ।"

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କିଛି ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ ନିରୁ । କହିଲା, "ଧନ୍ୟବାଦ । କିନ୍ତୁ କ୍ଷମା କରିବେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ସେ କାମକୁ ପାରିବି ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ପିଲାଟି ସଙ୍ଗେର ଧରି କଣ କରିବି ମୁଁ । ସୁଷମା ଦେବୀ, କଣ ଭାବୁଛନ୍ତି ? ଦେଖନ୍ତୁ ମୋର ଅବସ୍ଥା, ଆପଣମାନେ କାମ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତୁ । ବଳେ ମୁଁ କାମ କରିବି ।"

ଟିକିଏ ବସି ଦୁହେଁ ଚାଲିଗଲେ । ନାରୀ ସେବା ସଦନ ! ପଙ୍ଗତ ପକେଇ ବସିବ ସୁଷମା !

ନିରୁ ଚକିତ ହେଲା । ପ୍ରକୃତରେ ଆଜିକାଲି ଦୁନିଆରେ ବିଜୟ ହୁଏ ଏମାନଙ୍କର !

ଯେ ଦୁହେଁ କାୟିକ ଓ ମାନସିକ ନିଷ୍ଠା, ସମାଜରେ ତା' ପାଇଁ ଧାରଣା ହୁଏ ଭିନ୍ନ ରକମର । ତଥାପି ବୁଝୁଛି କିଏ ?

ମନ ଦୁଃଖରେ ନିରୁ ପଡ଼ି ରହିଲା ।

କିଶୋର ବାବୁ ଡର ଡର ହୋଇ ଗାଧୋଇବାକୁ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ ।

"ମୋ' କଥା ରଖନ୍ତୁ । ତେଲ ନ ଲଗେଇ ଗାଧୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ ।" ସୁଶୀଲ ଅନୁରୋଧ କଲେ ।

"କଣ ହେଲା ?"

"କିଛି ନାହିଁ ଯେ । ଟିକିଏ ମାଲୁଅ ଯାଗାନା, ପାଣି ଧରିପାରେ ।"

"ଦୁଃଖର କଥା, ଗୋଟାଏ ଶୁଣା ଧାରଣା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ଆପଣ ବି ମାଲୁଅ ଯାଗା କହୁଚନ୍ତି ?"

ସୁଶୀଲ ଘର ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲେ । କିଶୋର ପିଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଆସି ତେଲ ଘଷିହେଲେ । ଘଷିଲା ତେଲର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ସ୍ତର ଉପରେ ହଠାତ୍ ଠିଆ ହୋଇ ଯାଉଛି ନିରୁପମା—

ସୁନ୍ଦର ଦେହ । ନିତ ସେ ତେଲ ଘଷି ହୁଏ । ସୁନା ପରି ରଙ୍ଗ ଅଉ କେତକୀ ଫୁଲ ବାସ୍ନା, ହଳଦୀ ଫୁଲ ଶୀତଳ ସେ' ଦେହରେ ଚକଟି ହୋଇ ଝୋଲା ଝୋଲା ହୋଇ ଯାଇଛି । ବିଶ୍ୱାସଘାତକୀ ! ସେ' କଣ ନାରୀ ? ପତ୍ନୀ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ ସେ ?

ଯେଉଁ ମଣିଷର ସାମାଜିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ନାହିଁ, ଯେଉଁ ନାରୀର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନିଷ୍ଠା ନାହିଁ, ସେ' କଣ ସଂସାର-ସୁଖ ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟା ? କେବେ ନୁହେଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଏପରି ଶାସ୍ତି ଦେବା ଉଚିତ, ଯହିଁରେ କି ଚିର ଜୀବନ ଅନୁତାପ କରୁଥିବେ ।

ଠିକ୍ ଶାସ୍ତି ସେ' ଦେଇଛନ୍ତି ତ ?

କହି ନାହାନ୍ତି, ପୂଛି ନାହାନ୍ତି, ଛାଡ଼ପତ୍ର ଦେଇ ନାହାନ୍ତି କି ଘରତ୍ୟାଗ କରି ନାହାନ୍ତି । ଚାଲି ଆସିଛନ୍ତି । କ'ଣ କରିଛନ୍ତି ସେ ? ଯାହା କରିଛନ୍ତି, ଠିକ ହୋଇଚି ?

ଆଉ କଣ କରନ୍ତେ ? ହାତ ଧରି ପରା ସାରା ଜୀବନ ପାଇଁ ସୁଖରେ ସଂସାର କରିବାକୁ ବାହା ହୋଇଥିଲେ ? ଗୋଟାଏ ଜୀବନ ବନ୍ଧନ—ଆତ୍ମାକୁ ଆତ୍ମାରେ ଛନ୍ଦ ସୃଷ୍ଟିର ଅନନ୍ତ ଲୀଳାରେ ନିଜକୁ ହଜେଇ ଚାଲିଥିଲେ ।

ଏତେ ସହଜ ସେ' ବନ୍ଧନଟାକୁ କାଟିଦେଇ ଦେଇ ପାରିବେ ? ନିଶ୍ଚୟ ପାରିବେ । ତଥାପି······

ନିରୁପମା ମରି ଯାଆନ୍ତା କି—ତାକୁ ସାପ ମାରି ଗଡ଼େଇ ଦିଅନ୍ତା କି !

ଇସ୍ ! କଣ ଭାବୁଚନ୍ତି ସେ ? ମନରେ ଦୁର୍ବଳତାର ସହଜ ସ୍ୱୀକୃତି !

କଣ ହୁଅନ୍ତା ? ଏମିତ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ଯେତେ ଦୂଶ୍ଚରିତ୍ରଣୀ ସବୁ ମରିଗଲେ ଭଲ ବୋଲେଇ ହେବାକୁ ରହନ୍ତା କିଏ ?

ଏମାନଙ୍କୁ ବାଟକୁ ଆଣିବାକୁ ହେବ । କଣ ଆଣିବେ ଆଉ ? ଥରକର ସ୍ଥାନ ସ୍ୱର୍ଗରେ କିମ୍ବା ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୁଏ ପର ? ସେ ଭ୍ରଷ୍ଟ କିମ୍ବାକୁ ଏବେ ଆଉ ବାଟକୁ ଆଣି ହେବ ? ଲୋକେ ହସିବେ । ତାଳି ଦେଇ ଗୀତ ଯୋଡ଼ିବେ ।

ଆଉ ?

ଥାଉ । ଯାହା ହେବ । ସେ ଠିକ୍ କରିଛନ୍ତି !

ପିଲାଟି ! ବଡ଼ ହେବ । ପାଠ ପଢ଼ିବ, ତାଙ୍କର ପର ଅବା ହୁଏତ କଲେଜରେ ନା ଲେଖେଇ ପାଠ ପଢ଼ିବ, ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ପରି । ସବୁ ଅନିଶ୍ଚିତ ।

ଓଃ ଖାଲି ଶଣିଠାକୁ ପାପୁଲିରେ ଥପ ଥପ ମାରି ତେଲ ଲଗାଉଛନ୍ତି । ବିରକ୍ତ ଲାଗିଲା । କିଶୋର ଗାଧୋଇ ଗଲେ ।

× × × ×

ଖାଇ ବସିଥିଲେ ।

"ଶୁଣିଲେ ସୁଶୀଲ ବାବୁ ?"

"କଣ ?"

"କାଲି ମୋତେ ବିଦାୟ ଦେବେ । ଆପଣଙ୍କୁ ବହୁତ ବ୍ୟସ୍ତ କଲିଣି ।"

ରନ୍ଧାଶାଳ ଭିତରୁ ଜବାବ ଆସିଲା—

"ଆମକୁ କଣ ଏତେ ପର ମନେ କରନ୍ତି ନା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପରି ନିଷ୍ଠୁର ଭାବଛନ୍ତି ? ପରିତ ନୁହଁ । ମୁଁ କଣ ଜାଣେ ନାହିଁ ଆମରି ଗାଁର ଆମରି ଘରର ଝିଅ ବୋଲି ? ବିଚରା ପିଲାରୁ ମା ବାପାଙ୍କୁ ହରେଇ । ଓଃ ସେ ଦୁଃଖ ଚେହ୍ନର ଚଣ୍ଡାଳଙ୍କୁ ଜାଥ ଉ । ଆଉ ଆପଣାର ବୋଲି କେହି ଅଛନ୍ତି କି ? ଆସିଛନ୍ତି ତ, ଘର ପିଲା ଘରେ ରହିବେ । ପଠ ପାଠ ବୋଲି ବିଦେଶରେ ପାଣି ଗୁପି ପଡ଼ିଥିଲେ । କାଞ୍ଜି କି

ଚୋଣି ଟିକିଏ ସାତ ସପନ । ମନା କରନ୍ତୁନି; ରହନ୍ତୁ ଦିନା କେତେ ।"

"ମୋର କିଛି ଆପତ୍ତି ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଜୀବନଟାକୁ ଠେକା ଠେକି କରି ଜୀଆଇଁ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।"

"ସତେ କିଶୋର ବାବୁ, ମଞ୍ଜୁ ବୋଉ ଆମର କହୁଥିଲେ, ଏଣିକି ବାହା ଚୁଡ଼ାର ପ୍ରସ୍ତାବ କରନ୍ତୁ । ବୟସ କଣ ଆଉ ଅଛି ? ଏମିତି ସମୟରେ ବାନ୍ଧୁଅ ସଂସାର ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ ନାହିଁ ।"

କିଶୋର ଥମକି ଗଲେ । ଭାତ ଗୁଣ୍ଡା ଅଟକି ଗଲା ।

ବିବାହ ! ବିବାହ କରିଚନ୍ତି ବୋଲି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଏମାନେ ? ଭଲ ହୋଇଚି । କିନ୍ତୁ—

"ଦୁଃଖ କରିବେ ନାହିଁ ସୁଶୀଲ ବାବୁ, ବିବାହ ନ କରିବାହିଁ ଶ୍ରେୟ ମନେ କରୁଚି ।"

"ଆପଣ ପରା ସୁଶିକ୍ଷିତ ? ସଂସାର କରିବେ ନାହିଁ ? ତେବେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆଦର୍ଶ ଦେବ କିଏ ?"

"କି ଆଦର୍ଶ ?"

"ପବିତ୍ର ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟ ଜୀବନ ଯାପନର ଉଚ୍ଚ ଆଦର୍ଶ ।"

"ଆଦର୍ଶ ! କିଶୋର ମନେ ମନେ ହସିଲେ । ଆଦର୍ଶ ତ ଖୁବ୍ ଦେଖେଇ ସାରିଚି । ନିରୂପମା ପରି ଶିକ୍ଷିତା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ବାହା ହୋଇ ଯଥେଷ୍ଟ ଆଦର୍ଶମୟ ଜୀବନ ବିତେଇଚି ! ଆଉ କି ଆଦର୍ଶ ?

"ଆଦର୍ଶ ତ ଅନେକ ରହିଚି ସୁଶୀଲ ବାବୁ । ଯଥା— ରାମ-ସୀତା, ରାବଣ-ମନ୍ଦୋଦରୀ, ଚନ୍ଦ୍ର-ରୋହିଣୀ ଇତ୍ୟାଦି ।"

"ଛାଡ଼ନ୍ତୁ । ସେ ସବୁକୁ ଆଜି ଆଉ ପଚାରୁଛି କିଏ ? ଦେଖିଲେଣି ନା, ଆଜି କାଲି ଆଦର୍ଶ ବନା ପୁଅ ଝିଅ ଗୁଡ଼ାକ କମିତି ଖରାପ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି ।"

"କଣ କରାଯାଏ ?"

"ଏଇଁ ଗାଁର କଥା ଦେଖନ୍ତୁ । ସେହି ସ୍ତ୍ରୀ ବିଲୋଚନର ଘରକୁ ଲାଗି ଘରଟା । ଟିକିଏ ଗଣ୍ଡାର, ବିଧବା ସ୍ତ୍ରୀଟିଏ । ଆଉ କେହି ବୋଲି କେହି ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ବୋଲି ପୁଅ । କେତେ କଷ୍ଟରେ ବରୁଣି ଧାନ କୁଟା କୁଟି କରି ପୋଷିଲା, ପାଳିଲା । ବ୍ରତ କରେଇଲା । ବାହା ବି କରେଇ ଦେଲା ।"

"ବେଶ୍, ଖୁବ୍ ଭଲ କରିଛି ।"

"ଆରେ ଶୁଣନ୍ତୁ ନା, ପିଲାଟିର ବୟସ ବର୍ତ୍ତମାନ ବାଇଶି । ବାହା ହୋଇଛି । ମାଇ ପିଲାଟି ଗୃହଯୋଗ୍ୟା ହୋଇ ବାପ ଘରେ ଅଛି ।"

'ହୁଁ'

"ଏ ଚଣ୍ଡାଳ କଣ କରିଛି ନା, ଆର ଗାଁର ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ ଟୋକୀ—ନର୍ସଠାର ଘରେ ରହୁଛି । ଏଣେ ମାଁ ପଡ଼ିଛି ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼େଇ । ତେଣେ ବାହା ହୋଇଛି । ବଦମାସ୍‌କୁ ଯେତେ ବୁଝେଇଲେ ବୁଝୁ ନାହିଁ । ତା' ପାଖରୁ ଆସୁ ନାହିଁ କି ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଆଣୁ ନାହିଁ ।"

"କଣ କହିଲେ ସୁଶୀଲ ବାବୁ, ସେ' ନର୍ସ ତାକୁ ରଖିଛି ନା ନର୍ସକୁ ରଖିଛି ଇଏ ।"

"ନର୍ସ ପରା ରଖିଛି ଯା'କୁ । କଣ ଅଛି କି ଆଉ ? ଘର ନା ଦ୍ୱାର ? ପାହୁଲାଟେ ଅର୍ଜିବାକୁ ତାକତ ନାହିଁ ।"

"ଦୁନିଆ ବଦଳିଲାଣି ସୁଶୀଲ ବାବୁ ।"

"ମୁଁ କହୁଚି କଣ ? ଏଇ ଯେ ଲୋକମାନେ ପବିତ୍ର ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟ ଜୀବନକୁ ଭଗ୍ନ କଲେଣି, ତାଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ ଆଦର୍ଶ ଦେଖେଇ ସମାଜ ଭିତରକୁ ଟାଣି ଆଣିବାକୁ ହେବ ।"

"ଠିକ୍ କହିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆଦର୍ଶ ଦେଖେଇବାକୁ ଯାଇ ଉପସ୍ଥିତ ସଭ୍ୟତାର ବାସ୍ତବ ଘଣା ଭିତରେ ନିଜ ଅସ୍ଥିଟା ପେଷି ହୋଇ ନ ଗଲେ ତ..."

"କଣ କିଶୋର ବାବୁ, ଡରୁଆ ଲୋକ ପରି କଥା ଗୁଡ଼ା କହୁଛନ୍ତି ! ଯିଏ ସଚ୍ଚୋଟ, ସାଧନା ରତ, ତାକୁ ବାସ୍ତବତା ଦବେଇ ଦେଇ ପାରିବ ? ଆପଣ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ।"

କିଶୋର ତୁନି ହେଲେ । ମନ କହିଲା ମନରେ, "ଖୁବ୍ ପରୀକ୍ଷା କରିଛି । ହାତେ ହାତେ ଫଳାଫଳ ବି ପାଇଛି ।"

"କିଛି ଜବାବ ଦେଲେ ନାହିଁ ଯେ !"

ହାତ ଧୋଉ ଧୋଉ ପଚାରିଲେ ସୁଶୀଳ ।

"ଏଇ ଯେ ସଭ୍ୟତା ମାଡ଼ି ଆସୁଛି, ତା' ଭିତରେ ନାରୀ ଆଉ ପୁରୁଷ ଭିତରେ ଅବିଶ୍ୱାସର ଖର ସ୍ରୋତକୁ ଦେଖି—"

"ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ ।"

"ବୁଝି ପାରିବେ ନାହିଁ ! ନାରୀ ଯେଉଁଠି ପୁରୁଷକୁ କେବଳ ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ବନ୍ଧୁ ମନେକରେ ସେଠି ପତିଭକ୍ତିର ଗଭୀର ମମତା କାହିଁ ? ସୀତା-ରାମଙ୍କର ବନ୍ଧାବନ୍ଧ ସମ୍ବନ୍ଧ କାହିଁ ? ଏଇ ସବୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଗୁହାଁରି ସମସ୍ତେ । ଆଜିର ଏ ନିର୍ମଳା, ଯଦି ସେ ଦିନର ସୀତାଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ଥାନ୍ତା, ବାଲ୍ମୀକୀ ଆଶ୍ରମରେ ବର୍ଷ ତିନ୍ତେଇ ଲବ ନ ହେଉଣୁ ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ଆସି କେଉଁ ଗାର୍ଲ୍ସ ସ୍କୁଲ୍‌ରେ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ହେବାକୁ କି କେଉଁ ହାସ୍‌ପିଟାଲ୍‌ରେ ଧାତ୍ରୀ ହେବାକୁ ଆପ୍ଲିକେଶନ ଦିଅନ୍ତା । ଡାଇଭୋର୍ସ ଓ ହିନ୍ଦୁ କୋଡ ବିଲ୍‌ର ସ୍ଲୋଗାନ ଉଠାନ୍ତା ।"

ହ ହ ହୋଇ ସୁଶୀଳ ହସି ଉଠିଲେ ।

"ପ୍ରକୃତରେ ଏଇମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ବିବାହ ହେବାକୁ ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା ହେଉନାହିଁ ସୁଶୀଳ ବାବୁ ।"

"ତା' ହେଲେ···"

"ତା' ହେଲେ କଣ । ଆପଣ ଦେଖିବେ, ଯଦି ଆସନ୍ତା ପଚିଶ କି ଶହେ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଏ ଶିକ୍ଷା ପଦ୍ଧତି ଯଦି ନ ବଦଳେ, ତେବେ ମାନବର ଉନ୍ନତି ସଭ୍ୟତା ଆହୁରି ବହୁ ହଜାର ବର୍ଷ ପଛକୁ ପଛେଇ

ଯାଉଛି । ଯେଉଁଠି ପଣ୍ଡିତ ମଧ୍ୟ ଗାଈ ଗୋଠର ଯୌନ ଚର୍ଚ୍ଚାର ଆଦର୍ଶ ଗ୍ରହଣ କରିବ । ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ—"

ଦୁହେଁ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ପଡିଲେ ।

"ସେଥିପାଇଁ ତ କହୁଚି, ଆଦର୍ଶ ଦେଖେଇବାକୁ ହେବ ।"

ଲୁଗା ପାଲଟି ପାଲଟି କିଶୋର ବାବୁ କହିଲେ, "ହଁ ଆଦର୍ଶର ଶାଣ ଦିଆ ଶିକ୍ଷାର ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଅସ୍ତ୍ରରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜୀବନକୁ ମାଡିବାକୁ ପଡିବ ।"

ଦୁହେଁ କଥା ହେଉ ହେଉ ଅନେକ ଦୂର ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ । ଆଧୁନିକ ଜୀବନର ପ୍ରତି ଅନ୍ୟାୟକୁ ଖୋଲି ତାଡି ତଥ୍ୟ ଉପାଡୁଥିଲେ ।

ଗାଁ ଉସାର (ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳର ବଇଦ, ଜ୍ୟୋତିଷ ଓ ପୁରୋହିତ) ସନା ଫାମ୍ପଣିଆ ଚାଉଳ ଗଣ୍ଡେ ମାଗିବା ପାଇଁ ଆସିଥିଲା । ସେ' ବି କିଶୋର ବାବୁଙ୍କୁ ଜାଣିଲଣି ।

ପଚାରିଲା, "ବାବୁମାନ ଏତେଟିକ ପାଠ ପଢିଲ ଅଚତ । କେତେ ବଡ଼ ଲୋକ । ଏ ଆଖି କାନ ନଇଁବା ଦେଶୀୟା ଗାଁ ଆଉ କେମିତି ଚେଇ ଗାଲିଇ ?"

—ଆଉ କୁଆଡେ ଯିବା ! କିଶୋର ହସିଲେ ।

—କେତେକ୍ ବଡ଼େ ବଡ଼େ ସହର ଜାଗା ଅଚେ ମହାପ୍ରୁ । କଟକ, କଲିକତା, ମ ଦା ସ୍ ସ୍·····

—ତମ ଗାଁରେ କିଛି ଗୋଟାଏ କରିବା ପରା ।

ହେଁ ଏଁ, ହଇ ମାପ୍ରୁ, ଭଲ୍ ବୁଧୀ ଭଲ ବୁଧୀ । କାଇ ହେଲେ ମିଶା କରି ମାହାପ୍ରୁ ! ଅମର ପରି ନ ଜାଣିବା ଲୋକ୍‌ମନ୍‌କେ ବୁଧୀ ଶିଙ୍କା ।

କିଶୋର କେବଳ ତା' ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଥିଲେ ।

କିଶୋର ବାବୁଙ୍କ ମନରେ ଚିନ୍ତା ଓ ଉଦ୍‌ବେଗ । ଦେଶୀୟା ଭିଖାରି ବି କହିଗଲା, କିଛି ଗୋଟାଏ କର !

ହାତରେ ପଇସାଟିଏ ନାହିଁ । ଯାହା ଅଛି, ଅତି ସାମାନ୍ୟ କଟକଠୁଁ ବାଟ ଖର୍ଚ୍ଚରୁ ବଳିଚି ଯାହା । ପଇସା ସେ ଅର୍ଜିଥିଲେ । ସଞ୍ଚିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ନିରୁପମା ସହିତ ସେ ସବୁଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଆସିଛନ୍ତି ।

ପଇସା କଣ ହେବକି ? ନୀତି ବଡ଼ ଜିନିଷ । ତାର ଦରକାର; ପଇସାର ଆବଶ୍ୟକତା ଯେଉଁଠି ପ୍ରଥମ, ସେ କାର୍ଯ୍ୟ ନିତାନ୍ତ ବର୍ଜନୀୟ, ନିନ୍ଦନୀୟ ଓ ଘୃଣ୍ୟ ।

କିନ୍ତୁ ବଣରେ ଯଦି ଆଶ୍ରମ ଖୋଲିବାକୁ ହୁଏ, ସେ ଯୁଗର ପର ଫଳ ମୂଳର ନିତି ନିତି ମିଳିବାର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ । କଣ ଖିଆ ହେବ ?, ପିନ୍ଧା ହେବ କଣ ?

ବଣରେ ରହି ତପସ୍ୟା କରିବା ଭଲ । ଭାରତର କେତେ ଆର୍ଯ୍ୟ ଋଷି ଆଦର୍ଶ ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ହୁଏତ ଏହି କୋରାପୁଟର ଗୁପ୍ତେଶ୍ୱର ପାହାଡ଼ ପ୍ରଶସ୍ତ । କିନ୍ତୁ ଶିଆ, ପିଦା ? ଖାଲି ଏକଲା ସେଠି ତ ତପସ୍ୟା କରି ଲାଭ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଆତ୍ମାର ବିକାଶ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ଆତ୍ମାସମୂହର ବିକାଶ ହେବା ଦରକାର । ତେଣୁ ଏକଲା ନୁହେଁ, କେତେ ଜଣ ନୂଆ ମଣିଷଙ୍କୁ ଧରି ସେଠି ସାଧନା ତଥା ତପସ୍ୟା କରିବା ବିଧେୟ ।

ଆଜି ଭାରତର ଆଦର୍ଶଚ୍ୟୁତ ଶିକ୍ଷାକୁ ସମୂଳେ ଧ୍ୱଂସ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିର ପୁନରୁଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ହେବ । ସକାଳୁ ଶଯ୍ୟା ତ୍ୟାଗ କରିବା ପରଠାରୁ ପୁଣି ରାତିର ଗଭୀରତା ଭିତରେ ବିଶ୍ରାମ କରିବା ଯାଏ, ମଣିଷର ପ୍ରତି ସେକେଣ୍ଡକୁ ସଜେଇ ଦେବା ଆଜି ଅତି ଜରୁରୀ । ଆଦର୍ଶବାଦ ସହ ବାସ୍ତବବାଦର ସମ୍ମେଳନ କରାଇ ବର୍ତ୍ତମାନର ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ମଣିଷ ସମାଜକୁ ଏକ ଉଚ୍ଚ ସ୍ତରକୁ ଟେକିନେବା ହେଉଛି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତିର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଏଇଟା ସମ୍ଭବ ହେବ କିପରି ? କ'ଣ କରିବେ ସେ ?...

କୋମଳମତିର ବାଳକ ବାଳିକାଙ୍କୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ଆଶ୍ରମ ଖୋଲିବେ ?...ତେବେ କେତେଟା ପିଲାଙ୍କୁ ନେବେ ପ୍ରଥମେ ?... ସେଇ ପିଲାଙ୍କୁ ନେଇ ଶିକ୍ଷାଦାନ କରିବେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଗଢି ମଣିଷ କରିବେ ।...ତାଲିମ୍ ।...ସାଂସାରିକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜୀବନର ସମ୍ମିଶ୍ରଣ !...ଶେଷରେ ଛାଡ଼ିଦେବେ ସଂସାର ଭିତରକୁ...ତା ପରେ ପୁଣି ଦଳେ...ତାଲିମ୍...ତାପରେ ଗୃହ ସଂସାର କରି... ।

ସେମାନଙ୍କୁ ଏଇପରି ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିବ, ଯଦ୍ୱାରା କି ସେମାନେ ନିଜେ ଗୋଟିଏ ସାର୍ଥକ ଆଦର୍ଶ ପଛରେ ପ୍ରଧାବିତ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସେହି ଆଦର୍ଶ ପ୍ରାପ୍ତିର ଚେଷ୍ଟା ଲାଗି ଉତ୍ସାହିତ

କରାଇବେ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଏଭଳି ଶକ୍ତି ସକେନ୍ଦ୍ରିତ ଓ ସକ୍ରିୟ କରାଇବା ଉଚିତ ଯଦ୍ଵାରା କି ସେମାନେ ନିଜେ ଉପରକୁ ଉଠିବେ ଓ ଅପରକୁ ଉପରକୁ ଉଠାଇବେ ।

ପିଲାଏ ଯଦି ଆସନ୍ତି, ତେବେ ଆଶ୍ରମ ଖୋଲା ହେବ । ତେବେ ସେଠି ଆଉ ପିନ୍ଧି ? ଖାଇଟେ ପିଇବେ କ'ଣ ? ଫଳ ମୂଳତ ମିଳିବା ସହଜ ନୁହେଁ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ଯୁଗରେ ବଲ୍କଳର ସ୍ଥାନ ବା କେଉଁଠି ? ଚଳ୍କଳା·· ପିଲେ ମଗିବେ ତ ? ବଲ୍କଳ ମଧ୍ୟ ମିଳିବାର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ । ହଉ, ଲୁଗା ପିନ୍ଧନ୍ତୁ କି ପେଣ୍ଟ ପିନ୍ଧନ୍ତୁ, ଆପତ୍ତି ନାହିଁ । ତେବେ ସେ ସବୁ ପାଇବେ କେଉଁଠୁ ? ସେ ପରା ଅର୍ଥ ବିନା ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟର ସମ୍ଭାବନା ଦେଖାଇ ଦେବେ ?

ହୁଏତ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ବୟସରୁ ପଚିଶ ବର୍ଷ ବୟସ ଯାକେ ସ୍ଥଣ୍ଟଙ୍କୁ ଆଶ୍ରମରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏତେ ଦୀର୍ଘ ସମୟ ସେମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚେଇ ରଖିବେ କିପରି ?

ଅଭିଭାବକ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ନାହିଁ ? ଯଦି ସେମାନଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ କରାଯାଏ, ବାଧ୍ୟବାଧ୍ୟ ନିୟମ ରଖାଯାଏ କିଛି ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ, ଆଦର୍ଶ ଆଉ ରହିବ କେଉଁଠି ? ଇସ୍କୁଲ କଲେଜ ପରି ଦରମା ମାଗିବେ ?···ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।·· ତେବେ ?

ଯଦି ସେ ଦେଖେଇ ଦେବେ, ତାଙ୍କର ଆଦର୍ଶ ଆଶ୍ରମହିଁ ସଫଳ ମାର୍ଗରେ ମଣିଷକୁ ତାଲିମ୍ କରିବାରେ ପାରଙ୍ଗମ, ବେଶ୍··· । ଲୋକେ ମନକୁ ଆସେଇ ଆସି ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ।

କରି ପାରନ୍ତି ।

କାହିଁକି ନ କରିବେ ? ଗୋଟିଏ ପୁଅକୁ ଯୋଗ୍ୟ କରେଇବା ପାଇଁ ଇସ୍କୁଲ କଲେଜ ଜରିଆରେ ହଜାର ହଜାର ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଯେଉଁମାନେ ଦେଖନ୍ତି ପୁଅ ବେକାର ଆଉ ବୋକା ହୋଇ ଫେରୁଛି,

ସେମାନେ କଣ ବିନା ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଜ୍ଞାନବନ୍ତ, ସୁଯୋଗ୍ୟ ସନ୍ତାନ ଗଢ଼ି ଉଠିବାର ଦେଖି କିଛି ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ନାହିଁ ?

ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ। ସେମାନେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ। କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ବାପା ଚାହେଁ ତା' ପୁଅକୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ କରେଇବ, ଆଉ ଗୋଟିଏ ବାପ ଚାହେଁ ତା' ପୁଅକୁ ଡାକ୍ତର କରେଇବ, ଆଉ ଗୋଟିଏ ମାଁ ଚାହେଁ ତାର ସନ୍ତାନକୁ ଚାଷୀ କରେଇବ କି ବେପାରି କରାଇବ, ଏକା ସଙ୍ଗରେ କଣ ଆଶ୍ରମ ସେମାନଙ୍କ ପିପାସା ମେଣ୍ଟାଇ ପାରିବ ?

କାହିଁକି ନ ପାରିବ ?

ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ରହିବ। ପିଅ ଝିଅ ଦଳ ଦଳ ଭାଗ ଭାଗ ହୋଇ ରହିବେ। ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷରୁ ଧରି ପଚିଶ ବର୍ଷ ଯାଏ କଠୋର ଦୈହିକ ଓ ମାନସିକ ସଂଯମ ଭିତରେ ଶିକ୍ଷା ତାଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ।

ବିଶେଷ ଆର୍ଥିକ ଅବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ। ଆଜି କାଲି ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ଯେତିକି ପଇସା ଦରମା ଦେବାକୁ ପଡ଼େ, ହୁଏତ ସେତିକି ସାହାଯ୍ୟ ମିଳିଗଲେ ହେବ। କେବଳ ଉପକରଣ ଓ ତାଲିମ୍ ଯେପରି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ ଯାହା ଖର୍ଚ୍ଚ।

କିଶୋର ବାବୁ ଆହୁରି ଭାବୁଥିଲେ—ନିତାନ୍ତ ଅବଶ୍ୟକୀୟ ଜିନିଷକୁ ଛାଡ଼ି ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରୁ ଯଦି ବାଦ୍ ଦିଆ-ଯାଏ ଶରୀରର ଅନାବଶ୍ୟକ ଅଗଣନ ବିଳାସ ଆଉ ଚଞ୍ଚଳ ଆକର୍ଷଣମୟ ସାମଗ୍ରୀ ସବୁ, ତା' ହେଲେ ଖର୍ଚ୍ଚ ଅନେକ କମିଯିବ। ଜଣା ପଡ଼ୁ-ନାହିଁ ସିନା, ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀଙ୍କର ଏ ଯେଉଁ ମୂଲ୍ୟବାନ ଦ୍ରବ୍ୟରେ ସଜେଇ ହେବାର ଲୋଭ ଓ ସମୃଦ୍ଧ ସଭ୍ୟତା ଭିତରେ ଉଲ୍ଲସିତ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାର ମୋହ—ଭାବିଲେ ଅବାକ ହେବାକୁ ହୁଏ। ଦିନ କେତେ ହେଲେ ବି କିଶୋର ନିଜେ ସେହି ଆଧୁନିକ 'ଫେସନ' ଆଉ 'ଷ୍ଟାଇଲ୍' ପ୍ରିୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ବଢ଼ି ଆସିଥିଲେ। ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ

କରିଥିଲେ । ପରେ ସିନା ମନ ବଦଳିଲା । ସରଳ ହୋଇ ପଡିଲେ ସେ । ନ ହେଲେ ବାଥ୍‌ରୁମ୍ ଚପଲ, ଗୋଲ୍ଡ଼ ଟିପ୍‌ପଡ଼ ସିଗାରେଟ ଠାରୁ ସିନେମା ଦେଖା, ହୋଟେଲରେ ଗୁ ଖିଆ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଲୋଭନୀୟ ସାମଗ୍ରୀ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ବି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପରି ପ୍ରଚୁର ଆସକ୍ତି ଥିଲା । ସେ ଭାବୁଚନ୍ତି, ଏ ସବୁ ବାଦ୍ ମଲ୍‌ମଲ୍ ଜର୍ଜେଟ ସାଢ଼ୀଠୁଁ ହାଇହିଲ୍‌ସୁ ଭିତର ଦେଇ ଲିପ୍‌ଷ୍ଟିକ ଓ ରୋଲଡ଼ଗୋଲ୍ଡ଼ ଅଲଙ୍କାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତେସବୁ ବ୍ୟବସାୟିକ ଉତ୍ପତ୍ତି ତା'ଦେଇ କଣ କମ୍ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରି ହେଉଚି ?

ଆଜି କିଶୋର ଏ ସବୁରେ ଘୋର ବିରୋଧୀ । ଏ ସବୁକୁ ବାଦ୍ ଦେବା ଫଳରେ ହୁଏତ ଆଶ୍ରମ ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଖର୍ଚ୍ଚ ଖୁବ୍ କମ୍ ପଡ଼ିବ ।

ଆଜି ନୁହେଁ, ବହୁତ ଦିନରୁ କିଶୋର ବାବୁଙ୍କ ମଥାରେ ଏ ଚିନ୍ତା ପଶିଚି । ତେଣୁ ହିଁ ନିଜେ ସେ ଗୁ ଛାଡିଛନ୍ତି । ସିଗାରେଟ ଖାଆନ୍ତି ନାହିଁ ।

ପୁଣି ସେ ଭାବୁଛନ୍ତି—

ହୁଏତ ମଣିଷର ବିଳାସପ୍ରିୟ ପ୍ରବୃତ୍ତି ତାକୁ ଏ ସବୁ ଜିନିଷ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ କରେ ଏବଂ ସଖ୍ୟମତେ ସେ ସବୁର ବ୍ୟବହାର ତେତେ ଆପତ୍ତିଜନକ ହୋଇ ନ ପାରେ; କାରଣ ଆନନ୍ଦ ଆଉ ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲ ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳିତ ଜୀବନ ଯାହା ଚାହେଁ, ମଣିଷ ତା' କରେ । ଅୟୁ ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଚାହିଁ କହିବାର କଥା ମଧ୍ୟ ।

କିନ୍ତୁ ମଣିଷ ହେଲା ପରେ ସେ' କଥା ବିଚାର କରିବା ଦରକାର । ଯେଉଁମାନେ ମଣିଷ ହେବା ଶିଖିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଥାଆନ୍ତି, ସେହି ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଅପକ୍ୱ ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ଏତେ ହୁଗୁଲା କରି ବଜାର ଆଉ ଦୋକାନ ଭିତରେ ପୂରେଇ ଦେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ସେଥିପାଇଁ ଯଦି ଅଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କ ଖର୍ଚ୍ଚ ତାଲିକାରୁ ଏତିକ ଜିନିଷ କାଟି ଦିଆଯାଏ, ତେବେ ବର୍ଷକରେ ଅର୍ଥିକ ଚିନ୍ତା କେତେ ହ୍ରାସ ନ ପାଇବ ? ଆଶ୍ରମରେ ଯଦି ଏହାହିଁ ହୁଏ, ପେଟକୁ ଗଣ୍ଡେ, ପିଠିକି ଖଣ୍ଡେ ପାଇଁ କଣ ଅଭିଭାବକ କିଛି ତୁଲେଇବାକୁ ପଛେଇ ଯିବେ ?

କାହିଁକି ପଛେଇବେ ?

କିଶୋର ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ । ନିର୍ମଳା ଆସି ହଲେଇ ହୋଇ ଠିଆ ହେଲା ।

"ବିରହଟା ପ୍ରକୃତରେ ମନକୁ ବାଧେ ଆଉ ଦେହକୁ କାଟେ । ନାଇଁ କିଶୋର ବାବୁ ?"

"କଣ ହେଲା କି ?" ପଚ୍ଛୁରୁ ପଚ୍ଛୁରୁ ଭିତରେ ଭିତରେ କିଶୋର ଶିହରି ଉଠିଲେ—ବିରହ !

"ଦୀର୍ଘ ଚୌଦ୍ଦ ଦିନ ବନ୍ଧୁ ମିଳନ ନ ହେବାଟା କ'ଣ ବିରହ ନୁହେ ?"

"ହଁ, ହେଲା କଣ ?"

"ଦୀର୍ଘ ଚୌଦ୍ଦ ଦିନ ବ୍ୟାପି..."

"ଆରେ ବାଃ ! ଜଲଦି ସିନେମା ଅଭିନେତ୍ରୀ ହୋଇଯାନ୍ତୁ ନା !" ହେ ହେ ହିଂ ହିଂ ହିଂ ହସି ଉଠିଲା ନିର୍ମଳା ।

"ହଁ, ଦୀର୍ଘ ଚୌଦ୍ଦ ଦିନ ବ୍ୟାପି... ?"

"ମିଳନ ତ ଛାଡ଼, ଦର୍ଶନ ନାହିଁ ।"

"ତା' ପରେ ?"

"ଆଜି ଭାଇଙ୍କର ବିଶେଷ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଦେଇନାନ୍ତୁ ।"

"ଅଚ୍ଛା !" ନିସତରେ ନିଶାଣ ଉଡ଼େଇ ହାଇ ମାରୁ ମାରୁ କିଶୋର କହିଲେ ।

"ମୋ' ସଙ୍ଗରେ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ।"

"ବସନ୍ତୁ ନା।"

ନିର୍ମଳା ବସିଲା।

କିଶୋରଙ୍କ ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟ ଅମ୍ବରେ ଛନ୍ଦ ହୋଇଥିବା ନାରୀ, ସହଧର୍ମିଣୀର ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଝଲସି ଉଠିଲା ନିର୍ମଳାର ଉତ୍ତେଜନା ଆକୁଳ ପୁରୁଷର କର ପଲ୍ଲବରେ ଅତୋଳା ତନୁ ଦେଇ ଲହୁଣୀ ପରି କୋମଳ ଆଉ ଠୋଲା ତେଲ ପରି ସ୍ନିଗ୍ଧ ଗୁଲୁଗୁଲୁ ଦେହ ଦେଇ ଯେଉଁଠୁ ଆନନ୍ଦ ଅଙ୍କୁର ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ପ୍ରେରଣା ଝରୁଛି।

ନିର୍ମଳା ଭୁଜ ଠେକି ଅଳସ ଭାଙ୍ଗୁ ଭାଙ୍ଗୁ କିଶୋରଙ୍କ ମନରେ ଲହଡ଼ି ଭାଙ୍ଗିଲା ଅତୀତ। ବିବାହ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିରୁପମାକୁ ଏଇ ଆଖିରେ ଦେଖି ସେ' କୋଳକୁ ଟାଣି ନେଉଁଥିଲେ। ଆନନ୍ଦ ମନ୍ତ୍ରରେ ଅଙ୍ଗ ଥରୁଥିଲା, ଆଖି ଖୋସି ହେଉଥିଲା, ଝାଳ ବୋହୁଥିଲା ଓ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ତାତୁ ଥିଲା। କିଶୋର ଅତୀତକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କଲେ।

× × × ×

ନିର୍ମଳା ଆଡୁ କିଶୋର ଆଖି ଫେରାଇ ଆଣିଲେ। ତାଙ୍କ ମନ ଭିତରେ ଆଦର୍ଶ ଓ ଉତ୍ତେଜନା ଭିତରେ ଭୀଷଣ ସଂଘର୍ଷ। ଆଖିରେ ତାଙ୍କର ଦୁଇ ବିନ୍ଦୁ ଅଶ୍ରୁ !!

"ଆପଣ ଯାଆନ୍ତୁ। ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋତେ ଜମା ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ। ପରେ ଆସିବ।"

ନିର୍ମଳା ଅବାକ୍ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲା।

—କ୍ଷମା ପ୍ରାଥନା—

ଉପନ୍ୟାସ ଏଠି ସରି ନାହିଁ । କିମ୍ବା ଲେଖକଙ୍କର ବିଷୟ ଯୋଜନାର ଶେଷ ଏ ପାଖରେ ହୋଇଯାଇ ନାହିଁ । ମାତ୍ର କେତେକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହେତୁ 'ଅଦୃଶ୍ୟ ଆଶୀର୍ବାଦ' ପରି ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ଉଦ୍ୟମକୁ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରିଦେବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ ହେଲୁ । ସେଥିପାଇଁ ଲେଖକ ପାଠକ ଉଭୟଙ୍କ ନିକଟରେ ଆମେ କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛୁ ।

ଆମେ ଜାଣୁ, ଉପନ୍ୟାସଟି ଏକତ୍ର ପ୍ରକାଶିତ ନ ହେବାରୁ ରସଭଙ୍ଗ କରିଥିବା ଅପରାଧରେ ଆମେ ଅପରାଧୀ ହେଲୁ । ମାତ୍ର ଏହାର କାରଣ ଯେତିକି କରୁଣ, ସେତିକି ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ । ତେଣୁ ଏହି ଉପନ୍ୟାସଟିକୁ ବିଭିନ୍ନ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରିବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଗ୍ରହଣ କରିଛୁ । ସୁତରାଂ ନିକଟରେ ଏହାର ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ଯାଉଛି । କେବଳ ସେଥିପାଇଁ ଆମେ ଆଶ୍ୱସ୍ତ ! ଦ୍ୱିତୀୟ ଖଣ୍ଡ ନ ପଢିଲେ କେହି ଉପନ୍ୟାସର ରହସ୍ୟମୟ ଗମ୍ଭୀରତା ଭେଦ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଅତିଶୀଘ୍ର ୨ୟ ଖଣ୍ଡ ଯୋଗାଇ ଦେଇ ପାଠକମାନଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିଇା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛୁ ।

ପ୍ରକାଶକ

ନୂତନ ଯୁଗର ନବତମ ସୃଷ୍ଟି

'ତପସ୍ୱୀର ଧ୍ୟାନ'

ଏ ପୁସ୍ତକ ପଢିଲେ କୌଣସି ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ ତପସ୍ୱୀଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଉପରେ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ଭଗବାନଙ୍କୁ ବି ବ୍ୟଥିତ କରି ପକାଇଲା ପରି ମନେ ହେବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୁନିଆର ଜଟିଳ ପରିସ୍ଥିତି ଭିତରେ ମାନବ ସମାଜର ଉରୁଭଗ୍ନ ଅବସ୍ଥା ନେଇ ବହିଟିର ପ୍ରତି ପୃଷ୍ଠା ଜର୍ଜରିତ ହୋଇ ଉଠିଛି । ଲୁଣ୍ଠିତ ସାମାଜିକତା ଭିତରେ ନରନାରୀଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ସାମାଜିକ ଜୀବନ ସମ୍ପର୍କରେ ଅଜସ୍ର ତଥ୍ୟ ବହିଟିକୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଥୋଇଛି ।

ମାଁ, ଭଉଣୀମାନଙ୍କ ପଢିଲା ଭଳି ବହିଟି ।

ଲେଖିଛନ୍ତି—**ରାମନାଥ ପଣ୍ଡା**

ଅଳ୍ପ ମୂଲ୍ୟ ! ନିତ ଦିନିଆ ବସ୍ତୁ !

ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଛନ୍ତି—

ଚଇତ ପରବ ସାହିତ୍ୟ ସଦନ
ଡୋଙ୍ଗରପାଉଁସି,
ପୋ: କୁନ୍ଦ୍ରା, (କୋରାପୁଟ) ।